TECHE
UDINE

MANOSCRITTI

FONDO JOPPI

Manoscritto n. **J_MSS_0675**

I manoscritti che compongono compongono il fondo, assieme alle migliaia di testi a stampa - compresi rari incunaboli e cinquecentine - il Fondo Joppi, sono quasi esclusivamente di interesse friulano. La raccolta si è formata nell'arco di una sessantina di anni grazie alle ricerche di Vincenzo ed Antonio Joppi.

Collocazione:

Biblioteca Civica "Vincenzo Joppi", Udine - Inventario dei manoscritti del Fondo Joppi
https://www.techeudine.it/fondo-joppi
https://www.sbhu.it/

Metaphi
sica
ad usum
Scholarum
Seminarii
Utinensis

Sec. XVIII

675
Joppi

675

Dono Zoppi 16/5/1882.

[illegible]

Ad sex Metaphisicę quęstiones, proęmium.

Nunq. meo uideri exhilarivi magis deberent homines, quam cum non amplius humi repentes, sed supra erecti altius contemplatione ascen- dunt, tunc siquidem sapientia intellect. rerum obscuriorum arcana, uel moverent animos ad illarum desiderium, uel uoluntatem excitant ad meritos earundem earundem consecutionem, quę sicuti in Milite- pre obtenta uicto. gaudium parit, ita et in Sapiente. Quare et uos auri, ingenui, studiosi Adolescentes esse hilares dum Metha- phisici euaditis. Modo tempus ē, quo dum entis contemplationi dare operam exordio breui contendit, supra uos ipsos erigamini, ut euadatis sapientiores, sic etenim si mihi uos Logica, et Phisica ho- mines tradidit, ita ego uos Philosophię, et toti Mundo post Metha- phisicę studium restituam Viros.

Metha. à Platonicis rationalis philosophię, ab aliquibus Theologię, nalit. ab alijs primę Philosophię; ab alijs scię. generalis nom. obtinuit, eo quod uel Log. uel Phi. dignitate superet, et quolibet utramque, klare ausi esse. uera scię. indubitatam ē, essentiam suam, et suas proprietates per principia infallibilia demonstrat; nec non ē pura speculatiua cum in mera sui obiti. speculatione consistat, qua ratione tota Metaphi- sica dicit intellectualis.

Huius aut scię. obiectum in comuniori sent. ē ens et quidem ut obiectum materiale, ut forma: unde sic consituit. eiusdem scię. obiectum. sub ratione. uniuersali. entis prescindendo à peculiari ente, quod. inde osten- dit ut ratio entis ut sic ē scibilis cum habeat propria. essentiam, pas- siones et proprietates, quę certe alijs scijs. comp. nullatenus possunt. ex alia parte omnia quę tractant in Metha. ut sunt unitas, ueritas, bo- nitas reducuntur ad ens, et quę satis patet in ipsa Methaphisica.

Differt aut Metha. ab alijs scijs. quia. al. scię. non ha. principia. demonstra- bilia, et ab aliquo negari. po., cum possint proba. à priori et dicit hab. certitudinem; et euidentiam, non tam. hab. prima principia. simpliciter sicuti habet Metha. ut cum dicit impossibile ē idem simul esse, et non esse. Quo posito ut recte diuidamus etiam nos hanc sciam. descriptam in im libris ab Arist. in quibus totam potius philosophiam. quam Metha. instituit, sex quęstionibus illam perosdoemus. In pri. Disput. de ente in comni; in 2da de eius attributis; in 3ia. de identitate

et distinctione; in 4.ª de statu; in 5.ª de relatione; in 6.ª de ente ratio nis, breuiter disluidé, et meliori modo, quo poterimus agentes. Sit igitur

Quaestio prima.

De ente in communi. Articulus primus.

Quid sit ens, et an sit analogicum uel uniuocum.

Ens aliud est reale, aliud rationis, hoc est quod habet esse obiectiuum in intellectu; illud uero, de quo ceteroquin hic tantum est sermo uel sumitur in ui participij, uel in ui nominis: si sumitur primo modo dicitur id, quod habet esse; cum enim participia dicantur à Grammaticis deriuata, et ex alia parte ens deriuet à uerbo sum, es, est, ideo ens reale ex ui participij importat habere esse: si sumitur 2do. modo dicitur id, quod non solum habet esse actu, sed quod potest habere etiam esse actu; nomina enim cum ex Logicis sint instituta ad placitum, et ens ipsum nominetur ad placitum, ideo ens ex ui nominis non solum importat actu existere, sed etiam posse existere. et in hoc 2do. sensu considerato ente non definitur, sed ut melius dicam describitur dicendo esse illud, cui non repugnat existere, quod opponitur nihilo. Porro dici describitur quia cum ens reale ut sic superiori genere careat, nec detur ens supra ens, ideo definiri non potest: neque dicas posse definiri eo quia lz illud stat loco generis, et lz cui non repugnat existere stat loco differentiae. Sed contra quia ut aliquod sit genus debet dicere conuenientiam cum omnibus inferioribus, quam conuenientiam ens non dicit, in ente enim reali lz illud est terminus transcendens significans aliquod uerum, bonum etc.; in ente uero rationis non significat uerum, sed fictum, et dependens ab intellectu. In casu autem de ente reali ut sic quaeritur, quod ideo non potest definiri, sed solum describi iam assignatis uerbis

Ob.

Gõ: ens ut sic cum præcisione consideratum ab ente reali, et rationis potest assignari tanq. genus univ. et proprium in definitione entis realis: go. &c.

Resp. si ens ut sic cum præcisione &c posset &c tam ens reale, et rationis convenirent inter se univocè, quia genus univoce convenit cum suis speciebus, qd. dici non potest; nam licèt ens reale, et rationis idem nomen importent, non tam. important eandem rationem, quia repugnantia ad existendum ab utroq. ente diverso modo importatur, ens n. reale illud propriè, et à par. rei importat; ens vero rationis impropriè, et tantum per intellum.

Instabis esto rationale, et irrationale diverso modo habeant rationem animalis, nam animalitas in homine è ratio, non in bruto, tam. adhuc in ratione animalis univocè conveniunt: go. à pari licèt diverso modo repugnantia ad existendum importetur tum ab ente reali, tum rationis; tam. adhuc in ratione entis univocè conveniunt.

Sed contra, quia diversitas orta tantum ex ipso genere tollit univocationem; non vero diversitas orta ex differentia: unde cum diversitas animalitatis in dicta instantia desumatur à differentia non à genere, ideo in ratione animalis adhuc univocè possunt convenire; sed in casu diversitas repugnantiæ desumitur ab ipso genere idest à repugnantia ad existendum, quæ è omninò diversa in ente reali, et rationis cum enti rationis impropriè competat, et reali propriè, ideoq. in ratione entis univocè non possunt convenire; maxime postea si consideres ea propriè univocè convenire in aliqua ratione de quibus illa ratio propriè dici potest, quæ tam. in casu non militat, ideo &c.

Quo ad 2dam tituli partem negant Thomistæ ens esse univo-
cum Deo, Creaturæ, substantiæ et accidenti; Pasqualigus
postea aliis defendit ens esse univocum substantiæ et
accidenti, non vero Deo, et Creaturæ cum tam. militet
eadem ratio, tandem Scotus, et Mastrius cum suis sustinet
esse univocum tum Deo, tum Creaturæ, tum substantiæ, tum
accidenti. Quid autem sint univoca, quid analoga
iam habetis, [illegible] proinde hæc non repeto.

Concludo cum tertia sententia. Ens ut sic est univocum Deo, Crea-
turæ, substantiæ, et accidenti.

Probatur ratio entis ut sic, et nomen, æqualiter importatur à Deo
Creatura, substantia et accidente: ergo. Antec. quoad
pri. par. patet, nam ratio entis est id, cui non repugnat
existere, sed hæc æqualiter importatur à Deo [illegible] dicitur de
his omnibus illa ratio valeat [illegible]. Patet etiam, quoad 2dam
par. valet enim dicere Deus est ens, Creatura est ens, substantia
est ens, accidens est ens: unde sicuti ratio animalis æqualiter
importata ab homine et Leone V.g., et nomen æqualiter
importatum ab utroque cum valeat dicere Leo est an., ho.
est an. facimus, ergo ho. et Leo univoce conveniant in ratio-
ne animalis, ita à pari [illegible]. Confirmatur: quoties connotatum
aliquod genericum æqualiter in multis reperitur cum præcisione
ab omni peculiari differentia, toties ea multa debent univoce
convenire: sed connotatum genericum entis æqualiter reperitur in Deo,
Creatura [illegible], et quidem cum præcisione à peculiari differentia per-
fectionis supremæ infinitæ [illegible] respectu Dei, et limitatæ
respectu Creaturæ, et sic cum proportione de alijs: ergo. [illegible] ma-
[illegible] constat, quoad utramque partem, quia enim connotatum
genericum animalis reperitur tam in Petro, quam in Leone cum
præcisione à rationali et irrationali. Petrus et Leo in ratione anima-
lis univoce conveniunt cum præscindentibus non sit mendacium,
et

ut q^d. ab alio praescindi ab illo potest contrahi[t]ur. similiter constat quia tam de Deo quam de Crea. valet dici sunt ens, et ens praescindi à differentiis ex sup. Articulo. ergo &c.

Hinc omitto auctoritates SS. PP. adducibiles contra nos, nam ipsi loquuntur de ente realiter sumpto, non de ente ut sic formaliter praescindente, de quo praestio apud nos instituitur, nec r curamus de formalitatibus metaphisicis, non vero SS. PP. Omitto etiam illud argum. q^d. adduci solet de compositione quae fieneretur in Deo posita hac univocatione, quia iam solutum fuit in logicis ubi Deum ponimus in praedicam. substantiae, proinde ibi recurrite.

Ob. tunc in Deo, et Creatura ens aequaliter reperiretur, quoties aequaliter distarent; sed non distant aequaliter cum finiti sicuti est Creatura ad infinitum sicuti est Deus nulla sit proportio, et magis distet Creatura à Deo, quam Creatura à nihilo. ergo &. Adde, quod si Deus est ens, est ens à se, et per suam essentiam, creatura vero si est ens, est ens ab alio, et per participationem, et quidem redd. omnes formalitates maxime cum ens prius dicatur de Deo utpote perfectissimo, quam de Creatura cum in Deo sit veluti in propria sede, non ita tam. in Crea. ergo.

R. Creaturam distare à Deo adhuc in ratione differentiali, licet in ratione generica entis Deus, et Crea. aequaliter impartiantur, nam infiniti quidem ad finitum nulla est proportio si considerentur in ratione differentiae non in ratione entis ut sic, sicuti homo, et leo in ratione differentiae aequaliter convenire non possunt; bene vero in ratione generica animalis. Hinc patet distare quidem magis Creaturam à Deo, quam Creaturam à nihilo finitate importata à Creatura prout est Creatura, non vero non repugnantia ad existendum importata à Crea. in ratione entis. Ad additum.

Deus ut Deus ē ens per essentiam, et Crea. qua Crea. per partici-
pationem, non vero Deus et Crea. ut ens, in quo sensu
neq. dicit independentiam, neq. Crea. dependentiam, sed praecisé
non repugnantiam ad existendum: unde sicut 2dum omnes
formalitates Creatura realiter sumpta sit ab alio, et Deus rea-
liter sumptus 2dum omnes formalitates sit á se, non tam.
formaliter sic ñ datur abstractio nec á productione, nec ab impro-
ductione, qd. si prius ens dicitur de Deo, quam de Crea. ē quia
sine aliqua abstractione prioritatis, et posterioritatis realiter
consideratur Deus, qd. non evenit in casu; sicut ñ Deus sit ens
ab aeterno, tam. quia ratio entis ut sic abstracta á quacunq.
particularitate attributi potest competere totaliter Creaturae,
ideo V.S. Neq. dices melius nos sentire de Deo si dicamus
ens perfectius dici de Deo, quam de Creatura. Sed contra,
tunc ñ melius non sentimus de Deo cum negamus in
Deo rationem entis non esse perfectiorem realiter qd.
tam. non dicimus, quin imo in hoc convenimus cum Ad-
versarijs; quando autem abstrahimus á quocunq. perfectio-
ni praedicato in Deo sicut aequaliter sentiamus hoc tam.
non repugnat cum infra Deum non sentiamus. Neq. instes
id, qd. Arist. ait nullus conceptus sani ē univocus respectu
alicuius sani. ergo á pari V. Sed contra dispar. ē quia sanitas ē
intrinseca soli animali, consistit ñ in debita humorum tem-
perie, respectu vero V.G. coloris ē extrinseca, ens vero
ē intrinsecum omnibus de quibus dicitur.

Articulus 2dus.

An ens praescindat á differentijs.

Quod quaeritur ē an ens praescindat ab aseitate contrahente
ens ad Deum habentem rationem entis á se, ab abaleitate
contrahente ens ad Creaturam habentem rationem entis
ab alio á perseitate contrahente ens ad substantiam haben-
tem

tem rationem entis per se, et ob indeitate contrahente ens ad accidens habens rationem entis in alio, quae alioquin sunt eiusdem entis differentiae. Hoc unum moneo ens praescindere à differentijs nihil esse, quam concipi ens non conceptis differentijs. Pro solutione.

N. primò duplicem esse praecisionem, aliam perfectam, imperfectam aliam: pri. importat, qd. conceptus unius neq. implicitè neq. explicitè, neq. clarè neq. obscurè includat formaliter conceptum alterius quidquid dicant alij volentes praecisionem perfectam idem esse ac mutuam, quae. conceptus unius non includit conceptum alterius, nec conceptus alterius conceptum unius. 2da. importat qd. conceptus unius explicitè, et clarè non includat formaliter conceptum alterius, benè tam. implicitè, et obscurè. Nota tam. me dixisse formaliter quia de conceptu metaphisico loquimur, realiter n. ens non praescindit à suis differentijs, quia quidquid reale, et à parte rei ē, uel ē à se, uel ab alio, uel per se, uel in alio.

N. 2dò. ea formaliter praescindere, et quidem perfectè quae diuersos perfectè conceptus important: quocirca ubi nullum inuenies diuersum conceptum, ibi nullam dee esse praecisionem, qd. uidere potes in animali rali., et homine; ubi verò diuersum conceptum inuenies ibi de formalem dari praecisionem, qd. uidere potes in animalitate, et ralitate; quae formalitates dicunt.

N. 3o. conceptum differentiae esse contrahere determinare, ac limitare ens; conceptum verò entis esse non repugnantiam ad exsistendum esse determinabile, et contrahibile ens n. ē genus, genus autem formaliter ut importat indifferentiam ad sua inferiora à quibus ē contrahibile praescindit etiam à suis inferioribus, per quam doctrinam patet

precisissimè conceptus entis, et differentiæ esse omnino diversos. His notatis.

Concludo contra Thomistas. Ens perfecte à differentijs præscindit. Ita Mastrius, quo ad substantiam.

Probatur primo: ea formaliter, et quidem perfecte præscindunt, quæ diversos perfecte conceptus important ex 2do. notabili; atqui ens, et differentiæ important diversos perfectos conceptus: ergo. Probatur mi: quoticunque unum potest cognosci sine alio, illud importat diversum conceptum ab illo; sed ens potest cognosci sine differentijs: ergo. Probatur mi: toties ens potest cognosci sine differentijs quoties potest cognosci aliquod dicere non repugnantiam ad existendum, et aliquod opponi nihilo quin cognoscatur vel esse ab alio, vel esse in alio; sed ens ita potest cognosci quin cognoscatur esse ab alio, quæ sunt differentiæ: ergo. ma. constat à pari de animalitate præscindente à rationalitate, quia animalitas sine rationalitate potest cognosci, ideo animalitas importat diversum conceptum à rationalitate, sicque animalitas potest formaliter abstrahere perfecte à rationalitate: mi. ex eadem paritate deducitur, sicque.

Probatur 2do: si ens formaliter non præscindit perfecte à differentijs est quia ens continet easdem differentias importantes manera propria differentiæ s. esse constitutivum, et esse divisivum; sed hoc dici non potest: ergo. Probatur pri. pars mi., quod habet rationem unius non constituitur ex pluribus et ex opposito constitutivo; atqui ens est formaliter unum saltem unitate supertranscendentali et differentiæ sunt plures, et oppositæ, cum esse à se opponatur ... ab alio: ergo. ma. patet quia secus, quod habet rationem unius esset unum, et non esset unum. Probatur 2da. pars mi.

naturalis

nam, qd. habet rationem unius conceptus non potest esse divisum, at qui ens habet rationem unius: go. non potest esse divisum. go. &c.

Probatur 3o: ens neq. includit omnes, neq. aliquas differentias: go. Probatur antec. quo ad pri. par: si includeret omnes non posset dici Deus e ens, Crea. e ens &c, qd. non valet cu omnes ille predicationes sint bone. Probatur ma. nisi, valeret dici de Deo, vel Crea. omnes differentias cu esset idem dicere formaliter ens et omnes differentias cu dicere formaliter ens sit dicere formaliter ens pure autem omnes differentie essent formaliter ens sicq. valeret dici Deus et Creatura sunt ens in alio, ab alio &c paritate de animalitate &c. Probatur 2da. par: ens non includit formaliter aseitatem v.g. nam secus valeret ens e formaliter Deus, qd. tam. e falsum cu sit falsa hec alia propositio illi similis: aliquid comune Deo, et Creature e formaliter Deus: go. &c.

Dices: intellectus concipiens ens recte duos efformat conceptus unum, quo Deum cognoscit, alium, quo cognoscit Creaturas, sicq. nomen entis potest esse divisum, ac proinde &c. Hoc dicunt aliqui. alij postea volunt in conceptu formali entis non contineri explicite inferiora, bene vero implicite cu omnia superiora contineant saltem implicite sua inferiora ut sunt differentie, per qd. indicatur, qd. si ens prescindit a differentijs, imperfecte prescindit, non perfecte sicut nos sustinemus. qd. n. explicite non continet, perfecte non continet. alij tandem censent explicite in nomine entis includi solum Deum, et substantiam; implicite vero Creaturam et accidens, cu Creatura, et accidens implicite includantur in ipso Deo, et substantia, sicq. &c.

Sed contra ad primum e, quia cu intellr. nomine entis

reali efformat conceptũ, quo cognoscit Deũ, et Creaturas non cognoscit Deũ, et Creaturas sub ratione pluralitatis reduplicative, sed specificative, quia illa pluralitas per modũ unius concipitur, ergo. R, et Deus non concipiuntur prout dissimilitudinem important, sed ut conveniunt in ratione entis sicuti cũ intellectus concipit ãt cũ precisione a rali. intellectus cognoscit ãt, et rale. prout convenientiã dicunt in ratione generica entis. Ad 2dũ. respondeo primò ita dicere esse petere, qd. ẽ in quæstione: 2do. dico duobus modis debere ens considerari, et 2dũ. esse implicitũ, et sic ut terminet ab obiectũ multiplex, cũ ens ẽ multiplex, et 2dũ. esse explicitũ, et sic cũ terminet ad obiectũ sub ratione unius oppositionis ad nihilũ et ad unũ non repugnantiã ad existendũ etiã ens ẽ unũ. In hoc autem 2do. sensu instituimus difficultatem: 3o. dico, qd. si intellectus audito nomine entis plura inferiora repræsentat debet etiã efformare plures conceptus, sicq. plura entia qd. dici non potest cũ ens considerat sub precisa ratione entis: ad 3ũ. no. qd. ~~ergo~~ explicite includatur in ente Deus, et substantia, et non Creatura, et accidens, etenim Deus omnia explicita cognoscit, et in substantia omnia includuntur. qd. si aliter evenit ẽ quia noster intellectus non bene discurrit in concipiendo, non vero quia ipsa explicite non imbibantur in nomine ipsius entis.

66. primò ex Arle: ens se habet ut sanũ, sed hoc non prescindit ã differentijs, ergo. neq. illud.

R. in primis, qd si negarem mi: adhuc laborarent Adversarij in illud probando: 2do. tripliciter potest sumi ens, stricte, strictius, et strictissime. pri. modo sumitur ens prout contradistinguitur a nihilo: 2do. modo prout principalius, et in recto significat. substantiã, minus vero

prin.

principaliter et in obliquo accidens: 3o. modo prout principalius importat Deum, minus vero Creaturas: in primo sensu ens praescindit à differentijs neque se habet ut variab: in 2do. et tertio sensu non praescindit, et se habet ut variab. Nos autem hic consideramus ens iuxta primi sensus acceptionem, non pro acceptione 2di. et tertij, cui brevissimae doctrinae diligenter advertas si vis solvere plures auctoritates, quae facile obijci possunt contra nos.

66. 2do: 〈x〉 quod. è ens, et opponitur nihilo non abstrahit ab ente; sed differentiae sunt ens, et qua tales opponuntur nihilo: ergo. Sequela ma. constat, quia sicuti nihil caussat seipsum, ita nihil praescindit à se ipso, mi. etiam quia constitutiva sequuntur naturam constituti. cum autem differentiae sint constitutiva entis constituti si ens non praescindit ab ente, neque differentiae. Confirmatur: ens praecisum non praescindit ab ente praeciso; ergo. neque à differentijs. Consequentia stat, quia ipsa praecisio è differentia, qua praecisum differt à non praeciso. Adde ens ut sic esse definibile per non repugnantiam ad existendum; sed quod. è definibile non praescindit à differentijs, quas includit: ergo. etc.

R. conc. ma. dist. mi. sed. differentiae sunt ens realiter conc. formaliter no. mi. et consequentiam, et similiter differentiae realiter sumptae opponuntur nihilo conc., formaliter no. Seu melius opponuntur nihilo qua tali conc., ut sic no. Itaque differentiae eo modo sunt ens, quo modo illud constituunt: cum autem differentiae constituant ens solum realiter non vero formaliter ideo sunt ens realiter, non vero formaliter: ratio autem cur constituant ens realiter, non vero formaliter è quia differentiae quoad esse reale habent rationem determinativi, quo vero ad esse formaliter habent rationem determinabilis. Deinde etiam si concedamus differentias esse constitutivas entis non infertur esse ens, sed solum aliquid entis sicuti licet materia constituat

compositū, non tam. dicit compositū, sed aliquid compositi, sicut lapides constituant Domum, non tam. lapides dicunt Domus sed aliquid eiusdem: ex quo patet, qd. aseitas, qua talis opponit nihilo tali idest nihilo aseitatis, quia de ratione formæ, siue phisicæ, siue metaphisicæ ē, qd. suæ priuationi opponat; ens autem reale, qua tale opponit nihilo tali. Ad confirmationem disparitas ē, quia int. præcisum, et præcisū non dant diuersi conceptus; benè uero int. ens, et differentias. Ad additū primò dic à nobis non definiri ens, sed describi: 2dò. esto sit definibile non tam. includit differentias ut sumat abstractissimè.

Dices ens ut sic includit omnēs taleitates: go. etiā omnes differentias - Probat antec. ens ut sic opponit omni nihilo, sed qd. opponit omni nihilo includit omnes taleitates: go. Probat mi: qd. opponit omni nihilo opponit etiā tali nihilo, sed qd. opponit tali nihilo includit omnes taleitates: go. &. Adde, qd. quidquid ē ens ē tale ens; habet n. esse à se, uel esse ab alio &: go. &.

Sed contra no. antec. Ad probnem. omitto ma., quæ formalit. loquendo negari potest, no. mi. Ad probnem. no. ma. r. ē, quia formalit. loquendo ens ut sic opponit formalit. omni nihilo tantū non tali nihilo à quo præscindit, sicuti ab opposito nihil ut sic opponit enti ut sic, non tam. tali enti à quo fit præcisio formalit.: go. ens ut sic opponit omni nihilo, non tam. tali nihilo nisi realit., quia formalit. nec ens positiuè includit, neq. excludit taleitates, sicuti et formalit. sumptū neq. includit, neq. excludit inferiora. Ad additū dico, qd. quidquid realit. ē ens, ē etiā tale ens, non uero quidquid ē formalit. ens, et hic aduerte pro solutione alterius obiectionis, qd. int. contradictoria realia nullū dat. mediū benè uero

int.

formalis contradictoria dat non praecisio ut patet in rationali, et irrationali, in quibus mediat animal.

Articulus tertius.

An differentiae praescindant ab ente.

Fit difficultas etiam de hoc, quia licet de ratione superioris non sit inferius includere; tam. videtur esse de ratione inferioris includere superius, sic licet ens ut sic non includat rale. tam. rale includit ens, quia nullus dat rale, qd. prius non sit ens. ita a pari licet ens ut quid superius non includat differentias tam. videtur dicendum, qd. differentiae ut quid inferius includant ens ut quid superius. Ut hoc resolvas.

R. primo unum posse aliud includere vel implicite, vel explicite signum autem distinguens unam inclusionem ab alia est praedicabilitas unius de alio in recto; sic quia ens de rationali bene praedicatur in recto arguitur ens implicite esse inclusum in rationali. Ratio huius a priori est, quia inclusio formalis unius in alio desumitur a formali identitate conceptuum. Hinc quoties videbis unum de alio non praedicari in recto dic formaliter in illo non includi per qd. patet rationem entis ad summum de differentia praedicari non in recto, sed in obliquo. v. e., quia nos dicimus asseitas est differentia entis, non autem dicimus asseitas est ens, quia postea ratione ens non includit formaliter in differentia. Dixi ad summum, quia rigorose et formalissime loqdo. ens neq. in obliquo includitur in differentiis, quia rigorose loqdo. asseitas dicit independentiam ab alio sub quo conceptu nullo modo includit ens. Quod autem dico de asseitate vos extendere potestis ad alias differentias cum proportione.

R. 2do. differentiam sumi posse dupliciter realiter, in concreto,

et reflexe: 2do. formaliter in abstracto, et directe: ponit autem ly reflexe, quia ut differentia dicat ens in obliquo debet intellectus reflectere, cuius sit differentia, et ponit ly directe, quia sola ratio differentiae ab intellectu concipitur absque ulla reflexione. Itaque primo modo sumpta differentia includit quidquid sibi identificat a parte rei, sicque dicit rationem entis, veritatem, bonitatem, finitatem vel infinitatem etc. 2do. modo sumpta includit solum, quod valuerit in suo conceptu formali, ita quod omne aliud excludat vel positive si opponatur, vel si non opponatur excludat praecisive: ratio est, quia differentia sumpta formaliter, sumitur reduplicative ut pura differentia, reduplicatio autem unius conceptus est exclusio cuiuscumque alterius vel positive, vel praecisive, quia reduplicatio unius conceptus est inclusio tantum sui ipsius. in hoc autem solum 2do. sensu consideratur a nobis differentia, nam in primo sensu in obliquo continet ens, non sic in 2do., quod licet Durandus videatur neque hoc admittere, quia differentia formaliter sumpta dicit dependentiam, vel independentiam ab alio, pro quo videtur, quod ly ab alio importet in obliquo ens, tamen bona pace Durandi non est, nam ly aliud sicuti et plura alia sunt terminus supertranscendentalis significativus non solum entis realis, sed etiam formalitatis negationis, privationis etc.: unde formaliter loquendo dicere differentiam dependentem, vel independentem ab alio est dicere solum aliquid distinctum ab illo, a quo dicitur dependere vel nihil a se ipso dependeat, sicque 2do. modo considerata differentia neque in obliquo continet ens. His bene perceptis.

Concludo differentiae formaliter praescindunt ab ente. Ita cum nobiscum sententiis in antecedenti. Arriaga similiter contra Thomistas.

Pro-

Probatur primo iisdem rationibus allatis pro antecedenti Articulo cum eadem paritate de rationalitate praescindente formaliter ab animalitate quae est inferior; et hic admittere non debetis illam disparitatem, quae communiter solet assignari s. animalitatem reg. respectu rationalitatis non esse praedicatum transcendens, ideoq. non includi in conceptu formali rationalitatis. ubi ens est praedicatum transcendens omnes differentias, sicq. formaliter in illis debet includi; non debetis inquam admittere, primo quia est petere id qd. est in quaestione, nam transcendere formaliter differentias est illas formaliter includere: 2do: quia ens reale solum, et in concreto transcendit differentias, non formaliter, et in abstracto, sicq. &c.

Probatur 2do: differentiae formaliter non sunt ens: go. Probatur antec: ratio entis est ratio formalis conveniendi, ratio differentiae est ratio formalis disconveniendi, sed ratio formalis conveniendi, et disconveniendi non possunt stare simul: go. &c. ma. quo ad pri. par. patet nam ens ex dictis est univocum: quo ad 2dam. partem etiam, quia aseitas disconvenit ab abaleitate, et perseitas ab inaleitate: mi. patet ne verifi-centur contradictoria; Nec. dicas, qd. licet sub ratione disconve-nientiae differentiae opponantur enti, non tamen sub ratione in-cludendi ipsum ens. Sed contra quia differentia non potest inclu-dere ens nisi includat etiam disconvenientiam, qd. esset conve-nire, et disconvenire formaliter.

Probatur 3o: contra Adversarios ad hominem: vel differentiae formaliter sunt purum ens, vel aliquid post ens; neutrum dici potest: go &c. Probatur mi. non primum, quia differentia ex antecedi. probatione non est ratio conveniendi, non 2dum. quia vel hoc aliquod post ens, est ens vel non: si 2dum. go. processus in infinitum, qd. ne admittatur dici debet, qd. dicit aliquod, qd. sit formaliter non ens, et per consequens forma-liter praescindat ab ente: si primum go. recurrit argumentum.

Vis huius probationis fundat[ur] in 2do. notabili ubi dictu[m] e[st] q[uo]d aliqua ratio formalit[er] sumpta talis e[st] reduplicative, ac proinde q[uo]d reduplicatio unius e[st] exclusio cuiuscunq[ue] alterius sicq[ue] ubi differentia sumat[ur] formalit[er] talis e[st] reduplicative, proinde &c.

Hinc habes differentias formalit[er], et in abstracto esse puras formalitates sicq[ue] neq[ue] esse ens neq[ue] nihil, sed solum formalit[er] includere suum formalem conceptu[m] sub exclusione cuiuscunq[ue] alterius, neq[ue] valet dicere verum esse hanc propositionem differentia e[st], ubi ly e[st] denotat ens. Sed contra, quia licet ly e[st] in sensu reali denotet ens, non tam[en] in sensu formali, sed solum significat formalitatem, quod potest significare; nisi velles dicere ly e[st] sumi solu[m] in vi part[icipii].

66. primo: differentiae sunt aliquod reale: ergo ens. Antec. constat primo quia nihil potest concipi ab intellectu nisi sit reale, vel ad modu[m] realis concipiat[ur]: ergo. 2do: q[uo]d praestat effectu[m] realem e[st] ens reale ita autem se habent differentiae nam ab[s]aleitas v.g. denominat ens creatu[m]: 3o: quia q[uo]d terminat realem productionem e[st] quid reale; sed ita se habent differentiae terminantes productionem entis creati: ergo &c.

R. dis. antec., differentiae realit[er] sumptae sunt quid reale conc[edo], formalit[er] sumptae n[eg]o. antec. et ad primam proba[tionem] dis. ma. nihil &c, nisi sit reale, vel ad modu[m] realis aliquo modo conc[edo], simplicit[er] n[eg]o. ma. Illud q[uo]d concipit[ur] ab intellectu sufficit si sit reale aliquo modo vel in concreto, vel in abstracto; non tam[en] requirit[ur], q[uo]d sit quid reale simpliciter. Intellectus ergo concipiens differentias illas concipit differentias reales non ut reales, sed ut differentias reduplicative, et certe intellectus concipit chimaeram, quae tam[en] non e[st] quid reale simplicit[er]. Ita ad propositione

dices

dicas ad 2dam, et tertiã probationem.

66. 2do: differentiæ formaliter sumptæ non sunt nihil: ergo ens. Confirmatur: aliquod positivum est ens utpote oppositum nihilo, sed differentiæ sunt quid positivum, quia quod constituit est quid positivum: ergo. Probatur mi. constat, quia differentiæ creaturas positivas verè constituunt. ergo. Adde id, quod dicit perfectionem esse ens, sed aseitas, quæ est differentia dicit perfectionem cum constituat Deum in esse perfectissimo. ergo &.

R. 1. conquid. licet n. non sint ens, non sunt tamen positivè non ens, negatio nempe entis, quod: requiritur ad hoc ut sint nihil, nihil positivè enim non solùm non est ens, sed positivè est non ens idest negatio entis. Ad confirmationem dis. mi. differentiæ realiter sumptæ sunt quid positivum conc., formaliter no. mi., et conquid. quia sic neque sunt ens neque quid positivum vel per quod habes quid dicas ad probationem. Ad additum dic illud quod realiter dicit perfectionem esse ens non illud, quod dicit formaliter: unde aseitas ad summum dicit connotativè perfectionem, quia aseitas realiter contrahens rationem entis cum omni independentia emanat in ente infinitas perfectiones, sed non formaliter quia sic a quacumque perfectione præscindit cum metaphisicè consideretur. Quod si differentiis nihil decet in genere suo, consequenter dicunt perfectionem, ideo est quia dicunt perfectionem sui, non vero entis: deinde transmisso, quod dicant perfectionem adhuc non sunt ens, quia perfectio etiam ipsa ab ente præscindit sicut, et bonitas.

66. 3o: differentiæ, et ens habent unum, eundemque conceptum: ergo non præscindunt. Probatur antec. si non, posset dari conceptus aliquis universalior ente; sed hoc

non: go. ℣. Sequela ma. constat excemplo hominis, et brutis quibus datur conceptus universalior et c. quia non habent unum, eundemque conceptum. Probatur mi. si daretur conceptus universalior ente, conceptus entis esset contractivus, nam conceptus universalior esset contrahibilis a conceptu entis, sed hoc dici non potest, quia conceptus entis semper est contrahibilis, non contractivus: go. ℣.

R. assignabilem esse conceptum universaliorem ente, non quidem directe, quia directe cogitari non potest quid superius ente, sed reflexum per intellectum animadvertens ens, et differentias convenire in ratione conceptus ut sic aut formalitatis praescindit rationem conceptus ut sic a ratione formali entis aut contrahibilis, nec non dependentiae, vel independentiae, qui duo conceptus licet formaliter diversi, conveniunt tamen in ratione conceptus ut sic, neque obstat conceptum entis esse conceptum contrahibilis, non contractivi, nam sub diversa consideratione importat utrumque conceptum, consideratum enim reflexe dicit conceptum contractivi, directe vero solum conceptum contrahibilis, neque hoc mirum debet videri, nam apud logicos genus reflexe consideratum prout est speciei praedicabilis habet rationem contractivi, et inferioris; directe vero prout est praedicabile de differentiis speciei, habet rationem contrahibilis.

Ob. 4o: differentia non praescindit a vero: go. neque ab ente. Consequentia constat, quia verum, bonum, et ens convertuntur. antec. etiam, quia omne cognoscibile est verum; sed differentiae cognoscuntur: go. ℣. Confirmatur primo: id est ens, quod venit in definitione entis, sed differentiae veniunt sub dicatur differentia entis: go. ℣.

Con.

Confirmatur 2do: assertas per nos praescindit ab ente, ergo per nos abaleitas non praescindit. Probatur consequentia: ex duobus oppositis contradictorie, quod negat unum affirmat aliud; sed aseitas, et abaleitas contradictorie opponuntur, ergo etc. Adde negationem differentiae esse negationem entis: ergo differentia est ens; consequentia constat, quia differentia dicit id, quod negat eius negatio, antecedens probatur; quia negatio differentiae est nihil; sed nihil est negatio entis, ergo etc.

R. differentias formaliter sumptas esse cognoscibiles cognoscibilitate supertranscendentali, quae competit non solum enti reali, sed etiam formalitati, quin imo etiam negationibus, non vero cognoscibilitate transcendentali, quae solum convenit enti, et vero reali. Hinc nota aliud esse, quod differentiae in se sint cognoscibiles, et aliud, quod de formali dicant conceptum cognoscibilitatis: primo modo significatur differentias in concreto consideratas esse ens, et verum cognoscibile, quod concedimus: 2do modo significatur conceptum differentiae esse conceptum cognoscibilitatis, quod negamus: sic verum in concreto est bonum, ens etc. est tamen falsum conceptum entis esse formaliter conceptum bonitatis. Addo, quod licet differentiae non praescindant a vero, praescindunt tamen ab ente, quia et ipsum verum ab ente praescindit. Ad primam confirmationem dico differentias in obliquo tantum venire in definitione entis, non in recto. Ad 2dam confirmationem nego consequentiam. Ad probationem distinguo minorem, contradictorie opponuntur comparatae ad invicem concedo minorem, comparatae ad ens nego minorem, termini parent. Ad additum nego antecedens. Ad probationem dico negationem differentiae esse nihilum differentiae, non vero nihil entis, sicque etc.

Quæstio secunda.
De attributis entis in communi. Ar. pri.

Nomine attributi uenit id, qd. solet alteri tribui, qd. debet supponi iam constitutum in suo esse, consequenter nomine attributi entis in communi uenit id, qd. etiam tribuitur ipsi enti iam in suo esse constituto. Quatuor autem requiruntur ad rationem attributi: primo, qd. sit quid reale, non uero quid fictum ab intellectu: 2do. qd. essentia subiecti, et attributum realiter inter se conuertantur in recto: 3o., qd. attributum per aliqualem distinctionem separetur à subiecto: 4o., qd. attributum non includatur in formali conceptu essentiæ, à qua emanat, quia hanc iam supponit in suo esse constitutam.

Solet etiam dici attributum, proprietas seu passio, impropriè tamen, non uero propriè, et rigorosè loquendo, proinde attributum rigorosè loquendo à passione, seu à proprietatibus, nec non à prædicato essentiali differt per hoc, qd. passio procedit ab essentia tanquam à causa adæquata, sicut et proprietas, non sic attributum, qd. licet alteri tribuatur, non tamen ab illo procedit; prædicatum autem essentiale significat quidquid dicitur de alio, et est de primario conceptu illius, de quo dicitur uel eius definitionem ingrediatur, qd. non ualet de attributo quippe qd. nec ad definitionem essentiæ, nec ad primarium illius conceptum attinet. Quo posito definio attributum esse illud prædicatum, qd. metaphisicè consequitur ad essentiam.

Hinc dico primo ens habere sua attributa, et hæc esse tria unum, uerum, et bonum ut sustinent fere omnes.

Ratio primæ partis deducitur ex Arle. in initio capitis quarti Metaphisicæ dicente ad esse scientiam, quæ speculatur ens, et quæ

enti

enti per se insunt, sed quæ insunt sunt attributa: go: 2do: quia quælibet scia habet sua attributa phisica V.G. attributa phisica: yo. metaphisica sua attributa metaphisica: 3o: ens ē obctū. scibile. yo. habet attributa scibilia tanq. prædicata 2daria, quia hæc possunt demonstrari de suo obiecto præsupposito. Antec. constat ex dictis in prognioli totius metaphisicæ.

Ratio 2dæ partis ē primo quia ud unū, uerū, et bonū sint inter transcendentia habentia solum rationem conceptus supponentis ens, ideo V. Quod si videat esse plura, quæ assignata ē quia sumunt respectu entis peculiaris non uero respectu entis transcendentis; qđ si res, et aliquid habent rationem attributi ē quia sunt synonima, et realiter idem cū iā assignatis tribus attributis: 2do:, quia dicit D. Thomas quæstione prima de ueritate, Articulo primo, qđ. omne attributū addere aliquid supra ens, uel addit aliquod absolutū, uel aliquod relatiuū: primo modo habet unitas: 2do. modo debet sumi uel in ordine ad intellē., uel. in ordine ad uoluntatem ud debeat sumi per ordinem ad Animam; si sumitur in ordi. ad intellum. habet uerū, si in ordi. ad uoluntatem habet bonū; sed hæc ita sumere, ē sumere tria attributa entis: go. V.

Deduces ex his unū esse prius uero, et bono, quia absoluta semper sunt priora relatiuis, et prius ē rem esse in se quā in ordine ad aliud, cū autem unū sit quid absolutū, et indiuisū in se, ideo V. ueritas postea antecedit bonū, quia bonū fundatur in uero, neq. aliquid appeti potest ut bonū nisi prius supponatur uerū. Hic tam. ordo prioris, et posterioris, qui datur inter hæc attributa importatur ab ijsdem si equiuocè considerent, non tam. uniuocè quia sic important idem nomen attributi, et rationem ud præcisione ab illo dicto ordine.

Hinc dico 2do: atributa entis formaliter sumpta præscindere ab ente, et ens formaliter sumptum præscindere ab atributis. Assertum est contra Sarbellonum. Ratio utriusq. partis constat ex dictis ubi de præcisione entis, et differentiis et è contra, qd. unum uidare est ex qd. sint diuersi formaliter conceptus, nam ens est radix, et attributa sunt radicata, quæ duo formaliter ab intellu. possunt concipi abstrahendo unum ab alio, et hoc aliud ab illo.

Ob. primo: ens est unum: go. non præscindit ab attributo unitatis. Confirmatur: ens formaliter dicit appetibilitatem, et conformabilitatem, quæ dicunt uerum, et bonum: go. à uero, et bono non præscindit. Adde ualere hoc argum. uerum est ens, et bonum esse bonum, et ens: go. ens et bonum sunt uerum: go.

R. Dis. antec. ens est unum unitate transcendentali conc. antec. unitate supertranscendentali neg. antec. et conseq. Solum id, qd. est unum unitate supertranscendentali ut non admittat medium, neq. admittit præcisionem; qd. autem est unum unitate transcendentali ut admittat medium inter esse multiplex, et esse unum s. præcisionem formalem, ideo ut ens sit unum ac unitate poterit ab eadem præscindere. Ad confirma. dis. antec: ens formaliter dicit conformabilitatem radicalem, quia ratio entis est radix metaphisica conformabilitatis, et appetibilitatis conc. formalem quia sit idem conceptus neg. antec., quia ut ex probatis ens sit radix et attributa radicata, et ex alia parte intellu. possit abstrahere à radice, et radicato consequens est, qd. abstrahat etiam à conformabilitate, et appetibilitate formali. Ad additum dico argumentum esse fallax sicuti etiam hoc falsum est: uerum est falsum esse falsum; go. falsum est uerum; in antec. n. hoc uerum modificat propositionem, quæ dicit esse

esse uerum; in consequenti uero mortificat subiectum, quod est falsum, et sic ut hic sit fallacia terminus debet negari consequens uarians essentialiter propositionem.

Ob. 2do: uerum, et bonum non praescindunt ab unitate: ergo neque ab ente. Probatur antecedens: ens, uerum, et bonum sunt tres formalitates; atqui quaelibet formalitas est una: ergo etc. Confirmatur: positiuum non praescindit ab alio positiuo; sed ueritas est quid positiuum, ex infra dicendis, et ens similiter est quid positiuum: ergo ueritas non praescindit ab ente. Adde quod ens est possibile; sed etiam uerum, et bonum sunt possibilia: ergo etc.

Respondeo primo latere aequiuocationem in argumento sicuti latet in isto: omnia infinita sunt omnia; sed omnia sunt finita: ergo infinita sunt finita: 2do: nego antecedens. Ad probationem distinguo: concedo antecedens, distinguo consequens: ergo quaelibet formalitas est una unitate numerica, et supertranscendentali concedo, unitate transcendentali nego consequentiam. Licet ergo ens non abstrahat ab unitate numerica competente formalitatibus negationis, et priuationis, quae ideo supertranscendentalis dicitur, abstrahit tamen ab unitate transcendentali, quae solum est attributum entis. Ad confirmationem distinguo maiorem: positiuum non praescindit radicaliter ab alio positiuo concedo maiorem, formaliter nego maiorem, distinguo ut proportione minori nego consequentiam. Attributum est quid positiuum quatenus praesupponit ens, quod est radix positiua attributorum, non formaliter ut diuersus sit conceptus positiui, et attributi. Ad additum attributa licet realiter sint possibilia, non tamen formaliter ut hoc modo neque sint possibilia nec impossibilia utraque ratione siue possibilitatis, siue impossibilitatis praescindit.

Ob. 3o: unitas, et ueritas realiter conueniunt nihilo: ergo.

Antec. constat, quia unitas opponitur diuisioni, et ueritas fal-
sitati; diuisio autem, et falsitas utpote negationes sunt
nihil. confirmatur: nihil ueritatis est nihil entis: ergo ueritas
est ens. Adde tandem, quod uerum est ens, est bonum, et est
unum: ergo &c.

R. dist. antec: unitas et ueritas opponuntur realiter nihilo unitatis,
et ueritatis conc., nihilo entis nego antec., et conseq. Omnia
opponuntur in proportione sue negationi, ita quod unitas
negationi unitatis, ueritas ueritatis, ens entis, attributum attri-
buti opponitur per quod patet esse formaliter plura diuersa &c.
confirma. dist. nihil ueritatis est realiter nihil entis conc. forma-
liter nego. De consequenti ex nihilo ueritatis infertur nihil entis,
sicut realiter ex ueritate infertur realiter ens, non tamen formaliter
quia sic sunt diuersa nihila formaliter praescindentia. Ad ulti-
mum addit. dico, quod uerum est ens, unum, et bonum realiter, non
formaliter; quod si est formaliter est supertranscendentaliter non uero
transcendentaliter, quia hoc modo bonum est obiectum uoluntatis
uerum est obiectum intellectus, quae duo important distinctos concep. tus abstra-
hibiles a nostro intellectu, sicque nedum ens ab attributis, sed etiam attri-
buta ab ente habent formaliter praescindere.

Articulus secundus.

Quid unitas transcendentalis enti superaddat.

Docet Arist. quinto metaphisicorum, textu undecimo, unitatem, quae
est opposita diuisioni regulariter solido. per indiuisionem solere
explicari. Sed ait uniuersaliter nempe quaecunque non habent
diuisionem, quatenus non habent, eatenus unum dicuntur, ut puta
si prout homo non habet diuisionem unus est homo, quod si
prout est unum est quod si prout una magnitudo una magni-
tudo. quo posito definitur unitas indiuisio in se,
et diuisio a quolibet alio; ex illa autem particula indiuisio
orta est quaestio num haec unitas transcendentalis in positiuo
ut uolunt Scotistae, an uero in negatiuo consistat ut defendunt

Tho.

Thomistæ, qd. ē idem ac quærere an unitas superaddat enti quid positiuũ, an quid negatiuũ. Aduerte unitatem ab aliquibus non dici indiuisionem in se, id ē à se, quæ ē diuisio à negatione sui, ut dicit, personã meã v.g. h[illegible] esse non meã personã. Verũ ly à se facit particulã superfluã quia quæ unitas in illa, et diuisio à quolibet alio, nã negatio meæ personæ ē aliquid aliud à mea persona, cui dicta negatio meæ personæ opponitur, sicq. diuisio à quolibet alio ē etiã diuisio à negatione sui, seu indiuisio à se: unde ly à se eo modo conuenit definitioni unitatis, quo modo eidem conuenit diuisio à quolibet alio, s. 2dario, et de consequenti. Pro solutione.

N. primò in definitione unitatis indiuisionem in se de primario, et formaliter importari; diuisionem vero ab alio, uelut de 2dario, et de consequenti. r.ē, quia prius debet importari quid absolutũ, quã quid relatiuũ, quia per omnẽ absoluta sunt priora relatiuis. Esse autem indiuisũ in se ē quid absolutũ, et esse diuisũ ab alio ud importat relationem ad aliud ē quid relatiuũ, et de facto prius ē, qd. ego sim ego, antequã ego dicã negationem alterius hominis. Quod si dicas indiuisionem in se habere rationem constitutiui, diuisionem vero ab alio habere rationem distinctiui, ac proinde esse unũ et idem ud constitutiuũ et distinctiuũ sint omninò eadem, dicũ, ergo constitutiuũ esse idem realiter ud distinctiuo, non tam. formaliter: unde licèt realiter intelligantur simul esse in se, et esse ad aliud, tam. formaliter esse ad aliud præsupponit esse in se: ex quo patet, qd. si unitas superaddit enti quid negatiuũ, illud superaddit de consequenti, et 2dario, non de primariò, et principaliter.

N. 2dò. non omne illud, qd. explicatur per negationem esse quid negatiuũ etenim multa dicunt apud nos explicata per negationem, quæ in re sunt quid positiuũ: sic innumera attributa, quæ sunt in Deo, quæ negationem important apud nos quia similiter uocabulorũ inopiã, quæ tamen

sent quid positivum ut ē incorporeus, et inortalis, quia quidquid in Deo ē, quid positivum ē cu nihil sit in Deo, qd. positivum non sit, itaq. licet etiā unitas explicet per indivisionem, quę ex nostro modo significandi ē quid negativum tam. quo ad rem significatam erit quid positivum, et quid positivum superaddet enti.

N. 3o. unitatem dici transcendentalem quia transcendit omnia entia ut autem hęc transcendat debet sumi pro ut dicit indivisionem in se, seu negationem divisionis in plura tota eiusdem rationis cu diviso; in tantū ē mea persona dicit una, quia in plures personas dividi non potest, quin imo acervus centū lapidū v.g. bene dicit unus per agregationem, quia in plures acervos eiusdem rationis dividi non potest, et in hoc tantū sensu hic consideramus unitatem, quia si sumatur pro negatione divisionis in partes, eo tunc indivisio non importat unitatem, sed unionem, quę cu habet partes, unitas negat divisionem partiū, et sic non omnia entia transcendit, et de facto in Deo datur summa, et simplicissima unitas phisica, non tam. unio, quia hęc cu resultet ex partibus phisicis, connotat compositionem, seq. et imperfectionem, quę à Deo penitùs ē excludenda.

N. 4o. qd pluralitas, et divisio, quę opponuntur unitati, et indivisioni sumi possunt fundamentaliter, et formaliter pri. modo importantur entitates illę, quę dicuntur plures. 2do modo importatur, qd. una entitas non sit alia, quia si una entitas esset alia, non posset dici pluralitas, sed unitas. Ex quo habes pluralitatem fundamentaliter sumptā esse quid positivum, quia positivè importat entitates quas continet. formaliter vero quid negativum, quia pluralitas de formali importat distinctionem plura ē, quia plura sunt distincta, quę distinctio formaliter ē quid negativum, dicit ē unum non esse aliud. sicut unitas non negat pluralitatem sumptā

fun:

27

fundamentaliz, seu se ipsas negans, quia pluralitas fundamentaliz e hæc, et illa unitas; bene tam negat pluralitatem sumptam formaliz, quæ cum formaliz sit negatio, sequitz unitatem formaliz esse negationem negationis ratio e quia unitas e indivisio, et hæc e negatio divisionis cum sit non divisio, quæ formaliz e negatio: ergo unitas formaliz e negatio negationis.

N. 2do negationem negationis esse quid positivum in qd. si negatio negata sit negatio entis, negatio entis erit positivum entis, si formalitatis positivum formalitatis: r. e, quia negatio negans negationem destruit negationem; id autem, qd destruit negationem e quid positivum; id quia duæ negationes affirmant sic non nullus dicit aliquis, non meam personam non esse, dicit meam personam esse. r. e, quia prima negatio destruit 2dam, qua destructa remanet affirmatio etenim de quacunq re vel affirmatio vel negatio debet verificari, quia de nullo simul ambæ possunt dici ne sit simul affirmatio, et non sit, simul sit negatio, et non sit; id quia qd destruit positivum e quid negativum, ergo qd destruit negativum e quid positivum, quia quælibet forma destruitz ab aliquo sibi negative opposito, sicq negatio negationis e quid positivum. His præsuppositis.

Concludo unitas transcendentalis superaddit enti quid positivum et ita cum prima supracitata sententia Scotica.

Probatz primo unitas transcendentalis constituitz per entitatem positivam: ergo superaddit enti quid positivum. Probatz antec. per eandem unitatem [entitatem] constituitz, per quam distinguitz a negatione sui, seu per quam non e, sed non esse, sed distinguitz a nega. sui per quid positivum: ergo constituitz per entitatem positivam: maior patet, quia quælibet res habet primo tollere negationem sui.

Probatur mi: unitas distinguitur a nega: nisi per indivisionem; sed indivisio est quid positivum: ergo. Ma; et mi. constant ex 4o. notabili, proinde.

Probatur 2do: nulla negatio inest per se alicui; sed si inest, inest ratione alicuius positivi maxime si talis negatio per se, et necessario illi convenit; sed unitati per se et necessario convenit negatio divisionis: ergo. Probatur mi: negatio divisionis non est accidens consequens ad unitatem: ergo. Probatur antec. quod opponitur immediate alteri non est accidens consequens ad illud, sed negatio divisionis immediate opponitur pluralitati: ergo. mi. patet ex quarto notabili, ma. exemplis patet, quod dicit perfectionem, et suscipit magis, et minus est quid positivum, sed unitas ita se habet ergo. Ma. est evidens, etenim omnis perfectio ut sic fundatur 2do. suam rationem formalem in positivo ad differentiam privationis, et negationis, quae ex sua ratione formali quid negativum important licet ratione formae negatae sint quid positivum. Probatur mi: perfectio importat, quod unum in quolibet ente melius sit ipsum quam non ipsum; sed haec perfectio importatur ab unitate, quia hac ratione unitas tribuitur Deo: ergo, et ex alia parte suscipit magis et minus, quia datur unitas minor, maior, et summa, quia datur unitas per simplicitatem, quae est maior, quam per compositionem et unitas per simplicitatem est adhuc maior in Deo, quam in Angelo. ergo.

Probatur 3o; quod est proxima ratio fundandi relationes reales Quantitatis, qualitatis, et similitudinis habet rationem alicuius positivi; sed sumus in casu: ergo. Mi. constat, quia unitas non est pura conditio, et quamvis sit pura conditio fundat positive dictas relationes: ergo est quid positivum. Haec consequentia patet; tum quia, quod est pura negatio non fundat relationes reales, tum quia nemo dat, quod non habet: ergo si fundat posi-

positive, et quia unitas est quid positivum.

Probatur 4o: quod univoce convenit cum alio debet importare eandem rationem, sed unitas univoce convenit cum ente, et hoc est aliquod positivum: ergo et illud. Confirmatur, quia tale in concreto valet dici unum est ens, quale in abstracto unitas est ens: ergo est quid positivum; secus esset falsa illa praedicatio cum ens de negativo non praedicatur.

Ob. primo ex Aristotele dicente indivisum esse formaliter negationem divisionis: 2do: ex communi dicendi modo unum formaliter esse, quod non est multa, unitatem esse carentiam divisionis: 3o: quia impossibile est assignare conceptum positivum importatum ab unitate, iste enim conceptus non est per relationem identitatis ejusdem ad se ipsum, neque per determinationem naturae talis entitatis: ergo etc.

R. Aristotelem per suum modum dicendi indivisum dixisse negationem, quia quod unitas sit minus nota, quam multitudo, ideo illam explicavit per quid negativum non tamen quod in se sit quid negativum sic etiam nos quia corporalia magis innotescunt, et incorporalia minus, ideo prima per quid positivum, 2da vero per quid negativum nominamus non vero, quod incorporalia in se sint quid negativum: ad 2dum similiter responde: ad 3um dic aliud esse, quod difficile sit explicare conceptum positivum ab unitate importatum, quod etiam nos concedimus, aliud esse, quod ex quo non possit assignari dictus conceptus, tamen in se non importetur, quod nos negamus paritate de corporeo, et incorporeo.

Ob. 2do: sic plus diceret unum, quam plura, hoc est falsum: ergo. Probatur maior, si pluralitas consisteret in carentia illius positivi, sed ita plus diceret unum, quam plura: ergo etc. Confirmatur, chimera vel est divisa, vel indivisa: non

primus, quia chimera non e realiter multiplex ergo. 2dus.
atqui chimera non potest convenire nisi predicatum
negativum ud sit quid negativum: ergo. unitati non conve
nit nisi negatio: ratio maioris fundatur in eo quod chime
ra non potest utrumque dicere propter contradictionem.
Adde repetitionem entitatum esse quid positivum, non repe
titionem, quid negativum; atqui pluralitas repetit uni
tates, unitas has non repetit: ergo etc.

R. dis. ma., si etc plus diceret unum, quam plura fundamen
taliter conc. formaliter no. ma., distincta e contra mi. no.
consequens. Non implicat ergo. quod 2dus. diversa plus dicat
unum, quam plura: in casu autem pluralitas plus dicent
de materiali; quia unum genus. continet plures entitates, ac
unitates inter se divisas, non vero de formali quia sic dicit
solum divisionem, quae solum carentiam importat. Ad confirmatio
nem primo dico chimeram non esse divisam fundamentaliter,
quia sic non habet positivas entitates, bene vero formaliter
quia vere, et proprie negationem realis unitatis importat:
unde ad probationem ma. dico divisionem realem formaliter
sumptam, et similiter indivisionem contradictorie opponi, quia
divisio realis de formali dicit negationem unitatis, quae
sola negatio contradicit unitati, quia ita se habent ut
unum, et non unum; divisionem vero realem fundamenta
liter sumptam, et indivisionem contradictorie non opponi,
quia divisio realis de fundamentali dicit positivas
unitates, quibus constat, quae contradictorie non opponuntur
ud sint unum, et unum: 2do. sic est ea contradictorie opponun
tur in quibus non datur medium, et quod sumuntur absolute tam
ea, quae ud sincategorematice sumuntur, et habent medium non
opponuntur ut constat in his propositionibus: animal per se e
album, et per se e non album, istae n. sunt ambae falsae quamvis
ergo. in his propositionibus neutra pars e concedenda, quia album,
et

et sicut negatio sunt prædicata accidentalia, quæ non bene stant cum isto sincategorematice per se appellante prædicata essentialia, ita in illis assignatis in obiectione neutra pars è concedenda, quia contradictoria non sumuntur absolute sed cum [illegible] realiter: q͂d. si postea demas [illegible] realiter, et absolute interrogamur an chimera sit divisa, vel indivisa, tunc dices [illegible]. è indivisa indivisione impropria et supertranscendentali, v. è quia chimera eo modo habet attributa, quo habet essentiam cum attributa suo modo sint aliquid consequens ad essentiam, chimera autem habet tantum essentiam supertranscendentalem, quæ cum privationibus et negationibus coincidit, sicq. habet unitatem impropriam, ratione cuius dici posset hircocervus è una chimera, non vero, q͂d. sit indivisa indivisione propria et transcendentali. Ad addita dic ut supra. Tantum adverte, posse optime retorqueri argumentum contra Adversarios; per ipsos ñ. pluralitas è quid negativum; atqui pluralitas è repetitio unitatum: go. unitas non è quid negativum maxime cum consequentia constet, quia nullum positivum ex negativo resultat.

66. 30: unitas consistit in negatione divisionis: go. è quid negativum. Probatur consequentia. negatio positivi è vera negatio; sed pluralitas, seu distinctio è quid positivum: go. Probatur mi: si pluralitas non esset [illegible] esset imperfectio, q͂d. repugnat, quia pluralitas è in Trinitate, in qua nulla imperfectio. Confirmatur: hæc unitas vel è in se positiva, vel per aliud, si 2dum. datur processus in infinitum, si primum recurrit quæstio: go. [illegible].

R: conc. antec. no. consequentiam. Ad probationem. conc. ma. dis. mi., sed pluralitas è [illegible], fundamentaliter conc., formaliter no. Recurrit ad sed. notabile. Ad probationem. no. sequelam ma. quia illa sola negatio imperfectionem importat,

quæ negat perfectionem, talis ē cœtus negans perfectionē visionis. In casu autem pluralitas formalis sumpta nō præscindat à quacunq; bonitate, et malitia etsi unitas præscindat à perfectione, et imperfectione. Trinitas ergo, qua Divina, ē quid positivū, qd. si sumas formalis præscindet à perfectione, et imperfectione licet qua una Persona. Ad confirma. dic unitatem esse in se quid positivū per se; procedendo n̄ de quod sed quo sistendū ē in puro quo. Cū autem unitas sit id quo cetera sint unū, ideo ē unū per se.

Dices: id hoc ut unitas sit id quo debet esse talis in ordine ad tollendā indifferentiā, quia per hoc ponit id quo, sed nulla ē indifferentia in ente ad esse unū vel multiplex: ergo unitas non ē id quo.

Sed contra dis. mi., nulla ē indifferentia phisica in ente conc. metaphisica nego mi., et conseqū. Licet poen phisice sit determinatē unū, vel multiplex, tam. metaphisice indifferens se habet propter diversitatē conceptuū, quæ postea indifferentia tollit ab ipsa unitate.

Instabis solū id, qd. dicit ordinem ad aliud ē indifferens; at qui ens non dicit ordinem ad unitatem à qua præscindit: ergo &.

Sed contra primo no. mi., esse eo n̄ qd. ens præscindat ab unitate, non tamen illā positivē excludit: 2do. no. ma. quæ absolutē loqdo. ē falsa etenim, qd. dicit ordinem ad aliud ē quasi determinatū ad illud; sic quia oculus ē ordinatus ad visionem dicit quasi determinatus ad visionem, per hoc autem, qd. sit quasi determinatus non ē indifferens. Ita dic in casu.

Ob. 4o: si id esset ens, quod repugnat ne detur ens contra unitatem, ergo: confirmatur, intellecta negatione multitudinis sufficienter habetur con[ceptus]. Addo solum positivum in recto esse quid positivum, quia ex positivo constituitur: ergo negativum in recto est quid negativum, quia constituitur ex negativo; sed unitas ex negativo constituitur: ergo id.

R. positivum unitatis esse fundamentaliter ens, non vero formaliter; si autem formaliter esset ens tunc solum daretur ens enti: unde unitas est solum positivum sui, non alterius. Ad confirmationem dico, quod intellecta negatione multitudinis sufficienter habetur conceptus unitatis, quae cum importet negationem negationis, quae est quid positivum ideo id. Ad addendum primo nego subsumptum ex propositis dicta in toto Articulo: 2do disparitas est, quia positivum tum de formali, tum de fundamentali suum accipitur constitutivum; negativum vero non utroque modo, sed vel tantum de fundamentali, vel tantum de formali.

Ob. ultimo: in nostra sententia committitur circulus; explicatur enim unitas per negationem multitudinis, et haec negatio per unitatem, deinde falsum est illud quod dicitur in quinto notabili, quod negatio negationis sit quid positivum primo quia una negatio non destruit aliam, quia solum unum contrarium destruit aliud, una autem negatio non est contraria alteri, cum sint eiusdem rationis. 2do quia etiam in lapide datur negatio equitatis; valet enim dicere lapis non est equus, et tamen in lapide non est quid positivum haec negatio; si enim esset quid positivum esset visus, quo tamen lapis caret: 3o quia duae affirmationes non negant, ergo neque duae negationes affirmant. Consequentia debet valere ut oppositorum sit eadem ratio.

R. etiam Aduersarios eundem circulum comittere ut uideri potest: 2do. dico circu. non esse uitiosum 1do. e necessarium ut eueniat in casu, quia cum deuenimus ad rationem formalem non e quaerenda supra hanc alia ratio formalis, sed ibi sistendum e. Ad additum no. antec. Ad pri. probat. dico, qd. licet negatio ut negatio e sit eiusdam rationis consequenter non sit contraria alteri materialiter, bene tam. e formaliter ut talis negatio e, quia sic destruit totum, qd. sequitur. Ad 2dum. primo no. suppositum, supponit n. qd. caecitas sit quid negatiuum, et qd. proprie loquendo sit falsum cum caecitas proprie sit quid priuatiuum, et improprie neget uisionem. 2do. dispa. e quia caecitas, et uisus non opponuntur contradictorie imediate, et ideo saltem medium negatiuum admittunt, qd. s. nec uidens nec caecum e, lapis nempe, qui caecus dici non potest, quia caret potentia ad uidendum, quam tam. potentiam connotat caecitas, unum autem, et plura semp. imediate contradictorie opponuntur quia sunt unum, et non unum. Ad tertiam ronem. dispa. e, quia affirma. non e opposita affirmationi, bene uero negatio nega. consequenter sola negatio destruit id, qd. sequitur non affirmatio, sicq. potest etiam hic negari suppositum.

Articulus tertius.

Quodnam sit principium indiuiduationis.

Difficultas e de principio intrinseco indiuiduationis, nam principium extrinsecum e collectio accidentium apud omnes nec non e difficultas de principio indiuiduationis in reb. creatis non substantialib. ad accidentalib., tum materialib. ad spiritualib., non tam. de Deo, qui per omnes cum sit à se, habet suam naturam singularem à se ipso.

Divus Thomas cum suis vult individuationem desumi à materia signata quantitate. Suarez, cum aliis vult esse formam substantialem in substantiis materialibus, alii alii docuit, quae omnia hic adamussim examinabimus. Pro quo sit

I. rationem constitutivam individuationis deb. ēē quid positivum, per negativum non constituitur aliquod positivum sicuti ē individuatio. Maior in qualibet re, ultra praedicata generica, et specifica debet dari aliud singulare praedicatum nulli alteri potens competere, et hoc praedicatum vocatur ecceitas, quae, ut inde dicitur alteri incommunicabilis; pp. si ōē omni. ē rare. vel praedi. generici, vel differentialis, vel specifici, non tam. rare. individuationis reduplicative, qua talis. contra stabilitis.

Conc. 1ma: principium individuationis non ē materia signata quantitate.

Probatur 1mo: principium formale individuationis debet esse intrinsecum ipsi individuo, atqui materia signata quantitate non ita se habet: ergo: ma. pa. quia quaelibet res per id constituitur per quod distinguitur, ut dictum ē clarum in [illegible] de scientia; at qui res distinguitur ab alia, eo quod intrinsecum per omnes: ergo clarum constituitur per quid intrinsecum; sed hoc modo principium formale individuationis debet esse intrinseca ipsi individuo: ergo. M. Probatur prima mi. in anima rationali quae non habet intrinsece ab materiam. corpus quod ei unitum sit animae non tam. ē animae intrinsecum, quod patet in eo quod si anima sit separata à corpore adhuc tam. clarum secundum Thomistas elicit operationes spirituales, signum quod ē quod à materia qualis se habet corpus non sumitur individuatio.

Dices anima rationalis non individuatur intrinsece à materia,

sed per ordinem ad materiã, et sic hęc numero anima est per ordinem ad hanc numero materiã, nec non aliquę materiales individuantꝫ à materia non quia materia existat in illis formis, sed quia illę formę dicunt ordinem ad talem materiã.

Sed contra, quia anima rationalis non dicit ordinem intrinsecè ad hanc materiã, et licèt anima creetꝫ in tali materia disposita, tamen illa dispositio merè accidentalis concurrit non intrinsecè, nã hoc modo anima rationalis est indifferens ut in hac vel in illa materia creetꝫ. Ordo igitur animę ad talem materiã non est illi intrinsecus nisi facta suppositione, quod in hac materia creetꝫ et hoc idem cum proportione applica ad id, quod dicitꝫ de formis materialibꝫ, quę saltem supernaliꝫ possunt existere sine materia, itaque sint semper eędem numero eę, quę prius erant existentes in materia, quod constat in Sacramento Eucharistię in quo stant formę accidentales panis, et vini, non materia panis, et vini, quę transubstantiatꝫ in Corpus, et Sanguinem Christi.

Probatꝫ 2do: composita substantialia habent rationem substantię, sed ita non possunt individuari à materia signata quantitate: ergo dicta materia. Videtꝫ certa ex dictis in logicis ubi composita substantialia in predicamento substantię posuimus. Probatꝫ mi: quantitas est accidentalis: ergo etc. Probatꝫ consequentia: ita se habent differentię individuales dividentes naturã specificã substantię, sicut differentię specificę contrahentes naturã genericã substantię, at qui istę non possunt esse accidentales. ergo neque illę. ergo si quantitas est accidens sicuti est de facto, ex dictis in phisicis non potest constituere individuum substantiale alteri incommunicabile

municabile.

Probatur 3o: iuxta Thomistas quantitas recipitur in toto composito: ergo in individuo: ergo prius est, quod illa substantia sit individua antequam recipiatur in quantitate, quia prius est rem esse, et esse talem antequam recipiatur, sic prius est Petrum esse, et esse Petrum antequam Petrus dicatur albus: neque dicas subiectum receptivum esse in priori natura ad individuum. Sed contra quia quodlibet subiectum antequam recipiat aliquod est semper indifferens ad hoc, vel illud.

Concludo 2do: principium individuationis non est aliquis modus, vel differentia a parte rei existens distincta ab essentia vel existentia individui.

Probatur, quia nulla est necessitas ponendi hunc modum, vel differentiam distinctam, et probatur si esset necessitas iste modus deberet recipi in subiecto realiter; sed quod recipitur realiter in subiecto, recipitur in subiecto iam existente et individuo: ergo iste modus, et differentia non constituit individuum, sed praesupponit rem iam individuatam, minor constat, quia quod non existit recipi in alio non potest: neque dicas illud individuum, quod praesupponitur existens esse incompletum, et compleri postea a modo superveniente. Sed contra quia ad hoc ut individuum sit completum sufficit si sit incommunicabile alteri, et a quolibet alio distinctum, quod evaniret in casu, sicque in se individuum esset quid completum non vero a modo adveniente compleretur.

Concludo 3o: forma non est adaequatum principium individuationis.

Probatur, 1o quia forma praesupponit rem existentem: ergo forma non constituit individuum, 2o quia ad rationem individui requiritur incommunicabilitas, sed non sola

forma reddit incomunicabile subiectum, sed etiam materia: probatur quia eadem numero materia, quae est in genito, erat etiam in corrupto: ergo debent individua esse independenter a forma: neque dicas ex Aristotele per formam constitui hoc aliquid, nam ibi loquitur de radicali constitutione corporis phisici non de individuatione, quae ab aliqua metaphisica entitate est dessumenda.

Conclusio 4o; principium formale intrinsecum individuationis est haecceitas. Ita Scotus ubi supra. Scias oportet haecceitatem esse ultimam differentiam individualem, seu entitatem rei, v.g. Petreitatem, Paulleitatem &c.

Probatur conclusio colligitur ex hucusque dictis primo, quia solum id, quod est intrinsecum potest intrinsece constituere; atqui sola haecceitas est intrinseca, caetera sunt extrinseca: ergo. Secundo quia Petrus ex eo constituitur, per quod distinguitur a quocumque alio individuo: sed per solam Petreitatem ita distinguitur: ergo. Tertio quia sola haecceitas reddit naturam incomunicabilem alteri, quod constat a pari de differentia specifica, quae reddit naturam incomunicabilem in specie, quod patet in rationalitate; quae ita animalitatem contrahit ut sit alteri speciei incomunicabilis: ergo etiam differentia individualis reddit naturam alteri incomunicabilem; non enim est maior ratio de uno ac de alio.

Dices ita loqui est importare idem per idem, nam dicere rem individuari a sua haecceitate est dicere rem esse individuam, quia est individua, quod repugnat.

Sed contra distinguo: est importare idem per idem realiter concedo formaliter nego. Realiter ergo et identice Petrus importat idem, non formaliter, quia entitas et haecceitas formaliter sunt quid diversum, entitas enim formaliter dicit esse, haecceitas

seu

uero esse tale, consequenter prius concipitur esse rei, quam concipiatur esse talis rei, et hic reccurrit paritas de differentia specifica.

33. primo, omne singulare supponit rem singularem in esse. sed ecceitas est aliquod singulare. ergo supponit rem iam singularem non uero illam facit singularem. Confirmatur omne quod convenit uni individuo, et non alteri eiusdem speciei supponit ea ut individuata etiam per nos, sed ecceitas Petri non convenit ecceitati Pauli. ergo ecceitas supponit &c. ergo non est principium individuationis.

R. primo hoc argum. urgere etiam Adversarios, nam etiam per ipsos principium individuationis debet esse aliquod singulare sic materia signata quantitate praesupponet rem iam singularem: 2do. dis. ma. omne singulare supponit phisice, et realiter rem singularem in esse conc. metaphisice, et formaliter neg. ma. concessa mi. dis. consequens ergo realiter et phisice supponit rem &c conc. metaphisice et formaliter neg. consequentiam: 3o. dico singulare ... rem in esse singularis non in esse talem, quia ... constituitur formaliter ab ecceitate. Ad confirm. ... ... argumentum contra Adversarios, deinde absolute ... na., falsa non est sicut falsa est ista, quia rationalitas convenit homini et non bruto, rationalitas supponit hominem, non uero facit distinctum a bruto, tamen distingue ... rationem ut supra in argumento principali.

36. 2do. si ... in Petro non esset una ecceitas, sed plures, quod repugnat. ma. probatur quia sicut ad multiplicationem ... entitatis multiplicantur entitates phisicae, ita ad multiplicationem formalitatis metaphisicae ecceitatis metaphisicae ... , sed quia animal,

uiuens, corpus, et substantia, sicq. in eodem individuo essent plures entitates, nempe hoc ens, hoc corpus &, ac proinde plura individua in unico individuo. Adde principium individuationis esse primam subiectionis radicem sed in arbore porphirij individuum superiatur; sed materia ipsa est primum subiectum. est prima radix subiectionis. ergo. &.

R. primo militare contra Adversarios eandem obiectionem: 2do: dico, quod essent plura realiter individua, non vero formaliter: 3o: conc. totum argumentum ex quo sequeretur, quod ex illis metaphisicis entitatibus, et formalitatibus metaphisicis resultaret complexum metaphisicum pluries numero hominis i. Petri V.G. ratione cuius totum esset incommunicabilis, et distinctus ab omni eo, quod non est ipsum: 4o: eccetates multiplicarentur partialiter, ex quarum partibus resultaret postea una individuatio, et totalis ecce itas. unde paritas potius facet nobis. Ad additum dic nomine materiae in casu non venire materiam phisicam tanquam primum subiectum phisicum, sed vel venire materiam quae significat. rem non differre essentialiter, quo ad praedicata sive generica sive specifica, ratione cuius unitas individualis materialis dicitur, quia non importat differentiam specificam, non vero quia sit a materia sicuti cognitiones Angelorum ipsa idem obiectum pertinentes et, in numero, et in materia dicuntur, non tamen quia sint a materia, quia singuli sunt immateriales, vel venire materiam logicam ratione cuius unitas individualis dicitur materialis logice, quia logice est primum subiectum, et quod res constituitur subiicibilis, et v. g. quia sicuti illa ratio, per quam res constituitur praedicabilis dicitur ratio formalis, ita pariter illa ratio per quam res constituitur subiicibilis dicitur materialis,

non

non vero absolutè quoad. dependent à materia. Ergo in minori nomen materiæ facit sensum æquivocum, nec probat unitatem individualem provenire à materia signata quantitate, ac proinde benè attendi debet forma litterarum, et ita de cæteris, ... proportione si objiciatur, quod distinctio individualis ē materialis, quia quæ distinguuntur numero, dicuntur distingui materialiter.

33 30: si ita inter se differrent duo individua eiusdem speciei, ac diversæ; sed hoc ē falsum: ergo L. P. obiter nam. ... sunt primò diversa æqualiter differunt, ... quæ sunt primò diversa maximè distant. atqui ... sunt primò diversæ nec in aullo ... conveniant. ergo L.

R. nego ma. quia non tanta debet esse distinctio in constitutis, quanta in constituentibus, nam principia individuationis possunt esse primò diversa, et adhuc convenire in aliqua ratione communi, sic Paulineitas potest differre à Petreitate, et similiter convenire in ratione communi naturæ humanæ.

36. 10. plura primò: principium individuationis debet esse ... incomunicabile utpote primum subiectum, sed ... se habet materia: ergo L: 2do: individua multiplicantur per generationem. sed materia ē prima radix generationis: ergo L. 30. si dividatur lignum in partes, nec non aqua in guttas, fiunt plura numero ligna, et plures numero guttæ, sed hæc numero pluralitas ... à materia quanta ergo L.

R. ad primum dist. mi., sed ita se habeat materia per unionem cone. mi., per identitatem no. mi., et conquæl. Aliud ē principium incommunicabilitatis per unionem, quod facit unum non esse alteri unitum, aliud per

identitatem, qd. facit unum non esse idem numero aliud, hoc 2do. modo se habet principium individuationis non 2do. modo, nam anima rtlis. unita corpori non est corpus. Materia itaq. ad summum est principium incomunicabilitatis per unionem quia importat recipi in alio, qd. tam. non sufficit ad principium individuationis: 1°. est quia principium individuationis debet esse principium incomunicabilitatis oppositae comunicabilitati naturae universalis, sed natura universalis est comunicabilis per identitatem: ergo. individuum debet esse per entitatem incomunicabile: ad 2dum. dico individua effective multiplicari per generationem non formaliter, et intrinsece quia si duo per eandem generationem producerentur non effective distinguerentur, sed formaliter: ad 3um. primo falsum est mi. quia ex dictis in phisicis substantia gaudet partibus independenter à quantitate: 2do. dis. divisa fiunt plura numero divisione, fiunt plura numero distincta ro. Notari igitur debetis per divisionem ligni in partes, et aquae in guttas fieri plura non distincta, sed divisa. inter distinctionem a, et divisionem datur diversitas, distinctio est inter identitates, divisio inter unionem, unio autem, et identitas sunt quid formaliter diversum.

Collige, qd. si afferantur auctoritates Artis. signanter ubi libro 5. cap. 20 ait: numero quidem sunt unum quorum una est materia, et ubi libro 20 probat primum motorem esse unum quia caret materia, in quibus auctoritatibus videtur asserere, materiam esse principium multiplicationis ubi est, et singularitatis ubi non est, collige in qua primo debere intelligi, qd. i. ibi non datur compositum adeo multiplex est i est una numero materia, sicq. unitatem compositi materialis comensurari unitati materiae,

et

q. et nos concedimus, non tamen qd. materia sit princi-
pium formale, et intrinsecum individuationis, qd. nega-
mus, 2do. vero qd. Aristoteles sumit materiam analogice
pro potentialitate, quia sicut materia prima est
vera potentia phisica imperfectionem involvens
per quandam annalogiam, ita potentialitas dici potest materia
ex qua doctrina constat, qd. Deus caret materia id est poten-
tialitate utpote importante imperfectionem cum Deus sit actus
purissimus, et perfectissimus, consequenter est immultiplicabilis
ubi est contra creatura cum sit mixta aliqua imperfectione dici
potest multiplicabilis per materiam annalogicam, non per ma-
teriam primam, et in hoc sensu intelligendum est qd. materia
sit principium multiplicationis ubi est, et singularitatis ubi
non est, et cave illa auctoritas explicari non potest de
materia phisica nam principium individuationis debet re-
periri in ipso individuo sed materia non potest esse
principium individuationis in iis in quibus non est, ac proinde &.

Articulus quartus.

An detur eccitas et sic.

Dependet autem articulus ab hoc alio neque in plura potest de
illo resolvere nisi prius hunc bene c[illegible] . Itaque

Conclusio per intellectum sine fundamento in re datur eccitas et sic.
Ita cum Mastrio [illegible].

Probatur individuum definitur, qd. sit indivisum in se, et divisum a
quolibet alio, sed eo ipso datur eccitas et sic ergo &. Probatur
mi: si & eccitas est communis cuicumque individuo, sed eo
ipso datur & ergo &. Probatur mi. 2do. dico omnis ho. est rationalis.
intelligo omnia individua in communi esse rationalia. ergo cum
concipio individuationem individui, concipio omnia

individua in comuni ita q͞d valeat de quocunq dicere ē individuū in se, et divisū à quolibet alio, sicuti dea quocunq homine valet: ē at rale: secus non esset bona definitio quia non omni homini competeret, consequenter neq esset bona definitio individui quia non cuicunq conveniret individuo. Confirmatur ideo omnes homines conveniunt equaliter in ratione hominis, quia non solū nomen, sed etiā ratio ab omnibus importatur, et hac de causa abstrahitur ratio hominis ut sic; sed etiā equaliter omnia individua conveniunt sub ratione individui non tantum nomine, sed etiā ratione importata: g͞o. hac de causa abstrahi potest ratio individui ut sic. quare si quae diversitas ē inter unū individuū, et aliud ē ratione talis individui, non vero individui in comuni, sicuti diversitas inter unū hominem, et aliud non ē ratione hominis ut sic, sed ratione talis hominis.

Hinc dixi in conclusione dari ecceitatem ut sic per intell. sine fundamento in re quia omnia individua convenientia in ratione individui ut sic, non conveniunt in aliqua realitate comuni ante opus intellus, sed per intell. solū, qui cognoscendo ea in praecisionis tale individuū confingit, consequenter individua realiter ante opus intellus. distinctionem nullatenus admittunt.

Ob. in individuo sunt unū, et idem ratio contrahibilis, et contractivi. g͞o. implicat individuū ut sic. Consequentia patet, quia si ē unū, et idem contrahibile, et contractivū, ratio individui ut sic non potest contrahi ad perfectam rem particularem. Probatur antecedens, quia ratio individui ē essentialiter ultimum contractivum. g͞o. non potest ulterius contrahi. Confirmatur individuatio importat q͞d. sit una numero; sed eo ipso non datur ecceitas ut sic: g͞o. Q.

qo V: ma. constat nd de primario ab individuo importatz in divisio in se sicq é una numero.

R. qd. sicut sit unus, et idem contrahibile, et contractivus in individuo, prout é singulare aliquod, tm. quo ad modu concipiendi potest distingui unu ab alio, eo modo quo licet universale in ratione contractivi per diversas rationes ad singularia contrahatz, tam. in modo concipiendi intlus. concipit universale sub ratione generica, consequenz. Ad hoc argum. probaz qd. á parte rei contractivum ultimo é individuu non in intlu. Ad confirm. dico individuationem talem, importare unitatem numeri non individuationem ut sic. qd. si in definitione individui primario poniz indivisio in se é quia ibi definiz individuu prout ordinarie loqdo. accipit á par. rei, non quo ad modu concipiendi nostri intlus. et hoc etiá 2do. modo individuatio non habet distinguere, aut multiplicare, sed solum primo modo.

Collige ex his optime resolvi obiectionem quae contra praecedentem Articulu solet fieri a Thomistis, dicunt enim, qd. natura non potest esse individua per aliquod commune, sed eccitas ut sic sicuti humanitas per nos é aliquod commune: go. eccéitas non potest esse principiu individuationis. optime inquam resolviz si dicaz qd. natura non potest esse individua per aliquod commune existens á parte rei bene vero per intlum. sicut etiá humanitas non é communis ut contracta idántice cu Petro et Paulo V.G., bene vero humanitas ut sic formaliz, et per intlum. concepta, Neq. dicas paritatem non currere quia humanitas é communis etiá realiter non solum formaliz et per ~~int~~ intlum. ~~ad~~ Sed contrá quia humanitas é communis etiá formaliz, sed cu fundamento in re

ad differentiã eccitatis ut sic, quę ē sine fundamento in re, ē hęc sola diversitas datur inter humanitatem, et eccitatem, neq. n. ē necesse paritatem currere quatuor pedibus.

Articulus quintus.

Quid sit veritas transcendentalis, et falsitas opposita veritati.

Transcendentalis veritas, seu veritas entis communiter definitur conformitas radicalis rei cum intellectu. Dixi seu veritas entis nam cum metaphisici simus de veritate formali seu de propositionibus non loquimur, quia de hac satis in logicis. Ratio autem allatę definitionis ē quia obiectum esse transcendentaliter verum ē illud ita esse sicuti potest affirmari ab intellectu. eo modo quo propositionem esse formaliter veram ē illud ita affirmare sicut res ē: unde cum veritas utrobique se sit conformitas, ideo sicut veritas actus ē conformitas cum obiecto, ita veritas obiecti erit conformitas cum intellectu. quod totum innuitur à D. Augustino libro 2do. in soliloqyis cap. 5. dicente verum ita ē quod ita se habet ut videtur cognitori, et etiam a D. Anselmo dialogo de veritate cap. duodecimo aiente: veritas ē rectitudo sola mente perceptibilis.

Dixi, quod veritas transcendentalis ē conformitas radicalis, quia veritas, de qua hic loquimur ē passio metaphisica, consequens essentialis et intrinseca ad differentiã conformitatis actualis consistentis in extrinseca, et actua cognoscibilitate intellectus. actu cognoscentis, consequens accidentalis conformitatis, et per hoc patet falsitas dicentium veritatem consistere vel in ideis divinis vel in conformitate rei ad sua principia, nam esse

una

una parte ideæ Divinæ licet sint veræ, non tamen sunt conformes aliis ideis, maxime cum iuxta Theologos Deo non conveniat conformabilitas cum ideis, quia istæ sunt de rebus extra Deum, quod non verificatur de veritate transcendentali, quæ omni enti reali convenit, et ex alia parte veritas convenit Deo absque eo quod dicat conformitatem ad aliqua principia, quia Deus per omnes caret principio.

Ob. primo: veritas non est in rebus sed in intellectu, sed conformitas cum intellectu est in rebus: ergo. Maior est Aristotelis. 6 contra metaphisicorum discernentis bonum et malum a vero, et falso, quia bonum et malum est in rebus verum et falsum in mente addente rationem Divo Thoma, quia bonum pertinet ad appetitum, verum ad intellectum, appetitus autem fertur in obiectum ut est in se intellectus vero in obiectum ut est in intellectu. Adde, quod falsum, et impossibile ut sunt in re possunt conformari cum intellectu, scilicet cum cognitione, et tamen non sunt vera transcendentaliter.

R. primo ibi Aristotelem loqui de veritate formali, quæ existit vel est tantum in mente et denominative solum in obiecto: secundo ibi Aristoteles vult, quod bonum et malum sint solum in rebus, verum et falsum secundum diversas rationes et in mente et in rebus, et hoc est, quod innuit ratio Divi Thomæ, nam intellectus intelligendo fit omnia, nec tamen intellectus trahitur ab obiectis, sed potius intellectus ad se trahit obiectum cui dat esse intellectuale, quod non valet de appetitu voluntatis. Ad additum dico falsum, et impossibile posse conformari impropriè et supertranscendentaliter cum intellectu sicuti possunt etiam negationes, non vero transcendentaliter, et propriè, quod soli enti reali convenit.

Ob. 2do: res quælibet est vera independenter ab intellectu, sed hoc esset falsum si veritas consisteret in conformitate, quia

repugnante intlu., et ueritas repugnaret: go. A.

R. Di. mi. si ueritas ē conformitas actiua, et extrinseca conc., passiua, et esse intrinseca no. mi., et conseqal. Prima igit conformitas dependet ab intlu. non sic 2da., quę ab obiecto. solum desumit, et de hac fit quęstio non de illa in proposi: Adde, qd. licet de consequenti repugnante intlu. repugna ret ueritas, non pco hoc ueritas dependet ab intlu. sicut per aliquod repugnante Creatura Deus de consequenti repugnaret, non formaliz, Deus tn̄ hoc non obstante nullatenus à Creatura dependeret.

Quo ad falsitatem dico esse apparentiā rei aliter ac ē in se, qd. inde etiā ostendit, nā falsitas opponit ueritati; sed ueritas dicit rem ut ē in se: go. falsitas debet dicere rem aliter ac ē in se; oppositonē n. ē, qd unū neget, qd. alterū affirmat, siue falsitas importat negationem conformalitatis ad intlu.

Hinc primò constat falsitatem esse in rebz fundamentaliz: v.ē quia in rebz datz fundam. falsitatis sic in iudicatio, qd. dicit aurū falsū dat similitudo accidentiū cū auro uero, ex quo intlus. habet fundamentū confundendi aurū falsū cū uero iuxta illud, qd. dicit D. Aug. in solilloqiis lib. 2do. cap. 6: dicimus falsā arborem, quā pictā uidemus, et falsā faciem, quę de speculo redditz et falsā nauiū motū nauigantibz, falsāqz infractionem remi ob nihil aliud, nisi quia uerisimilia sunt. Adverte falsitatem esse solùm in rebz creatis, quia apud Deū omnia sunt reuelata, et nihil in eo falsū.

Hinc 2do. falsitas non ē in rebz formaliz, quia à par. rei in qualitet re ē v. entis, sicq. in hoc sensu non potest dari falsitas, secus res essent, et non essent ens. Hinc 3o. falsitas si quę formaliz datz in rebz, ē in aliquo deter

minato

mitur, verum non in omni, quia licet repugnet falsitas formaliter enti ut sic, non tamen repugnat enti determinato: sic in linea entis ut sic verisaque non admittit falsitatem bene vero in determinata linea talis entis.

Venio, quia Ecclesiastes cap. primo ait: cunctae res difficiles non potest eas homo explicare sermone, ideo insurgit brevis difficultas, unde proveniat dubium in veritate invenienda.

Respondent Aristoteles, Cornelius, et Coninkum totam hanc difficultatem ex rebus ipsis oriri voluisse utpote quae res ex natura sunt instabiles, ac mutationis fluxum patiuntur, quod tamen assertum reiecimus in tractatu de Scientia. Scotus è contra cum suis refundit hanc difficultatem in imperfectionem nostri intellectus, quia cum dependeat ab organis corporeis quibus è alligatus, vel non bene cognoscit, vel difficillime. Alij media via procedentes asserunt, partim à rebus partim ab intellectu oriri difficultatem. Pro solutione.

Nomnes intellectus humanos esse essentialiter equales, etenim omnes animae essentialiter cum sint eiusdem speciei sunt equales, sicque etiam potentias animae cum illae ab ista non distinguantur, ex quo certum è, quod difficultas, quae è in rebus cognoscendis non oritur ex essentiali defectu intellectus, sed ex accidentali, quia intellectus humanus pro hoc statu unionis cum corpore dependet in suis actibus à sensibus et organo corporeo, quae organa sicuti, et dispositiones, nec non temperamentum non sunt equalia, sicque pro accidens datur imperfectio inequalis respectu intellectionis exercendae.

Concludo difficultatem in rebus cognoscendis partim oriri ex imbecillitate accidentali nostri intellectus, partim

ex reb. ipsis. Ita cum tertiæ sententiæ fautoribus.

Probatur prima pars: si difficultas in reb. cognoscendis non oriretur ex imbecillitate intellus. res essent æqualiter difficiles respectu cuiusunque intellus., atqui hoc est falsum, cum aliquis cum maiori facilitate, aliquis cum minori res percipiat ut in ullis etiam experientia constat: ergo. maior patet quia omne quod. est tale respectu cuiusunque est tale ut patet in rationalitate S. Neg. dicas hoc primum principium ualere in prædicatis absolutis, sicuti est esse rationale non in respectiuis sicuti est res difficile cognoscere. Sed contra, quia esto res difficile cognoscere sit prædicatum respectiuum, demonstr. tamen semper sit tale, et ab intrinseco respectu intellectus erit semper omnino eadem æqualitas. In casu autem intellus. sunt essentialiter æquales ut in notabili supra quod. constat in luce Solis quæ licet facile a lynceo, uel Aquilæ oculo uideatur et difficile a noctua, tamen Sol est semper talis, et æqualiter uisibilis ab intrinseco: unde tota difficultas in uidendo prouenit ab oculo magis imbecilli.

Probatur 2da. pars primo: aliquando species non transmittuntur cum aliquo. illarum deest inopia, sed hæc inopia oritur a reb. ergo. Maior constat, nam dantur aliqua cognoscenda, quæ speciebus carent ut sunt negationes, entia rationis &. 2do. difficultas in recipiendis formis non oritur tota ex parte materiæ carentis dispositionibus, sed etiam ex parte formarum. ergo a pari: 3o. si obiectum non sit perfecte lucidum, et coloratum uel sit in improportionata distantia difficultas in uidendo oritur ex ipso obiecto, quod. inde clare patet in eo, qui legit scripturam male exaratam, nam ex utroque, ex legente scilicet et ex obiecto. oritur difficultas, maxime cum non solum intellus. habeat esse limitatum, et imperfectum, sed etiam res, et obiectum.

Aduerte tamen principalius dictam difficultatem oriri ab intellu. ut potentia dependente a sensib. etenim sicuti ego ex quo hebr. illum sermonem nescio legere, non ex illo sermone

princi:

principaliter oritur difficultas, sed ex nostra antiqua ignorantia, ita.

Articulus sextus.

De bonitate transcendentali, et malitia ei opposita.

Definitur bonitas transcendentalis (nam de morali non loquimur utpote non ad metaphisicam pertinente) definitur ingenue appetibilitas radicalis rei, tum quia sicuti veritas est conformabilitas, ita, et bonitas appetibilitas. tum quia statim ac enim intelligitur appetibile radicaliter, statim intelligitur esse bonum. tum quia talis bonitas est talis appetibilitas radicalis: ergo bonitas ut sic erit appetibilitas radicalis ut sic. Neque dicas bonitatem praesupponere ante se appetibilitatem. Sed contra quia hoc verum est de bonitate extrinseca, et activa, non de passiva, et radicali.

Dividitur bonum in verum, et apparens deinde in phisicum, et in hoc complectitur etiam materiale peccati, et in morale, Ulterius in utile, honestum, et delectabile. sed haec iam nostis. Postea in bonum sibi, et bonum alteri. Tandem in integrale, accidentale, et essentiale: primum debetur rei ut sit integra V.g. corpori pedes. 2dum. debetur rei per accidens ut albedo parieti. 3um. debetur essentialiter ut Deo, iustitia V.g. Hoc autem bonum essentiale vel sumitur contrapositive ad bonum participatum, vel participabile, et hoc modo bonitas soli Deo convenit, vel contrapositive ad bonitatem accidentalem, et sic bonitas Creaturae convenit, nam Creaturae est necessaria bonitas ut bene vivat, et sancte moriatur.

Quo ad malitiam tot sunt malorum genera, quot bonorum. Malitia itaque opponitur per diametrum bonitati et si transcendentaliter sumpta consideretur, definitur negatio appetibilitatis rei: quia tamen a parte rei regulariter loquendo. non datur malitia

nisi in aliquo determinato genere entis, ideo malitia consistit in carentia perfectionis debitæ. Hinc malum semper est ex singulari defectu, bonum vero ex integra causa. Dici regulariter secundo non dari malitiam nisi in [illegible], quia bonum in aliqua linea potest esse malum in alia: sic actus bonus in esse phisico, in esse morali potest esse peccaminosus: unde si audietis ab aliquo dicere hoc malum est, debetis illud intelligere esse malum in eo præcise genere, in quo malum est.

Ainthe: Hinc etiam malum, sicut et bonum suas habet causas non in sensu Manicheorum, et Priscillianistarum ponentium duo prima principia unum bonorum quorum summe bonum alterum malorum summe malum, quod admittere hæreticum est et contra philosophiam, quia nos admittimus unum, quod tamen excludit a malo, cum ens et bonum dicantur universe ad convenientiam, non ens, et malum, quia malum est.

Si postea quæras quænam sint causæ mali, respondeo causam immediatam mali per accidens esse causam [illegible], non primam, similiter causam primam nempe Deum non influere nisi permissive in malum, et solam creaturam effective illud velle: causa materialis mali semper est aliquod bonum, scilicet illud, quod privat perfectione, formalis intrinseca mali non datur, sed solum extrinseca, et est forma positiva opposita, ad quam consequitur carentia perfectionis debitæ: tandem causa finalis mali non datur, nam operans semper intendit bonum, et ideo in phisica diximus malum, quia malum finalizare non posse.

Quæstio tertia.

De identitate, et distinctione.

Articulus primus.

Quid, et quotuplex sit distinctio.

Identitas, quæ est idem fere ac unitas opposita distinctioni est communicatio summa: pro prima particulari identitas

cum

ad unione conuenit ad ipsa quoq. sit comunicatio; unio n̄ phisice materiæ et formæ est ipsas phisicè comunicans: per adæ particulæ identitas ab unione disconuenit ad unio siue phisica siue integralis non sit summa partium communicatio; si n̄ materia sit unita formæ, non tam. res hæc ē forma, et ē contra. Adeo ve tam identitatem dicere summam comunicationem in ea linea, in qua ē identitas, et comunicatio., si n̄ identitas et comunicatio sit rectis, ē summa tantum identitas realis, licēt tam. summa identitas sit summa comunicatio in linea minori, quam supponit: sic, quæ sunt eadem formalit sunt eadem etiā realit, non tam. ē contra, quia identitas formalis ē maior reali, et illam supponens ad maiori identitate consequens minorem importans compositionem. Hinc identitas ab aliquib non malè definit affirmabilitas unius de alio in recto, ex eo n̄, q. dat summa comunicatio realis int animalitatem, et rationalitatem in homine, benè dicit animalitas realit ē rationalitas et ē contra, licēt hæc definitio sit potius à posteriori, quam à priori.

Dices int Personas Diuinas dat identitas, et tam. Personæ Diuinæ non sunt inuicem affirmabiles in recto, non n̄ salua fide dici potest Pater ē Filius: go. malè definit identitas.

Sed contra dic. primam partem: int Personas Diuinas dat identitas essentialis, seu in essentia com. personalis idest in Personalitatib no. Docet fides tres Personas Diuinas habere identitatem essentiæ ideo dici potest Pater ē ille Deus, qui ē Filius docet similit fides esse in eis Personalitates distinctas realit ideo dici non potest Pater ē illa Persona quæ ē Filius: ex his tam. non ruit allata definitio; diximus n̄ identitatem esse summam comunicationem

in ea linea, in qua ē identitas, sicq. etiā erit affirmabilitas unius de alio: in vero in ea linea, in qua ē identitas, ideo cū tres Personæ Diuinæ sint idem in linea essentiæ, non Personalitatis mutuā habebunt affirmabilitatem in linea essentiæ, non Personalitatis.

Distinctio go. formaliter sumpta ut est identitati opposita ē negatio summæ communicationis, consistit proinde distinctio in negatiuo: v.ē. quia distinctio ē negatio identitatis, cui opponitur; atqui identitas ē quid positiuū cū sit summa communicatio, quæ ē quid positiuū: go. distinctio ē quid negatiuū. Dixi supra formaliter, quia fundamentaliter distinctio quid positiuū ē, nā entitates illæ, quæ fundant distinctionem Petri v.g. a Paulo, sunt positiuæ. Hinc habes constitutiuū, et distinctiuū fundamentale esse idem, non formale; nā constitutiuū fundamentale ē qd. facit unū esse unū: distinctiuū uero formale, qd. facit unū non esse aliud. Nota hic radicem distinctionis duplicem esse, limitationem, uel relationem, qd. cū proportione intelligendū ē et distinctio sequatur naturā uel limitationis, uel relationis, et per hoc docet fides omnia in Diuinis esse unū ubi non obstat relationis oppositio, non sic in creatis.

Diuiditur primo distinctio in realem, et rationis. Prima datur ante opus intellectus inter rem, et rem, talis ē inter Petrū, et Paulū. 2da. datur per opus intellus. inter formalitatem, et formalitatem, talis ē ea, quæ datur inter animalitatem, et rationalitatem per uirtutem præcisiuā intellus. Realis autem diuiditur in positiuā, et negatiuā: prima ē inter res positiuas ut inter Petrū, et Paulū: 2da. inter positiuā, et negatiuā ut inter Petrū, et eius negationem, uel inter duas negationes. realem autem positiuā subdiuidunt alij in absolutā, et modalem: prima ē inter res absolutas, quæ licet mutuo separentur existere tamen possunt. 2da. ē

inter

inter rem, et modum, nam licet ut aliqui dicunt res existere possit sine modo, non tam. modus sine re.

Signa distinctionis in genere sunt tantum tria: primum ē separabilitas vel mutua vel non mutua, nihil n. potest a se separari, sed solum ab alio. Aduerte tam. hic omnia quę separantur realiter distingui, non tam. ē contra, Personę n. Diuinę, ut docet fides sunt inseparabiles, et tam. distinguuntur realiter: 2dum. signum ē ratio causę, et effectus, principij, et principiati; nihil n. ē causa, et principium sui: tertium ē relatio realis: nihil ad se referatur iuxta illud axioma: omnia sunt unum ubi non obstat relationis oppositio.

Distinctio rationis alia ē rationis ratiocinatę, alia ratiocinantis: prima ē, quę fit ab intellectu. ut fundamento in re ita ut ante opus intellectus. detur fundamentum distinctionis, non tam. distinctio. Hoc autem fundamentum sunt diuersa connotata, vel diuersę operationes, ut operationes rationale, et sensitiuę, quas in homine videt intellectus. dant ei fundamentum distinguendi entitatem realem indiuisibilem hominis in duos conceptus animalitatem nempe, et rationalitatem: 2da. ē, quę fit ab intellectu. sine fundamento in re, sicuti si intellectus. hominem distinguat ab animali rationali, ubi accedit distinctio solum per maiorem, vel minorem expressionem eiusdem rei, et dicitur distinctio penes implicitum et explicitum, quod n. dicit implicite homo explicite dicit an. rale.

Inter distinctionem realem, et rationis mediam inuenere Thomistę, quam dicunt uirtualem, quę nihil ē nisi equiualentia eiusdem indiuisibilis entitatis pluribus realiter disparatis, et hanc diuiserunt in intrinsecam et extrinsecam, in quarum explicatione diuisi sunt Doctores; alij n. ita explicant, quod. sicuti res distinctę

duplicis possunt considerari ita duplex datur equivalentia, seu virtualis distinctio, primo res considerari possunt res distinctæ, prout continent duplicem perfectionem distinctam, vel prout possunt diversos effectus producere: 2do prout possunt suscipere talia prædicata, quæ contradictoria essent si de eadem re affirmarentur ut sunt produci, et non produci, cognosci, et non cognosci, sed quia sunt res realiter distinctæ una potest produci alia non producta, una destrui manente alia, alia cognosci una ignota, et sic in rebus realiter distinctis vitatur contradictio. Primam equivalentiam vocant virtualem extrinsecam, quam dari in creatis puto certum, nam perfectiones, quæ sunt dispersæ, et realiter distinctæ in inferioribus identificatæ sunt realiter in superioribus ut patet omnium consensu et certe homo equivalet plantæ quo ad vegetativum bruto, quo ad sensitivum et angelis quo ad intellectivum; item eadem indivisibilis entitas hominis elicere potest actus sensitionis et intellectionis, siquidem dari potest virtualis multiplex. Difficultas est an in creatis hæc distinctio sufficiat, non est videtur esse nisi fundamentum distinctionis rationis ratiocinatæ quia res, quibus equivalet, et effectus, quos potest præstare sunt connotata quæ dant fundamentum intellectui ut ea distinguat quæ realiter sunt eadem. Secundam virtualem intrinsecam vocant, quam ponunt in divinis inter essentiam, et relationes, cuius beneficio vellent salvari contradictoria realia, quæ de entitatibus distinctis deberent verificari ut sunt produci, et non produci, communicari, et non communicari, non tamen quod illa salvet ex natura sua, sed subiective quia est in subiecto, et ente optimo huius essentia ut colligat [illegible], quæ in inferioribus sunt dispersa ideo equivalet pluribus realiter, actualiter distinctis: unde fundamentum huius distinctionis est optimitas Dei. Porro distinctionem virtualem intrinsecam non dari in creatis certum puto, nam

excc.

excogitata et ad saluanda contradictoria realia produci et non produci, quæ in creatis de eadem essentia non verificantur cum non possit produci v.g. gradus rationalitatis non producto gradu animalitatis. Neque dices difficile impugnari posse asserentem posse produci unum gradum sine alio. Sed contra quia hoc dato gradus illi non solum rationaliter, sed etiam realiter distinguerentur, unus enim ab alio realiter separaretur, quod si hoc in divinis non accidit, est quia in Divinis datur aliquod improductum, quod tamen constituit essentia; in creatis vero nihil est improductum, et si produceretur unus gradus sine alio, alius non productus non existeret: ergo esset realiter separatus a producto gradu, sicque realiter distinguerentur.

Alii explicant utramque virtualem distinctionem per capacitatem ad saluanda contradictoria, hoc tamen discrimine, quod si saluanda sunt contradictoria realia, et intrinseca, ut sunt produci, et non produci distinctio sit virtualis intrinseca; si vero sint intentionalia, et extrinseca, qualia sunt cognosci, et non cognosci sit virtualis extrinseca. Primam autem in Divinis, 2dam. in creatis admittunt; hæc tamen 2da. explicatio minus placet, nam omnium consensu dari potest virtualis extrinseca sine intrinseca, quod falsum esset 2dum. datam explicationem, licet enim cognosci, et non cognosci sint contradictoria extrinseca orta ex extrinseca denominatione inferunt tamen contradictoria intrinseca in obiecto, eo ipso enim, quod ex duobus identificatis cognoscitur unum et non aliud, potest unum cognosci alio non cognito, valet enim argumentum ab actu ad potentiam; posse autem cognosci alio non cognito est quid intrinsecum obiecto cum sit aut essentia, aut proprietas obiecti, sicque &c.

Tandem Scotistæ inter distinctionem realem, et rationis

aliã mediã inuenere, distinctionem nempe formalem ex natura rei, quæ non ē simpliciꝫ realis eo quia inꝫ extrema realiꝫ, et phisicè distincta ut res, à re non interuedit, nec ē simpliciꝫ rationis, quia ē inꝫ extrema actu formaliꝫ distincta ante opus intelus., quæ an sit admittenda inꝫ gradus metaphisicos hic examinaꝫ

Articulus secundus.

An inꝫ gradus metaphisicos detꝫ distinctio formalis ex natura rei.

Quod in hoc viguit à sæculo Scotistas inꝫ et Thomistas dissidiũ componi minimè posse arbitror quidquid religioso magis quaŭ philosophico labore contendant aliqui Doctores dicentes subtilissimos hinc inde Auctores de puro nomine dissidere ita ut per Thomistas in eadem entitate, homine v.g. denꝫ plures virtualitates, quarũ una ante opus intelus. non ē virtualiꝫ alia sicut per Scotistas danꝫ in eadem entitate plures formalitates, quarũ una ante opus intelus. non ē formaliꝫ alia in quo sensu qd. dicitꝫ à Thomistis virtualiter, videꝫ dici à Scotistis formalitas, aut realitas. Sensus go. legitimus distinctionis virtualis non coincidentis cum formali ex natura rei ē, qd. sit una simplex, et indiuisibilis virtus, seu entitas æquiualens duabꝫ realiꝫ distinctis, quo ad conciliandã contradictoriã ita ut non sit in obito. unũ et aliud virtualiꝫ quasi denꝫ duæ virtutes, sed sit qd. unũ æquiualenꝫ multiplex consequenꝫ in entitate, quæ in se recipit distinctionem virtualem non daꝫ ante opus intelus. una et alia virtus, sed sit una virtus æquiualenꝫ una et alia. Paraciter per Thomistas non ē in indiuisibili re una et alia virtus, sed plura prædicata ante opus intelus. actu distincta.

Per

Per Scotistas vero ē in indivisibili re una, et alia formalitas ante opus intellus actualiter distincta: unde Scotus quaestione octava, distinctione quarta ait: intellus componens ista sapientia non ē bonitas, formaliter non causat actu suo collativo veritatem huius compositionis, sed in obiecto invenit extrema ex quorum compositione fit actus verus. Quaeritur ergo an inter gradus metaphisicos detur ista distinctio formalis ex natura rei. Dixi inter gradus metaphisicos, in eodem n. individuo ut. Petro dantur plures rationes entis s., substantiae, corporis, viventis, animalis, rationalis, et petreitatis, quae dicuntur gradus metaphisici, gradus inquam quia per eos quasi per gradus ascendit Philosophus ad videndam Petri essentiam; Metaphisici vero, quia metaphisicè componunt. Pro solutione

N. primo distinctionem formalem ex natura rei et reali ex natura rei, seu reali simpliciter distingui per hoc, quod haec versatur inter rem, et rem, illa inter formalitatem, et formalitatem, distinctio n. simpliciter specificatur ab extremis inter quae versatur. Discrimen autem inter rem et formalitatem in eo situm ē, quod res significat integram entitatem id, quod ē aptum se solo existere et quod se solo potest absolutè terminare realem, et phisicam productionem: sic res ē Petrus cum integram entitatem habeat tum phisicè, tum metaphisicè, ut sit se solo aptus existere et terminare realem, et phisicam productionem; formalitas vero, seu realitas, quod ē idem, significat aliquitatem entis, et rei, et sicut materia phisica non causat integrum compositum phisicum sed aliquid compositi, ita formalitas &c. formalitas ergo ē quae non ē aliquod aptum se solo existere nec se sola absolutè terminare realem, et phisicam productionem, sed existit per existentiam, et producitur per productionem phisicam entis, cuius ē formalitas, ita se habet in Petro ut. rationalitas,

non n̄ ē integra entitas hominis, sed totus asignitas hominis cuz præz rationalitatem desidera animalitas, et ex alia parte non ē aliquod aptus se solo existere, sed existit existentia, et produciz actione, qua existit, et produciz Petrus, ergo non ē res.

N. 2do: non posse uerificari contradictoria de eodem 2do. Idem: ex metaphisico principio implicat idem simul esse, et non esse, ergo int ea intercedere debet distinctio aliqua actualis, de quibus uerificatur contradictio actualis, distinctio tamen debet esse proportionata contradictioni, quæ si sit realis simpliciter actualis, idest inter rem, et rem distinctio erit realis simpliciter actualis, si contradictio rationis simpliciter, idest per opus intellus., distinctio erit rationis simpliciter, si uero contradictio media idest inter formalitates, sed ante opus intellus. distinctio media erit formalis ex natura rei. His positis.

Concludo in creatis inter gradus metaphisicos datur distinctio formalis ex natura rei: dixi in creatis quia an detur in Divinis disputant Theologi. Ita cum Scotistis contra Thomistas.

Probatur primo: ibi datur distinctio actualis ante opus intellus. ubi uerificantur contradictoria actualia ante opus intellus., sed inter animalitatem, et rationalitatem V.G. uerificantur &: ergo &. Probatur ma-, quia contradictio distinctionem supponit sibi proportionatam ex 2do. notabili, cui ratio accedit eo quia effectus debet conservari suæ causæ; sed contradictio ē effectus ortus ex distinctione, distinctio n̄ dicit unum non esse aliud: ergo &. ~~Dices~~

Dices ubi uerificantur contradictoria actualia sufficere distinctionem uirtualem, nam causa equiuoca Sol V.G. continet uirtualiter

virtualiter ignem, et tam. producit ignem formaliter talem: ergo sufficit ut effectus formaliter talis, continentur causae solum virtualiter tali, sicque falsa est ma., et eius probatio.

Sed contra no. antec. Ad probationem conc. antec. di. consequen, si causa sit effectiva conc., formalis no. hoc est discrimen inter effectum causae formalis, et effectivae. Quod effectus causae formalis exigit causam formaliter talem sic calidum vel album formaliter esse non potest nisi a formaliter calido, vel albo, ubi effectus causae efficientis est contentus causa solum virtualiter tali. Distinctio autem non est causa efficiens, sed quasi formalis contradictionis; effectus enim causae formalis sequitur ad positionem formae in subiecto; effectus vero causae efficientis non sequitur ad positionem causae in rerum natura. Cum autem contradictio sequatur ad positionem distinctionis inter gradus metaphisicos, aut formalitates, ideo distinctio est quasi causa formalis contradictionis, proinde stat maior, et eius probatio.

Probatur ergo mi. primi argumenti primo: actu convenire, et disconvenire sunt contradictoria actualia; sed ante opus intellectus homo per animalitatem convenit, per rationalitatem discon. ergo. Probatur: ordo: si daretur unicus homo, et unicus Leo, de eodem homine essent actu vera haec contradictoria ante opus intellectus. animalitas fundat dualitatem non sic rationalitas: ergo. Probatur: 2o: ante opus intellectus animalitas est principium sentiendi quantitati non sic rationalitas; sed esse, et non esse principium sentiendi sunt contradictoria actualia: ergo.

Dices primo formalitas simplex, qua formalitas convenit cum alia formalitate in ratione formalitatis ut sic, et discon. qua talis formalitas est; sed convenire et non convenire sunt contradictoria distinctionem exigentia: ergo ratio formalitatis ut sic, et ratio formalitatis talis distinguntur

go. non dat formalitas simplex, vel dicendû ē conuenire, et non conuenire non semp. dicere distinctionem formalem, sicq. licèt homo per animalitatem conueniat cũ bruto, non per rationalitatem, animalitas tam., et rationalitas non erunt formalitates ex natura rei distinctæ.

Sed contra dis. ma., conuenit in ratione formalitatis ut sic per intltũ., et disconuenit ante opus intlus. conc., conuenit, et disconuenit ante opus intlus. no. dis. mi. conuenire, et disconuenire ante opus intlus. sunt dicenc. conuenire per intltũ. et disconuenire ante opus intlus. ito. mi., et conquad. Formalitas go. simplex conuenit in ratione formalitatis ut sic per intltũ. solùm, non ũ ante opus intlus. dat formalitas ut sic, sed omnis formalitas ante opus intlus. dabilis ē, vel talis formalitas, rationalitas v. vel risibilitas &c. disconuenit vero ante opus intlus., quia ante opus intlus. formalitas animalitatis non ē formalitas rationalitatis; contradictio autem exigens distinctionem ante opus intlus. debet esse eodem modo tota ante opus intlus., sed quia animalitas, et rationalitas ante opus intlus. conuenit, et non conuenit ut probatũ ē, ideo ante opus intlus. distinguunt non realiter simpliciter ut res à re, sed formaliter ex natura rei.

Dices 2do. hominem non conuenire, et dicon. ante opus intlus. per animalitatem, et rationalitatem, sed per connotata seu operationes, quarũ aliq. sunt similes, aliq. dissimiles. Videtur autem, qd. diuersitas operationũ non arguat diuersitatem principiorũ; certè ñ amor, et odiũ sunt actus diuersi, tam. sunt ab eodem formalitate voluntatis dependentes ab eodem principio elicitiuo per Scotistas. Vlterius datur disparitas cur realis distinctio actuũ non inferat realẽ distinctionem principiorũ, benè vero formalitates.

Sed contra quia repugnat hominẽ conue., et disconuenire

ante

ante opus intellectus per operationes, et non per principium operationum; non minus ea ex operationibus principia quam ex fructibus arbores cognoscimus: v. e., quia in causis praecisis sicuti affirmatio est causa affirmationis, ita negatio negationis; sed ubi est eadem formaliter operatio ibi est idem formaliter principium: ergo ubi non est eadem formaliter operatio ibi non est idem formaliter principium: maior est axioma: minor constat inductione. Confirmatur repugnat rationalitatem v.g. esse formaliter principium sentiendi: ergo diversitas formalis operationum arguit diversitatem formalem principiorum. Nec dicas hoc repugnare de rationalitate ut sic, non de rationalitate a parte rei, siquidem rationalitatem ut est in homine esse formale principium sentiendi. Sed contra quia si rationalitas est formale principium sentiendi ut est tantum in homine: ergo quia ut est in se non est formale principium sentiendi, secus in quolibet in quo esset principium sentiendi esset, sicut in quolibet in quo est, est principium discurrendi iuxta illud: quod de se est tale, ubicumque est tale. Si ergo est formale principium sentiendi ut est in homine, signum est esse formaliter principium sentiendi ratione alterius quod sit in homine praeter rationalitatem, idest ratione animalitatis: ergo quia animalitas est aliud quid a rationalitate etiam in homine, non realiter simpliciter propter saepius dicta, nec tantum ratione cum sit in homine principium operationis ante opus intellectus. Ratio fundamentalis est quia principia, et operationes formaliter specificantur ab eodem, idest ab obiecto formali, tam non voluntas, quam volitio ab eodem formali obiecto bono s. specificantur, sed ubi sunt diversae formaliter operationes ibi est diversum formaliter obiectum, nam ideo volitio et cognitio sunt operationes formaliter diversae, quia bonum, et verum sunt obiecta formaliter diversa: ergo ubi operationes sunt formaliter diversae, etiam potentiae: subsumo; sed per Adversarios

operationes sunt formaliter in homine: ergo erunt eadem principia
animalitas s., et rationalitas, sicut S. Ad additum dico diversitatem
realem, et numericam operationum non arguere diversitatem
realem, et numericam principiorum. certe n. volitiones numero
distinctae ab eadem voluntate, et anima eliciuntur. diversitatem
vero formalem, et specificam operationum arguere diversitatem
formalem, et specificam principiorum ex ratione data supra.
Ad illud de amore et odio dic esse actus diversos solum inadequa
te non vero adequate, et consequenter procedere ab eodem
formaliter, et adequato principio; distingui tamen in alias forma
litates inadequatas. Porro actus formaliter diversus adequate
e qui nullo modo formaliter includit actum diversum sicuti
volitio, et intellectio; actus vero inadequate diversus e
qui formaliter alium actum includit, cui tamen aliquod aliud addit
ut sunt amor, et odium, uterque n. includit volitionem sed
amor addit volitioni modum prosecutionis et odium addit
modum fugae: ex alia parte formalitates adequate diversae
sunt, quarum una non includit formaliter aliam ut volitiones,
et intellectiones, formalitates vero inadequate diversae
sunt, quarum una includit formaliter aliam, et illi formali
aliquid superaddit ut sunt omnia iudicativa et discursiva,
utraque n. potentia intellectiva formaliter includit vel iudicia
et discursus sint formaliter intellectiones, potentia tamen
iudicativa addit supra potentiae intellectivae formalitatem
affirmandi, vel negandi, discursiva vero addit formalita
tem inferendi unum ex alio. Qualis ergo diversitas formalis
actuum talis e diversitas formalis principiorum adequata
nempe vel inadequata ita ut voluntas in ordine ad
amorem et odium sit una formaliter adequata potentia
multiplex vero inadequate. Cum autem sensatio et intel
lectio sint ante opus intell. actus diversi formaliter adequate
unus n. alium non includit formaliter, ideo illorum principia

for=

formalis animalitas, et ratitas. cum formalitates adequatae deberent esse ante opus intelli. Assigno tandem disparitatem, quam videbant Adversarij, et est quia stat realis numerica distinctio cum formali identitate specifica, non vero formalis specifica distinctio cum formali identitate specifica ut patet inductione. Cum ergo actus realiter distincti possint habere identitatem formalem specificam ut constat de duobus actibus amoris circa unum obiectum vel ab eadem potentia elicitis, poterunt esse ab eodem principio tam realiter tam formaliter. Ubi nota, quod actus realiter distincti non arguunt diversitatem principiorum nisi sint etiam formaliter diversi adequate.

Dices 2o. omnia salvari per distinctionem virtualem.

Sed contra quia contradictio exigit distinctionem sibi proportionalem; sed in creatis est actualis ante opus intellectus. ergo etc. Deinde vel distinctio virtualis in creatis est extrinseca, vel intrinseca; sed prima non sufficit sicut non sufficit distinctio rationis ratiocinatae, cuius est fundamentum cum distinctio in creatis debeat esse ante opus intellectus, et actualis sicut contradictio: ergo; 2da autem non est necessaria cum sint salvanda contradictoria realia simpliciter: ergo etc.

Probatur 2do: ibi datur distinctio formalis, ubi formaliter ex natura rei datur ordo, et relatio realis; sed inter gradus metaphisicos datur etc. ergo. Maior constat quia relatio semper distinctionem importat. Probatur minor rationalitas ex natura rei subordinatur animalitati ut inferius superiori, et contractivum contrahibili. Item risibilitas ex natura rei dicit ordinem ad rationalitatem a qua metaphisice emanat ut proprietas ab essentia: ergo etc.

Probatur 3o; quae definiuntur diversis definitionibus adequatis

distinguunt &c.; sed animalitas, et rationalitas definiuntur diverse. Ergo. Minor constat; illa enim definitur principium sentiendi, haec discurrendi: quae definitiones sunt adaequate diversae, cum una non includat aliam. Probatur maior: definitio est oratio explicans essentiam rei, idest definiti; proinde diversis definitionibus quae sunt conceptus formales debent correspondere diversae definibilitates, idest diversi conceptus obiectivi, seu obiecta: ergo &c.

Dices primo; argumentum nimis probat distinctionem scilicet realem simpliciter, si enim definitio explicat essentiam rei, diversa definitio diversam exigit rem; sicque distinctio erit inter rem, et rem: 2do: etiam potentiae iudicativae, et discursivae convenit diversa definitio, nec tamen sunt diversae formalitates, sunt enim idem intus: 3o: ea solum distinguuntur formaliter, quibus convenit diversa definitio adaequata, non inadaequata: cum ergo animalitas definita in ordine ad solas sensationes sit inadaequate definita, ut enim adaequate definiatur debet definiri in ordine ad ea omnia, quae realiter identificata includit et cum ante opus intus in homine habeat identificatam sibi etiam rationalitatem ut adaequate definiatur dici debet animalitas est principium sentiendi, et discurrendi, sicque non convenit animalitati diversa definitio adaequata a definitione rationalitatis.

Sed contra ad primum: quis non miretur doctissimos viros ignorare nomen rei positum in definitione definitionis in amplio significatione sumi prorsus. illud significat quod proponitur definiendum sive sit res, sive formalitas, ad summum definitio physica rem stricte sumptam explicat; definitio vero metaphysica etiam formalitates: ad 2dum. dico potentiis iudicativae, et discursivae convenire diversam definitionem formalem sed inadaequatam cum utraque formaliter includat definitionem potentiae intellectivae addendo illi vel forma-

litatem

litatem affirmandi, vel negandi, vel formalitatem inferendi unam ex alio, sicq; potentias illas esse formaliter diversas sed inadequatè, ad tertium ex distinguntur ante opus intellis. realiter quibus convenit diversa definitio adequata in sensu ab adversarijs explicato intelligendo definitionem adequatam eam esse, quæ omnia realiter identificata explicet quo modo certè animalitas inadequatè definitur si dicatur illam esse principium sentiendi, ibi quo stat definitionem realiter inadequatam esse, posse formaliter adequatam si explicet omnia formaliter identificata aliud formaliter non includere: sicuti n. simpliciter definitio adequata est quæ explicat totum id, qd. definitum includit, ista vero simpliciter inadequata, quæ explicat aliquid solum illius, qd. definitum includit, ita definitio realiter adequata idest in sensu reali explicare debet quidquid res includit realiter et inadequata realiter explicare debet solum aliquid illius. Ex alia parte definitio formaliter adequata idest in sensu formali explicare debet quidquid formalitas includit formaliter, et formaliter inadequata, quæ solum explicat aliquid illius formalitatis, sicuti si definirem intellectum. qd. sit potentia iudicativa. Licet ergo animalitas in homine definita per principium sentiendi sit definita realiter inadequatè est tamen definita formaliter adequatè cum totum eius formalem, et quiditativum conceptum per principium sentiendi explicemus, non n. animalitas est quiditativè, et formaliter rationalitas; tum quia secus non posset abstrahi à rationalitate cum nihil possit abstrahi ab eo, qd. est formaliter, et quiditativè illud ut patet in homine, qui cum formaliter sit ens rationale ab illo abstrahi non potest; tum quia animalitas non posset concipi ut communis homini, et equo v.g. cum rationalitas ita communis non sit tum quia ubi daretur ens, daretur ratione, ubi n. datur unum debet dari etiam ratio formalis eiusdem, qd. tamen est falsum.

66. primo per omnes etiam Scotistas admittitur distinctio rationis

ratiocinatæ, sed admissa distinctione formali illa non datur: ergo.
Probatur mi., quia tunc datur distinctio rationis ratiocinatæ, cum de eadem re ex natura rei indivisa formantur plures conceptus obiectivi. Sed Scotistæ ex diversitate conceptuum obiectivorum notant distinctionem formalem ex natura rei: ergo.

R. dis. ma., etiam conc. tantum no. ma., distincta cum contra mi. no. consequentiam. Hoc datur discrimen inter Scotistas, et Recentiores, quod isti inter gradus metaphisicos admittunt tantum distinctionem rationis ratiocinatæ, illi etiam distinctionem formalem ante quemcumque intellectum, et per quam intellectus distinctionem rationis ratiocinatæ, certe non intellectus ... cadet ... praecisiva ita ut cum fundamento in re cognoscere possit unum sine alio, non in obiecto cognoscibile sit unum, et aliud. Unde ergo admissa distinctione formali ex natura rei in obiecto non datur sola distinctio rationis ratiocinatæ, quia hæc non est in obiecto formaliter, sed in intellectu non tamen excluditur cum intellectus ubi est una et alia formalitas dare possit esse cognitum uni, non alteri. Ad probationem dis. ma. de eadem re ex natura rei realiter indivisa formantur plures conc., formaliter no. ma., si non res ex natura rei sit indivisa formaliter non habens formalitates obiective distinctas repugnat efformari plures conceptus obiectivos, sed ad summum poterunt de ea formari plures conceptus formales, sed tunc non datur distinctio rationis ratiocinatæ, sed solum ratiocinantis.

Dices, quæ sunt distincta realiter non possunt distingui formaliter ex natura rei: ergo neque est contra ...

Sed contra dispa. est, quia extrema distinctionis realis, res s. non sunt formaliter extrema distinctionis mediæ, idest non sunt meræ formalitates, secus totum esset formaliter pars, et idem esset et non esset se solo existens, sed extrema distinctionis mediæ idest formalitates ~~sunt~~ sunt

extre.

extrema distinctionis rationis, illud n. qd. ē cognosci i sine alio tale ē, seu distinctionem mediam ut inde ab intellectu cognosci possit sine illo, seu distinctionem rationis, sicq; &.

16 2do: distinctio ante opus intellus. ē realis, sed inter gradus metaphysicos non datur distinctio realis: ergo &. Confirmatur, non datur medium inter ens reale, et rationis: ergo &. Probatur consequentia, distinctio ē proprietas entis, sicq; &.

R. di. ma. ē realis, vel simpliciter, vel 2dum quid conc. simpliciter tam̄ n. subdistinguo, si sit inter res conc. inter formalitates [illegible] omnis ergo distinctio ante opus intellus. dici potest realis, vel simpliciter si sit inter res, vel 2dum quid si sit inter formalitates [illegible] distinctio sequatur naturam extremorum. Inter gradus autem metaphisicos non datur distinctio realis simpliciter, sed 2dum quid [illegible] gradus illi non sint res, et res, sed formalitates, quæ distinctio [illegible] formalis ex natura rei, illo nomine distinctio realis dicitur minor, formalis maior, et communius distinctio media. Ad confirmationem dis. antec., inter ens reale dicens ante opus intellus. et ens rationis conc., inter ens reale simpliciter rem s. et ens rationis subdistinguo, non datur medium reale simpliciter concedo, 2dum quid seu formale ex natura rei nego. Ly reale sumitur aliquando pro eo qd. ē ante opus intellus, et in hoc sensu medium non ē inter ens reale et rationis cum quodlibet sit ante, vel post opus intellus. Aliquando sumitur pro eo qd. ē res simpliciter, [illegible] qd. potest se solo existere, et produci et in hoc sensu inter ens reale, et rationis non datur medium simpliciter, bene vero 2dum quid seu formale ex natura rei [illegible] medient formalitates, realitates, et aliquitates, quæ non sunt purum ens rationis cum sint ante opus intellus. neque purum ens simpliciter cum nequeant se solis produci. Datur [illegible] quid medium inter utrumq. eodem modo de distinctione [illegible] quæ sequitur naturam extremorum ex dictis. Adde distinctionem realem, et rationis rigorose non opponi;

rerum de eodem dari non possent; comparantur ergo ut summum et infimum in genere distinctionis.

Dices distinctio, quae versatur inter formalitates est etiam inter res, formalitas enim cum non sit nihil, est res, et quidem in recto; sed distinctio inter res est realis simpliciter; ergo distinctio Scotica est realis simpliciter.

Sed contra distinguo maiorem, versatur inter res in obliquo conc. in recto nego. formalitas ergo est tantum res in obliquo idest aliquid rei; sicuti materia est aliquid compositi, quod si formalitas non est nihil hoc verum est de nihilo formalitatis, cui formalis opponitur, non quod formalitas sit nihil rei; de cetero formalitas neque est nihil rei, neque res nisi identice, et in sensu reali considerata.

Instabis, si duo sint idem multiplicato uno multiplicatur et aliud, de duobus enim identificatis, quod dicitur de uno dicitur de alio, sed formalitas est idem cum re, ergo multiplicata formalitate multiplicatur et res, ergo distinctio inter formalitates est distinctio inter res.

Sed contra primo posita maiori adducendum subsumo sic, sed in divinis relatio est idem cum essentia: ergo multiplicata relatione multiplicatur essentia, ergo multiplicata persona multiplicatur Deus, quod est haereticum. ideo dist. ma. in ea ratione, in qua sunt idem conc. in alia nego. ma. ... est idem realiter cum re conc. formaliter nego. min. et cons. nam ex duobus identificatis multiplicato uno multiplicatur et aliud in ea ratione, aut statu proportionato, in quo sunt idem, formalitas autem est idem cum re solum realiter simpliciter, et non physice res eadem: sic relatio est realiter homo et multiplicatur physice ad physicam rei multiplicationem, sed non est idem cum re etiam formaliter nam eadem physice res plures formalitates metaphisicas continet, ideo formaliter multiplicata

cata formalitate non ē phisice multiplicanda res.

Ob. 30. hæc distinctio vel ē necessaria ad salvanda contradictoria realia, vel intentionalia: non primū tum quia non sunt in creatis, tū quia non sufficiunt, deus posset produci animalitas non producta rationalitate. non 2dū; ad q. sufficit distinctio rationis: go.

R. esse necessariā ad salvandū contradictionem … realē, et intentionalem simpliciter, qualis ē contradictio inter formalitates actu quas intellus in probationibus assignata, quæ eadem distinctio mediā non potest salvare idem produci, et non pro. quæ sunt contradictoria realia simpliciter.

Ob. 40. cū Nominalibus. si posset genus transire de differentia specifica in aliā, posset ā D.S. ā transire de rugibilitate ad rugibilitatem qd. non est patet. Probatur sequela ma. qd. ē separabile ab uno, potest transire de uno ad aliud, sed data tali distinctione genus ē separabile a differentia: go: ma. constat in materia, quæ Deo potest transire de forma ad formā quia ē separabilis a forma. Probatur mi. illud ē ab alio separabile qd. ex natura rei ē distinctū ab illo, sed data tali distinctione genus ē realitas distincta ex natura rei a differentia: go &. ma. constat quia separabilitas ē signū distinctionis, mi. ē nostra propositio. Confirmatur primo quia distincta a parte rei possunt distincte produci. sed animalitas, et ralitas parte rei sunt a parte rei distincta: go: 2do: qd. distinguitur a parte rei ē in specie determinata, sed ā distinguitur a parte rei & a parte rei, sed qd. ē a parte rei ē in specie determinata: go. genus esset in specie determinata, qd. repugnat cū genus sit indifferens ad plures species: 30. qd. distinguitur a parte rei ē individuū, qd. ā ē a parte rei ē singulare: go. genus erit individuum, qd. repugnat.

R. talem obiectionem aequivocare inter distinctionem ex natura rei, et realem simpliciter, quae valde diversae sunt, ut distinctio ex na. rei possit esse formalis si sit inter formalitates, vel realis simpliciter si sit inter res ex dictis. In forma po. no. sequelam ma. Ad probationem ut procedat de transitu reali phisico dis. ma. i. e. separabilitate realiter simpliciter conc., realiter idest quid, seu formaliter ex natura rei no. mi. dis. minori, no. consequentiam. Ut ergo unum transeat phisice de uno ad aliud requiritur distinctio, et separabilitas realis simpliciter; hic transitus non potest fieri nisi allata identitate reali, licet autem genus sit realitas distincta, et separabilis formaliter ex natura rei a differentia, non tamen distincta, et separabilis realiter simpliciter, sicque non potest transire animalitas a rationalitate etc. eo quia non obstante distinctione formali realem identitatem habet. Ad illud de materia dico, nimirum transire posse de forma ad formam quia separabilis a forma realiter simpliciter, terminant ... diversam productionem phisicam: 2do. ad probationem mi. dico non valere arguere a distinctione ad separabilitatem id nihil est contra ut ex Aristotele antecedenti: 3o. ad eandem probationem dico illud esse separabile simpliciter ab alio quod realiter simpliciter est distinctum ab illo, non vero si formaliter solum ex na. rei sit distinctum.

Dices materia, et forma licet sint aliquitates compositi phisici distinguuntur realiter: ergo et genus, et differentia.

Sed contra dispar. est quia materia, et forma sunt aliquitates phisicae, seu duae partes phisice terminantes phisicam productionem, sed genus, et differentia sunt aliquitates metaphisicae idest se non excitantes phisice nec terminantes seorsim phisicam productionem. Praeterea ma. et for. sunt res, sicque realiter distinctae, genus, et differentia sunt realitates

rates formaliter distinctæ. Neg. dicas genus, et differentias esse aliquitates rei phisicæ, ergo esse aliquitates phisicas. Sed contra quia sunt aliquitates phisicæ in obliquo, non in recto.

Ad primam confirmationem conc. ma. de distinctione a parte rei non formaliter solum ut in casu: ad 2dam conc. paritas ma. de distinctione reali, non formaliter ex natura rei. res n. includens omnes gradus essentiales, includit etiam gradum specificum determinatum; formalitas vero non includit nisi suum conceptum quidditativum; qui si sit genericus a specifico abstrahit: ad tertiam conc. ad 1m ma. de distinctione reali a parte rei, non formali; res n. phisice distincta terminat productionem phisicam, quæ ponit a parte rei rem individuam; cæterum pura formalitas formaliter distincta ab alia cum non terminet se sola phisicam productionem est quidem aliquitas individui, non individuum in recto nisi ad summum privative quaus. non est positive multiplex non formaliter, quia aliquitas essentiæ a singularitate prescindit.

86. 3o. plura primo: gradus metaphisici in homine V.S. fundantur in eadem singulari radice idest in anima; sed anima non habet gradus vegetativos, sensitivos et distinctos ex natura rei cum anima rationalis sit simplex entitas, nec datur signum sufficiens distinctionis inter illos gradus: go. V. 2do. si V. esset falsa hæc propositio homo est formaliter ani. hoc non: go. V. 3o. daretur processus in infinitum, nam eadem formalitas cum possit habere diversos conceptus esset divisibilis in alias formalitates formaliter distinctas, sicque V. ma. constat, quia V.S. formalitas intellectus posset concipi ut principium apprehensionis, vel iudicij: go. V.

R. ad primum conc. ma., no. mi. Ad probationem dico non dari signum distinctionis realis simpliciter, bene vero 2dum quid, seu formalis, et signum habes in probationibus: ad 2dum no. ma. esset go. vera propositio illa, maxime cum ex logicis universale retineat suam universalitatem nisi forte apud Adversarios

illa propositio hunc sensum faceret: homo est solum formalitas et cum sit etiam rationale. ad 2um. neg. sequelam ad summum eadem formalitas adequata cum habere possit diversas conceptibilitates inadequatas in sensu superius dicto esset divisibilis in alias formalitates inadequatas ex natura rei inadequate diversas, quod formalitate intell. admisso, ex quo non sequitur processus in infinitum neq. in formalitatibus adequatis, neq. inadequatis cum principia, et genera operationum in ente finito infinita non sint. Item compositum metaphisicum ex pluribus formalitatibus resultans tandem resolvitur in formalitates, quae non sunt divisibiles ante opus intellectus: eo modo quo compositum phisicum resolvitur tandem in prima principia, quae non sunt ex alijs, consequenter nec in alia resolvi possunt.

Articulus tertius.

De praecisionibus obiectivis.

Certum est posse intellectum distinguere, et praescindere intentionaliter, quae realiter sunt eadem. Disputatur tantum de modo an per praecisiones obiectivas ut Thomistae, et Scotistae contendunt, vel per praecisiones pure formales seu per intellectum ut P.P. Societatis cum Nominalibus communiter docent.

Nota praecisionem formalem esse, quae tota se tenet ex parte intellectus, qui eodem actu attingit omnes formalitates obiecti, sed diverso modo, unam clare, aliam obscure, et vero ita confuse cognoscit obiectum ut apparere videatur solum unum praedicatum non solum aliud: sic v.g. visio coloris e longinquo ita est aliquando confusa ut possimus discernere esse colorem, non an sit albedo, vel nigredo etc. obiectivam vero esse, quae se tenet ex parte obiecti, qua intellectus uno actu attingit unam formalitatem alia non attacta. Utraque convenit

in

in hoc, qd. sit imperfecta cognitio obti, neutra n. totū obiectū attingit perfecte. Differunt tam. in eo qd. praecisio formalis attingit totū obtū, obiectiua vero solum indoguere et adeo. unā formalitatem alia non attacta. Fundamentū utriusq. praecisionis sunt diversa connotata: sic motus progressiuus ē fundamentū pro formalig. praescindentibus ut animalitas cognoscatg. clarè, rationalitas obscurè: Itq. etiā ē fundamentū pro obiectiuè praescindentibg. ut cognoscatg. animalitas non cognita rationalitate, neq. clarè, neque obscurè. Aduerte hic ea omnia, quę dicuntg. à Scotistis ex suppositione distinctionis mediq. dici à Thomistis ex suppositione distinctionis virtualis. Hoc notato.

Concludo non implicant praecisiones obiectiuq. Ita Mastrius.

Probatg. primò ratione fundamentali. Praescindere obiectiuè ē de duobg. realig. identificatis attingere unū alio non attacto, sed intllus. potest de duobg. realig. Ƶ cognoscere Ƶ. go. potest obiectiuè praescindere. Probatg. mi., ex duabg. formalitatibg. distinctis formalig. ex natura rei potest intllus. attingere unā alia non attacta, sed duę formalitates sibi realig. identificatę distinguntg. formalig. ex natura rei ex antec. Articulo 1.o.2i Probatg. mai. eo quia si distinctio ante opus intllus. saluat conuenire, et non conuenire saluabit etiā cognosci, et non cognosci eā ex formalitatibg. distinctis ante opus intllus. possit una repraesentari intllui. alia formalig. obiectiuè non repraesentata. v. ē quia omnis natura potest concipi sine eo, qd. ē extra eius essentiam. rationalitas autem ē extra essentiā animalitatis etiā in homine: go.

Probatg. 2do: potest intllus. cognoscere animalitatem non cognita rationalitate go. Probatg. antec. potest cognoscere cōnotatū

animalitatis idest motus progressiuus non cognito connotato
rationalitatis idest discursus ergo. Probatur antecedens patet nam motus
progressiuus ita est proprius animalitatis, sicut discursus
est proprius rationalitatis; et certe si uideam hominem a longe
cognosco moueri, non tamen loquentem, aut discurrentem
audiam. Probatur consequentia intellectus a priori dependens a sensibus
cognoscit res a posteriori idest media operatione extrinseca:
ergo si cognoscit connotatum animalitatis non cognito connotato
rationalitatis, cognoscit animalitatem non cognita rationalitate
formaliter loquendo, sicque [illegible]. Confirmatur quia cognito uno re-
latiuo innotescit solum suum proprium correlatiuum: sed
correlatiuum motus progressiui est animalitas: ergo [illegible]. Plura
huic respondent Aduersarij, quae tamen facile soluet ex
dictis in antecedenti. [illegible]

66. primo ex Arriaga: datis praecisionibus obiectiuis sequeretur
eandem entitatem cognosci, et non cognosci, hoc non: ergo [illegible].
Probatur minor, tam contradictoria sunt cognosci, et non cognosci
ac produci, et non produci, secundum per se hoc repugnat, ergo
et primum. Confirmatur ex Ouiedo, si eadem anima-
litas cognosceretur et non cognosceretur, hoc non: ergo. Probatur
sequela, maior. Quod negatur de aliquo negatur etiam de
identificato cum ipso; sed si cognosceretur animalitas non
cognita rationalitate negaretur de rationalitate identificata cum
animalitate cognosci: ergo negaretur etiam de animalitate,
sicque [illegible].

R primo retorquendo argumentum tam sunt contradictoria cognosci
clare, et non cognosci clare, connotari, et non connotari, quam
produci et non produci; sed secundum repugnat: ergo et primum.
ergo [illegible] praecisiones formales: secundo distinguo sequelam inadequate
tantum, adequate nego. Non repugnat ergo eandem entitatem
realiter indiuisibilem, sed formaliter ex natura rei multiplicem

cognosci

cognosci adeo. unam formalitatem, et non adeo. aliam, sicque inadequate, sicque distinctio formalis salvat contradictoria, cognosci, et non cognosci. Ad probationem mi. dis. ma. tali sunt contradictoria formaliter, et quo ad veritatem conc., terminative, et quo ad distinctionem no. Sunt quidem contradictoria formaliter, et quo ad veritatem, quia utraque contradictio est inter positivum, et negativum; item utraque dicit affirmationem, et negationem, quae de eodem adeo. idem verificari non possunt, terminative tamen, et quo ad distinctionem non sunt aequaliter contradictoria, nam produci, et non produci sunt contradictoria realia inter res, ex quibus semper infertur realis distinctio; sed cognosci, et non cognosci de diversis formalitatibus dicta non sunt nisi contradictoria formalia ex natura rei, ex quibus non infertur distinctio nisi formalis ex natura rei. Neque dicas obiectum terminare cognitionem adeo. esse reale sicque cognosci, et non cognosci necessario esse reale, et consequenter esse contradictoria realia. Sed contra dis. antec., specificative conc., reduplicative no. Cognoscitur quidem ens reale specificative, quod. scilicet realiter est, sed non semper reduplicative prout realiter est, physice enim, quod. habet esse reale, et physicum inadequate cognoscitur Deus prout habet tale esse quidditativum, et metaphysicum, seu formale ex natura rei, nec inde sequitur cognosci aliter ac est in se, nam cognoscitur una formalitas sine alia non positive aliam negando, sed ab illa praescindendo. Ad confirmationem no. sequelam. Ad probationem dis. ma. de identificato realiter, et formaliter conc. realiter tantum no. quod negatur de aliquo negatur etiam de identificato cum ipso si sit identificatum non realiter tantum formaliter ex natura rei, non ita si sit identificatum solum realiter; sic enim non potest materialiter, et terminative

cognosci unum sine alio id ita unum sit, bene tamen potest formaliter, et motive cum ita unum non sit aliud. animalitas autem identificatur totum realiter cum rationalitate cum tamen ab illa formaliter ex natura rei distinguatur ex dictis

86. 2do. distinctio rationis e formaliter in intellectu non in obiecto; ergo. tota distinctio rationis e penes intellectum, sicque nulla ... obiectiva. Probatur primi pars antecedentis, quia distinctio rationis e actus intellectus. qui utpote immanens in intellectu subiectatur. Probatur 2da pars, quia obiectum non e distinctum in se. ergo. neque ab intellectu; sicque distinctio rationis non e in obiecto. Confirmatur esse cognitum e quid extrinsecum obiecto. ergo. etiam esse distinctum cum habeat esse distinctum per esse cognitum.

R. Dis. antec. in intellectu effective, et subiective conc., terminative ... antec. distinctio rationis e ... effective, et subiective in intellectu, a quo efficitur, et in quo recipitur, sed terminative e in obiecto quod ... 2do. unam formalitatem, non 2do. aliam ratione distinctionis formalis ex natura rei, quam distinctio rationis praesupponit in obiectis sicque intellectus distinguens non ponit quidem distinctionem in obiecto. sed actu suo, sed eam, quae in obiecto e per actum suum cognoscit. unde ad probationem primi partis antec. dico distinctio immanentiam probari distinctionem rationis esse subiective, et effective in intellectu, quod concedimus, non terminative. Ad probationem 2dae par. dis. antec. non e distinctum in se realiter conc., formaliter neg. id e obiectum ante quam intellectus sit formaliter ex natura rei multiplex cognosci potest 2do. unam formalitatem, quia formaliter cognoscatur ab alia. Ad confirmationem neg. consequentiam, ad probationem. disparitas e quia ante quam intellectus cognoscentis, obiectum non e cognitum, sicque cum cognitio sit posterior obiecto dici potest illi extrinseca, sed ante quam intellectus distinguentis e in obiecto.

Di=

distinctio formalis ex natura rei inter formalitates ejus-dem, siquidem ab obiecto non sit distinctio solum per esse cognitum, quod est extrinsecum eidem, sed per diversas cognoscibilitates, quae in obiecto sunt intrinsecae, ideo esse distinctum non est aliquod mere extrinsecum obiecto, nisi absolute nullius propter antec., quia esse cognitum est complexum ex obiecto et potentia, seu cognitione, consequenter aliquo modo intrinsecum.

66. 3o: plura primo, falsum est connotatum unius cognosci sine connotato alterius, nam connotatum animalitatis, est etiam rationalitatis; 2do: intellectus praescindens non ponit in obiecto pluralitatem, attingit enim unam formalitatem, neque ponit in obiecto distinctionem: ergo. Probatur 3o: sicut securis secat lignum utrumque partem attingit: ergo etiam intellectus praescindens attinget utramque formalitatem: ergo obiective non praescindit.

R. ad primum nego antec. Ad probationem dico connotatum animalitatis est etiam rationalitatis realiter, et identice conc., formaliter et repraesentative nego antec. Motus ergo progressivus est realiter productus in homine et simul ab animalitate et rationalitate, sed formaliter, et repraesentative est proprie connotatum illius animalitatis, in cuius cognitionem ducit, et certe licet indifferens sit ex natura sua motus progressivus ad repraesentandum, tale potius quam negative, non tam. est indifferens ad repraesentandum et ad non etc., sed est determinatus ad repraesentandum etc. Responsio fundatur in distinctione formali ex natura rei, quae reperitur inter animalitatem, et rationalitatem: unde ut formaliter loquendo, ista animalitas sit principium motus progressivi, et aliarum sensationum, ita motus iste est formaliter connotatum proprium animalitatis, non

valitatis. Ad 2dum. dic, quod certe pluralitas, et disconvenientia non ponuntur in obiecto per actum intellectus, quia secundum intellectus, concedit praecisionem, sed quod tantum cognoscuntur, et dicuntur obiective praescindere non quia per actum suum ponat in obiecto unam formalitatem sine alia; sed quia in obiecto cognoscit unam sine alia: ad 3um. vero est quod sectio materialis utramque partem attingit, non vero formalis per intellectum, qui potest cognoscere unam formalitatem alia non cognita.

Si obiicias cum Oviedo, pariter de oculo vidente colorem adeo confuse ut ex vi illius visionis non possit affirmare esse viridem, vel nigredinem, sicut affirmari possit esse colorem, et tamen iste actus visionis pro praescindentes non est actus praecisivus: ergo oculus, et sensus non praescindat, nec cognoscat universale sine particulari; et ita in casu de intellectu dicendum esse: ratio paritatis est quia totum fundamentum praescindentium desumitur ex eo quod intellectus discernat rationem genericam, et non specificam, sed idem accidit in sensibus, et tamen isti non praescindunt: ergo nec intellectus.

Sed contra nego mi., quod oculus in casu attingat rationem genericam sine specifica, eo quia sensus est singularium, quoties ergo movetur ab aliquo simplici obiecto, movetur ab obiecto, quod sit determinatae speciei; et certe in casu non diceres videre colorem absolute, sed aliquem colorem: eo modo quo si alicui offeratur herba nunquam visa, certe nescit iste assignare cuius sit determinatae speciei lactuca, vel alia ex notis, nec tamen dicetur aliquo modo praescindere rationem genericam a specifica, quia si de ea haberet solum conceptum generis, ubique discernere non posset ab aliis notis speciebus cum tamen discernat ex collectione accidentium esse diversam a ceteris notis, quin tamen sciat assignare, non nisi quia adhuc eius principia ignorat; ita in casu

nostro.

nostro; Intellectus vero est etiam universalium. Ratio disparitatis est quia sensus ob suam materialitatem caret virtute praecisiva, et abstractiva unius formalitatis ab alia, et maxime universalis a singulari, non ita intellectus, et ideo postquam semel a sensibus recipit speciem repraesentantem naturam cum conditionibus individuantibus potest naturam contemplari singularitate postposita, maxime cum intellectus noster alioqui licet solum fundamentaliter dependeat a sensibus, consequenter potest praescindere, ut virtus intellectus sit maior in formalitatibus discernendis, quam sit virtus sensus.

Articulus quartus.

An detur universale metaphysicum a parte rei.

Dixi in logica universale metaphysicum esse unum aptum esse in pluribus. Quaeritur hic an detur a parte rei natura una, et multiplex, idest an natura humana v.g. identificata cum pluribus individuis, sit una in pluribus. Tribuitur Platoni sententia docens dari a parte rei naturas universales realiter separatas a singularibus ingenerabiles, et incorruptibiles, quae Platonis ideae dicuntur. Huius sententiae falsitas patet, quia quidquid est a parte rei realiter existens, (uno Deo excepto) est productum, mutabile, et singulare et nihil extra Deum existit aeternum, immutabile et increatum; tum quia, quod est idem realiter cum singularibus est ab ipsis realiter inseparabile, sicque repugnant ideae identificatae realiter cum singularibus, et realiter separabiles ab illis. Docet D. Aug. hanc non fuisse mentem Platonis, sed nomine idearum intellexisse exemplaria rerum omnium in Divina mente existentia: quare censent aliqui male, et ex invidia excogitatas fuisse ab Arist. Platonis ideas ut discipulus supra magistrum videretur. Docent

Thomistæ et Nominales cum alijs dicunt a parte rei universale metaphisicum solum fundamentaliter non formaliter quia a parte rei datur similitudo operationum et naturarum ex qua intellectus fundamentum desumit abstrahendo naturam communem. Scotistæ ab opposito docent dari ante opus intellectus universale formale metaphisicum ita ut natura humana V.G. licet realiter divisa in plura singularia, sit tamen una essentialiter ex natura rei. Pro solutione

N. primo unitatem aliam esse formalem, seu essentialem, aliam materialem, seu numericam et individualem: prima est unitas prædicationum essentialium, quæ cum sint generica, vel specifica, ideo unitas essentialis, alia est generica, qualis est inter Petrum et equum, alia specifica ut inter Petrum et Paulum: 2da. est unitas quantitatis qualis est in Petro, ut Petro, cum autem quælibet unitas negatio divisionis opponatur divisioni, ideo quælibet ex dictis unitatibus destruitur per divisionem sibi oppositam in sua linea, ita quod unitas essentialis per divisionem essentialem destruatur non per numericam, cum qua stare potest. Nec dicas unitatem numericam non stare cum divisione essentiali, repugnat enim ea, quæ habent essentiam divisam ut homo, et equus esse unum numero, secus esset ens rationis: ergo nec unitas essentialis stare potest cum divisione numerica. Sed contra quia evidentia quæ demonstrat consequentis falsitatem, constat enim Petrum et Paulum convenire formaliter in prædicatis essentialibus, et tamen numero distingui. Et quia licet unitas maior stare non possit cum divisione minori, potest tamen unitas minor stare cum divisione maiori, nam unitas maior includit minorem: ergo non solum stare non potest cum

cum divisione maiori sibi immediatè opposita, sed neque cum divisione minori, cum qua stare non potest unitas minor quam includit unitas maior, ubi unitas minor non includit maiorem, sicque licèt stare non possit cum divisione minori sibi immediatè opposita, potest tamen stare cum divisione maiori cum qua non potest stare unitas maior; quam non includit. Porrò nomine unitatis maioris venit ea, quae simpliciter loquendo magis excludit divisionem, unitas autem numerica est maior qualibet unitate, sicque stare non potest nec cum divisione numerica, nec cum essentiali, unitas vero essentialis est minor unitate numerica, sicque stare potest cum divisione numerica. Deinde unitas talis tollit directè suam divisionem immediatè oppositam, et indirectè suam divisionem etiam mediatè oppositam si tamen sit unitas maior.

R. 2do. ad universale metaphysicum formale à parte rei requiri unitatem, et multiplicitatem à parte rei, non ita quod natura sit una, et multiplex in eadem re, quod repugnat cum unitas opponatur multiplicitati, sed 2dum diversas rationes una scilicet unitate formali, et essentiali, multiplex vero materialiter, et ... Cum autem natura humana sit formaliter ex natura rei formaliter distincta à singularitatibus nec dicat formalem multiplicitatem, erit ex natura rei formaliter indivisa, et sic una, sicque dicet unitatem formalem ex natura rei. Cum vero ex alia parte sit realiter multiplex tam aptitudinaliter, quia est apta esse in multis, quam actualiter, quia actu est realiter in multis, ideo natura humana dicit multiplicitatem realem. Breviter ... est una formaliter et, multiplex vero materialiter ... positio.

Concludo cum Scotistis dari à parte operis intellectus universale metaphysicum. Contra universale metaphysicum est unum, et multiplex, sed

natura humana v.g. talis ē ante opus intellus: ergo &. Probatur mi-
nor pars mi: ante opus intellus natura essentialiter considerata
non habet formaliter singularitates, à quibus multiplicetur ergo.
ē una formaliter vere, nā ē una vel non intelligatur
formaliter multiplicata per singularitates. Probatur antec. natu-
ra essentialiter sumpta ante opus intellus distinguitur ex na-
tura rei à singularitatibus tum ex dictis de distinctione
formali ex natura rei, tum quia inter naturam et ecceitatem
versatur contradictoria ante opus intellus, nam Petrus, et Paulus
per naturam specificam, seu per humanitatem conveniunt,
per ecceitatem disconveniunt; tum quia natura creata
non ē singularis essentialiter, secus namque ut communis
concipi posset cum veritate sicuti quia natura divina ē
essentialiter singularis non nisi falso concipi potest ut com-
munis pluribus Deis, ergo. natura erit singularis erit, per formalita-
tem distinctam à se, tum quia valet quidam ē Petrus: ergo.
ē homo, non tamen ē homo ergo ē Petrus.. ergo natura
humana, et Petreitas aliquam distinctionem dicunt, non
realem simpliciter cum non sint res, neque rationis simpliciter
cum non sint solum per operationes intellus, ergo per forma-
lem ex natura rei. Probatur 2da pars mi: natura ante
opus intellus ē realiter multiplicata vel multiplicabilis. ergo.
realiter multiplex, sicut & hanc tam partem omnes conce-
dunt. Confirmatur. Petrus, et Paulus ante opus intellus non
differunt essentialiter ex alia parte realiter distinguuntur ergo.
dicunt unitatem formalem, et essentialem, et etiam multipli-
citatem realem,, sicut. ad 2da pars antec. patet cum plures
numero sint: etiam prima pars antec. patet, quia quae
habent formaliter eamdem naturam, et essentialem rationem,
scilicet animalis rationalis, non differunt essentialiter, consequenter
non sunt essentialiter, sicuti quae non distinguuntur realiter
sunt unum numero realiter

Nota

Nota unitatem, quae ex ante opus intellus non esse, revat unitatem
omnimodam, quae utpote importans carentiam similia dicit
pluralitatem; neque esse unitatem numericam, repugnat enim unam
unicam naturam realiter esse in pluribus numero individuis
secus esset in creatis divinitatis misterium, quod includens ponit
unam numero naturam realiter communem tribus Personis, et ideo
quia hic loquimur de natura ideo . se considerata praescin:
dendo a singularitate, sicque ab unitate, et distinctione nume:
rica, quam habet per singularitates.

Ob. primo: si natura Petri esset eadem cum natura Pauli, sicque,
Petrus esset idem cum Paulo; hoc repugnat. ergo. maior constat,
quia, quae sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se.

R. D. ma, si natura Petri esset formaliter, et essentialiter cone:
:ralis nego maiorem. Natura humana est in Petro, et Paulo una essentia:
liter tantum cum in utroque formalem identitatem concipere in:
portet, rationem scilicet animalis rationalis, sicque Petrus, et Paulus
sunt unus, et idem essentialiter cum non habeant essentiam diversam.
non est tamen una realiter in utroque, sed multiplex cum sit diversa
per singularitates, sicque Petrus, et Paulus non sunt unus et idem
realiter nec inter se, nec cum natura, in quo nulla repugnantia;
multiplicitas enim realis unitati essentiali non opponitur, sed solum
reali. Dixi non esse unum et idem realiter nec inter se, nec
cum natura, quod ut perspicias advertere in individuis duo consi:
derari, ex quibus metaphisice componuntur naturas scilicet distinctas,
et singularitates distinctas. Sicut enim in individuis eiusdem speciei
sit eadem formaliter natura sunt tamen nedum singularitates, sed
naturae numero distinctae, tum quia secus roneret in creatis
Divinitatis Misterium; tum quia eadem realiter natura esset in
Christo peccato, et in Iuda damnata in Petro genito inciperet,
in Paulo corrupto desineret, quod repugnat. Petrus ergo, et
Paulus non sunt unum, et idem realiter inter se, quia cum

singularitates, et naturæ sunt realiter distinctæ; sed neq. cum natura, quia natura non est in utroq. realiter una: unde axioma illud sic intellige, qd. quæ sunt eadem realiter cum tertio qd. sit realiter unum sunt idem inter se realiter, quia realis multiplicitas stare non potest cum unitate reali non ita si tertium sit unum tantum formaliter, realiter et multiplicitas bene stat cum unitate formali, Petrus autem, et Paulus non sunt idem realiter cum natura, quæ sit realiter una, sed quæ essentialiter solum, et formaliter una est. et certe Petrus non est idem realiter cum natura Pauli, sed formaliter, sicq. D.

Ob. 2do, non datur à parte rei natura quæ sit una unitate universali; et probatur. Quod est unum unitate singulari non est unum unitate universali; sed natura à par. rei est singularis ergo. Probatur mi., qd. est à par. rei est productum; sed qd. est productum terminat ad singulare go. D. Confirmatur, natura non indifferens ad singularitates non est universalis, sed natura à par. rei non est indifferens D, quia, qd. est à par. rei est determinatum, et identificatum cum singularitate ergo D.

R. no. antec. Ad probnem. dis. ma. qd. est singulare, et realiter sumitur non est D cone., et formaliter sumitur no. ma. Natura ergo, quæ est à par. rei realis realiter singularis, sumpta realiter, et in concreto non est universalis, quia productio realiter sumpta ad singulare terminat; sumpta vero formaliter, seu pro predicata essentialia cum sic prescindat à singularitatibus à quibus distinguitur formaliter ese natura rei est universalis, una s. unitate essentiali, et ita dic ad probnem Ad confirmationem omitto ma., forte n. non sufficit ad naturæ universalitatem pura indifferentia dis. mi., natura à par. rei realiter sumpta conc., formaliter no. mi., et conquen. Natura n. sumpta realiter, non est indif-ferens,

fuens, sed determinata sibilo identitatis realis cum singulari: tate, bene tamen formaliter.

Ob. 3o: plura primo de natura Petri, et Pauli verificantur contradictoria realia: ergo non est una. Probatur antecedens; quia una potest produci alia non producta. 2do: repugnat eandem naturam esse damnatam, et beatam quod sequeretur admisso Nostro: 3o: repugnat divisum esse unum; sed natura est divisa in pluribus ergo non est una. 4o: natura vel est tota in Petro, vel non, si primum datur in creatis Trinitatis Misterium situm in eo quod eadem natura sit tota in tribus Personis: si 2dum ergo non est una in omnibus, si non est tota in singulis est in illis distincta, sicque non est una. 5o: unitas formalis est pura unitas similitudinis cum sit negatio dissimilitudinis, ideo non natura Petri, et Pauli dicitur una formaliter, quia Petrus, et Paulus non sunt dissimiles in natura s. in praedicatis essentialibus; sed similitudo dicit multiplicitatem: ergo Nostrum.

Ad primum conc. antec. dis. consequens: ergo non est una unitate reali conc., formali nego consequentiam. Dum producitur Petrus non solum producitur Petreitas, sed etiam natura sumpta realiter cum productio terminet ad ens reale: unde non est una realiter natura, quae producitur, et non producitur, sed realiter multiplex, et solum formaliter una. Cum autem unitas formalis utpote minor reali stet cum multiplicitate, et distinctione reali, seu numerica ratione cuius saluantur contradictoria realia, ideo Nostrum. Ad 2dum dis. antec. eadem realiter conc., formaliter nego. Natura non essentialiter, et formaliter sumpta praescindit a singularitate hisce, et similibus ab unione ipostatica a sanctitate et malitia, sic non dicit tantum suum essentialem conceptum esse s. principium sentiendi, et discurrendi. ad 3um. dis. ma. repugnat divisum realiter esse unum realiter conc. divisum realiter esse unum formaliter nego. Certe non naturam in inferioribus cum sit divisa realiter, non est realiter una, quia est realiter

identificata cum singularitatibus, cum autem non sit divisa formaliter ab ipsis, ideo sequitur. Ad 4um. dico naturam formaliter sumptam neque esse totam neque partem, neque esse in Petro, neque in Paulo, sed a singularitatibus praescindere; quod si procedat argumentum de natura realiter sumpta dico esse totam totalitate formali, et essentiali: ratio primi est quia Petrus est perfectissime homo principio sentiendi, et discurrendi quae est totalis ratio formalis et essentialis naturae humanae, proinde intensive tanta est in uno potius, quam in centum hominibus: ratio 2di. est quia natura realis divisa per singularitates, cum quibus realem habet identitatem, et certe natura extensive non est tanta in uno, ac in centum hominibus cum in uno sit una solum natura cum unica singularitate, in centum vero centum naturae numero distinctae cum totidem singularitatibus, nec proinde in creatis divinitatis Mysterium astruitur, nam in Divinis natura in tribus Personis est tota, et una non solum realiter, sed etiam formaliter cum sit essentialiter singularis, in creatis vero solum formaliter est una in omnibus ex alia parte cum non sit tota in Petro totalitate tantum reali, sequitur non esse unam realiter in singulis, cum quo stat esse unam formaliter. Ad 5um. nego ma. nam unitas formalis est unitas essentialis, cum natura, quae est in Petro sit eadem essentialiter ac illa, quae est in Paulo; Petrus enim, et Paulus in praedicatis essentialibus non differunt; unitas ergo formalis non oritur solum ex negatione dissimilitudinis sed ex negatione divisionis essentialis.

Dices naturae unitatem formalem naturae non esse per puram indifferentiam, quae est unitas negativa consistens in eo quod natura, quae est in Petro solum ... se erat indifferens, et apta ad esse in Paulo, sed esse per inexistentiam non quidem realem ut ita dicam, ac si eadem numero formalis natura

sit

sit realis in Petro, et Paulo, sed formalem quia eadem formalis natura est formalis, et essentialis in Petro, et Paulo; quae est unitas positiva quam idcirco hic admitto, quia eadem formalis essentia non solum negative, sed etiam positive non realis quidem, sed formalis est in singulis individuis.

Collige primo etiam voluntatem suo modo facere universale: ratio est quia sicut intellectus potest tendere in unum ut sic et indifferenter tendere in illud; ita voluntas potest indifferenter se habere ad bonum ut sic cum sit amabile, et in malum ut sic cum sit odibile. Dixi suo modo, nam diverso modo intellectus operatur, scilicet trahendo obiectum a voluntate, quae ab obiecto trahitur. Sicut ergo intellectus potest trahere unam formalitatem sine alia tribuendo illi existentiam intentionalem, ita voluntas potest trahi ab eo, scilicet amando unam formalitatem non amando aliam. unde intellectus facit universale intentionaliter, et voluntas affective. Et hic adverte, quod voluntas supponit universale factum intentionaliter ab intellectu cum feratur in solum cognitum; quod postea universale voluntas facit affective.

Collige 2do per omnes tres operationes fieri posse universale quia intellectus potest apprehendere hunc terminum animal ut sic deinde iudicio affirmare hanc propositionem homo est animal, in qua ly animal est universale genericum, et ly homo specificum, postea discurrendo efformare tres propositiones universales. animal est substantia, omnis homo est animal: ergo omnis homo est substantia. Adverte tamen proprie loquendo universale fieri per apprehensionem, minus vero, improprie etiam per iudicium, et discursum.

Collige 3o sensum externum non posse facere universale formaliter: ratio est quia sensus externi semper terminantur ad rem

ut indutus accidentibus, non n. attingunt substantiam nisi mediis acci-
dentibus, cum autem induta accidentibus sit singularis, non univer-
salis cum importat existentiam realem, quae non est nisi in
singularibus, ideoque dicti formaliter non fundamentaliter possunt
cum nihil sit in intellectu quod prius non fuerit in sensu, ideo
universale, quod affirmat intellectus fundatur in sensibus. Atque dicas
oculus videntem a longe colorem attingere colorem ut
sic cum illum non discernat; sed color ut sic est quid universale:
ergo. Resp. Sed contra quia oculus videns non videt colorem
ut sic, idest in abstracto, sed in concreto, talem s. colorem
quia a par. rei sui species emittit. Ad secundum dici potest
videre colorem ut sic idest in confuso, quia non bene
discernit, qui color sit determinate, quia species illius con-
funduntur cum specie medii absorbentis efficaciam speciei
coloris, sicque ab extrinseco hoc oritur.

Quaestio quarta.

De statibus entis. Articulus primus.

Quid sit essentia rei antequam producatur.

In statibus entis, primum locum obtinet essentia, quae dicitur nominalis
status entis, quia ens in tali statu nominaliter sumitur, et de
hac quaeritur an antequam existeret a par. rei, seu an in statu
possibilitatis habuerit esse actuale reale, vel objectivum, et
posito quod non habuerit aliquod ex his duobus esse unde dicatur
ens possibile, seu res unde dicatur possibilis. Ratio huius quaestionis
est quia dum creatura aliqua existit dicitur quod transeat de a
potentia ad actum, imo ex actuali existentia deducitur
eius possibilitas cum non fuerit nihil, quia nihil non est
possibile. Pro solutione.

N.

N. rem esse possibilem ex par. causæ et ex parte rei. Causa possibilitatis rei ē omnipotentia Divina, et per hoc res dicunt solum extrinsecè, non intrinsecè possibiles, quia sicut virtus causæ efficientis ē extrinseca effectui, ita possibilitas desumpta à virtute causæ ē extrinseca eidem effectui. Denominatio postea rei possibilis ex par. rei ē intrinseca non repugnantia eiusdam effectus, consequenter ē idem rem esse possibilem, et rem non repugnare. hæc autem non repugnantia alia ē positiva, et ē ipsa rei existentia quia hæc cum actu sit, efficit ut actu positivo res non repugnet ad esse, alia est negativa, quæ licet positivè non sit cum negatio opponatur positivo; tam. potest dicere ordinem ad positivum, quia licet res ~~negativè~~ positivè non sit, potest tam. esse positivè. Hinc fundamentum huius non repugnantiæ sunt prædicata essentialia, ita qd. ubi nulla datur implicantia ex par. istorum, res dicitur possibilis. Hoc [illegible].

Concludo res possibiles ante existentiam actualem nullum habent esse actuale in se, nec obiectivum. Dixi in se non in causa, quia effectus in causa ē ipsa entitas causæ, et creaturæ possibiles in Deo sunt ipsa Divina entitas: unde res dicuntur possibiles, quia intrinsecè non dicunt repugnantiam ut existant à par. rei. Ita communiter contra Vicleffum asserentem creaturas possibiles ab æterno habuisse quoddam esse reale distinctum à Deo, quæ opinio damnata fuit utpotè admittens aliquod contra fidem, s. independentiam creaturæ possibilis ab ipso Deo, et contra rationem, quia tale esse possibile non haberet à se, secus esset Deus, cum nihil extra Deum sit à se, sed ab alio. Est etiam contra plures alios.

Probat. pri. pars: omnis essentia actualis distincta ab ipso Deo ab eodem tanq. a causa efficiente dependet; sed Creaturę possibiles ante actualem existentiam non dependent a Deo tanq. a causa efficiente: go. &c. ma. e clara ex iam dictis quia solus Deus e a se. Probat. mi. Crea. possibiles solum post actualem existentiam dependent a Deo: go. non ante. Antec. constat, quia efficientia Divina terminat. tantum ad existentiam, non vero ad essentiam, ponit n. effectum extra causas per actum, quem illi tribuit. Neq. dices hoc verum de causa efficiente creata, non increata, quia ab hac dici possunt producte etiam essentię. Sed contra quia anteq. Deus in genere causę efficientis agat effectus, supponit intrinsece possibilis, etenim Deus producendo transfert rem a statu possibilitatis ad illum existentię, consequenter iam essentię supponunt. prius in potentia, Neq. urgeas hoc verificari de productione facta in tempore, non vero ab æterno. Sed contra, quia utrobique e par ratio nam etiam ab æterno causa efficiens ut descendat ad actum debet presupponere possibilitatem rei.

Probat. 2da. pars: esse obiectivum, e esse aliquod positivum supponens esse in re; sed Creaturę possibiles non sunt in re quid positivum. go. &c: mi. constat ex supra dictis. Probat. ma. esse obiectivum e esse in cognitione Divina, sed cognitio non facit rem positivam: go. illam supponit. go. &c. mi. constat, quia cognitio terminat. ad rem sicuti e: go. terminando ad aliquod negativum sicuti sunt res possibiles non faciet illas positivas.

Probat. 3a. pars. possibilitas rei desumit. ex eo qd. res nullam involuat contradictionem. sed eo ipso res dicit. possibilis quia intrinsece non dicit repugnantiam ut constat a pos-

rei:

rei: go. P: mi. constat, ma. probat, possibilitas rei accipit fundamentum à prædicatis essentialibus; sed eo ipso, qd. eæ nullam involvit contradictionem possibilitas rei desumitur: maiorem habes in notabili, mi. constat in chimera, quæ dicitur impossibilis quia repugnans, et quia eius prædicata dicunt contradictionem: go. ab opposito prædicata illius rei, quæ contradictoria non sunt, consequenter non repugnantia faciunt rem possibilem.

Dices committi circulus, valet n. dici Creatura ē possibilis, quia non repugnat, non repugnat quia ē possibilis. go. P.

S. contra quia istæ duæ cognitiones non importantur æqua..., quia cognitio possibilitatis dependet à repugnantia prædicatorum essentialium à par. rei, quæ cognitio ē identica; ubi vero cognitio non repugnantiæ ē veluti posterior cognitio ..., sicq. neq. identice, neq. æqualiter importantur, consequenter non committitur circulus.

Ob. primo: hæc Creatura possibilis vel dicerat perfectionem, vel non: si primum, go. esset quid positivum, sicq. non posset dicere quid negativum, consequenter non repugnantiam: si 2dum go. melius dicendum ē, qd. habeat tantum esse obiectivum in Deo à quo perfectionem accipiat: go. P. Confirmatur si P esset res possibilis prius Deo, qd. repugnat.

R. hæc Creatura possibilis dicerat perfectionem non simplicem, ut absolutam, sed solum nominalem, sicut n. ex statu quiditativo essentia dicitur nominalis status entis, ita etiā nominaliter tantū esset perfecta, non vero simpliciter positivā, ut ... ipse status ... sicut ... ordinem ad aliquod, ..., ... licet res positivè

non sit, potest tam. esse positivè: nihil hominis in se esse talis negativè. Ad confirmationem no., qd. res possibilis conciperetur in priori ad Deum, sed per aliquod instans vel rationis, vel naturæ prius intelligeretur Deus cum sit ab æterno natura prior quocunq.

66. 2do: si res possibilis non esset actu, includeret non esse; sed [illegible] produci non potest. ergo [illegible] non esse [illegible] esse: sed produci est esse: ergo [illegible].

[illegible] ad summum enim includeret non esse actu, non vero absolutè includeret non esse: r. e. quia rem esse possibilem sicut non sit rem actu existere, est tam. rem posse existere, sicq. de potentia reduci ad actum sub. existentiæ.

Collige omnia quæ contradictoria sunt, Deo non esse Deo impossibilia, et hac de causa dicitur, qd. nihil est apud Deum impossibile; quæ vero intrinsecè sunt impossibilia, esse etiam Deo impossibilia, quia qd. dicit intrinsecam contradictionem, nec à Deo potest poni à parte rei, sicq. [illegible].

Articulus 2dus.

An existentia distinguatur ab essentia realiter.

De articuli. articuo. constat essentiam nihil aliud esse, quam id, per quod formaliter res constituitur in esse, quæ cuilibet rei definibili convenit sive sit completa sive substantia sive accidens, sive [illegible]. Nunc vero nomine existentiæ intelligimus [illegible], qd. est veluti causa existentiam, et definitur id, quo primo res formaliter habet actu esse à parte rei (quodo. tam. de existentia creata habentem causam sui esse, nam Deus habet existentiam, quæ [illegible]

ali=

causas) quidquid dicant alij erit id, quo res ultimo formaliter habet 𝔙. Quo posito fit quaestio num a parte rei essentia, et existentia creata (in Divinis n. sunt idem realiter) distinguantur realiter ut sustinent cum suo Doctore Thomistae, et alij, an vero non, ut sustinent Scotistae, et alij: dici realiter non formaliter iuxta nostra principia dubium non est. Pro solutione.

N. essentiam et existentiam sumi posse et in actu primo, et in actu 2do., essentia in actu primo dicit praedicata essentialia nullam involvere contradictionem ut poni possint a parte rei; in actu 2do. dicit eadem praedicata essentialia, sed iam posita a parte rei; similiter existentia in actu primo dicit rem posse existere a parte rei, et in actu 2do. dicit rem a parte rei existentem. Neq. potest ut volunt aliqui impugnari, quod detur existentia in actu primo, quia sicuti datur actus primus, et 2dus. respectu essentiae, ita non videtur maior ratio cur non debeat dari etiam actus primus respectu existentiae. 2do. quia ex Articulo antecedenti res denominatur possibilis intrinsece, eo hoc, quod res nullam involvat contradictionem si detur a parte rei, quod est idem ac dicere per existentiam conditionalem, sed existentia conditionalis est in actu primo non 2do.: ergo etc. 3o. quia actus 2dus. supponit primum: 4o. quia antequam aliquid existat a parte rei neq. dicitur actuale, neq. impossibile; ergo possibile; atqui si est possibile est in actu primo quia unum est idem cum alio, et facit eundem sensum ergo. Hinc quando nos loquimur de essentia, et existentia, comparamus essentiam possibilem seu in actu primo cum existentia possibili, et in actu primo, et essentiam ~~similiter~~ in actu 2do. cum existentia similiter in actu 2do., quia certum est, quod si considerentur comparative essentiam possibilem cum existentia actuali sicuti creatae sunt specialiter in tractatu de Scientia, et verum est:

inquād realiz distingui. Cūꝫ ista debita proportione considerata
go. essentia, et existentia.

Concludo essentia, et existentia realiz non distinguntꝫ. Ita Schola
Scotica contra Thomisticas.

Probatꝫ primo: essentia actualis vel ē quid distinctū ab existentia
tanqꝫ dependens, et productū a Deo, vel non, si primū: go.
essentia actualis non distinguitꝫ ab existentia quia sic
utraqꝫ dicit esse existens, et esse extra causas, si 2dū: go. datꝫ
aliquid in rerū natura qd. a Deo non dependet, qd. ē falsū.
neqꝫ dicas accidentaliz convenire essentię actuali esse positivū
extra causas. Sed contra quia si accidentaliz essentia hoc im-
portaret, intrinsecè, et formaliz non esset ens, qd. n̄ accidentaliz
importat actualitatem per aliqd. ab ipsa realiz distinctū non ē
proprie, et formaliz ens. hoc tam. ē falsū de essentia actuali
quidquid n̄ importat constitutionem ex̄ esse, et essentia se ipsa
realiz, et formaliz ē ens, ut quidquid ē, sit formaliz id, qd.
ē: sic Petrus, qui ē homo ē per ~~formaliz~~ realiz, vel formaliz
id, qd. ē si semp. ē homo. Ita dic in casu.

Probatꝫ 2do: per Adversarios existentia unitꝫ essentię, et in essentia
recipitꝫ, tanqꝫ actus in potentia, in qua subiectatꝫ, atqui hoc
esset falsū si essentia realiz distingueretꝫ ab existentia: go. nā
constat esse eo qd. per eosdem Adversarios essentia exerceat
causalitatem materialem circa existentiā. Probatꝫ mi: omne
illud id, qd. recipit aliud, et illud non solùm sustentat, sed
aliquo modo causat, debet præsupponi existens. sed eo ipso
vel essentia actualis non distinguitꝫ ab existentia actuali
vel existentia in essentia non recipitꝫ: go. P. ma. ē Ad-
versariorum asserentiū conditionem necessariò requisitā ad
[illegible] causalitatem esse existentiā: mi. [illegible] quia præ-
[illegible], nā eo [illegible] essentia, et existentia intelliguntꝫ

esse

esse extra causas. 2da. pars etiam constat, nam si essentia non existeret, iam non esset ens, sicque nec posset recipere. Adde his quae diximus ubi in physicis statuimus essentiam materiae habere suam existentiam independentem ab essentia, et existentia formae.

Probatur 2o: ea realiter distinguuntur, quae realiter separantur, sed essentia actualis non potest separari ab actuali existentia: ergo. Probatur mi., si essentia actualis v.g. lapidis posset separari ab ~~[illegible]~~ actuali existentia lapidis, vel possibilis, a possibili, posset existere lapis, et non esset lapis, nam posset existere lapis absque eo quod haberet [illegible] quidditativa lapidis constitutiva eiusdem, quia haec distinguerentur ab eius existentia, vel lapis existeret, et non existeret, existeret quia esset positus extra causas sicut res aliae a Deo productae, non existeret quia supposita dicta distinctione posset sine existentia remanere, quae tamen omnia sunt apertissima absurda. Hinc ut cognoscas essentiam possibilem non distingui ab existentia possibili, et actualem ab actuali, adverte ad intrinsecam rationem importatam per [illegible] conditionem, et absolutam concordiam praedicatorum aequaliter ab utraque importatam ad similitatem naturae, et ad identitatem [illegible]; ita [illegible] se habet essentia, et existentia sicut essentia existentiae: ergo sicut per ipsos Thomistas ne Deus processus in infinitum essentia existentiae non realiter distinguitur ab existentia; ita a pari nos dicimus. Neque valet disparitas quod essentia existentiae se habet ut id quo alia existunt, non essentia relate ad existentiam. Sed contra quia in tantum per Thomistas essentia realiter distinguitur ab existentia, quia est indifferens ad existendum, sed [illegible] essentia existentiae ita se habet cum non semper sit actualis: ergo. Unde de quod in quo [illegible] intendit est in puro quod dici hoc quendam esse id quo non se habeat eodem modo ac id [illegible], et quo; bene vero si

eodem modo se habeat ut in casu nostro.

debet dari diversitas nec, et distinctio, sed etiam etiam cum proportione
Ob. primo: inter esse Creaturæ, et Dei sicut, et inter existere sumpta non distinguitur ab existentia in Deo per omnes: ergo ut dicta diversitas debet distingui in Creatura: 2do: Crea. esset sicut Deus imparticipata supposito, quod essentia, et existentia non distinguantur; hoc est falsum: ergo. Probatur sequela: essentia Creaturæ non participant existentiam; sed participat: ergo mi. conse., Creatura esse dicitur participans, et existentia participata. participans autem, et participatum realiter distinguuntur: 3o. esse, id quod facit compositionem dicit realem distinctionem; sed Creatura est realiter composita ex esse, et existere: ergo esse, et existere realiter distinguuntur: secus sicuti Deus est simplex, ita et Creatura. 4o. Creatura dicitur recipere existentiam, sed si recipit existentiam haec distinguitur ab essentia, quæ non recipitur: ergo ma. est nova secus Creatura esset irrecepta sicut Deus: mi. etiam cum nihil se ipsum recipiat, ideo si existentia recipitur debet distingui a se, quod est ab essentia distingui.

R. ad primum di. ma.; inter esse Creaturæ, et Dei, sicuti et inter existere debet dari distinctio vel in esse identico, vel in esse formali conc. ma., sumpt. in esse tantum identico ne. ma. di. mi. sed essentia et non distinguitur Creaturæ identice, pro formaliter conc. solum identice ne. mi., et consequens. Admisso, quod essentia, et existentia in creatis ut proportione sumpta non distinguantur realiter, adhuc salvatur diversitas inter esse, et existere Dei, et Creaturæ, siquidem in Deo, et identice, et formaliter essentia, et existentia non distinguuntur identice quidem, quia esse, et existere Dei sunt ipse Deus, et formaliter, quia actualiter esse, et existere sunt necessario et actualiter in Deo; in Creatura autem essentia, et existentia solum identice non distinguuntur, non tamen formaliter, quia existere non est

neces

necessariam, et essentiale creaturæ, quia hæc creatura adhuc dependeret à causa extrinseca potente vel conservare dictam identitatem, vel illam destruere pro libito. ~~Respondeo ad~~

R. ad adversum verum esse, qd. creatura participat existentiam non quia qd. existentiam ~~[illegible]~~ sibi non identificet, sed quia illam á se non habet, sed ab alia causa extrinseca efficiente: unde licét verum sit qd. participans, et participatum realiter distinguantur, non tam. creatura dicitur participans respectu suæ existentiæ, sed respectu causæ primæ efficientis, seu qd. salvatur distinctio Dei, et creaturæ non essentiæ, et existentiæ.

R. ad 3um primo. no. qd. creatura componatur ex esse, et existere compositio n. importat partes; esse autem, et existere cum re non distinguantur non habent rationem partis, maxime si advertas, qd. positio etiam qd. esse, et existere non distinguantur realiter; adhuc creatura non esset simplex sicuti Deus quia creatura esset ulterius composita ex genere, et differentia non ut in Deo, 2do ad summum dicendum est, qd. essentia, et existentia formaliter, et in esse metaphisico dicunt compositionem, quia existentia non est ita identificata cum creatura sicut in Deo, non tam. dicit compositionem physicam, physice n., et realiter essentia, et existentia etiam in creatura est identificata.

R. ad quartum si recipere dupliciter sensum facere, et potest intelligi pro accipere, et pro eo qd. intelligitur recipi in alio realiter distincto velut in subiecto. in primo sensu verum est, qd. creatura recipit existentiam, quam participat, quia sic creatura necessario ab alio dependet in 2do sensu falsum est qd. creatura accipiat existentiam, nec ideo non dicetur irrecepta sicuti Deus, nam sufficit, qd. detur diversitas inter Deum, et creaturam in ratione recipiendi primo modo, non vero 2do modo, seu hoc n., qd. realiter non recipiatur in homine velut in subiecto.

realiter distincta, aliter non diceretur increata sicut Deus et ita dicendum in casu. Nota obiter hec omnia obiecta posse retorqueri contra Adversarios admittentes essentiam existentie realiter indistinctam ab ipsa existentia, nam militat eadem ratio.

Ob. 4to: existentia convenit creature dependenter a causa efficiente, non sic essentia, propositiones essentie sunt eterne veritatis, et necessarie, propositiones vero formate de existentia sunt contingentes, essentia est incorruptibilis, et ingenerabilis, non sic existentia ut patet in homine mortuo, essentia est in potentia ad existendum, quod esset falsum nisi quia nihil est in potentia ad se ipsum, res cadunt sub scientia ratione essentiam, non ratione existentiam, circa existentiam fit questio an sit, circa essentiam quid sit, essentia abstrahit a loco, et tempore, non sic existentia, que tamen omnia sunt falsa si distinctio inter utramque non admittatur.

R. ad primum 2dum, tertium, quartum, et quintum, quod si essentia, et existentia sumantur cum proportione debita explicata in notabili debent importare unum, et idem realiter, non vero si sumantur sine debita proportione in quo casu etiam nos concedimus dis. realiter. Hinc ad sextum dic diversitatem questionis non arguere inter ipsas distinctionem realem, sed solum minorem distinctionem, nam etiam de Deo fiunt dicte questiones, et tamen etiam secundum Adversarios esse, et existere in Deo sunt idem realiter. Ad ultimum observa ad proportionem essentie, et existentie, et cognosces utramque esse necessariam, et utramque ratione diversa contingentem.

Ob. octavo, quod manet sine alio realiter distinguitur ab illo, sed essentia manet, destructa existentia. Ergo. Probatur mi. humanitas Christi existit in Verbo per existentiam Verbi, non per propriam, et naturalem existentiam, similiter accidentia panis, et vini in Eucharistia existunt supernaturali modo

extra

cetera subiect. destructa priori existentia, qua prius ante existebant in subiecto. ergo etc. Confirmatur, ea, quae ab intellectu apprehenduntur, distinguuntur realiter ab illo, quod a sensu percipitur, sed essentia apprehenditur ab intellectu, cum sit eius obiectum, existentia a sensu. ergo etc. Adde in Deo scientiam simplicis intelligentiae, scilicet possibilium, distinctam a scientia visionis, idest futurorum, atqui per scientiam simplicis intelligentiae cognoscitur essentia; per visionem existentia. ergo etc.

Respondeo nego minorem. Ad probationem nego antecedens, quia tam humanitas Christi, quam accidentia Eucharistica, licet careant aliquo modo existendi, quatenus succedit novus ~~modus~~ existendi modus, vel positivus scilicet modus unionis hipostaticae humanitatis Christi cum Verbo, vel negativus scilicet privatio unionis accidentium cum substantia panis, et vini, tamen propria, et naturali existentia gaudent. Ad confirmationem primo distinguo maiorem, ea, quae etc. distinguuntur realiter ab illo, quod etc. si sint disparata concedo maiorem, si sint subordinata nego maiorem, in subordinatis enim datur realis distinctio, bene in disparatis hinc intellectus et sensus subordinantur, quod enim intelligitur etiam sentiri potest: 2do nego minorem, nam intellectus etiam existentiam cognoscit si cum proportione ad essentiam sumatur, licet postea diverso modo intellectus cognoscat, ac attingit sensus, nam intellectus potest definire, et ab-strahere ab esse et existere, non ita sensus. Ad additum dic primo hoc idem solvendum esse a Thomistis de essentia et existentia. 2do pro nunc dico scientiam simplicis intelligentiae et scientiam visionis distingui tantum ex diverso modo attingendi obiectum, non realiter. Dixi pro nunc, quia est difficultas theologica an scientia visionis, et scientia simplicis intelligentiae realiter distinguantur.

66. secundò essentia ē indifferens ut aliquando sit aliquando non: ergo & antecedens constat, quia hac ratione 2do. Aristotelem materia distinguitur à forma, et privatione. Confirmatur nihil potest intelligi sub opposito eius, quod sibi res identificat, sed essentia potest intelligi sub opposito existentiæ, ergo. & ma. constat in homine, qui non potest intelligi, quod non sitat, mi etiam quia in hyeme V.S. intelligitur quod essentia rosæ non habet existentiam.

R. ad secundum essentiam esse indifferentem in statu puræ possibilitatis, sicuti aliaquin se habet, et existentia in illo statu, non in statu actualitatis, deinde valet hoc argumentum contra essentiam existentiæ. Ad confirmationem nego mi. loquendo de essentia, et existentia proportionaliter sumptis, et ita dl. ad probationem.

Articulus tertius.

Quid, et quotuplex sit subsistentia, nec non de eius effectu formali.

Distinguitur subsistentia à substantia, et accidente per hoc, quod substantia importat substare alteri, et accidens inhærere, subsistentia vero sit ens per se subsistens, seu existens: Hinc subsistentia aliquando in concreto, aliquando in abstracto consideratur primo modo dicit rem subsistentem; res autem subsistens alia ē completa, et dicitur hypostasis, seu suppositum, et hæc sunt nomina communia omnibus naturis substantialibus completis: alia incompleta, et dicitur Persona, et hoc ē nomen conveniens soli naturæ rationali: 2do modo dicit id, quod reddit naturam alteri incomunicabilem, seu ē importat id, per quod natura formaliter constituitur per se subsistens. In hoc autem 2do. modo considerata subsistentia importatur tam à Persona quam ab hypostasi, et supposito.

Porrò apud Græcos nomen hypostasis idem sonabat ac substantia,

et

et hoc de causa tria supposita, et tres Personas usurparunt in Divinis non tres hypostases, ne in Divinis tres viderentur substantias admittere. Hinc autem in Scholis eadem sonant hypostasis, Persona, et suppositum, et solum in voce differunt. Ex his autem constat per substantiam, et hypostasim excludi dependentiam ab alio, similiter rem constitui per illam in se subsistentem esse communicatum alteri. Hoc autem communicari alteri, seu esse in alio quatuor modis potest contingere vel tanquam formam. sic anima rationalis communicatur corpori, albedo parieti. aliquid autem potest esse in alio vel tanquam forma informans ut anima rationalis. in corpore, vel tanquam informans, sed substentata a subiecto ut sunt omnes formae materiales: 2do. modo potest contingere, quod aliquid sit in alio tanquam materia, sic ossa caro, nervus sunt in animali: 3o. modo tanquam pars homogenea in suo toto homogeneo. sic gutta aquae est in fluvio, et fluvius in mari. 4o. modo tanquam res terminata in suo termino, vel suppositata in suo supposito. ita se habet natura humana in Christo, quae completur ab ipsa subsistentia Verbi, et personalitate. Hinc subsistentia terminat, et complet naturam in se ut faciat illam per se subsistere sine dependentia a subiecto. ~~subiecto~~ sustentante proquae quocunque modo sit in alio.

Admittuntur in Divinis tres dantur subsistentias relativas incommunicabiles, et unam absolutam communicabilem tribus Personis, nec non dantur tria supposita et hoc est proprium naturae Divinae quae per quid absolutum in esse naturae est perfecta, et completa esto subsistentia absoluta sit incommunicabilis tribus Personis. in creatis vero subsistentia a supposito non distinguitur itaque alteri Personae completae sit incommunicabilis, et per hoc subsistentia creata distinguitur ab subsistentia naturae Divinae, per quod parit subsistentiam terminare naturam.

non in ratione existentiae, quia natura in ratione existentiae intel
ligitur completa per praedicata quidditativa, et in ratione exi
stentiae, cui advenit.

Quo ad effectum formalem subsistentiae vult Caetanus effectum formalem subsistentiae esse naturam existentem a par. rei. Sed contra primo quia natura ut forte diximus potest concurrere ad producendam suam subsistentiam, ergo debet prius praesupponi existens: 2do: quia ut alibi probavi res existens se ipsa formaliter existit, ergo subsistentia, quae est a natura separabilis, potest non esse ratio formalis existentiae naturae. Vult Henricus hunc effectum esse, quod natura substet accidentibus. Sed contra quia de ratione subsistentiae potius est quod aliquid per se subsistat, non vero quod aliquid substet alteri et illi communicetur. Volunt aliqui Recentiores esse reddere naturam independentem a subiecto. independentia opposita inhaerentiae. Sed contra primo, quia sicuti accidens per suam entitatem sibi identificatam inhaeret subiecto, ita substantia opposita accidenti potest per se non inhaerere subiecto. sicuti enim per se opponitur accidenti ita per se potest habere modum per se existendi oppositum eidem accidenti: 2do: anima rationalis seclusa subsistentia sicuti etiam materia prima non intelligitur dependens. ergo etc. 3o quia natura non intelligitur completa per subsistentiam in ratione existentiae, sed solum in ratione existentiae. ergo negatio inhaerentiae non convenit naturae ratione subsistentiae. Vult Vasquez esse reddere naturam incommunicabilem alteri. Sed contra, quia vel Vasquez loquitur de natura specificative sumpta, et sic quaelibet natura est incommunicabilis alteri per sua praedicata non per subsistentiam, maxime ut natura specificative sumpta

di-

distinguatur à quacunque alia natura; distinctio autem non habetur à subsistentia, nisi loquitur de natura reduplicativè sumpta seu ut iam subsistente, et sic non repugnet actionagi ita repugnabit naturam remanere subsistentem per aliam subsistentiam ne detur processus in infinitum, sicque natura in hoc casu per se erit incomunicabilis. Tandem volunt alii subsistentiam reddere naturam potentem operari. Sed contra quia per subsistentiam neque anima redditur operativa immanenter, quia eius proprietates sequuntur essentiam, et hae sunt independenter à subsistentia, ita etiam operari. Deinde operari immanenter accipit solùm actualitatem naturae, sed haec praesupponitur ad subsistentiam: ergo neque reddit operativa transeunter, quia iam natura existens habet suas potentias: ergo ex se est potens operari independenter à subsistentia, et licet actiones sint suppositorum, consequenter subsistentiam debet explicari axioma, quod subsistentia sit conditio non vero formalis, quae requiritur ut connaturaliter natura operetur, non ut simpliciter operetur. His positis.

Concludo effectus formalis subsistentiae est ultimò terminare, seu complere naturam. Ita Scribellonus, Oviedus, et alii.

Probatur subsistentia nobis innotuit specialiter ex Mysterio Incarnationis: ergo ex effectu, quem praestitit subsistentia Verbi circa naturam assumptam colligi petest effectus formalis subsistentiae creatae, sed effectus formalis subsistentiae de se fuit ultimò complere naturam assumptam: ergo et. Probatur mi. subsumpta per unionem hypostaticam Verbo unitum fuit per se naturae assumptae, ut constat ex Conciliis contra Nestorium, ideo non SS. PP. negant humanitati Dei subsistentiam creatam, quia faceret ut Divina unio per accidens: ergo. Probatur consequentia, ut aliquod uniatur alteri

per se substantialiter debet fieri unum ex completivo, et comple-
bili: sic quia forma substantialis facit cum natura unum per
se, ideo eius effectus formalis est ultimo complere materiam
in ratione compositi: ergo a pari in ratione suppositi secundo
de substantia respectu naturae.

Ex his infertur ultimo terminare naturam esse effectum primarium posi-
tivum subsistentiae, reddere vero naturam incommunicabilem
esse effectum secundarium eiusdem, quia consequitur ad primarium,
cum prius sit naturam esse completam, quam esse incommuni-
cabilem sicuti prius est naturam compleri a forma, quam
dicere incapacitatem ad alias, supposito, quod hanc diceret: unde
ut constat in alienum etiam sententia, non absolute negatur, quod
sint effectus subsistentiae, sed solum esse primarios.

Ob. plura primo, si natura sine subsistentia esset in statu violento, quia suo
careret complemento, quod falsum est, secus natura assumpta a Verbo esset
in statu violento: ergo. 2do subsistentia complet per productionem: ergo non
est subsistentia antec. consto, quia productio ad rem perfectam terminatur, con-
sequenter etiam, quia inutilis est subsistentia quando ab alio idem effectus praestatur. 3o:
non bene infertur ex eo quod subsistentia compleat naturam Verbi, quod com-
pleat etiam creatam: secus sicut in Divinis est principium operationum, esset
tale etiam in creatis, quod ex infra dicendis est falsum: ergo etc.

R. naturam esse in statu violento si proprio et alieno complemento supplente
defectum proprii, careret non si alienum habeat, et quidem perfectius,
ut patet in natura assumpta a Verbo: ad 2dum. dist. antec., subsistentia
complet effective per productionem conc. formaliter nego. Sicut igitur forma
formaliter complet materiam, quae effective per productionem completur,
ita etiam subsistentia, vel dic in esse simpliciter compleri substantiam
per productionem non in esse 2do., quando de quo est quaestio vel loque-
mur de complemento, quod est aliquam perfectionem 2dam. quid.
ad 3um. primo pariter non debet quaerere 4 pedes: 2do.

quia

quia subsistentia in Divinis ideo ē principium operativum in Patre respectu Filii, quia debet dari distinctio inter producens, et productum, quę in creatis datur etiam in naturis. 3o. cogit Fides ponere distinctionem realem inter naturam creatam, et existentiam ne dentur in Christo duę Personalitates, ē contra in Divinis cogit Fides ut ponamus identitatem realem, ne in Divinis ponatur compositio., ideo &.

Collige existentiam subsistentię neque a priori, neque a posteriori naturaliter posse probari, si ñ a priori potest probari, ē ratione creationis, cuius terminus ē subsistens, creatio actus ~~naturaliter~~ a priori naturaliter non potest demonstrari, si uero a posteriori cum eius effectus sit tribuibilis alteri causę, et specialiter singulari sicuti de facto tribuebatur a veteribus intelligentibus nomine suppositi naturam singularem existentem, ratione cuius explicabant illud principium actiones sunt suppositorum dicentes actiones sunt singularium, ideo neutro modo potest subsistentia demonstrari.

Articulus quartus.

Quid superaddat naturę subsistentia.

Ex articulo antec. compertum ē subsistentiam esse aliquod superadditum naturę, sed quia non satis probatum fuit ideo quęrimus primo quid superaddat naturę: 2do an subsistentia creata realiter distinguatur a natura: 3o. an distinguatur per modum modi, an uero per modum rei. Quo ad primum.

Concludo subsistentia superaddit naturę quid positivum. Ita Scribellonus hic, et P. Caietanus de Incarnatione.

Probatur primo subsistentia in Divinis ē aliquod positivum: ergo etiam in creatis. Consequentia probatur primo in antec.

constat ex se cum in Divinis nihil sit, qd. positivum non sit. Probatur go. sic, qd. nihil ponit in Deo de imperfectione et nihil demit de perfectione potest proportionali modo dici de Creatura, et sed illud transferri; sed sumus in casu ex solutione obiectionum: go. Pr. 2do: quia per omnes sicut Creatura participat de Divinis perfectionibus ita et de Divina subsistentia, sed Divina subsistentia ex dictis e quid positivum: go si Crea. illud participat, positivum participat: ratio a priori e quia omne id, qd negativum e non potest esse participatio positivi; neq. valet dicere non valere in casu argumentum a Divinis ad creata, quia omnia in Divinis sunt perfecta infinito modo non sic in creatis. Sed contra in hoc argumento praescindit ratio perfecti, et imperfecti, finiti, et infiniti, et attenditur solum ad terminum positivum vel negativum, sicq. hoc fundamento valebit arguere a Divinis ad creata.

Probatur 2do: Definivit Ecclesia contra Nestorium humanitatem assumptam a Verbo amisisse propria subsistentia, qd. frustraneum fuisset definire si subsistentia consisteret in negatione, quia fuisset definire naturam unitam Verbo carnisse negatione unionis ad Verbum qd. constat ex terminis, et ita bene Nestorius locutus fuisset. Adde per omnes Theologos subsistentiam Verbi supplere defectum subsistentiae creatae; atqui si consisteret in negatione suppleri non posset cum negatio nihil sit: go &c.

Probatur 3o: ex dictis effectus formalis subsistentiae e ultimo terminare, et complere naturam; atqui talis effectus e positivus cum sit perficere: go. etiam causa eiusdem debet esse positiva cum effectus debeat commensurari suae

causae.

causæ. Confirmatur, quod complet aliud debet esse extra sphæram illius, quod complet, et hac de causa accidens non dicitur complementum substantiæ; sed subsistentia complet naturam, et hæc est quid positivum: ergo &c. Adde, quod subsistentia excludit imperfectionem, sed quod hanc excludit est quid positivum cum sit perfectio: ergo &c. ma. constat quia natura sine subsistentia est imperfecta. ergo subsistentia tollit imperfectionem. antec. patet quia natura sine subsistentia est incompleta.

Conclusio 2do; subsistentia creata realiter distinguitur a natura. Est contra Durandum, et Nestorium, cui Durandus in hac materia 2dus Doctores nimis favet.

Probatur solito principio; quæ realiter separantur &c, sed subsistentia realiter &c: ergo &c: min. est de fide docente Verbum assumpsisse naturam humanam a propria separatam subsistentia, cum in Christo detur una Personalitas. Adde esse in Christo totam naturam: ergo si per Durandum subsistentia est realiter identificata cum natura erit in Christo identificata etiam subsistentia creata, sicque duplex Personalitas, quod est falsum.

Conclusio 3°. subsistentia distinguitur a natura non per modum modi; sed per modum rei. Ita citati pro prima conclusione.

Probatur, modus est inseparabilis a re, cuius est modus, sed subsistentia est separabilis a natura: ergo &c. ma. est certa apud omnes Philosophos, ... etiam esse probata in 2da conclusione contra Nestorium: ... res quæ quod constat a pari de forma, quæ est complementum materiæ, quæ est res non modus: neque dicas subsistentiam esse id, quo complet natura, sicque esse modum.

Sed contra primo, quia etiam forma est id, quo; et tamen non est modus:

2do: quia non omne id, q. ē quo, ē modus, sed solum id, q. ē insepara-
bile à re, cujus ē modus.

Ob. primo contra primam partem. si subsistentia creata esset quid positivum, esset assumpta à Verbo; hoc non: ergo. Probatur sequela quia secus fuisset quid in natura humana quid incurabile à Verbo cum omne inassumptibile sit incurabile, dicente D. Damasceno: totum toti unitum ē, ut toti salutem afferret; alioquin nec medicina allata esset ei, q. assumptum non ē. Confirmatur, Verbum assumpsit omnes perfectiones positivas juxta illud Apostoli ad Hebreos 2do: debuit per omnia fratribus assimilari: ergo si s., fuisset s. Adde, q. si s. Verbo non posset dimittere humanitatem nisi produceret aliam entitatem positivam, q. dici non potest.

R. no. sequelam ma. Ad probationem dis. fuisset quid incurabile à Verbo in ratione Personæ conc. in ratione naturæ no. omne id, q. pertinet ad naturam, assumptum fuit à Verbo, et ab eodem curatum; illud n. curatum fuit à Verbo, q. proprie peccavit, et hoc fuit natura, non Persona, omne autem, q. ad Personam pertinet, non fuit à Verbo assumptum, nec curatum: ratio ē quia sanus non indiget Medico, sed solus infirmus, et hac de causa subsistentia pertinens ad Personam cum infirma proprie non fuerit, quæ aliam denominaret, assumpta non fuit: unde ly totum toti positum in auctoritate D. Damasceni debet sumi in genere neutro, in quo naturam appellat, non Personam; sicuti etiam aliud nominat naturam, et alius Personam, qua ratione docetur à Theologis filium dici alium à Patre, non aliud. Ad confirma. dico Verbum assumpsisse omnes perfectiones positivas in ratione naturæ, non Personæ, in quo sensu debet explicari auctoritas D. Pauli. Ad additum vel Deus in casu operaretur juxta exigentiam naturæ, vel ut Autor, et Dominus. si primo modo operaretur, deberet

sine

sine inconvenientia producere aliam entitatem positivam, sicuti destructa forma substantiali debet introduci alia in materia: si Deus modo operaretur sicut posset aliam formam non introducere ita posset illam dimittere sine productione alterius positivae entitatis, proindeque &c.

Ob. 2do. si subsistentia creata fuisset conversa in subsistentiam Verbi dum Verbum assumpsit naturam humanam, hoc negatur ab omnibus ergo. Probatur sequela: sicut tantum substantia panis dicitur conversa in Corpus Christi in Eucharistia, quia substantia panis desinit esse ex vi praesentiae Corporis Christi seu Theologos, sed etiam subsistentia creata desinit esse ex vi subsistentiae Verbi ergo &c.

R. neg. ma. Ad probationem dis. paritas est quia ad veram conversionem requiritur ut terminus a quo praesupponatur in subiecto antequam veniat terminus ad quem, et ideo substantia panis in Eucharistia bene convertitur in Corpus Christi, quia aderat antequam adveniret Corpus Christi, ideoque potest esse terminus a quo positivus transubstantiationis, sed subsistentia naturae assumptae non fuit ante unionem Verbi cum humanitate, cum nunquam habuerit subsistentiam propriam, ideoque non est terminus a quo positivus adductivae conversionis: ratio fundamentalis est quia conversio non solum exigit terminum ad quem positivum, sed etiam a quo, et quidem in subiecto. ad differentiam generationis admittentis terminum a quo negativum privationem.

66. 3º contra 3am. par.: si subsistentia se habet per modum rei, vel est substantia, vel accidens, non primum quia id. adveniret enti completo sicuti se habet subsistentia non est substantia: non 2dum., secus contra Concilia subsistentia haberet esse per accidens: ergo &. Confirmatur quia per Artem. substantia dividitur in materiam, formam, et compositum; sed subsistentia non est

materia, nec compositio. go. ē forma; sed hoc ē falsum secus faceret unum compositum phisicum ex actu, et potentia, itaq. in substantiis immaterialibus daretur phisica compositio, et in materialibus plures formæ substantiales, nec non, plures subsistentiæ compositæ, quod dici non potest.

R. naturam esse completam in esse naturæ sine subsistentia, sub qua ratione facit unum per se. Ad confirmationem verum est subsistentiam creatam habere rationem formæ, et facere verum compositum, consequenter substantias immateriales habere phisicam compositionem, non ex partibus materialibus illarum immaterialitati repugnantibus, sed ex partibus realiter distinctis, ex natura s. et subsistentia. Ad 2. quod. dicis de substantiis materialibus quod daretur plures formæ, verum ē, essent tamen formæ diversi generis, nam una constitueret compositum in esse compositi, alia in esse suppositi, quod. etiam compositum ē distinctum inadequaté á primo; quare in eodem composito plura darentur composita, sed diversæ rationis, et inadequaté tantum diversa, quia compositum ex materia et forma ē pars compositi subsistentis, quod. constituitur ex materia, forma, et subsistentia; constitutum autem intrinsecum s. pars ex aliis dictis non distinguitur adequaté á re constituta. Neq. dicas, quod. si subsistentia se habet ut forma, natura humana non ē assumptibilis á Verbo, quia Deus supplere non potest defectum formæ. Sed contra, quia licet Deus ut docent Theologi supplere non possit defectum formæ informando, bené tamen terminando, sicé Deus non potest supplere formaliter, bené vero eminenter: ex quibus constat subsistentiam realiter distingui á differentia individuali, tum quia hæc identificatur cum natura, non tamen cum subsistentia, tum quia natura humana Christi ē singularis, nec tamen propria gaudet existentia.

Quæres an subsistentia creata effective concurrat ad operationes.

R.

P. negative, sed se habere ut conditionem requisitam ad ω. omnem naturam, versus. Est Mastrij, et aliorum contra Thomistas.

Probatur, primo, quia id quod non est principium motus, et quietis non est principium rei ab aliorum, sed sola natura, non subsistentia est principium ... ergo ...

... stat, quia potius subsistentia eum supponet naturam in esse ... ergo erit etiam principium motus, et quietis. Confirmatur, subsistentia Verbi non influit in operationes Christi, nam nulla Divina Persona aliquid ad extra operatur, quod aliae Personae non operentur, nam operationes ad extra ad... communes sunt omnes toti Trinitati, ut toti Divinitati. ergo sola omnino ... est ... effective ... ad extra; si autem subsistentia ... non influeret in operationes Christi aliquid operaretur Verbum, quod non operarentur aliae Personae, quod dici non potest. Adde solam naturam non subsistentiam esse, quae se communicare posse, et illud sibi assimilat. Hinc Aristoteles dicens actiones esse suppositorum, voluit esse singularium, vel suppositorum denominative, quia licet sola natura influit; tamen totum suppositum denominatur operans, sicuti totus homo dicitur discere, ... sola ... humanitas.

Probatur 2do. quia si subsistentia non se haberet ut conditio, ita se haberet ad operationem sicuti musica V.G. ad aedificationem ... per accidens, quod dicendum non est; erit igitur saltem conditio requisita ad operandum.

Ob. in primam partem primo: omne agens agit ut ... quod est in actu, sed natura est in actu per subsistentiam, a qua completur. ergo. 2do. subsistentia Verbi influit in operationes Christi, secus istae non fuissent infiniti valoris, nec ... esset, Christus nos redemit.

R. ad minor: omne agens agere ad... q. e in actu entitativo, et metaphisico, s. existentiæ, non terminativo, et phisico, s. subsistentiæ, nisi ad summum quies. hæc sit conditio requisita; sic sufficit materiæ ut recipiat formam, qd sit in actu entitativo, non vero phisico, D est simul cu forma: ad 2dum. solui debet hoc idem a Thomistis, non n Christus nos redemit solum agendo, sed principaliter patiendo iuxta illud: redemit nos sanguine suo; pati autem non potest tribui Diuino supposito, ita ut recipiat in se dolorem, cum sit incapax subiectiuæ, et materialis receptionis; qd. ... ipsi Thomistæ de passione responderent dicemus, et nos de actione, qd. s. ut verificetur, qd. operationes Christi sint infiniti valoris, et qd. Christus nos redemit sufficit, qd. terminaret hypostatice humanitatem, quæ erat ipsi principium, quo ageret, et pateretur pro nobis, et ideo falsum e nihil contulisse ad nostram redemptionem, nam licet Diuinum suppositum non fuerit principium adæquatum, vel inadæquatum agendi, et patiendi. erat tam. conditio necessaria ad naturam assumptam ut posset pro nobis agere, et pati. Dici etiam posset satisfactionem Christi fuisse moralem, sicuti fuit moralis offensa, pro qua satisfecit: ex quo sequitur subsistentiam Verbi moraliter influere in operationes Christi, non phisice, et effective, sicq. moraliter etiam nos redemisse.

Articulus quintus.

An eadem natura terminari possit duplici subsistentia.

Alia e subsistentia, quæ dicitur propria, quia exigitur a natura, sicuti e v.g. natura humana respectu Petri, alia quæ dicitur aliena, quæ non exigitur a natura sicut subsistentia Angelica v.g. respectu hominis, qd. e idem ac dicere subsistentias proprias solum numero differre, alienas etiam specie. De utraq. autem e

ē sermo num eadem natura terminari possit duplici, uel pluribus subsistentijs, siue propijs siue alienis, uel una propria et alia aliena (intellige simul, nam posse diuisim certum ē, sicut si causa est indifferens ut effectus producant diuisim, ita etiam natura ut terminet diuisim à subsistentijs) certum autem ē, qd. natura Diuina terminat triplici subsistentia, sicut apud Theologos hoc sanctum uidet, et de hoc. idē relinquit soeur questioni de tota natura creata. Aduertendū tam. in quolibet creato ex Physicis attendi et potentiam naturalem, et obedientialem; similiter ex ibi dictis effectus adaniod. esse Diuinitùs impedibilem. Porrò effectus primarius subsistentiæ ē ex tertio Articulo huius questionis ultimò complere naturā, adariori uero expellere aliam subsistentiam. D. si in Diuinis una subsistentia aliam non excludit hoc prouenit ex priuilegio Diuinæ naturæ importantis infinitatem, et cū ut melius loquitur Eminentissimus de Lugo una subsistentia in Diuinis expellit aliam subsistentiam eiusdem rationis, sic subsistentia paternitatis excludit paternitatem, non ita filiationem, sti, [illegible]

Concludo, eadem natura Diuinitùs potest terminari duplici, et pluribus subsistentijs tum propijs, tum alienis. Est contra Scotistas tradita à De-rettono, et alijs Recentioribus.

Probatur, primò ex non repugnantia quæ datur et ex solutione [illegible] num, et etiam quia quoties unum in ratione terminandi ē indifferens ad hoc ut terminet propriam, uel alienam naturam, uel duplicem propriam, uel unam propriam et aliam alienam potest terminare; sed subsistentia talis ē. ergo ma. ē certa apud omnes, tum quia ab indifferenti ut tali non potest oriri determinatio; tum quia, qd. ad plura ē indifferens [illegible] omnibus potest contrahi. Probatur mi. primò, quia ex Articulo antecedenti subsistentia realiter distinguitur à natura: ergo.

semel producta potest alteri applicari: 2do. quia, q. non dicit cum alio essentialem connexionem ē indifferens ut suum munus exerceat uel in hoc uel in alio, sed subsistentia nullam dicit essentialem connexionem cum natura: ġo. Neq. dicas connexionem essentialem esse, q. subsistentia producitur [illegible] separari a natura. Sed contra quia talis productio facit q. naturalis subsistentia sit applicata naturæ propriæ, non sic q. alteram non possit terminare saltem supernaturaliter.

Proba 2do: si plures subsistentiæ non possent ab eadem natura terminari uel ē quia opponuntur formaliter, uel quia opponuntur effectiue; neutrum dici potest: ġo. ℞. Probatur mi. primo, quia plures subsistentiæ, siue propriæ, siue alienæ sunt quid positiuum, sed inter positiua nulla ē oppositio nisi disparata: ġo. 2do. quia si opponuntur modo dicto ē quia una dicit expulsionem alterius, at ui hic ē effectus 2darius supernaturaliter impedibilis: ġo. 3o. quia materia, sed nos notest Diuinitas informari a duabus formis etiam contrarijs, duo corpora possunt esse in eodem loco: ġo. a pari, non n. uidetur maior ratio. Quod si dicas duplicem effectum non posse esse a duplici causa totali simul, consequenter et naturam non posse esse terminatam nisi ab una subsistentia, iam habes quid respondeas in Physicis

Ob. imo: natura terminata ab una subsistentia ē completè satiata: ġo. non ē satiabilis per aliam; sicuti effectus quia sufficienter habet esse ab una causa posito, q. habeat illud esse, non indiget alia. Confirmatur: natura terminata ab una subsistentia ē incommunicabilis alteri supposito.

℞. Dis. antec., natura terminata ab una subsistentia ē completè satiata intensiuè conc., extensiuè ne. antec., et consequens. Nam natura satiata quidem ab unica subsistentia 2dum. intrinsecam exigentiam, non 2dum. aliam, quam potest habere: nisi uelis dicere

q.

q. illa natura esset satiata perfecte quoad potentiam naturalem, non vero quoad supernaturalem elevantem, seu potentiam obedientialem eandem naturam ut alia vel propria, vel aliena subsistentia terminetur: unde ad paritatem dico effectum sufficienter habere esse ab unica causa, quia tum intensive, tum extensive ab illa satiatur, quod non evenit in casu. Ad confirmationem similiter dico, natura terminata est incommunicabilis intensive, et naturaliter concedo, intensive, et obedientiali, nego extensive, et consequentiam.

Instaris eadem natura non potest contrahi neque intensive, neque extensive a duabus differentiis specificis, et individualibus: ergo nec a duplici subsistentia tum intensive, tum extensive: antecedens constat quia natura humana terminata a rationalitate intensive, non potest extensive terminari a vegetabilitate.

Sed contra disparitas est quia differentia tum specifica, tum individualis est realiter identificata cum natura, quare si posset terminari a pluribus subsistentiis non esset una, et eadem realiter deberet enim multiplicari ad multiplicationem differentiarum; subsistentia autem realiter distinguitur a natura, consequenter potest supernaturaliter multiplicari subsistentia quin multiplicetur natura, sicut Divinitus sine multiplicatione materiae possunt formae multiplicari. Hinc dicitur naturam terminatam ab una subsistentia ab hac realiter dependere, dic hoc verum esse naturaliter, non supernaturaliter, maxime cum actualis dependentia sit effectus maxime supernaturaliter impedibilis.

Objicies vel natura posset terminari a subsistentiis ex se, vel per virtutem obedientialem: non primum, quia eius posset terminari etiam ab infinitis subsistentiis: non secundum quia subsistentia unitur naturae communicando se ipsam, neque

non per potentiam obedientialem, sed per naturalem. Confirmatur quia nova subsistentia adveniens naturæ completæ à prima faceret unum per accidens cum eadem natura, quod non adveniens alteri iam completo non facit unum per se. Adde, quod etiam subsistentia deberet terminari ab alia subsistentia, non sola natura.

R. primò non repugnare, quod natura recipiat infinitas subsistentias sicuti non repugnat, quod formæ infinitæ in eodem subiecto recipiantur; per hoc non est infinita natura, sicuti et ipsa materia non esset infinita nisi terminative: 2dò dico per potentiam obedientialem posse terminari à pluribus subsistentiis, et infinitis, neque per hoc esset communicata subsistentia naturæ per potentiam naturalem nisi facta prius unione per obedientialem; quod est idem ac dicere, quod sicuti ignis in fornace Babylonis natura naturaliter non comburebat postquam naturaliter iussus fuit ne combureret, ita postquam supernaturaliter natura est terminata ab infinitis subsistentiis, ipsæ subsistentiæ naturaliter remanerent naturæ unitæ.

Dices eadem natura creata non potest terminari triplici subsistentia, ergo à fortiori non potest infinitis. Probatur antecedens, si daretur in creatis Trinitatis Mysterium; hoc non, ergo nec illud.

Sed contra negatur antecedens. Ad probationem negatur sequella maioris etenim Trinitatis Mysterium in eo situm est, quod eadem natura sit terminata à tribus subsistentiis cum identitate in natura, sed cum reali distinctione inter se ipsas, ut ab opposito in creatis eadem natura potest terminari à pluribus subsistentiis sine identitate, sed cum ista unione cum natura, quæ unio admittit realem distinctionem tum subsistentiarum cum natura, tum subsistentiarum inter se. Ad confirmationem dico, nova subsistentia adveniens naturæ completæ intensivè faceret unum per accidens

cum

...ne, complete extensive non termini, latent: unde per hoc etiam constat, quod natura non potest suscipere majus, vel minus complementum intensivum, bene vero extensivum; eo modo quo licet ignis calidus ut octo non possit intensive fieri magis calidus, potest tamen fieri extensive recipiendo plures gradus caloris; et sicut licet forma possit supernaturaliter advenire materiae, cum materia posset facere unum per se, cum forma in ratione compositi physici sit ultimum complementum ejusdem materiae vel intensivum, vel extensivum, ita licet nova subsistentia Divinitatis adveniret naturae, tamen non natura faceret unum per se, cum subsistentia in sua ratione metaphysica sit ultimum complementum vel intensivum, vel extensivum. Ad additum verum est, quod terminaret etiam subsistentia si natura ab utraque [illegible] duplicative terminaret idem, quae subsistens; cum autem in esu terminaret non [illegible] specificative tantum, ideo etc.

66. 3º [illegible] infirma illatio SS. Patrum: inferebant [illegible] in Christo non dari subsistentiam creatam, quia natura humana [illegible] eadem assumpta [illegible] subsistentia Divina. [illegible] non debet addi infirma ergo. Adde quod admisso [illegible] non posset Nestorius convinci asserens in Christo esse duplicem Personam, nam semper posset et ipse respondere impossibile non esse naturam terminatam duplici subsistentia; atque potest [illegible] convinci ergo etc.

Non video infirmam illationem SS. PP. etenim ex eorum illatione infertur impossibilitas duplicis subsistentiae in eadem natura [illegible] naturali, [illegible] tamen supernaturaliter, atque [illegible] sensus SS. PP. cum in Christo sit subsistentia Divina non dari natura creata, quia naturaliter implicat in eadem natura simul cum Divina, non supernaturaliter; neque vero hoc [illegible], [illegible]

miraculum in ordine ad subsistendum, quia ad summum ad subsistendum naturaliter solùm non debet supponi, non ad supernaturaliter. Ad additum dic Nestorium ratione naturali non posse conuinci, bene verò supernaturali et lumine Fidei si adue teret: r. ē quia mysteria reuelata non possunt efficaciter probari ingeniosius ni lumine Fidei, quia licèt illa non sint contra lumen naturæ, sunt tam. supra lumen naturæ. r. ē qz. posset adhuc naturali ratione conuinci non fuisse duas personalitates in Christo, supposita in Christo Diuina Personalitate, quia argumentum à potentia ad actum non valet. Itaq. Nestorius naturaliter ~~[illegible]~~ non posset conuinci, bene supernaturaliter. At de non posset conuinci ratione effectus formalis, qui tam. supernaturaliter ē impedibilis sine nouo miraculo.

Dices maius, vel saltem ē æquale miraculum naturam habere duplicem subsistentiam, ac priuari una propria, cum utrumq. repugnet naturaliter.

Sed contra dis. ma., maius ē hac priuari propria si desit aliena conc. si adsit ne. ma. Non ē miraculum priuari propria subsistentia si aliena suppleat defectum; quin imò in abstentia propriæ debet aliena, tum naturæ terminatæ, tum subsistentiæ terminantis: r. ē quia naturæ debetur complementum et in ratione suppositi faciat unum per se.

Instabis duplex miraculum ē, unum priuari subsistentia, aliud terminari aliena:

Sed contra dis eodem modo, nam aliena debet ex se expellere propriam propter incommunicabilitatem, quæ ē effectus formalis, eo modo quo miraculum esset aquam carere frigore si non

adesset

adesset calor, non ita si adesset, quia sic petit actualiter expel-
lere ipsum frigus, et ita dicendum ē in casu.

Ar. 2o si 3. si ipsa subsistentia esset in persona, et non esset ultimus termi-
nus naturae, quia terminaretur ad alia. Confirmatur si 3 existeret,
et non in se posita, esset et non esset incommunicabilis. ergo.

R. dicendo ad 1m esset, et non esset terminus ultimus sub diuersa, i. esset
terminus ultimus intensiue, et naturaliter, non extensiue, et
supernaturaliter. Similiter ad confirma. dico, qd. esset incommunicabilis
intensiue, et naturaliter, non extensiue, et supernaturaliter; maxime si
aduertas cum exigentia naturali incommunicabilitatis stare posse
actualem supernaturalem communicabilitatem; sicuti cum exigentia
impenetrationis corporis stare potest actualis penetratio Diuinitus
sicuti dictum ē in Phisicis.

Collige, qd. sicuti una natura creata terminari potest a pluribus subsi-
stentijs, ita pariter una subsistentia creata potest supernaturaliter terminare
plures naturas; eaedem n. militant rationes, et per consequens etiam
infinitas, neq. per hoc esset infinita entitatiue, quia modo infinito
illas naturas non terminaret: neq. ualet, qd. subsistentia creata
hoc non possit, quia secus posset terminare etiam naturam Diui-
nam, nam in hoc nulla esset repugnantia, quam dici natura Diuina
non exigeret identificatam sibi infinitam subsistentiam, sicuti
de facto exigit. Dixi supra subsistentiam creatam, quia subsistentia
Diuina non solum duas in Christo, i. naturam humanam, et
Diuinam terminat, sed etiam potest infinitas, cum ipsa non solum
terminatiue, sed etiam entitatiue sit infinita, et infinito modo illas
naturas terminat.

Articulus sextus.

Expenduntur non nulla quaesita.

Quaeres primo an una Persona plures naturas assumens esset unus

homo, ut sustinent D. Thomas, qui prius in 3°. distinctione prima ad 2dum, quæstione 2da. Articulo quinto oppositum sustinuit, et postea Articulo 7°. se retractavit et communiter Recentiores; an vero plures ut sustinet Ricardus, licet dicat fore unicum vel plures 2dum quid..

R. fore unum hominem: ratio est quia in modo loquendi nullum suppositum dicitur simpliciter multiplex, et materia dicitur una etsi habeat plures formas; similiter dic de Artifice, et Patre; deinde licet opposita sint plura quoties in aliquo una formali ratione conveniunt, dicuntur aliquid unum; id semper in casu ut evidenti patet. ergo. Hinc, quod dico de Persona in ordine ad plures naturas, dico de una natura in ordine ad plures formas.

Quæres 2do: an subsistentia habeat rationem causæ in ordine ad naturam.

R. cum distinctione, vel nomine causæ hic venit aliud constituere, aliquid alteri exhibere, et sic subsistentia habet rationem causæ, quia sic complet naturam, et illam ponit in prædicamento substantiæ, si vero nomine causæ venit vel influxus materialis vel formalis, vel efficiens vel finalis tunc non habet rationem causæ, si non subsistentia. Deberet habere rationem causæ, maxime formalis; sed hoc non quia forma informat, et natura terminat. 2do: quia forma constituit compositum, subsistentia terminat suppositum, non vero compositum, forma habet rationem actus, non sic subsistentia, et licet dicas, quod subsistentia compleat naturam in ratione termini ultimati, consequenter perficiendo ipsam; tamen non infertur esse causam formalem, quia complere aliud, est nomen genericum quod non semper habet rationem influendi simpliciter, sed dando melius esse, quod melius esse non est proprium formæ, seu causæ formalis, quæ simpliciter dat esse simul cum suo composito.

Quæres

Quæres 3º, nempe quæ sit causa efficiens subsistentiæ creatæ.

R. probabilius, produci á principio producente naturam; proinde si naturæ creatur, ita etiam subsistentia, si vero natura generatur, ita et subsistentia generatur, non ita tamen, quod subsistentia formæ educatur de potentia materiæ idem de materia et supposito, sed de materia et subiecto, et hac ratione omnia, quæ creantur, et generantur dumodo sint natura propriam habent subsistentiam.

Quæres 4º, cui conveniat ratio subsistentiæ, et quidem sermo se reducit ad substantias: per omnes enim proprie accidens non subsistit, quia accidens neque pro effectu adæquato. dicit incommunicabilitatem, quam tamen dicit de adæquato subsistentia. Quod si in Eucharistiæ Sacramento conservatur extra subiectum, tamen iste defectus suppletur a Deo. Loquendo igitur de substantiis loquimur tantum de incompletis; de completis enim sicuti est Angelus, homo et non est dubium

R. quælibet natura incompleta est principium emanationis suæ subsistentiæ: ratio est quia subsistentia supponit naturam existentem et non complementum existentiæ, sed natura existens est principium emanationum suarum requisitarum: ergo et subsistentia non enim est maior ratio. Confirmatur maxime de forma materiali, tum quia etiam hæc est natura, tum quia est assumptibilis à Verbo per Theologos, imo hæc forma fuit assumpta cum Christus assumpsit sanguinem, et humores; neque dicas ita se habere inhærentiam ad naturam accidentalem, sicuti subsistentia ad substantialem, at non natura accidentalis non emanat inhærentias: ergo neque substantialis substantias. Sed contra quia inhærentia, et accidens non sunt duæ entitates distinctæ, et ideo una, et eadem fiunt actione, bene vero subsistentia, et natura substantialis consequenter debent esse duæ actiones distinctæ una, quæ supponens aliam tanquam principium.

Dices, primò, forma materialis communicatur alteri formæ; sed subsistentia de 2da vice non communicatur: ergo. forma materialis non est principium emanativum subsistentiæ. Adde formam ab eo habere subsistentiam, à quo sustentatur; sed sustentatur à materia: ergo &c.

Sed contra dic. mi subsistentia non communicatur alteri ut supposito conc., ut subiecto. ... ; et hoc verum est quia secus nec anima rationalis propria gauderet subsistentia: hinc forma materialis communicatur subiecto reduplicative, qua tali, non vero supposito, ita dicendum ad additum, quod forma sustentetur à materia tanquam à subiecto, non tanquam à supposito, et ita distingue si afferantur aliæ obiectiones circa hoc.

Dices 2do: si competeret subsistentia materiæ, formæ, et subsistentiæ facerent compositionem, hoc non quia uniri non possunt: neque ut partes integrales, quia sunt diversæ rationis, quia sunt sicuti sunt Anima, et Corpus: neque ut essentiales quia cum sint ultimus actus, non haberent rationem actus, et potentiæ: ergo &c.

Sed contra dico, quod impropriè et mediatè facerent compositionem non propriè, et immediatè quia hoc competit soli formæ habenti rationem actus, et soli materiæ habenti rationem potentiæ; ex quo constat, quod saltem impropriè essent partes integrales unam subsistentiam totalem constituentes: neque obstat, quod sint diversæ rationis, nam partes etherogeneæ ut patet in viventibus, componuntur per unionem saltem integralem continuativam.

Dices 3°: in Christo per solam Verbi subsistentiam sine materiæ forma, et substantia tota subsistit humanitas: ergo à pari in casu

Sed

Sed contra quia subsistentia Verbi utpote infinita totam humanitatem est apta terminare, non ita in casu cum subsistentia creata sit finita. Stin si afferas aliquid de puncto, dic q. punctum terminat immediate solum punctum contiguum, alia vero mediate, et extrinsece; ubi subsistentia terminat immediate omnes naturas creatas tanq. suum principium emanativum.

Quaeres quinto, an subsistentia in composito sit aliqd. simplex, vel compositum.

R. subsistentiam totalem esse compositam iuxta ea, quae diximus in Physicis de toto cum proportione, et quidem ex partibus integralibus compositam, ~~non vero si dicta subsistentia~~, non vero si dicta subsistentia non sit totalis sicuti diximus de materia, et forma, non simul, sed divisim.

Quaeres sexto quinam sit conceptus subsistentiae, et accidentis.

R. conceptum subsistentiae esse, per se existere, et esse primo intentum a natura. conceptum vero accidentis esse inhaerere alteri, et non esse per se intentum, sed esse in ordine ad aliud. v. primi est, qua esse ens per se, et esse intentum a natura, convenit soli, et omni subsistentiae, cum sola et omnis subsistentia sit quietativa naturae, et non ordinetur ad aliud (intellige ad aliud adaequate distinctum, nam ad aliud inadaequate potest ordinari) sic Deus, et subsist. spiritualis a natura non ordinatur ad aliud; sic subsista. materialis composita non habet ad qd. ordinetur, subsista. vero simplex sicut est forma materialis ordinatur ad compositum ab ea inadaequate distinctum.

Dices primo Creatura, est subsista., et tamen ordinatur ad Deum. 2do. forma ordinatur ad materiam, et materia ad formam.

3o. subsista. proüt cum subsista. convenit ordinatur ad naturam, quam terminat: 4o. formæ substantiales partiales ordinantur ad Animam rationalem: ergo. X

Sed contra ad primum est, quia si Creatura ordinatur ad Deum hoc fit ut manifestetur Divina perfectio, non ut disponatur Deus in ordine ad aliud, quemadmodum facit accidens ad 2dum. dico de 2dario. tantum formam ordinari ad materiam, et hanc ad formam, non de primario, quia sic ordinatur ad totum, in quo natura quiescit; totum autem est solum inadæquatè distinctum à materia, et forma, non adæquatè: ad 3um. dic subsistentiam de primario ordinari ad suppositum, quod. inadæquatè distinguitur à subsistentia, et natura sumptis distributivè, sicuti diximus de distinctione totius in Phisica relatè ad materiam, et formam: ad 4um. dic formas partiales de primario ordinari ad corpus animatum, in quo de primario, et et adæquatè includuntur, et à quo de 2dario., et inadæquatè distinguuntur: ratio 2di. est quia accidens quodlibet est entis ens, consequenter est dispositio ad aliud, et in gratiam alterius adæquatè distincti, ad quod propriè ordinatur sicuti media ad finem, maximè cum accidentia non sint partes essentiales compositi, sed veluti quid consequens ad quod; ergo. si illud compositum antecedunt, illud antecedunt ut dispositiones, non ut partes essentiales.

Dices, accidens caloris ordinatur ad calidum quia. non potest disponere formam ignis, quin prius reddat subiectum calidum; de primario vero ordinatur ad subsistentiam v.c., quia dispositio de primario est in gratiam formæ quam disponit cum sit medium ad illam formam, sicque adæquatè ordinatur ad subsistentiam.

Quæstio quinta.

De relatione. Articulus primus.

Quid sit relatio, et quotuplex, et quæ eius proprietates.

Relatio est accidens, quo unum refertur ad aliud, et hoc deducitur ex

Arle.

Arle. dicente: ad aliud vero talia dicunt quecunq. hec ipsa, que sunt aliorum esse dicunt, vel quomodolibet ad alterum &c.
Tria porro requiruntur ad relationem fundamentum terminus et forma. primum est, quod refertur, terminus quo [illegible] in obliquo; dicitur n. fundamentum referri ad terminum. forma est ratio, qua unum refertur ad aliud, hoc constat ex exemplo duplicis parietis albi, ubi paries a v.g. est fundamentum b terminus, vel e contra; idem potest dici terminus prout terminat, et fundamentum prout terminatur ut constat in relationibus mutuis, et ideo aliquando etiam terminus sumitur in recto, sicuti fundamentum, et hac ratione dici, quod quandoque tantum terminus fundatur in obliquo, albedo porro est ratio, que constituit relationem. Adverte tamen fundamentum et terminum posse sumi et remote, ut cum sumitur sine ratione fundandi; ita se habent duo parietes sine albedine et proxime et cum sumitur cum ratione fundandi; ita se habent dicti duo parietes cum albedine. Ex his patet relationem duo dicere, et rationem in, et evenit cum relatio consideratur in fundamento, et rationem ad, et evenit cum fundamentum refertur ad terminum. hec autem ratio ad est ratio formalis relationis constitutiva eiusdem, et distinctiva a quolibet accidente; accidentibus n. est comunis ista ratio in cum accidens semper sit in alio.

Dividitur primo relatio in realem, et rationis; prima est, que nullo cogitante intellectu resultat posito fundamento, et termino, ita se habet relatio inter duos parietes albos: 2da. est cum intellectus concipit unum referri ad aliud, esto de facto non referatur. talis est relatio, que datur inter Iuvenem formosum, et Angelum: 2do. in relationem secundum esse, et secundum dici: prima est, que unum refertur ad aliud secundum suum esse proprium; ita se habet unus Angelus relate ad alium Angelum: 2da. est, qua unum refertur ad aliud per modum comparationis, ita se habet homo deformis relate ad deformitatem demonis: 3o. in mutuam,

et non mutua. mutua ē quando duo extrema se mutuo respiciunt ut duo æqualia &c, non mutua ē qdo. unum respicit ab alio, et illud unum non respicit aliud: relatio autem mutua subdiuidit in realem æquiparantiæ, qua duo extrema uniformit se respiciunt, et dicit relatio similitudinis, qualis ē int duo alba, et in relationem disquiparantiæ, qua duo extrema difformit, seu sub diversa ratione se respiciunt, qualis ē int patrem generantem, et filium genitum: 4º. diuidit in relationes intrinsecus, et extrinsecus aduenientem: relatio intrinsecus adueniens ē, quæ posito fundamento, et termino statim consurgit. extrinsecus uero, quæ non statim consurgit posito fundamento, et termino, sed aliquid aliud requirit. et licet hæc diuisio communit rejiciat, tam. pro notitia ponit, maxime cum dicere qd. detur, uel non detur sit quæstio huius momenti: quintò tandem diuidit in prædicamentalem, et transcendentalem, et licet diuerso modo ab Auctorib. explicent, tam. placet ut Mastrio notare, qd. ordo seu respectus ad aliud ā relatione et sic importatus alius ē accidentalis, alius essentialis, consideratio tam. sy essentialis prout importat esse absolute necessarium, et realit fundamento identificatum: ratio autem cur ordo sit accidentalis et necessarius, ē quia relatio potest uel contingent uel necessario rem afficere; quo posito dico cum Mastrio, qd. si dictus ordo sit accidentalis resultat relatio prædicamentalis, et constituit particulare prædicam. relationis, qd. int prædicamenta accidentalia numerat; si uero dictus ordo sit necessarius, et essentialis resultat relatio transcendentalis, quæ hac ratione definiri potest ordo essentialis unius ad aliud; per qd. constat int Deum, et Creaturam, materiam, et formam, intellectum, et uerum, uoluntatem, et bonum dari relationem transcendentalem; in his n. ordo ē essentialis ad differentiam relationis prædicamentalis, quæ dicit ordinem accidentalem, et datur int duo alba V.G.

simpliciter

simpliciter ē contingens in illis partibus per corruptionem adveniat similitudo, vel dissimilitudo, equalitas, vel inequalitas, ut videre ē inter Angelos, et Juvenem formosos.

Dices primo relationem transcendentalem esse, que omnia predicamenta transcendit, predicamentalem, que constituit singulare predicamentum relationis, sed relatio predicamentalis assignata ā nobis omnia predicamenta transcendit: ergo. 2do. omnis relatio debet esse essentialis ut ab extremis non distinguatur; sed relatio predicamentalis ē accidentalis ergo &c.

Sed contra ad primum primo absolute nego maiorem 2do. dico, relatio transcendentalis ē que transcendit essentialiter omnia accidentaliter no. Datur differentia relationis transcendentalis et predicamentalis per hoc, quod licet utraque transcendat omnia predicamenta, transcendentalis tamen ex necessario transcendit, et predicamentalis per accidens. ad 2dum. ex suppositione rem omnem esse essentialem non vero simpliciter, nam certe ex suppositione, quod duo alba habeant tot, et non plures gradus albedinis, essentialiter referuntur ad invicem, quia sic fit reduplicatio supra gradus simpliciter autem sicuti unus paries non ē de essentia alterius parietis, ita neque similitudo, et relatio ē accidentalis: et in hoc secundo sensu loquimur, quando loquimur de relatione predicamentali. Adverte in creatis relationem transcendentalem vocari actu primum, quia hic solus ē necessarius, predicamentalem vero 2dum., quia ut plurimum ē accidentalis, ita quod 2dum. diversa causa vere dici possit, et transcendentaliter, et predicamentaliter relata.

Relationes omnes sive transcendentales, sive predicamentales ad tria capita reducit Aristoteles: in primo collocat relationes, que fundantur in unitate, que similiter ad tria capita reducuntur: prima ē unitas nature specifice resultans ex unitate essentie, et hec fundat identitatem: 2da ē unitas per qualitatem fundantem

similitudinem: 2da. seu quantitatem fundantem equalitatem: 3tium genus relationis desumitur à principio activo, et passivo, ad quod genus reducuntur omnes ~~[illegible]~~ relationes predicamentales, sicut se habet relatio Paternitatis ad Filium (simpliciter tam.) et etiam transcendentalis et relatio causae ad effectum sub ratione possibili-tatis: quartum genus est mensurabilis ad mensuram non quan-titatis; mensura quantitatem importat, sed quia importat formam intrin-secam; ita se habet cognitio ad formam, seu obiectum intelligibile.

Quo ad conditiones, seu proprietates solent communiter numerari quinque: prima est habere contrarium: 2da. suscipere magis, et minus. 3a. quod relativa dicantur ad convertentiam. 4a. quod sint simul natura. quinta, quod sint etiam simul cognitione, et definitione: primae duae conditiones dicuntur lato modo, et improprie; primo quia non solum, et omnibus relativis conveniunt; 2do. quia esse contrarium non convenit relationi propter se, sed ex funda-mentis suis; 3o. quia multae relationes consistunt in indivisibili. ut constat in numeris, et etiam in sola relatione equalitatis, et similitudinis. 3a. postea conditio licet solis relationibus mutuis equiparentiae propria videatur; nihilominus in omni rela-tione reperitur, quia non minus terminus est propter fundamentum quam fundamentum propter terminum; 4ta. conditio est communis omni relationi sive relatio sit denominatio resultans ex fundamento, et termino, sive forma in utroque; quinta coincidit cum quarta cum non possit intelligi sine essentia relationis in cognitione, et definitione nisi prius sit talis in natura, sequitur quod defin., cognitio, et natura dicuntur ad convertentiam.

Articulus 2dus

An relatio sit quid superadditum fundamento, et termino.

De transcendentali non est dubium: ergo de predicamentali tantum procedit difficultas, pro qua.

Conclusio

Concludo relatio non est quid superadditum fundamento, et termino, sed consistit in complexo ex utroque. Ita Scobellonius citatus ro'se Suarez contra Thomistas.

Probatur primo: quoties a fundamento, et termino non potest relatio separari, toties relatio in complexo ex utroque consistit; sed ita per se habet in casu: ergo. Maior est communis, siquidem etiam realis distinctionis, et superadditionis est separabilitas. Probatur minor: quoties unum est de essentia duorum rerum illud unum fiunt complexum ex illis duobus; sed relatio respectu fundamenti et termini est de essentia: ergo. Maior constat ex dictis in Articulo de unione, et de actione in phisicis; minor patet ex eo quod concipi non potest Pater v.g. nisi tanquam fundamentum dicat relationem ad paternitatem: unde ad summum licet possit concipi posset fundamentum sine relatione, non tamen relatio sine fundamento, ut patet in eodem Patre, nam potest quidem intelligi Paternitas in abstracto quin intelligatur Pater, non tamen Pater nisi simul intelligatur Paternitas in duos parietes in forma albedinis similes esse tales sine superaddito et quidem falliter, quia tales sunt, propter ad totas entitates albedinis, ex quo etiam videtur, quod si in relativis daretur haec entitas superaddita, ita esset rerum entitates multiplicari, quod educerentur de novo relationes, sicque ad entitatem capilli crescentis, et ad alias infinitas v.g. atomos, deberent dari infinitae relationes superadditae, quod tamen nemo dicit.

Probatur 2do: ubi non datur mutatio ibi non datur superadditio. Sed relatio non mutat intrinsece fundamentum, et terminum: ergo. Maior est certa etiam per Adversarios. Minor est Aristotelis dicentis 2do phisicorum textu decimo ad relationem non dari per se motum, et dat rationem, quia me immutato per motum continuum positionem alterius sum illi similis, cui antea similis non eram: neque dicas relationem utpote

ens aliquod non esse superadditum, bene tam. ut relatio e ad aliud. Sed contra quia hoc esse ad aliud vel e quid distinctum ab extremis vel non: si 2dum habemus intentum, si primum e petitio principii; deinde si esse quo esset ad aliud e quid superadditum deberet assignari causa superadditionis, hec autem causa fundam. non e, quia fundam. non agit, et si ageret deberet fundam. referri ad terminum, sicq. daretur relatio ad relationem, consequenter procederemus in infi; neq. instes tolli processum in infi. per hoc, qd. relatio non producatur diversa actione a termino, sed eadem. Sed contra quia vel ista actio terminaret ad relationem, et postea ad effectum, vel quae primo ad utrumq: si primum. go. prius daretur a pso. rei relatio antequam daretur extrema, sicq. Pater esset Pater antequam generaret Filium, qd. repugnat cum relatio dependeat ab extremis si 2dum go. effectus esset relatione prior ... 3um. go. non bene ponerentur superadditum; neq. urgeas relationem habere causam realem per hoc, qd. per emanationem resultat, sicuti passio ab Anima, et frigus ab aqua. Sed contra primo, quia ut resultet debet resultare per modum actionis, et perfectionis sicuti resultant passiones ab Anima, et frigus ab aqua, qd. de relatione non valet in sententia Thomistarum, cum per ipsos relatio a perfectione, et imperfectione prescindat: 2do. quia vel relatio resultat a solo termino fundamento. vel a solo termino, vel ab utroq: non primum quia solum fundam. non facit unum referri ad aliud, consequenter non facit relationem. non 2dum. quia relatio non solum dicit esse ad, sed etiam in. non 3um. quia hoc e, qd. querit, et dicimus relationem esse complexum ab utroq. tanq. a causa duplici partiali, sicuti de materia, et forma respective compositi diximus in phisicis.

Probatur

Probatur 2º: datur relatio diversitatis inter Deum, et Creaturas, et Creaturarum ad Deum; atqui in Deo relate ad Creaturas dicta relatio non est quid superadditum de novo adveniens: ergo neque in Creatura relate ad Deum dicta relatio est quid superadditum; ergo neque in aliis relationibus. ma. est omnium, quia sicut Creatura est diversa a Deo, et Deus a Creatura in ratione causae, et effectus, tamen Deus, et Creatura mutuam faciunt complexum relativum, quod testimur etiam in ... mi. est evidens quia in Deo nihil de novo advenit nec datur in ipso imperfectio; primum consequens etiam quia secus posita relatione diversitatis inter Creaturam, et Deum non datur relatio mutua: 2dum consequens etiam, quia non est maior ratio de Creatura dicente relationem ad Deum ac de aliis rebus inter se dicentibus relationem. Adde, quod secluso quocunque modo remanentibus solis fundamento, et termino habetur relatio ut constat in duobus parietibus albis, qui quocunque modo circumscripto sunt in albedine similes. ergo &.

Ob. primo ex Divo Hylario duodecimo de Trinitate loquente de Christi nativitate: nasci, quod erat id non tantum noscere est sed se ipsum mutare nascendo; subsumo, sed mutare est superaddere: ergo &. Doc. D. Ambrosio primo de Trinitate si prius erat Deus, et postea Pater generationis accessione mutatus est &. Avertat Deus hanc amentiam. Doc. D. Aug. quinto de Trinitate in rebus creatis, quod non dicitur 2dum substantiam restat ut dicatur 2dum accidens, et libro septimo omnis essentia, quae relativa dicitur causat aliquid in conceptu relativo hoc est relatio addit aliquid supra fundamentum ergo &.

R. primo per alias auctoritates in nostrum favorem primas iam adduxi supra ex Arist., 2da est D. Anselmi cap. 24 in monologio: ego nec maior, nec minor, nec aequalis, nec similis sum homini post annum nascituro. Omnes autem relationes istas habere potero illo nato

sine omni mei mutatione: 2a. c̃ D. Thomę, quinto physicorum lectione 3ª nihil mihi advenit de novo per hã, qd. incipias fieri similis: 2do: dico S.S. PP. bene loqui, neq. neo hoc ã mitunt supevadditũ, sed ad summum denomina tionem extrinsecã derivatã a termino resultantem in fundamento, quę denominatio extrinseca cũ non mutet intrinsecè subiectũ, in quo resultat, nec terminũ a quo, producitur, iocõ S.

66. 2do: posito termino non solum ponitur, qd. terminat relationem, sed de novo producitur respectus ad ipsum terminũ; ergo. S. Pro: atq antec. antequã ponatur terminus fundamentũ non dicit relationem, quã tam. dicit illo posito: ergo. in fundamento aliquod ponitur ad hoc ut fundamentũ dicat relationem ad terminũ. ergo. Sr. c̃ quia non sufficit positio termini, quę c̃ quid extrinsecũ fundamento: ergo. requiritur aliquid aliud superadditũ

67. primo dis. antec. de novo producitur terminus per modũ alicuius denominationis extrinsecę conc. per modũ. superad diti, no. antec. Ad summũ dictus respectus c̃ extrinseca denominatio, nõ intrinsecè dictus respectus, c̃ ipsa entitas extremorũ simul, quę. inq de repertur. Ad probationem. dis. conqueras aliquid ponitur extrinsecè conc. intrinsecè no, et similitr dis. rationem, quę affertur in argum. Relatio ergo. consistens per nos in complexo formaliter se habet sicuti materia, et forma, et quemadmodum materia, et forma per unionem non admittunt ex phisicis aliquam intrinsecam mutationem, ita neq. fundamentũ, et terminus hanc admittent cum referuntur ad invicem, et quo modo complexũ unionis resultat partim ex materia, et partim ex forma

co

eo modo relatio formaliter per modum alicuius intrinseci cognoscit ... suo complexo partim fundamentum proxime consideratum, et similiter terminum.

... entitatis: ... relatio est quid consequens ad positionem extremorum: ergo est quid distinctum. Probatur antecedens, quia extrema sunt causa relationis, et possunt separata stare dicta extrema sine tali relatione: ergo &c.

Sed contra, quia eo modo relatio est effectus extremorum, quo modo totum est effectus partium componentium, et sicuti si ponantur partes componentes simul statim habetur ipsum totum, quia totum sit quid consequens ad partes, cum partes ipsae simul sint totum, ita in casu: unde potest distingui primum, et 2dum antecedens, relatio est quid consequens ad positionem extremorum divisim sumptorum conc., simul no.

66. 2°: si &c sequeretur Creaturam esse de essentia Creatoris, et Filium Patris; quod probatur, quia de essentia relationis est importare utrumque extremum: ergo Creatura est de essentia &c. Similiter relatio Paternitatis consistit in complexo Patris, et Filii, sed per talem relationem constituitur Pater. ergo Pater constituitur per Filium: ergo Filius est de essentia Patris, quae tamen sunt absurda.

Resp. dist. antec. in esse relativo conc. in esse simplici no. Non est absurdum, quin imo necessario requiritur, quod unum extremum in relativis sit de essentia alterius licet sit absurdum, quod unum sit de essentia entitatis alterius, quia sic a se constituitur. In casu Filius non est de essentia Patris reduplicative, quatenus Pater entitatem importat, nec Creatura est de essentia Creatoris sicuti nec est contra reduplicative, quia Deus est a se; sunt tamen de essentia Filius Patris, et e contra, et Creatura Creatoris,

et ē contra prout quid relativum sunt, et inter se dicunt ordinem. Itaq. in his, et similibus argumentis videte, ne fiat transitus ab esse relativo ad esse simplex ut dicebamus in physicis ubi de unione, et actione.

66. 4°. relatio Paternitatis in Divinis non ē partim in Filio, partim in Patre, sed tota ē in Patre, quem constituit distinctū a Filio, ergo. relatio in Divinis non ē complexum Patris, et Filij secus Paternitas, et Filiatio in Divinis non essent quid realiter distinctum. ergo. etiam in creatis cum hac sola diversitate, quod. relatio in Divinis utpote identificata cum ipsa Divina essentia ē substantialis; in creatis vero ē accidens realiter distinctum à fundamento.

R. non valere argumentum à relationibus Divinis ad creatas, nam in Divinis relationes sunt constitutivę Personarum. in creatis autem sunt puri respectus resultantes ab extremis, quę extrema iam supponuntur habere entitatem. In hoc ergo. Paternitas in Divinis distinguitur à Paternitate in creatis, quod. Paternitas creata iam supponit Personam generantem, et genitam, ad quarum positionem consurgit. in Divinis vero Paternitas constituit primam Personam, et ideo ē substantialis, et per se subsistens; qua ratione Paternitas tota se tenet ex parte Personę, quam constituit. Reliquas objectiones habetis in physicis.

Queres primo an possit dari aliquod absolutum, quod. nullam dicat relationem.

R. negative, v. ē, quia quidquid à parte rei esse potest, vel Deus, vel Creatura ē, sed qualibet data semper dicunt relationem. ergo. Maior constat. quia si ē Deus iam nihilo sui per fecti Dominij dicit ordinem ad Creaturas; si postea ē Creatura dicit ordinem ad causam, à qua vel ē producta, vel producibilis

dividis. Dices tam. non posse da. aliquod absolutum pro et ergo conc. qd. possit ab intte. concipi quid absolutum ut pure absolutum e.

Dices primo, qd. possit da. ens absolutum nullam dicit quoate repugnantiam: 2do: possibilia a Deo non dependent: go. hec non ordinantur ad Deum: 3o: ens dividitur in absolutum, et relativum: go. ne sit mala divisio datur ens absolutum; sicq.

Sed contra ad primum assigno repugnantiam sitam in coqd. tale ens absolutum dependeret a Deo tanquam a causa universalissima, et non dependeret, quia nullam relationem diceret quae tam. relatio sequitur ad positionem creaturae tanq. famulae, et ordinatae Deo tanq. Domino: ad 2dum: dico possibilia eo modo, quo sunt debere referri ad Deum, et sicut habent esse nominale conditionatum, ita eriunt quid relativum nominale, et conditionatum et licet possibilitas conditionata intrinseca non dependeat a Deo, bene tam. dependet extrinseca, et phisica: ad 3um. in primis eas ut sic dividitur in absolutum, et relativum tanq. in duo realiter distincta, saltem in transcendentalibus: 2do: loquimur hic de esse relativo, non de concipi ut relativum, vel ut absolutum.

Quaeres 2do: an relatio terminetur ad absolutum, vel relativum in creatis.

R. in creatis terminari ad absolutum. Ita cum Scoto communiter Recentiores. Adverte quaesitum procedere de absoluto reduplicative, non specificative.

Ratio e, quia relatio creata terminat ad terminum ut terminum, sed terminus ut terminus formaliter e quid absolutum: go. terminus ut terminus habet tantum terminare, et sistere in se respectu fundamenti, sed fundamentum e

aliquod absolutu: ergo est terminus, qua terminus: v. ē prio
n ē quia illud ē aliquod absolutum, qd. reduplicat suum
conceptum formalem cum exclusione alterius, talis autem
ē terminus reduplicative, qua talis nam reduplicatio unius
ē exclusio uniuscuiusq. alterius: ergo &.

Quaeres tertio an una relatio possit esse fundamentum alterius.

R. negative: v. ē quia secus dare processus in infi: nam si
Paternitas v. g. ē fundamentum relationis similitudinis
ad aliam Paternitatem haec similitudo ē fundamentum alterius
relationis similitudinis ad aliam sibi similem, sicq. &.

(Articulus tertius.

(An detur essentialis connexio inter causam, et effectum.

Quod dubitatur ē an inter causam, et effectum detur tanta connexio ut
per impossibile impossibilitato effectu etiam causa saltem de
consequenti impossibilitetur, quo modo ablata luce tollitur sol.
Dixi de consequenti, formaliter n ablata possibilitate effectus
non potest auferri possibilitas causae (loquor de causa effi-
ciente) cum possibilitas effectus non sit formaliter possibi-
litas causae, neq. aliquid eius, secus effectus, et causa essent
formaliter idem. Quaeritur de causa, et effectu possibili, constat
n non posse effectum actu recipere esse nisi detur causa
dans esse. Haec porro quaestio spectaret ad phisicam hic
tractatur, quia plura supponit de relatione, et possibilitate.
Communis sententia affirmat hanc necessariam connexio
nem inter causam, et effectum possibilem, ita qd. effectu impo-
ssibilitato impossibilitaretur non causa 2da. sed prima eo
quia impossibilitato effectu impossibilitatur virtus producti-
va eiusdem, quae virtus ē in causa prima, aut 2da;

impos.

improbilitata autem hac virtute impossibilitas causæ cujus entitas est realiter identificata cum virtute. Oppositum docent Quiedus, Scrobellonus, et alij Recentiores. Pro solutione.

N. primo inter causam, et effectum dari relationem transcendentalem; tum quia non potest concipi causa ut talis sine respectu ad effectum cum non posit concipi sine virtute productiva sibi identificata quæ, ut talis dicit ut effectiva non est effectiva sui, sed alterius, idest effectus. tum quia causa ut talis non habet esse absolutum nihil n. est causa sui, sed alterius: ergo causa ut talis cum sit ad aliud quid relativum est non absolutum, quod in se sistit. tum quia virtus causæ diverso modo respicit effectus diversæ rationis, sic ignis diverso modo respicit calorem, et frigus, cum primi effectus virtutem productivam habeat non 2di. hæc autem diversitas respiciendi explicari debet per relationem, seu determinationem ad unum, et non ad aliud: virtus ergo productiva transcendentaliter refertur ad producibile sicut virtus cognoscitiva ad cognoscibile, non valet tamen inferre ex relatione essentiali, et transcendentali connexionem etiam essentialem: ratio est quia relatio transcendentalis dicit solum unum formaliter cognosci non posse sine alio; connexio vero essentialis dicit unum nec materialiter existere posse sine alio, non datur quidem 2da. sine prima: sic visibilitas neque existere neque cognosci potest conceptu reali adæquato sine virtute, cujus est proprietas; datur tamen prima sine 2da. cognitio n. chimeræ non potest concipi sine chimera sine qua tamen potest physice existere. quod si visibilitas et vitalitas. V.G. non modo relationem, sed etiam connexionem dicunt hoc oritur ex quo sunt quidem duæ formalitates, sed eadem res ubi causa, et effectus sunt duæ res. Neque dicas relationem transcendentalem plus dicere quam unum cognosci non posse sine alio; in Deo n. videri non

non pot. unu attributu sine alio, uel natura sine attribu. ut in homine cognosci non potest rationalitas sine animalitate cum tamen hęc omnia relatione transcendentali careant. Sed contra quia hęc omnia dicunt relationem transcendentalem non quidem causę ad effectum, quę realem distinctionem exigunt, sed essentię ad proprietatem uel e contra, aut radicis ad radicatum, aut contrahibilis ad contractiuum, quę distinctione formali, aut uirtuali contenta est.

N. 2do ex dictis infero relationem transcendentalem dari posse ad impossibile, sic cognitio refertur etiam ad chimeram uel impossibilem: ratio est quia relatio transcendentalis cum sit essentialis, et intrinseca causę oritur ex prędicato intrinseco causę non ex possibilitate effectus, intrinseca quidem effectui, sed extrinseca causę, sicque esse potest relatio ad impossibile non quidem impossibilitate intrinseca, sed extrinseca, quare duplex possibilitas, uel impossi. consideratur in effectu possibili, uel impossi: prima est ex dictis intrinseca, passiua et absoluta consistens in concordia prędicatorum: 2da. est extrinseca actiua, et relatiua consistens in uirtute productiua causę. Idem postea dic cum proportione de impossibilitate. Possibilitas, uel impossibilitas ergo. intrinseca effectui est extrinseca causę, concordia enim aut discordia prędicatorum nullo modo a causa dependet, secus esset contingens ut in Articulo de possibilitate; extrinseca uero effectui, est intrinseca causę nam uirtus causę utpote identificata cum causa est eidem intrinseca: ratio a priori est quia effectus, et causa sunt duę res, quarum una est alteri extrinseca: potest ergo. causa referri ad effectum transcendentaliter impossibilem impossibilitate intrinseca quę non dependet nec connectitur cum causa quia causa non fit impossibilis intrinsecè, seu effectus fiat etiam impossibilis extrinsecè; nihil enim intrinsecè impossibilitati potest per impossi

bilitatem

bilitatem alterius intrinseci, si effectus possibilis fiat impossibilis intrinsece; uel e contra non fiet eo ipso impossibilis, uel possibilis etiam extrinsece, sicq. non fiet causa intrinsece possibilis uel impossi. quia tota uariatio afficit intrinsece terminum seu effectum inuariata manente causa extitatiue et intrinsece: his positis.

Concludo inter causam, et effectum possibilem non dari essentialis connexio ita qd. impossibilitate effectus impossibilitas est causa. Ita uero 2di. contra primos.

Probatur primo quia dicendo omnipotentiam essentialiter non connecti cum Creaturis melius sentimus de Deo, sic n. ei concedimus maiorem existendi necessitatem, et etiam quia non e tanta necessitas possibilitatis Creaturae quanta existentiae Dei.

Probatur 2do efficacius; qd. e independens ab alio potest esse sine illo; sed causa e independens ab effectu possibili. ergo potest esse sine illo: ergo &.

Probatur mi causa caussat intrinsece independenter ab eo, qd. e sibi extrinsecum, sed possibilitas effectus e extrinseca causae: ergo &. ma. patet quia nihil intrinsece constituitur per aliquod sibi extrinsecum mi. efficitur, quia eodem modo se habet ad causam possibilitas effectus sicuti effectus; hic autem e extrinsecus causae, neq. dicas possibilitatem effectus esse per uirtutem causae, sicq. intrinsecam eidem. Sed contra quia possibilitas extrinseca effectus e uirtus causae eidem intrinseca, sed possibilitas intrinseca effectus concordia praedicatorum e extrinseca causae ex 2do. notabili. Confirmatur: essentia causae stat in hoc, qd. quantum e de se potest producere effectum, debet n. constitui per aliquod sibi intrinsecum, sed effectu intrinsece impossibilitato causa de se adhuc potest producere, quia possibilitas intrinseca

effectus ē extrinseca causę ex dictis, siq. hac ablata manet causa de se potens producere cum tota variatio afficiat intrinsecē terminum, per consequens invariata remanet causa. go. P.

Probatur 3°. si chimera fieret impossibilis, Deus invariata omnipotentia eam posset producere. go ab opposito si Petrus fieret impossibilis Deus invariata omnipotentia posset eum producere cum in utroq. casu variatio, et conditio sit ex parte termini remanente potentia entitative et absolute invariata sicuti auctoritas sacerdotis absolvendi licitam si fiat pro fidelis ē absoluta in sacerdote licet sit conditionata in termino v. Ratio. v. ē, quia conditio sive possibilis sive impossibilis, sive necessaria, sive contingens si tantum se teneat ex parte termini non tollit quin virtus causę sit entitative absoluta.

Ob. primo impossibilitata Creatura impossibilitatur Omnipotentia: go P. Probatur antec., impossibilitata qualibet Creatura Deus nihil posset producere: go. impossibilitatur Omnipotentia de cuius ratione ē posse producere omne possibile. Probatur antec. si impossibilitata omni Creatura Deus posset producere aliquid, posset producere impossibile; in hypothesi ñ quaelibet esset impossibilis; sed hoc non. go. Probatur mi: si Deus producere posset impossibile, posset impossibile producere, nam posse producere connotat posse produci, hoc non: go.

R. no. antec. Ad probationem. no. antec. Ad probationem. dis. sequelam, posset P quantum ē ex parte sui conc., ex parte termini no. sequelam. ma. Deus go. quantum ē ex parte qui habet potentiam producendi etiam Chimeram, sicq. impossibilitatis Creaturis potest adhuc quantum ē ex se eadem producere propter rationes allatas in probationibus, et notabilibus. Ad probationem mi. dis. sequelam posset produci ab extrinseco ex parte. s. Dei conc., ab intrinseco ex parte sui no. Impossibile eo modo

ē

ē improducibile quo modo ē impossibile: unde impossibile intrinsecē, ē intrinsecē improducibile et impossibile extrinsecē ē extrinsecē improducibile. In casu Creatura esset impossibilis tantū intrinsecē non extrinsecē, nam possibilitas, vel impossibilitas extrinseca termino non ē in eo sicut in causa, quæ certē ē extrinseca effectui. Nota tam. virtutem productiuā quā effectus possibilis non posse ita facilē Dei virtutem productiuā adequatē, sed inadequate, adequatē n̄ includit solū virtutem intrinsecam causæ, sed etiā possibilitatem intrinsecā termino ut conditionem tam., inadequatē vero, et entitatiuē dicit istam virtutem intrinsecam causæ; neq. dicas potentiā ad impossibile esse frustraneā cū nihil reducat ad actū, atq. non esse in Deo potentia ad impossibile. Sed contra dis. si non posit esse rao. sui concedo, ex rao. termini no. Addo potentiā frustraneā esse, quæ non obtinet finem primariū, potentia autem Dei non habet pro fine primario effectū, sed solūm se ipsū, quem finē adhuc attingeret.

96. 2do. possibilitate impossibili, impossibilitas Deus: go. etiā impossibilitate possibili. Probat antec. possibilitate altero Deo impossibili, impossibilitas Deus, quia tolleret à Deo essentialis unicitas. go. X.

R. Disparitas ē quia possibilitate altero Deo tollitur unitas essentialis intrinseca Deo ut benē dicitur in obiectione, sicq. Deus sed impossibilitate Creatura nihil intrinsecum tollitur Deo, quia nihil intrinsecum tollitur per quid extrinsecum.

96 3°: virtus causæ ē relatio ad effectū; sed ablato effectu tollitur relatio. ablato n̄ termino tollitur relatio ad aliud: go. ablato effectu tollitur virtus causæ, sicq. et causa. Confirmatur: ita se habet causa in actu primo ad effectū in actu primo,

sicuti causa in actu 2do. ad effectum in actu 2do., sed si non datur effectus in actu 2do. tollitur causa in actu 2do: ergo a pari. Adde effectum possibilem contineri virtualiter in causa, sicque ab ea non distingui, sicque impossibilitate effectus impossibilitatur causa, a qua non distinguitur.

R. conc. ma., dist. mi. ablato effectu formaliter conc. mi., materialiter neg. mi., et conseq. ablato ergo effectu formaliter, idest si causa posset cognosci, quia causa e sine effectu, tollitur relatio transcendentalis in hoc consistens; non vero ablato effectu solum materialiter, idest si causa posset consistere sine effectu non tollitur relatio transcendentalis, neque fit ex primo notabili etiam ad impossibile. Ad confirma. neg. ma. causa n. in actu 2do. dat effectui proprie esse productum, causa vero in actu primo non dat esse possibile intrinsece effectui: unde esse productum dependet a causa non vero esse nominale possibile. Ad summum causa in actu primo dat effectui producibilitatem intrinsecam, quam tam. solum improprie dicitur dare effectui, ubi producibilitas extrinseca effectui ipso te dicens solum causam posse producere sit soli causae intrinseca, proinde licet effectus non sit in actu primo sibi intrinseco, potest tam. esse causa in actu primo ex par. sui. Ad additum dico effectum possibilem in causa virtualiter contentum si reduplicative sumatur ab ea non distingui; prout n. continetur in causa e ipsa causa, distingui vero si specificative sumatur, nam effectus possibilis dicit passive concordiam praedicatorum, et essentiam sibi intrinsecam distinctam ab essentia intrinseca causae.

Ob. 4°. relativa primo relatio e connexio: ergo relatio essentialis connexio essentialis, sicque D. 2do. ita se habet potentia

ad

ad productibile sicut cognitio ad cognoscibile; sed repugnat
cognitio obiecti incognoscibilis: ergo &c. 3o. si materia potens de
facto recipere omnes formas privaretur potentia recipiendi
hanc numero formam non esset eadem materia essentialiter;
non n. esset eadem potentia: ergo a pari Omnipotentia &c.:
4o. si &c. etiam impossibilitata causa non impossibilitaretur effectus;
hoc non, secus posset effectus esse sine causa. ergo &c. sequela ma.
constat quia tam. effectus est extrinsecus causae, quam causa effectui.

Rio. ad primum relationum esse connexionem in cognoscendo, non
in existendo ut in pri. notabili ubi assignavi diffam a relatione essentiali
a connexione: ad 2um. omisso ma. que negari potest, quia potentia est
actus primus, cognitio 2dus. qui hunc est sine termino. dis. mi. per
terminos relatos, nego cognoscibilitas intrinseca termino non tollit
causam, qua manente remaneret potentia ad cognitionem quantum est
ex par. intris., ita appa: ad 3um. conc. antec. ne. conseq. nec variatur
repositio; in antecedi. n. impossibilitas afficit causam, in conseq.
effectum, verum autem est quod si forma est possibilis, et potentia
receptiva eiusdem impossibilis, mutatur essentialiter ~~non~~ materia, ut
potentia passiva sit intrinseca materiae; sed si effectus est impossibilis
Omnipotentia essentialiter non mutatur, quia impossibilitas effectus est
extrinseca Omnipotentiae; stat ergo paritas vel eadem supponendo dicendo:
si forma possibilis fieret, et materia impossibilis, non esset
eadem essentialiter potentia, et tunc erit falsum antecedens ~~tm~~ &c.:
potentia ergo. adequata causa oritur ex defectu virtutis, ~~et ex~~
~~antecedi~~ repugnantia effectus; inadequata vero oritur vel solum
ex defectu virtutis ut in antecedi., vel solum ex repugnantia
effectus ut in consequenti, sed haec cum sit extrinseca causae
eandem intrinsece mutare non potest: ad 4um. ~~[illegible]~~ omisso
ma. repugnari negari potest, quia posterior dependet a priori, non e co;
maxime loquendo de causa efficiente, et effectu; ne. tam. mi;
possibilia n. cum dicant esse nominale distinctum a potentia
causae, possunt retinere possibilitatem intrinsecam, omissa extrinseca
vocando &c.

Questio sexta.

De ente rationis. Ar. primus.

Quid sit, et an detur ens rationis.

Quo ad primum nota, quod ratio cum sit pene idem ac intellectus, ens rationis erit pene idem ac ens intellectus, sicque ens rationis erit illud, quod tum in cognoscendo tum in existendo ab intellectu dependet; triplicitur autem aliquod potest esse in intellectu, subiective id est tanquam accidens inhaerens subiecto sicuti sunt habitus, et species intelligibiles, effective, quia ab intellectu tanquam a causa producitur sicut sunt omnes actus intellectus, et obiective quia ita apprehenduntur ab intellectu ita ut nullum aliud esse habeant, quam esse cognitum, in hoc autem tertio sensu accipitur ens rationis, quod proinde definitur illud, quod habet esse obiectivum tantum in intellectu. Differt autem ens rationis a reali, quia reale a cognitione non dependet, bene vero ens rationis, quod si etiam ens rationis sit realiter in mente, est quia non sit cognitum ut aliquod reale, sed quia per realem cognitionem cognoscatur: quo posito quaeritur quo ad secundum an detur ens rationis, quod est quaerere an intellectus possit concipere obiectum impossibile, quod sufficit ad faciendum ens rationis.

Docent aliqui intellectum tantum possibilia concipere, sed modo indebito, vel compositionem eorum, quae sunt divisa, vel divisionem eorum, quae sunt composita: unde aiunt intellectus concipiens hircocervum concipit entitates possibiles hirci, et cervi id est modo ipsis indebito compositionem naturae hirci cum natura cervi, sicque intellectus nunquam cognoscit aliquid quod reale non sit saltem potentia, consequenter nunquam efficit ens rationis: communiter tamen opinantur authores intellectum posse concipere aliquod impossibile,

quod.

qd. nullū esse habeat praeter esse obiectivū, sicq intellus. posse facere ens rationis, licet aliqui fictionem, et deceptionem exigant, quod alij excludunt.

Concludo, intlis. potest facere ens rationis, sicq ens rationis datr in intlu. Est Aotis.

Probatr primo: obiectū. huius propositionis, repugnat alter Deus ē omnino impossibile habens solum esse obiectivè. ergo. qui elicit hanc propositionem facit ens rationis. Probatr antec: id, de quo praedicatr vera formaliter implicantia ē omnino impossibile potens esse solum obiectivè; sed de obiecto. datae propositionis praedicatr &c. ergo: nec dicas in eo obiecto. verè importari alietatem, et verū Deū, sed modo indebito. Sed contra quia de vera alietate, et vero Deo non nisi falsò praedicari potest formaliter implicantia, in data autem propositione ex par. obiecti. aliquod importatr de quo formaliter implicantia verè praedicatr, qd. proinde habet tantum esse obiectivum. Colligitr autem ex hac probne. posse fieri ens rationis per actum verū idest per assensū; sicq &.

Probatr 2do: ē Atheistarū haec propositio: non ē Deus, et haec alia: Verbū ē Creatura, ē propositio Ariana, quae Deo tam. sunt impossibilia nullum esse habentia praeter obiectivū: ergo intllus. potest cognoscere impossibilia. Confirmatr: intllus. potest identificata dividere realiter, et identificare realiter divisa, sicq concipere identitatem illā vel distinctionem quae non ē nisi obiectivè ex quo clarè constat intllum. non concipere solum Verbū, et Creaturū, Verbū, et Creaturā, sed etiā identitatem impossibilem inter ea secus si Verbū, Creaturā, et identitatem possibilem attingeret non esset cur impugnaremus haereticū. Adde hoc

posse fieri Dilemma contra Adversarios, qui negant ens rationis vel Adversarius novit, qd. negat, vel non: si primum, go. facit ens rationis, nā cognoscere ens rationis ē facere: si 2dum. go. male negat.

Dices nimis Dilemā probare incognoscibile s. posse cognosci dicens n. incognoscibile esse omnimode incognoscibile, vel novit, qd. dicit, vel non: si primum, go. cognoscit incognoscibile, qd. repugnat: si 2dum. go. male negat.

Sed contra quia duplex cognoscibilitas da. potest, transcendentalis conveniens enti reali, et supertranscendentalis formalitatibus privationibus, negationibus, et enti rationi conveniens licet go. possit excogitari incognoscibile transcendentaliter, non tam. omni modo potest, idest etiā supertranscendentaliter. unde dicens incognoscibile omni modo, sibi contradiceret cum nullū sit, etenim ipsum transcendentaliter incognoscibile, ē supertranscendentaliter cognoscibile, et de facto cognoscitur saltem indirecte sub conceptu s. incognoscibilitatis.

Ob primo: intellus. non potest concipere omne ens rationis go. nullū vel non sit maior ratio de uno, ac de omnibus. Probatur antec. primo, quia incognoscibile cognoscibile foret ens rationis vel impossibile sit ut dicere duo contradictoria, sed hoc non potest ab intellu. concipi cum sit incognoscibile: go. 2do. impossibile possibile foret ens rationis. sed hoc non potest ab intellu. concipi, idest, qd cognoscitur vel ē possibile, vel impossibile. go.

R. no. antec. Ad pri. probnem. dico incognoscibile transcendentaliter, et cognoscibile supertranscendentaliter

non

non fore ens rationis quia non sint termini contradictorij; incognoscibile vero, et cognoscibile supertranscendentalitis licet sint termini contradictorij non fore simpliciter, et proprie ens rationis de cuius essentia est quod sit ex extremis incompossibilibus, sed cognoscibilibus, verum foret potius ens rationis entis rationis. nec dicas ergo incognoscibile cognoscibile erit idem, seu ens rationis, entis rationis esset ens verum et reale, et sicuti negatio negationis est quid positivum, ita negatio entis rationis erit ens reale, cum ens rationis sit negatio entis realis. Sed contra, quia ens rationis est negatio entis realis quoad formalitatem quoad quod convenit cum ente reali, cognoscibilitatem s. supertranscendentalem, itaque non est etiam ens reale, quod cognoscibile est. Ad quod probationem conc. ma. no. mi. tale non obiectum esset vere impossibile sicuti non impossibile est idem esse, et non esse, ita impossibile est esse possibile, et impossibile. quod si intellectus etiam impossibilia attingit, attinget hoc obiectum, et faciet ens rationis.

Instabis ergo incognoscibile, cognoscibile foret vere ens rationis contra responsionem ad primum, ita non impossibile est incognoscibile, cognoscibile, sicuti impossibile possibile est ens rationis: ergo etiam incognoscibile cognoscibile, vel ergo neutrum est ens rationis, vel utrumque.

Sed contra no. illatum, ad cuius probationem no. suppositum, supponitur non solam impossibilitatem sufficere ad ens rationis cum tamen debeat esse impossibilitas cognoscibilitatis quia ens rationis est quod habet esse solum per intellectum, quod si cognoscibile est. Disparitas itaque datur, licet hoc, quod impossibile possibile est quidem impossibile, sed cognoscibile supertranscendentaliter ergo est proprie ens rationis: sed incognoscibile cognoscibile non modo est impossibile,

sed etiam incognoscibile supertranscendentaliter, sicuti non impossibile possi. est simpliciter impossibile, ita incognosci bile cognoscibile vel simpliciter incognoscibile: ratio fundamentalis est quia negatio utpote malignantis neque totum destruit: sic enim non ens est simpliciter non ens, ita impossibile possibile &c.

66. 2do. impossibile non potest cognosci: ergo &c. Probatur antec.: solum ens reale potest cognosci, nam cognoscibilitas est passio entis realis. Confirmatur minor: cognoscibile est verum, et obiectum potentiae realis est reale: ergo &c. 2do. nihil est in intellectu, quod prius non fuerit in sensu; sed nihil est in sensu, quod reale non sit: ergo &c.

R. nego antec. Ad probationem. Dico cognoscibilitatem sequi naturam entis; quod si reale sit cognoscibilitas est realis transcendentalis intrinseca, et per species proprias; si rationis cognoscibilitas est rationis supertranscendentalis extrinseca et per species alienas, quae ad summum est realis ex parte actus cognoscentis, non ex parte obiecti cogniti. Ad primam confirmationem dico aliud esse verum reale aliud rationis; obiectum autem primarium potentiae intellectivae est verum et reale, secundarium vero est verum rationis. Ad 2dam. dico nihil esse in intellectu, quod prius non fuerit in sensu per species proprias, vel alienas; non tamen necesse est per species proprias esse in sensu: secus sola accidentia cognosci possent cum solis accidentibus species sensibus imprimantur; et certe plura cognoscimus per species alienas: sic Angelum V.G. per species Adolescentis ita et hircocervum per species hirci, et cervi: neque dicas species ordinari ad repraesentandum obiectum, cuius est imago, et non aliud. Sed contra quia licet per se ordinentur ad repraesentandum obiectum. tamen, cuius est propria imago, per accidens

tam.

tam. potest unita alijs specieb. repraesentare aliquod, cuius non sit species propria, quod. si species nigri nec. per accidens repraesentat albu, e quia species albi, et nigri conueniunt quidem entitatiue cum sint reales, non uero repraesentatiue cu obiectis, species uero hirci, et ceruj tot disiunctae, tum unitae, licet non conueniant cum hircoceruo entitatiue, tam. bene conueniunt repraesentatiue.

Ob. 3º: intellus. eliciens hanc propnem: Verbu e Creatura non facit ens rationis: go. Probat antec: concipit Verbum, et Creatura possibilia, sed concipere possibilia non e facere ens rationis: go. Nec dicas concipere identitatem Verbi cu Creatura, haec n identitas e possibilis cum includat possibilia, Verbum s., et Creaturaa, sicut unio per nos materia, et forma includit. Confirmat: obiectu datae propnis. non e impossibile: go. Probat antec: obiect. eius contradictoriae non e impossibile: go.

R. no. antec. Ad probnem. accepto responsionem, ad cuius impugnationem dico illam identitatem dicere Verbu, et Creatura in sensu complexo eius comunicationis, in quo sensu sunt quid impossibile ita ut de ea identitate uera sit formaliter implicantiae; e n uera haec propositio: repugnat identitas inter Verbu, et Creatura cum repugnet Deu esse Creatura. Ad confirmationem dico obiectu materiale idest praedicatu et subiectu. idem esse in propositione contradictoria formale, et directe non esse semp. idem. Dixi

directe, aliud non est obiectum formale directe indirecte aliud. In propositione affirmativa identitas est obiectum formale totaliter directe s., et indirecte. in negativa negatio identitatis est obiectum formale directe, identitas vero indirecte. Obiectum ergo formale huius negativae: Verbum Dei non est Creatura, quae contradicit huic alteri: Verbum Dei est Creatura est negatio identitatis impossibilitatis, sicque ratio diversitatis esse potest quia affirmativa nedum attingit, sed etiam verificatur per identitatem praedicati cum subiecto: negativa vero licet attingat identitatem non tamen verificatur per identitatem praedicati cum subiecto.

66. 4º. obiectum cognitionis est prius cognitione sed impossibile non est prius seu habere esse reale ut causa cognitionis realis: ergo. Confirmatur, quod fit ab intellectu est reale fit n. a causa reali; sed ens rationis non est quid reale: ergo non fit ab intellectu, vel si fit datur realiter.

R. solum obiectum motivum esse prius cognitione, hoc n. est movens potentiam per suas species, sicque cognitionem causans ad cognitionem praesupponitur; obiectum vero terminativum, quod non semper movet potentiam per species proprias non praesupponitur, sed solum cognitionem terminat; certe cognitio ab aliquo non existente terminari potest ut constat in propositione de futuro, et praeterito. Ad confirmationem dico illud esse reale, quod fit ab intellectu phisice influente, non solum intentionaliter; intellectus n. phisice operans deest ratio phisicum influxum non potest facere ens rationis cum phisicus influxus terminetur ad aliquod reale; potest tamen intentionaliter operans dando illi esse obiectivum.

Collige ens rationis non consistere ex aliqua denominatione

caetum

extrinseca quia per hanc nil ponitur in obiecto, et illa denomi-
natio est aliquod reale; maxime etiam quia denominatio alicuius resultat
tanquam aggregatum ex obiecto, et cognitione. Similiter collige privationes
negationes, et formalitates esse entia rationis improprie, et abusive.
Dico improprie, et abusive, quia ex alibi dictis ipsae privationes non
dicunt nisi se ipsas, neque dicunt esse rationis, ergo ipsis non convenit per
modum alicuius obiectivi cogniti dependenter ab intellectu, ut suum esse ha-
beant eo modo, quo sunt.

Ar. ultimus.

Quaenam sint causae entis rationis.

Et quidem quaeritur an sensus externi, interni, intellectus, voluntas, et ipse Deus sint causa entis rationis.

Concludo primo, sensus externi non sunt causa entis rationis.

Probatur sensus externus habet solum tendere in obiectum sibi propositum, sed tendere non est causare: ergo. Maior est certa quia omnis alia operatio praeter tendentiam non spectat ad sensum externum, sed ad aliam potentiam superiorem puta intellectum, cuius est distinguere, dividere, affirmare et, oculus qui materialis tantum potest percipere coloratum, ratione dicitur, ergo coloratum intentionem, et distinctionem specificam assignare sit alterius potentiae, non vero potentiae visivae: nec dicas quod ubi plura obiecta [illegible] oculo intellectus indicat ab oculo videri per modum unius licet sint plura: ergo unicum obiectum sibi oculus constituit, distinctum a pluribus ergo etc. Sed contra. oculus videt plura obiecta per modum unius vel ex improportione distantiae vel ex imperfecta applicatione per quod species confundunt ergo si intellectus ita iudicat in ipso non ~~[illegible]~~ oculus efficit ens rationis. ~~[illegible]~~
Adde ens rationis non esse intra sphaeram sensus externi.

Concludo 2do. sensus internus non est causa entis rationis.

Probatur; tum quia sensus internus illud facit, quod a sensibus externis percipitur; sed ex probatis sensus externi non causant ens rationis; tum quia sensus internus non attingit essentiam obiecti, sed solum accidentia materialia illius; sed ens rationis resultat ex essentia ficti hirci, et cervi v.g.: ergo. Adverte fantasiam, quae est sensus internus posse ex duabus rebus tertiam componere per iuxtapositionem,

et cochincear unionem accidentis, non per unionem conventionalis. v. e quia fantasia cum sit sensus materialis non potest immediate attingere, et causare veras entitates quae sensus externos fugiunt. Similiter adverte potentiam sensitivam solum subiectum recipere, non vero negationes eiusdem, quia v.g. etiam in sensibus externis videtur color auditur sonus, non tamen auditur silentium, neque videntur tenebrae.

Concludo 3°: solus intellectus potest tanquam causa facere ens rationis, et quidem per solam apprehensionem, non tamen ulterius.

Probatur prima pars primo: Ab exclusione aliarum potentiarum, quia posita standum e ad id, quod superest: 2do quia facere ens rationis e dare illi esse obiectivum, sed solus intellectus dat illi &: ergo. 3°, facere ens rationis e concipere impossibile, sed solus intellectus potest &: ergo. Probatur minor; maior constat ex cogd. facere impossibile e illi dare esse obiectivum. Probatur sic qui concipit quartam Personam Divinitatis, concipit impossibile, qui concipit non dari Deum concipit impossibile: sed solus intellectus potest concipere & cum de facto Atheus dixerit in corde suo non e Deus: ergo &.

Probatur 2da pars: iudicium non dat novam entitatem obiecto sed solum affirmat, vel negat, et cum affirmatio, et negatio sint de terminis iam apprehensis, ideo res supponitur a iudicio, cum sit quid subsequens ad apprehensionem: ergo ens rationis praesupponitur constitutum ab apprehensione: ergo iudicium illud non constituit; similiter discursus iam supponit extrema inter se unita, et implicite contenta in obiecto: ergo non dat ei novum esse: unde sola apprehensio e, quae dat entitatem enti rationis, et aliae duae operationes

dant

dant tantùm novam denominationem terminis appre-
hensis, quia explicant illos clarius, nihil tam. entitatiuè
ponunt.

Probat 2a. pars: voluntas fertur in obiectb per modū prosecu-
tionis, vel per modum fugæ: ergo voluntas non facit ens rationis,
sed vel ab illo se retrahit, vel fertur in illud per modū
prosecutionis: deinde voluntas non fertur in incognitum:
ergo prius debet apprehensione causari ens rationis ergo voluntas
supponit ens rationis constitutū. Quod autem dico hic de
voluntate vos debetis extendere ad appetitum sensitiuum,
militat n. eadem ratio.

Concludo 4º. licèt Deus cognoscat per discursū ens rationis independenter
à quouis intellu. creato, non tam. illud facit. Hæc conclusio cū
omnibus aliis allatis in hac materia ē. Scotistoni contra Ocriedum,
quo ad 2dam. partem 3iæ. conclusionis.

Probat prima pars: omne ab intellu. creato cognoscibile, est à
Deo cognoscibile, et probat: intellus. creatus potest cognoscere ens
rationis: ergo: ma. ē ~~certa~~ D. Thomæ dicentis prima parte, quæstione
14, Arto. X, à Deo cognosci omnia quæcunque sunt quouis modo;
nihil autē prohibet ea, quæ non sunt simpliciter aliquo modo esse,
simpliciter n. sunt, quæ actu sunt: ea verò, quæ non sunt actu,
sunt in potentia, vel Dei, vel Creaturæ, siue in potentia
actiua, siue passiua, et hoc certè debet dici: secus esset
maior virtus creata, quam Diuina, quia illa posset se
extendere ad maiorem cognitionē, et intellectus creatus
à Deo non posset comprehendi: deinde Deus non posset
punire aliquem actum malum intellectus creati, qui est
contra fidem, puta quartam Personam Trinitatis, quia
non posset illum cognoscere in Creatura.

Dici per discursum quia non affirmat essentia de hircocervo sed negat existentia, quia illi non conuenit; similiter dici independentiam ab influ. creato, quia Deus neq. ad intra, neq. ad extra dependet ab aliquo minimo creato in suis operationibus, et cognitionibus.

Probatur 2da. pars primo facere ens rationis e cognoscere rem aliter ac e in se, in qua tam. cognitione error potest contingere, sed Deus non subest errori. go. 2do. ens rationis cognoscitur per species alienas, sed Deus quidquid facit, facit per species proprias. go. 3o. Deus dicendo non e alius Deus non facit ens rationis, et probatur, quia obiectum huius cognitionis e negatio identitatis, quae negatio non e impossibilis, sed necessaria. atqui ad causandum ens requiritur obiectum impossibile: go., et haec sufficienter dicta sint de tota metaphisica ad laudem Dei, Deiparae, Doctoris Gentium &.

Tractatus de Anima.

Proemium

Vnus intellectui speculationi dedito quid delectabilius possit contingere, quam partem sui nobiliorem contemplatione introspicere plane ignoro: hoc unum scio Animam quae dat esse corpori uiuenti insalutato hospite relinquere toti philosophiae iniuriosum ~~[illegible]~~ propemodum esse: quocirca toti instituo breues quaestiunculas et sano consilio Animam, quae in nobis e, quae nostra e, quae principalis e iucundissima perscrutemur sedulitate. Itaq. sit prima quaestio de Anima in comuni. 2da. de Anima vegetatiua, et sensitiua: 3a. de Anima rationali.

Quaestio prima.
De Anima in comuni.

Articulus

Articulus primus.

Quid, et quotuplex sit Anima.

Quidquid sit de dissidio aliquorum volentium cum Paulo Veneto, et Joanne de Magistris corpus animatum esse subiectum, seu obiectum huius tractatus contra Scotistas, Recentiores et Regentes Parisienses admittentes pro obiecto huius tractatus solam Animam, quo tamen dissidio discrete, et difuse Illustris hic certum tamen est Aristotelem libros de Anima instituisse aliquo ex quod intelligeret excludere corpus, quia agit philosophus de Anima prout est actus corporis, proinde aliquo modo etiam corpus animatum est subiectum huius tractatus, de quo proinde plura passim dicemus. Pro nunc ad quantum attinet ad quid sit Anima.

Empedocles voluit esse accidens quoddam consistens in armonia contrariarum qualitatum: hanc opinionem dicunt aliqui secutum fuisse etiam Galenum libro de locis affectorum, capite sexto collocavit enim Animam in regulata temperie primarum qualitatum, et in complexione partium. Vult Aristoteles Praeceptorem suum Platonem similiter in hunc incidisse errorem, quia posuit Animam rationalem esse numerum seu circulum, quae duo utpote spectantia ad quantitatem sunt accidentia, sed revera Plato, figurate, et simbolice locutus est, proinde non ita vere sentiebat. Senserunt alii Animam rationalem esse partem substantialem, et isti verum dixerunt in re, non tamen in ratione specifica talis substantiae; tandem alii in hoc errarunt, quod Animam dixerunt esse quoddam corpus tenue, vel aerem, vel ignem, vel humorem aqueum; breviter unum ex elementis.

Licet autem, et nos investigemus quod isti investigare magis, quam invenire studuerunt, nolumus tamen errare cum ipsis;

proindè duplicem affero definitionem Animę in communi, unam à priori, à posteriori aliam ab Arle. desumptam. Prima legit in libro 2do. eiusdem, cap. primo textu sexto. Anima ē actus primus corporis naturalis (q. ē idem ac phisici organici) potentia uitam habentis: 2da. legit in eodem libro, cap. 2do., textu uigesimo quarto. Anima autem id ē quo uiuimus, et mouemur, et sentimus, et intelligimus. In prima definitione Anima dicit actus qd. ē idem ac forma, quia sic conuenit cum qualibet alia forma siue substantiali, siue accidentali, quia de ratione cuiuslibet formę ē actuare: dicit primus tum quia ē principium omnium operationum, quę sunt in uiuente licèt non sit actualis operatio quę ē actus 2dus., tum quia ē prima in intentione, in dignitate, et perfectione, licèt non in executione, quia sic dispositiones pręcedunt formam, tum quia alij actus, qui sunt extra compositi essentiam non sunt nisi actus 2darij. dicit corporis naturalis ad excludendas res artificiales, et etiam quia requirunt partes eterogeneę et dissimiles ut sunt oculi, pedes, manus &, qua de causa etiam arbor ē corpus organicum, phisicum naturale cum dictis gaudeat partis, in trunco, radice, folijs &: dicit potentia uitam habentis, quia debet habere potentiam proximam exercendi operationes uitales, quam de facto potentiam exercet tamq. forma circa corpus organizatum qd. intelligit capax recipiendi operationes uitales per Animam, qua proindè ratione forma cadaueris non ē Anima. In 2da. definitione Anima dicit id, quo uiuimus ad innuendum in ea rationem primi principij ut in prima defne. dicit uiuimus, idest per quam possimus elicere operationes uitales Animę uegetatiuę, sensitiuę, et rationalis: dicit mouemur ad significandum motum localem progressiuum oriri à principio intrinseco: dicit sentimus ut aliquod proprium Animę sensitiuę explicet. dicit tandem intelligimus,

per

per qd. innuit munus proprium Animæ rationalis. Hinc hæc 2da. definitio debet sumi cum distributione accomoda, non vero copulatiue, quia non omnis Anima hæc omnia possit sed sola rationalis, bruta vero duo tantum.

Diuidit autem Anima in vegetatiuam, sensitiuam, et rationalem. Colligit autem optima hæc diuisio primo: quia Anima ex diuerso modo operandi etiam ipsa ē diuersa, vel igit operat Anima dependens ab organo, et primis qualitatibus ut sunt nutritio, augmentatio &c. quæ vi caloris naturalis V.G. habent, et sic habet Anima vegetatiua vel operat dependens ab organo, et independens a primis qualitatibus, et ecce Anima sensitiua, vel independens ab utroq. modo spirituali modo operat, et ecce Anima ralis. 2do. colligit ex obto., qd. si consideret in ratione entis possit habe Animam vegetatiuam; si in ratione naturali sensibili habes sensitiuam, si in ratione spirituali, habes ralem: 3o. quia obiectum vel perficit per cognitionem, vel sine cognitione. sicq. per cognitionem vel per cognitionem ~~spiritualem~~ materialem, et sic per Animam sensitiuam medio organo operantem, vel per cognitionem spiritualem, et sic per Animam ralem operantem in obto. idest corpore sine dependentia ab organo, et qualitatibus, si sine cognitione, igo. per Animam vegetatiuam, quæ cognoscitiua non est.

Collige correspondere triplici Animæ tria animatorum genera, qua ratione Anima materialis appetitiua, et loco motiua ad sensitiuam ē reducenda, et uolitiua ad ralem: ratio clare constat ex eo quod nulla det Anima sensitiua, quæ localiz non moueat vel motu progressiuo, vel saltem dilatatione, et restrictione partium ut uidetur quotidie in conchis, et ostreis si pun gunt; similiter patet in eo qd. nulla det Anima loco motiua quæ sensitiua non sit, cum habeat uirtutem motiuam ut uniri possit bono sensibili conueniente, vel ab eo recedere, si sibi inconueniens sit, ita Anima materialis appetitiua sensitiua ē cum ex Arte. in quolibet uiuente sensitiuo sit sensus tactus quo saltem materializ possit discernere obtum. sibi conueniens,

uel inconueniens, ex quo discernimento, uel delectatio sequitur uel dolor. Aduerte tam. ad hoc ut aliquid sit sensitiuum non requiri quod omni operatione sensitiua operetur, sed sufficit si gaudeat aliqua: sic quod est surda, talpa sunt caecae, et pisces in communiori opinione respiratione careant, licet aliquibus non careant sensibus. et quod dico de Anima appetitiua, et loco motiua, uos auree, quo muniti estis ingenio dicite cum proportione de Anima uolitiua et rationali; ex multa non inseparabilitate, et identitate, clare hoc dignoscetis.

Articulus 2dus.

An in uiuentibus dentur plures Animae.

Tres lego in hac materia opiniones, prima est Platonis, et Philoponi libro primo de Anima cap. ultimo. primus posuit in homine tres Animas loco, et subiecto distinctas, uegetatiuam nempe in epate sensitiuam in corde, et rationalem in cerebro: 2dus similiter tres Animas posuit simul tam unitas in toto corpore et singulis eius partibus: 2da opinio est Manichaeorum duas Animas rationales ponentium in homine, quarum una inuitaret ad bonum, ad malum alteram, haec tam. 2da. tanquam erronea damnata fuit in octaua Synodo generali, canone 11, quia cum Anima rationalis sit ultima forma specifica hominis non possunt duae Animae rationales unum per se hominem constituere; seu deberent inuicem subordinari, quod non conuenit ultimis formis specificis: 3a. opinio asserit cum D. Thoma primo contra Gentes. cap. 58 Alberto, et omnibus alijs in quolibet uiuente unam tantum dari Animam alios inferiores continentem ita ut oppositum dicere sit si non haereticum saltem temerarium et errore contra SS. PP., et contra fere omnes Scholasticos. In hac autem difficultate tria quaerenda sunt, primo stabiliendum esse unam Animam in uiuentibus: 2do quaerendum an inferiores contineantur formaliter an uero eminenter: 3o. an detur successio Animarum.

Concludo primo cum 3a. opinione, in omnibus uiuentibus unam

tantum

tantum datur Anima alias inferiores continens.

Probatur hoc primo Auctoritatibus in primis D. Athanasij in symbolo sicuti Anima rationalis, et caro unus est homo ita et in Clementina unica de summa Trinitate habetur Christum assumpsisse partes unitas nostrae naturae, corpus s., et animam rationalem; ubi advertite semper in his auctoritatibus sermonem fieri de Anima in singulari. 2do. in libris de Ecclesiasticis dogmatibus traditur hoc dogma tamquam certum his verbis, neque duas Animas esse dicimus in homine sicuti Jacobus, et alij Syrorum scribunt unam Animalem, qua animetur corpus, et immixta sit sanguini, et alteram spiritualem, quae rationem ministret; sed dicimus unam esse, eandemque Animam in homine, quae et corpus sua societate vivificet et se ipsam sua ratione disponat. Plura etiam circa hoc insinuat D. Augustinus de Spiritu, et Anima cap. nono, et D. Damascenus de Fide cap. 11.

Probatur 2do. ratione Theologica: Verbum Divinum, quod semel assumpsit ut docent ab omnibus numquam dimisit; atqui Anima sensitiva in morte Christi neque remansit cum corpore, neque separata a corpore remansit Verbo unita: ergo etc. mi. quo ad primam partem constat per hoc quod sacrum corpus Christi non fuisset vere mortuum, quod dicere est haereticum: quo ad 2dam. etiam constat quia SS. PP. docent quidem Animam rationalem mansisse Verbo unitam non vero sensitivam, et propter hanc rationem ait Mastrius hic maledicendam opinioni Rubionem, quam Occam sentiebat tamquam veram pro sua sententia.

Probatur 3o. ratione philosophica, quia vel istae Animae essent formae totales naturales vel partiales: si primum: ergo naturaliter possent informare eandem materiam, quod ex dictis in physicis est falsum cum naturaliter duae causae totales eundem numero effectum producere non possint: si 2dum. ergo cum partes simul sumptae non distinguantur a toto, neque Animae distinguerentur a toto composito, sicque Anima vegetativa, et sensitiva

in homine cum anima rati. simul constituunt unum hominem, et in brutis uegetatiua includitur in sensitiua, tanquam inferius in superiori. Confirmatur ex Auicenna: dantur plures operationes in homine, quæ se mutuo impediunt: ergo debent esse ab uno eodemque principio: antecedens constat in nimie studentibus in quibus applicatio impedit nutritionem, et in ebrijs nimia ebrietas impedit etiam sensationem, quod non eueniret si cuilibet operationi propria Anima corresponderet: neque dicas impediri operationes, quia spiritus uitales aut nimis consumuntur, aut propter ascensum ad cerebrum semper destituuntur; sed contra, quia spiritus uitales sunt instrumenta Animæ, consequenter si sint plures Animæ cuilibet deberent correspondere proprij spiritus: ergo &.

Concludo 2do: probabilius Scoto formaliter non uero uirtualiter, et emminenter continentur Animæ inferiores in superiori. Ita Scrbellonus: antequam probetur.

Nota contineri in alio formaliter esse, quod illud, quod aliud continet sit eiusdem perfectionis ac ipsum quod continetur ut patet in ente, et animali, quæ duo sunt eiusdem perfectionis ac homo, de quo, uel prædicantur, uel in quibus homo continetur; contineri uero [emminenter] in alio esse, quod illud, quod aliud continet dicat maiorem perfectionem de ipso, quod continetur; ita Deus continet in se Creaturas, et earum perfectiones; ita Sol continet calorem, et causæ celestes effectus sublunares. Hinc quando concludimus Animas inferiores includi, et contineri in superiori, non loquimur de Animabus uegetatiua, et sensitiua sumptis materialiter et identice contractis, uel ad plantas, uel ad bruta, uel prout dicunt negationem rationalitatis quia in hoc sensu neque formaliter, neque eminenter in Anima rati. continentur quia negatio non continetur in positiuo illius, cuius est negatio, sed loquimur de Animabus uegetatiua et sensitiua sumptis formaliter, et præcise 2dum. uel: hoc

posito

posito.

Probatur: ratio vegetativi, et sensitivi abstrahit a ratione particularis principii: ergo ratio vegetativi poterit formaliter contrahi ab Anima sensitiva in bruto v.g. et vegetativa, et sensitiva, quae est in bruto contrahi a rationali quae est in homine: antecedens est certum, quia ratio vegetativi ut sensitivi in casu sumitur formaliter non vero ut iam contracta. Probatur consequentia; quod praescindit formaliter, potest etiam formaliter contrahi ab omnibus illis a quibus formaliter praescindit: ergo sicut ratio vegetativi poterit etc.

Confirmatur: ea quae univoce conveniunt sunt unum, et idem; atqui Anima vegetativa sensitiva, et rationalis univoce conveniunt: ergo: maior examinata fuit in metaphisica: minor est apertissima, quia in planta Anima vegetativa in bruto sensitiva, in homine rationalis est aequaliter principium essentiale vivendi cum debita distributione; secus vel planta, vel brutum, vel homo esset magis vivens, quia vel planta magis vegetaret, quam brutum, et homo, vel brutum magis sentiret quam homo. Dixi cum debita distributione, quia quod dico de Anima vegetativa, et sensitiva respectu rationalis dico in propria categoria de vegetativa respectu sensitivae in brutis.

Concludo 3o: Anima multiplicatur ad multiplicationem hominum quin detur successio Animarum. Tota conclusio est de Fide contra Pitagoricos, quos ad idem partem, ut Platonicos iam confutatos in phisicis quaestione de causis in communi, Articulo 6: antequam probetur.

Ut satisfaciam meo muneri debeo prius texere hic progressum humanae generationis ut clarius res elucescat. Hunc itaque progressum propono ut sequar alios Philosophos; de cetero incumbit pro vestra doctrina, non pro

documento malitię. Stat. Semine Matris Virili fecundato semine huius massa quandam sacculi ad instar primo efformat, ex qua massa tres bullę maiores apparent, quę sunt initia pręcipuarum trium hominis partium cordis, s. cerebri, et epatis; hęc autem massa dici potest fœtus primo dispositus, in quo tam. fere nulla adhuc ē uitalis operatio, quia non dat sufficiens organizatio nullę s. uenę, arterię &c: 2do: in ea parte, in qua formandus ē umbilicus apparent uenę quędam, et arterię capillaribus similes, et illę uocant uasa umbilicaria, quę uenę semel aut bis ductę circa illā massā terminant cyrca in Matrice, et Utero Matris, cui ita se ligant et per eas Infans ex uenis Uteri Materni ueluti arbor ex radice trahat alimentū, et similiter inuoluitur tribus tunicis, et potest dici fœtus 2do. dispositus, quia fit aliqua operatio uitalis nutritionis, et augmentationis, ad quas operationes illę uenę, et arterię sunt sufficiens organizatio: 3o. deinde massa illa bullis, et filamentis plurimis sanguineis uariatam mutatur in rubram, in qua apparent distincta tria membra pręcipua cor, cerebrum, et epar, et potest dici fœtus 3o. dispositus, in quo uidet aliqua operatio animę sensitivę, nam in bulla grandiori incoante cor, uident motus dicti sisto-les, et diastoles; alia postea membra paulatim perfi-ciunt, quibus perfectis tota hominis perficitur organizatio, in ea n. licet exigua massa octo iuxta aliquos Medicos non excedente semidigitum, omnia tam. membra distincta uident per microscopium tribus uitris confectum caput tantę molis quantę ē granum tritici, oculi eminentes sicut oculi cancrorum, et sic de alijs. Incertum autem ē quanto tempore a seminis receptione absoluitur organizatio; dicunt aliqui fœtum Maris absolui diebus

40.

40., feminæ 80, q.d. valde dubium est; hoc univ. è certum fœtus Maris abtohei citius fœmineo ratione caloris, et spiritus in maiori copia concurrentius, ad Maris generationem: quo posito.

Probatur prima pars conclu. primo ex Concilio Lateranensi, et ex Scriptura ubi dicitur: qui bona egerunt ibunt in vitam æternam, qui vero mala in ignem æternum, et alibi dicitur, q.d. Anima Lazari in sinu Abrahæ quievit, Anima vero Epulonis fuit sepulta in Inferno, docet hoc idem Arist. 2do. Physicorum cap. 26 dicens ad aliam formam aliam materiam, et 2do. de Anima cap. 26 unumquemque actum esse in propria materia: 2do. probatur ratione, tum quia secus naturaliter eadem forma esset in pluribus materiis, tum quia in omnibus non potest una, eademque Anima reperiri, quia cum sint tot sententiæ, quot capita videmus quandoque multos homines de eadem re diversa, et quandoque opposita sentire velle et nolle idem obiectum, quod certè esset repugnantia si una eademque esset Anima simul inessent. Verum circa hanc partem nulla ferme è difficultas. Probatur sec. pars primo, quia inter hominem, et bruta non datur distinctio nisi in materia s. corpore, non vero in forma s. anima: 2do., quia eadem Anima ratis. saltem vegetativa et sensitiva potest elicere operationes proprias vegetativæ et sensitivæ: ergo ex successione operationum in fœtu non probatur successio Animarum: neque dicas formam elicere prius operationes sibi proprias, quam communes; in fœtu autem primo viuente non esse operationes proprias Animæ ratis. Sed contra, quia hoc dato sequeretur Puerum non habere Animam ratem consequenter baptizari non posset cum non eliciat discursum nisi ad multum tempus; non elicit ergo operationes proprias Animæ ratis. defectu perfectæ organizationis requisitæ ad perfectè

operandis, non defectu Animae: 3o. quia si daretur prius Anima
vegetativa, deinde sensitiva cum proportione ad operationes
eodem modo daretur in morte successio retrograda, qd. e
falsum, nam licet deficiant prius operationes Animae vitalis,
quam sensitivae, non proinde prius recedit Anima valli, secus
homines moribundi utpote saepe rationis capaces non
essent Sacro Chrismate ungendi. 4o. quia si Anima ve-
getativa, et sensitiva ordinaretur directe ad sui destructionem,
ita ut quo meliores organizationes haberent, et operationes
elicerent essent proximiores corruptioni, in instanti proximo
n praecedenti productionem Animae sensitivae, Anima vege-
tativa melius se haberet, quam in aliis prioribus instantibus, et
tamen in tali instanti corrumpi deberet, quia adveniret Ani.
sensitiva, qd. e maximum inconveniens, nam eo bene forma
debet potius conservari, quo melius se habet, et meliores
elicit operationes, secus peius se haberet, quo se haberet
melius: 5o. quia secus sequeretur qd. homo fuisset prius
planta, deinde brutum tandem homo in sententia Platonicorum
et Pitagoreorum: 6o. quia e praxis Ecclesiae, qd. foetus abor-
tivus si purgatur, et det signum doloris debet baptizari
signum e qd. si Anima sensitiva vitam praecedit non deberet
foetus baptizari propter signum doloris, qd. indicat tantum
Ani. sensitivam: go. &c: 7o. recurrite ad Arti. de effectu
corrupto in phisicis.

66. primo contra primam conclusionem: dantur in homine
oppositae inclinationes, nam per Apostolum [Paulum] caro concupiscit
adversus Spiritum: go. in homi. dantur plures Animae
invicem oppositae, quia si inclinatio simpliciter e a
forma simpliciter, inclinatio opposita e a forma opposita.
Confirmatur, eadem forma non potest esse radix contrariorum
accidentium sic ab aqua non potest esse frigus, et calor:
go. neq. ab eadem Anima operationes contrariae: go. &c.

Ut

Ut hanc obiectionem solvas scire oportet quid sit lex spiritus, et carnis, qd. e. idem ac quid sit pars superior, et inferior de quib. tanta dicunt SS. PP., nec non celeberrimi Divini sermonis Praecones: prima itaq. e. dictamen practicum proponens voluntati affectionem boni honesti et inclinans iuxta praescriptum rationis: 2da. e. dictamen practicum proponens voluntati affectionem boni iucundi, et inclinans contra praescriptum rationis: quo posito.

R. primo: dari etiam assensum, et dissensum esse ab eodem intellectu, amorem, et odium ab eadem voluntate: ergo cur non etiam oppositae inclinationes carnis adversus spiritus, et e contra ab eadem Anima: 2do: ~~opera~~ inclinationes oppositae in homi. sunt in gradu remisso, non ambae in intenso, vel si ambae sunt inefficaces, consequenter compossibiles, vel una efficax, et alia inefficax, et sic non sunt oppositae, vel ambae sunt efficaces, et sic licet procedant ab eadem Anima sunt tamen successivae, non simul in eadem Anima; eo modo quo dicebatur de assensu, et dissensu in eodem intellectu, de amore, et odio in eadem voluntate. Ad confirma. dico, qd. licet Anima formaliter continens inferiores non sit radix, tamen prout multiplicatur ad multiplicationem Animae potest esse radix ℓ: unde aqua non e. radix etiam caloris quia e. causa necessaria, ubi Anima in quocumq. sit, e. causa libera.

66. 2do: anima sensitiva e. materialis, et corruptibilis, anima rationalis e. spiritualis, et non corruptibilis: ergo rationalis non continet sensitivam, sed ab hac distinguitur. Adde in omnib. V.S. adesse Animam vegetativam cum vitaliter augeantur, non vero sensitivam, vel ratem., quia omnia nec sentiunt, nec discurrunt: ergo ℓ: conseqa. constat quia ubi non dantur operationes, ibi nec da. possunt principia.

R. aliud esse considerare Animal sensitivum proprie, aliud sensitivum simul, et discursivum: in primo sensu prescindit a materialitate, et corruptibilitate, vel etiam a spiritualitate, sicut et a rationali, et irrationali, in 2do. vero sensu etiam ipsa e spiritualis, et incorruptibilis; quidquid n. dicitur de superiori debet etiam dici de inferiori contento in illo. Ad additum dico in omnibus non adesse Animal sensitivum, et rationem. si considerentur quo ad rationes proprias, bene tamen si considerentur quo ad substantiam, sicuti in Pueris, et Amentibus; certe enim adest Anima rationalis, quo ad operationes proprias rationalis; est tamen Anima rationalis quo ad substantiam, et quo ad operationes sensitivas.

66. 3o. contra 2dam partem. sic: conclusionis in foetu 2do. et 3o. dispositus sunt aliquae operationes vitales: ergo aliqua Anima, sed non rationalis: ergo. Probatur subsumpta mi. primo, quia in tali foetu non datur organizatio propria hominis. 2do. quia illae organizationes magis differunt ab organizatione propria hominis quam equi, et leonis, in quibus non e eadem specie anima: ergo a pari. 3o. quia corpus abscisso capite non animatur anima rationali: ergo neque foetus 2do. et 3o. dispositus, cui deest plusquam caput: 4o. quia natura procedit ab imperfectis ad perfecta: 5o. quia foetus primo dispositus non animatur anima rationali: ergo neque 2do. et 3o. dispositus, proinde &.

R. no. subsumptam mi. Ad primam probationem dico non dari quidem organizationem propriam hominis, quae possit a sensu sine alio medio discerni, quia se solo sensus non potest discernere foetum, qui ex dictis vix vel discerni potest sive microscopio sibi visus confecto, vel nullo modo, quia fuit in superpositis punctis incorfuit; datur tamen organizatio vel indiscernibilis, vel discernibilis tantum dico microscopio, quod etiam per Adversarios debet esse verum, quia in foetu 2do. disposito non datur organizatio Animae vegetativae, sed quae conducit ad Animam rationalem, quae certe

con-

conductio discerni nullatenus potest: ad 2dm. disparitas est quia organizatio fetus equi, et leonis formaliter differunt, hoc est specie, ubi organizatio fetus humani et hominis adulti tantum materialiter differt; sicuti v.g. platea vix inchoata, et ~~perfecta~~ platea perfecta: ad 3iam. disparitas est quia in fetu 2do, et 3o. disposito membra principaliora sunt inchoata, et alia possunt inchoari, quod dici non potest de homine abscisso capite: ad 4am. dic satis naturam procedere ab imperfectis ad perfecta per hoc, quod organizatio gradatim perficiatur ab eadem natura: ad ultimum in tantum non animatur fetus primo dispositus, quia deficit organizatio, quod non evenit in fetu 2do, et tertio disposito: hinc in hoc casu debemus loqui de Anima rationali, sicut loquuntur Adversarii de fetu animato Anima vegetativa, et sensitiva sicut enim per ipsos defectu organizationis fetus non est animatus primo, et 2do.; bene vero tertio; ita Nos.

66. 4o. est dogma Ecclesiae non esse baptizandos neque absolute neque conditionate fetus abortivos, in quibus non apparet perfecta organizatio; est etiam statutum iuris canonici, et civilis maiori debere poena castigari procurantes abortum post perfectam organizationem; minori vero, procurantes antea: ergo quia antea fetus non animatur anima rationali. Tandem referunt Medici fetum non animari anima rationali: nisi post quadraginta dies. (loquor de fetu Maris), sed hoc non obstante ante hos dies datur Anima vegetativa, quia fetus nutritur, et crescit: ergo.

R. Ecclesiam optime prohibere colationem baptismi fetui abortivo nisi appareat perfecta organizatio, quia si nullus appareat vitalis motus, fetus censetur mortuus, sicque baptismi incapax; quod si motus appareant, docet Rituale Romanum

fœtum esse baptizandum. ius autem canonicum, et ciuile potius in nostram cadit sententiam; nullum siquidem ius statuit pœnas contra inferentes mortem plantæ, uel bruto: sed [tot] solo capite: neque dicas utrumque ius statuisse pœnas contra necantes brutum, si sit in uia ad hominem. Sed contra quia statuisset etiam pœnas contra dispergentes semen, quod est in uia ad hominem, ergo optime ergo statuta est maior pœna contra procurantes abortum fœtus perfecte organizati, quia certius est hunc animari Anima rationali, et consequenter cadere perfectius destruitur: quo ad Medicos dic fœtum primo dispositum non augeri per intro susceptionem, nam sumendo i. maternum sanguinem illumque conuertendo in substantiam propriam, quod est proprium nutriri: sed per iuxta positionem dictæ materiæ, quæ ex uirtute seminis materni uertitur in substantiam fœtus concrescentis: fœtus ergo secundo, et tertio dispositus, animatur per Aduersarios Anima uegetatiua, et sensitiua animatur per nos etiam Anima rationali propter dictas rationes. Itaque augetur embryo per iuxta positionem, quo modo augentur lapides, et metalla in fodinis; uel non per uenam umbilicalem trahitur sanguis modo non uitali, sicuti trahitur aqua a spongia, uel maternus sanguis immititur, ex quo a uirtute seminis paterni cum ore elaboratur.

Colligo Aristotelem docentem secundo de generatione Animalium carum successionem ubi concludit, non enim Animal simul fit, et Homo, nec Animal, et equus, debere intelligi de successione operationum, non animarum, quia eadem Anima prius elicit operationes uegetatiuæ, deinde sensitiuæ, tandem rationalis, et hæc explicatio deducitur ex contextu eiusdem Aristotelis. ex quo manifeste apparet ipsum exprimere seriem operationum quæ successiue ~~apparent~~ habentur non seriem successiuam Animarum.

Articulus tertius.

In quo consistit ratio formalis uitæ.

In definitione Animæ a priori possumus rationem uitæ ab

eadem

eadem Anima importatur, proinde examinandus, in quo consistat ratio formalis eiusdem vitæ, utrum in principio motus intrinseci, qua ratione viventia formaliter à non viventibus distinguuntur, quia viventia possunt aliqua motus ab intrinseco moveri, non sic non viventia ut communis fert opinio propter qd. ait D. Thomas prima parte, quæstione 18 Arto. primo dicendum, qd. ex illis, quæ manifestè vivunt accipere possumus quomodo sit vivere, quomodo non sit: primò ñ dicimus ãl vivere ubi incipit ex se motum habere, quandiu ñ ex se non habet aliquem motum, sed ab alio movetur, tunc dicitur ãl mortuum. Nomine autem motus non intelligo mutationem, seu transitum de uno ad aliud de novo acquisitum; sed operationem procedentem ab intrinseco principio productivo termini imanentis in principio, à quo producitur: per quam doctrinam satis constat quomodo etiam Deo ratio vitæ conveniat.

N. primò duplicem esse vitam, et duas opnes.; vita ñ alia è substantialis et in actu primo, qua vivens dicitur potens elicere opnes. vitales et hæc vita dicitur radicalis, alia è in actu 2do, qua vivens actu dicitur elicere opnes. vitales, et hæc dicitur formalis: opnes. autem postea aliæ sunt transeuntes, aliæ imanentes: primæ sunt, quarum terminus recipitur in ipso principio producente; contra autem debet esse viventia operari imanenter, sed quia etiam non viventia sic operantur, aqua ñ calefacta violenter se reducit ad pristinam frigiditatem producendo eam in sine venia fuerit; ideo &.

N. 2do: similiter immanentiam duplicem esse, una per identitatem, alia per unionem. prima est, cuius terminus productus virtualiter identificatur cum principio producente ita se habet intellectio essentialis in Deo identificata cum Divino intellectu: 2da. est, cuius terminus unitur simpliciter suo principio:

hæc autem imanentia per unionem adhuc ē duplex essentialis s. et accidentalis; essentialis ē, cuius terminus ita producitur ab hoc principio à quo recipitur ut neq. supernaturaliter possit ab alio produci, et in alio recipi; ita se habet cognitio creata V.G. intellus. Petri; accidentalis ē, cuius terminus ita producitur ab hoc principio, in quo recipitur, ut tam. adhuc possit ab alio produci, et in alio recipi: ita se habet frigus ab aqua in se productum, qd. potuit ab extrinseco produci et recipi in alio. Hinc vasius assignatæ opinionis supra ē rationem formalem uitæ esse principium per se motus intrinseci, seu operationis essentialiter immanentis. Omitto tam. illas particulas per identitatem, aut per unionem, quia requiritur conceptus formalis uitæ Deo, et Creaturæ intellectuali conueniens: his positis.

Conclusio: ratio formalis uitæ in actu primo, quæ omnibus uiuentibus ē uniuoca dicit esse principium motus, seu operationis uel intellectualis, uel organicæ essentialiter imanentis; ratio uero formalis uitæ in actu 2do. dicit actio uitalis ē essentialiter à uiuente; ita cum communiori sententia Ouiedus, Suarez, Poncius, et alij contra paucos.

Probatur prima pars. 1o quia incipiente, uel cessante motu dicimus, qd. uel incipit uita, uel cessat; si n. nil neq. mouetur, neq. nutritur neq. quid uitale agit ex D. Thoma superius citato dicitur mortuus: ergo. 2o quia ratio formalis uitæ ē, quæ conuenit omni, et soli uiuenti; sed ita se habet esse principium motus &c. ergo. Probatur, mi: homo, Angeli, et Deus sunt intellectionis principia, bruta sensationis et arbor nutritionis, quæ certè sunt actiones essentialiter imanentes; non uiuens autem uel ē principium operationis transeuntis, uel imanentis tantùm per accidens ut dictum ē supra de aqua calida, et in sortitione:

ne

ne obiectionib infra uidebimus; tum quia ratio uitæ in actu primo in eo formaliter consistit, quod uiuentia substantialiter distinguantur à non uiuentibus, sed uiuentia per dictum principium ita distinguuntur: ergo.

Probatur 2da. pars: ea ratio est uniuoca uiuentibus, quæ æqualiter participatur, et est omnino eadem in omnibus; sed eræ principium S. æqualiter participatur seu ita immanenter operantur Deus homo, ergo; ratio non uitæ præscindit ab immanentia per identitatem, uel per unionem, et solum dicit immanentiam essentialem, quæ æqualiter Deo, et homini ut formaliter uiuentibus conuenit, et sicut ratio entis est uniuoca Deo Creaturæ et ut entia sunt licet Deus qua Deus sit à se et Creatura, qua talis ab alio S, ita ratio uitæ in actu primo est uniuoca Deo, et homini ut uiuentia sunt licet Deus ut Deus immanenter operetur per identitatem, et homo ut homo per unionem; ratio fundamentalis est quia differentia non tollit uniuocationem.

Probatur prima pars: si mea intellectio V. G. posset recipi in intellectu [illegible] uel ab eodem produci esset eitalis denominaret me intelligentem ut supponitur et non esset ut probatur quia intellectio ut sit uitalis, et denominet me intelligentem in actu 2do. debet essentialiter à me produci, et recipi in me; non est potest intellectio denominare nisi intellectum in quo recipitur cum intellectio sit sicut forma non habens rationem puri termini, sed etiam actus potentiæ cognoscitiuæ, actus autem, et forma non denominant nisi id, in quo recipiuntur: ergo. S. Insuper non potest intellectio denominare nisi principium à quo producitur intellectio non est actio cum intelligendo experiamur euidenter conatum, sed actio non denominat agens nisi principium, à quo producitur: ergo. S. Immanentia

itaq. necessaria ad rationem vitæ ē essentialis, sicq. neq. per Dei potentiam mea intellectio in alio recipi potest à me influi. unde vivens in actu 2do. exercet essentialiter duplicem causalitatem unam in genere causæ efficientis, producendo actum vitalem, aliam materialis eundem recipiendo.

Ob. primò in primam: operatio vitalis creata non ē imanens neq. per identitatem, neq. per unionem: non primum secus non differret ab operatione vitali Dei; non 2dum. quia unio ē inter extrema distincta; sed operatio vitalis per nos non ē distincta ab Anima: go. &c.

R. ad operationem vitalem creatam distincta principia concurrere, nam præter Animam, vel Animæ potentiam, et obiectum concurrunt organa si sit operatio sensitiva, vel species ut comprincipium si sit vitalis in probabiliori sententia ubi duo munera præstant species, obiectivum s. repræsentando obiectum, et effectivum concurrendo effectivè cum Anima ad operandum. operatio go. sumi potest vel adæquatè, vel inadæquatè; primo modo si sumatur secundum omnia simul sua constitutiva: 2do. modo si sumatur 2dum. alterum tantum. Hinc operatio vitalis creata ē imanens per unionem, sed inadæquatè ex parte s. alterius Animæ, nempè per id. differt ab increata, quæ dicit adæquatam identitatem cum essentia Dei non indigens comprincipio effectivo distincto ad suam operationem vitalem; deinde ē imanens per unionem, sed inadæquatè, sicuti n. species unitur Animæ, ita operatio ex parte speciei, sicq. inadæquatè sumpta recipitur in Anima per unionem. Præterea operatio vitalis inadæquatè sumpta ex parte Animæ non ē distincta ab Anima, ex parte principij distincti ē distincta ab Anima, sicuti ipsum principium ē distinctum v.g. species.

Ob. 2do. plura primò: essentia non viventium ē principium motus essentialiter imanentis, ut et ipsa producat suas proprietates: go. &c. 2do: nutritio ē actus vitalis, sed terminus eius non ē essentialiter imanens nam substantia quæ per nutritionem acquiritur posset à Deo separari.

di rei, quę nutrit: go. 3o: lux producta à Sole non potest produci ab alio principio: go. Sol ē principium termini essentialiter immanentis; sed Sol non viuit: go: 4o: Deus viuit, et tam. non potest operari immanenter nã sic operari ē recipere, sed Deus nihil potest recipere cum hoc dicat imperfectionem: go.

R. ad primũ proprietates produci essentialiter à motu intrinseco, non intellectuali aut organico, qd. tam. requiritur ad vitam ex definitione Animę; omnis go. vita dicit motũ ab intrinseco, sed non ē contra omnis motus ab intrinseco dicit vitalis: sic ab intrinseco lapis mouetur ad centrũ, et ignis ad spherã, et neuter viuit cum motus non sit intellectualis, et organicus; carent ē potentia cognoscitiua, et organis: ad 2um. dico nutritionem vitalem, et immanentem fieri per intro susceptionem per hoc, qd. materia cibi intus suscepta vertatur per actiuitatem nutritiuã in substantiã aliti, non per iuxtapositionem, quę vitalis non ē ut supra: ad 3um. omisso antecedente, quare ē lux Solis non possit produci à Deo?, no. consequẽ. ut ē terminus sit essentialiter imanens debet non posse produci ab alio principio, et recipi in alio subiecto distincto à principio producente. lux autem à Sole producta recipitur in aere. ad 4um. nihil Deus potest recipere pe unionem: secus daretur compositio phisica in Deo; potest tam. per identitatem recipere, cui non repugnet potentialitas metaphisica Deo.

Ob. 5o. in tertiã, repugnat Deũ non posse producere se solo actũ intellectionis, quam producit simul cum meo intellu. cũ Deus se solo possit quidquid potest cum Creaturis: go. Ꝝ.

R. Deũ posse Ꝝ loquendo de effectis non attigatis ut sunt actus vitales. potest tam. producere se solo radicaliter, quis. potest producere, vel destruere Creaturã, à qua sunt actus vitales, non formaliter, neq. hoc repugnat eius virtuti

sicuti diximus alibi de Chimera, actus autem vitalis, qui sit à principio, et non sit in principio producente eum, est non est vitalis, sicq. chimericus.

Collige ad clariorem sensus conclusionis da. posse discrimen viventium à non viventibus, per hoc qd. viventia in actu primo habeant in se ipsis principium, qd. per se est institutum ad acquirendum ipsis perfectionem aliquam eis non debitam ex vi suae generationis, sed superadditam, sic argumentatio non est propria perfectio viventis ex vi generationis debita, alias in eo instanti foret in actu violento, et nulla generatio foret naturalis. idem dicendum de generatione activa, et sensatione &. sed viventia si habent in se tale principium, idem per se, et primario ordinatum ad acquirendam sibi aliquam perfectionem debitam ex vi generationis, ita ut sine illa sint in statu violento, ut constat in gravi, et levi, quae tunc ab intrinseco moventur cum sunt extra proprium, et naturalem locum, et quiescunt si sint in tali loco. dixi, qd. sit per se institutum &, quia si eam perfectionem in alieno supposito producunt, ut cum Angelus causat intellectionem in alio Angelo hoc sequitur per accidens; per se non, et primario tale principium respicit proprium suppositum: unde debet esse per se principium opnis. immanentis, licet adoerio recipiat opnem. transeuntem; ubi alia principia, vel per se respiciunt opnem. transeuntem, ut cum Coeli agunt in haec inferiora, vel indifferenter respiciunt utramq. opnem. ut in igne producente in se, vel in alio calorem.

Dices hanc doctrinam non valere in Deo, qui licet vivat, tamen debetur omnis perfectio, neq. in Angelo, cui debita est cognitio ex natura sua.

Sed contra ex primo probatur Deum non habere circa suas operationes vitalitatem productivam, quia perfectiones Dei non producuntur, sed ab essia. illatam per Theologos; vel dic deberi Deo omnem perfectionem vitalem, non qua vivens, sed qua tale vivens, infinitum i. nullam admittens

imper.

imperfectionem, et certe quo ad generationem vitalem convenit Pater æternus cum planta consequenter in vita productiva non disconvenit. ad 2dum. resp. Angelo deberi ex vi productionis cognitionem aliquam, si non nullam haberet, esset in statu violento ut lapis sursum, quia potentia Angeli est ad utramlibet, nec est naturaliter determinata ad unum ut potentia lapidis.

Articulus quartus.

An omnis Anima sit indivisibilis.

Tanquam indubitatum suppono Animam ralem. esse indivisibilem, quod patet ex Scriptura ubi Anima sæpissime vocatur Spiritus: sic Ecclesiastes cap. 12 habetur: et revertatur pulvis in terram suam, unde erat et spiritus redeat ad Deum, qui dedit illum: similiter prima ad Corinthios cap. 2do. Apostolus nominat Animam spiritum, et etiam cap. 5 ubi ait: ut Spiritus salvus sit in die Domini nostri Jesu Christi. Traditur hæc veritas etiam ab Aristotele pluribus in locis signanter 2do. de Anima cap. 2i, et in 3tio de Anima n. 32; potest etiam sic ratione ostendi: Anima est immortalis: ergo est indivisibilis: antec. examinabitur in proprio loco. Probatur consequentia: si Anima ralis. esset divisibilis non esset immortalis: ergo. Probatur antec. ex quo Anima totum informet corpus vel per augmentationem corporis Anima dilataretur, vel nova forma adveniret: si primum Anima transiret de subiecto in subiectum. et sic mutationi subesset: si 2dum: ergo. non esset una tantum Anima ralis. in eodem corpore sed duplex disparata, et quidem dependens a subiecto, quod est esse corruptibile, et generabile, sicque non esse immortale; similiter abscissa parte aliqua corporis si divideretur, etiam Anima, de una Anima rali; quæ prius erat efficerentur duæ,

una esset in corpore, alia extra, una consequenter posset exercere actus alteri oppositos, una moveri, alia non; sed hæc omnia arguunt Animã in continuo motu sicq. mortalem: ergo de Anima rati. dubiũ non ē esse indivisibilem. Fit ergo. dif: facultas de vegetativa, et sensitiva;

N. primò divisionem phisicã quantũ pertinet ad præsentem materiã aliãd esse in partes essentiales, aliãd in partes integrales: pri. modo veniunt materia, et forma, quæ verè sunt indivisibiles: 2do. modo fit quæstio an sint indivisibiles Animæ vegetativa, et sensitiva ita qd. tota Anima correspondeat toti corpori, et sit in qualibet parte eiusdem, an vero tota Anima toti corpori correspondeat, et pars parti, et sic sint divisibiles.

N. 2do. duo esse brutorum genera unũ imperfectũ, perfectũ aliud; bruta imperfecta sunt, quæ etiamsi habeant abscissas partes, adhuc vivunt per aliquod tempus; ita se habent ferè omnia reptilia, lacertæ V.G. vermiculi, serpentes &, et hac ratione hæc bruta insecta dicunt; perfecta sunt, quæ si habent præcipuas partes abscissas desinunt vivere; ita se habent cætera Animalia, puta equs, leo, canis &

Concludo omnis Anima præt. rationalem sive perfecta sive imperfecta, ē divisibilis. ē Mastrij cum Schola Scotica Scobelloni cum Recentioribz magis comunitz contra Platonicos ponentes omnes Animas indivisibilem, quos Platonicos secutus est Simplicius, qui in hac sententia apostatavit cum Thomistis à Schola Peripatetica contra Jandunum et alios asserentes stando lumini naturali Animã ratĩ etiã esse divisibilẽ, licèt lumine Fidei aliter sit sentiendũ contra Godoin Banes, Complutenses, et alios Thomistas volentes Animas imperfectorũ esse divisibiles, et indivisibiles illas perfectorũ.

Probatz

Probatur de Anima vegetativa, nam si ex arboribus ramos abscindes, et denuo hos ramos humi demandes iterum virescunt, et in novas arbores accrescunt; quin imo si ramum separatum ab arbore inseras iuxta regulas agriculturae, meliores abscissis ab arbore producit fructus ramus ille; deinde probatur de Animalibus imperfectis, in quibus apparent sensus et motus, dolent n. si in parte resecta pungantur, et in hac materia insigne ē testimonium D. Augustini libro de quantitate animae, cap. 31 referentis in quodam Rure in agro Liguriae degente vidisse vermem multipedem in plures dissectum partes in singula parte eumdem motum conservasse quem ante dissectionem retinebat; ita quod pars quaelibet integri Animalis munus gerere videretur.

Probatur postea de Animalibus perfectis sic: anima equi v.g. educitur de potentia materiae organizatae: ergo ē divisibilis, et materialis: antec. ex se non indiget probatione, nam si non educeretur esset aliquod per se subsistens et spirituale, quia esset independens à causa materiali sustentante eductionem, quod tamen ē falsum. Probatur consequentia: omne quod educitur ab aliqua materia divisibili et extensa, ē divisibile et extensum, atqui materia organizata ita se habet: ergo. Probatur maior: anima equi, vel tota educitur de toto subiecto, et eiusdem partes educuntur de partibus, et sic ē divisibilis, quae resultet à partibus divisis, vel educitur tota de toto, et tota de singulis partibus; hoc autem dici non potest sicuti dici non potest, quod educatur ab unica parte indivisibili subiecti; quia, quod produci potest his modis non exigit subiecti extensionem: ergo cum cogitari non possit alius modus eductionis debet educi ab aliquo divisibili, et extenso: ergo. Atque autem vere probaret sic auctoritate Aristotelis confirmo qui in libro de iuventute et senectute cap. primo postquam Animae plantarum et ~~aliarum~~ Animalium imperfectorum concessit dictam divisibilitatem, de Anima perfectorum Animalium subiungit: optima autem

constituta Animalia hoc non patiunt propterea qd. natura ipsorũ ut probabile ē maxime ē una: quapropter et parvũ rerum quedã faciunt divise particularũ, quia habent aliquã animarũ passionẽ, per quas ultimas particulas habet, qd. licet partes divisę modico tempore vivant; tam. hoc non obstante semp. valet dicere, qd. vivunt; maxime cũ natura ipso: nũ sit una unitate continuationis, non indivisibilitatis.

66. primo probando Animã ratⁿ. esse divisibilem; tũ quia per Arlem. Deus ē indivisibilis quia non ē in materia, sed Anima ratis. cũ sit in corpore ē in materia: go. nec non ab eodem Arle. habet, ideo homo abscisso capite non loquit, quia caret organo vocis, non quia Anima sit indivisibilis; tũ quia abscisso capite multi ambulaverunt ut dicit de S. Dionisio nec non caput S. Pauli abscissũ tres edidit saltus; tum quia homo ē extensus: go. etiã eius Anima; tũ quia quidquid recipit ad modũ recipientis recipit, sed Anima ratis. recipit in corpore extenso: go., tũ quia sequeret pedem posse intelligere quia in eo ē Anima, tũ quia Anima ratis. ē eadem realiter cũ sensitiva, sed hęc ē extensa: go. et illa, tũ quia qdo. unũ ē totũ in uno non potest esse extra illud, atqui Anima ē tota in capite: go. non ē in pede. Confirmat primo, quia Anima ratis. habet partes intensivas, quę si protrahant evadunt extensivę, qd. patet in Angelo, qui licet spiritualis tradit ad divisionem loci, et corporis. Confirmat 2do., quia si intellectio foret indivisibilis sequeret, qd. si intellus. consideret Cęlũ, et postea obstaculũ aliquod mediaret statim mutaret tota intellectio, qd. dicere ē maximũ absurdũ: go.

R. ad primũ tum quia causalem Arlis. non valere nisi in hoc sensu, qd. Deus careat materia, non tam. qd. exclu dat

dat a ratione indivisibilitatis etiam Animae ralem. certo id in materia sicuti non materia nullum accipit detrimentum a forma ita neque a fortiori forma a materia, et in 2do. tacite locutus est, quod homo abscisso capite non loquitur quia caret organo vocis, non tamen exclusit indivisibilitatem Animae; ad 2dum. tum quia dico aliquando ex miraculo aliquos fuisse locutos, anhelasse, et saltasse, non tamen; quod Anima divisa fuerit aliquando naturaliter, quia spiritus vitales, et animales moti ante abscissionem ab Anima adhuc conservabant naturaliter motum, ad tertium dico quia conc. antec., quo ad partem corporis, et neg. consequentiam, quia licet anima sit tota in toto corpore, et tota in qualibet parte, tamen ratione spiritualis extensionem non patitur; eo modo quo licet Angelus habeat spiritualem magnitudinem, est tamen formaliter indivisibilis. potest totus existere in unico puncto, quod dici non potest citra miraculum de corpore. ad 4um. dico animam virtualiter esse divisibilem, sicuti per diffusionem sui Angelus etiam est divisibilis, et sic dicitur anima pro modo recipientis recipi, non tamen formaliter est divisibilis, et per hoc patet quid dicas si fiat obiectio quod actus debet proportionari potentiae, quia actus in ratione habitudinis non entitatis debet ita proportionari; secus anima recepta in corpore est materialis sicuti corpus, et accidens receptum in subsistentia esset substantiale, sicuti subsistentia: ad quintum dico pedem non intelligere quia in pede non dantur organa sufficientia ad intellectionem, proinde illorum defectu oritur, non animae, quod pedes non intelligant: ad sextum habes quid dicas ex ~~Animastica~~ Articulo secundo: ad ultimum patet falsitas maioris in rebus spiritualibus virtualiter diffusis ut dicebam supra de Angelo. Ad primam confirmationem in tantum partes intensivae animae rationali possunt competere, quia recipiunt eamdem

partem subiecti, non tamen per hoc possunt fieri extensæ dictæ partes, quia extensio facit mollem, quæ repugnat rei spirituali, et ad illud de Angelo iam potest solutio ex dicendis. ~~Ad 2dam confirmationem, mutari totam intellectionem, accidentaliter variat essentiam rei~~

Ad 2dam confirmationem nego mutari totam intellectionem; accidens non variat essentiam rei.

Ob 2do. probando animalia imperfecta esse indiuisibilia: si lacerta uel serpens pungant in aliqua corporis parte statim refugiunt et ad locum doloris contorquent caput: ergo eadem anima est in parte corporis, et in capite: ergo indiuisibilis deinde si ... cor posset habere dispositiones animæ eiusdem rationis cum cerebro, quod repugnat.

R. lacertam, et serpentem contorqueri ut si possunt adiuuent partes corporis, quæ fuit offensa cum detur subordinatio partium alteri principaliori parti corporis ut optime insinuat Aristoteles de generatione cap. 7. Ad additum nego esse absurdum quod cor habeat dispositiones Animæ eiusdem rationis cum cerebro; sicut ergo calor, et a lumine, et a sole, et ab igne et a motu productus eiusdem rationis, ita ... Hinc aduerte, quod cum dicitur a... insectis per, quod uidetur negari animæ diuisio, consequenter dici negationem sectionis nihil aliud intelligi, quam quod animalia habent quodammodo quandam indiuisibilem uirtutem, quæ diuisa ita se habent ac si diuisa non essent cum adhuc uiuant, usque se moriendo uitales operationes exercent.

Ob. tertio contra diuisibilitatem animalium perfectarum: ex Aristotele libro primo de Anima, cap. 94 dicente omnem animam esse indiuisibilem et libro de iuuentute dicente animam animalium perfectorum esse maxime unam, et libro primo de generatione cap. 3 s'uolente in augmentatione partem 2dum formam remanere, non autem partem 2dum materiam: ergo forma est indiuisibilis.

R.

R. ad primum textum uel Aristotelem intellexisse omnem animam valem. esse indivisibilem, uel si Scotus est in genere de omni Anima etiam brutorum intellexit de indivisibilitate lato modo prout importat connexionem partium, quae necessaria est ut ad vivat, uel intellexit indivisibilitatem 2dum partem, non tam. 2dum exteriorem: ad 2dum textum dic docuisse animam perfectorum animalium esse maxime unam unitate continuationis non indivisibilitatis: ad 3um dic sy manere non importare indivisibilitatem, sed conservationem, quae certe est 2dum formam. materia non successive deperdit, at successive novam acquirit.

Ob. 4o: contra eandem sum primo: conceptus animae est, quod sit actus corporis organici, atqui anima existens in parte corporis abscissa non esset nisi actus corporis non organizati: ergo: 2do; quia per separationem toto corpore posset vivere: 3o. ani. diceunt bonum a ma. quod posito si equus uno pede attingeret aquam calidam, et alio frigidam est necesse ut principium cognoscendi sit idem: ~~[illegible]~~ 4to daretur maior vitus in corpore animae mollis quam in corpore exiguae mollis, quod est contra illud dictum: virtus unita fortior, et contra experientiam.

R. ad primum negando mi., etenim illa pars corporis esset organizata: unde licet non tota anima illam partem informaret, pars tam. animae bene haberet rationem actus circa partem corporis organici: ad 2dum. no. quod. pes posset vivere defectu necessariae connexionis, quae per abscissionem tollitur, qua connexione ablata, deficit et vita: ad 3um. dico illud principium cognoscendi necessario esse unum et idem totaliter resultans ex pluribus partialibus correspondentibus equo v.g. tangenti uno pede aquam calidam et alio pede frigidam: ad 4um. dic in corpore animae mollis, quod daretur maior virtus extensiva non tam. intensiva, quae in toto corpore parvo reperitur non solum quod proveniat ab Anima, sed etiam a spiritibus vitalibus, qui sunt magis uniantur in corpore exiguae mollis, quos

in corpore animiq mobili ideo in illo vividius excitans potius, quam in isto, et propter hoc afficit illud comune: virtus unita fortior, sicq. admittere divisibilitatem animæ in perfectis animalibus non ē aliquid contra experientiam admittere.

Colligo animalia perfecta dicere ex natura sua dependentiam in conservari à tribus partibus nobilioribus corporis, scilicet epate, corde, et cerebro, sine quibus vivere non possunt. insecta vero dependere tantùm à canale quodam correspondente à capite usque ad terminum spinæ dorsalis, et certè si insecta in longum illius canalis dividantur statim illa perire docet experientia.

Articulus quintus.

An animæ divisibiles sint homogeneæ, vel etherogeneæ.

Supposita divisibilitate animarum materialium dubitatur an anima, quæ ē in pede sit eiusdem rationis cum anima quæ ē in capite, id. ē idem ac quærere an animæ divisibiles sint homogeneæ, vel etherogeneæ.

Concludo esse uniformes, et homogeneas. Ita Illustrius Scotel. leus, et magis communiter.

Probatur primo: si ita non esset unum per se, et in unica specie, sed unum aggregatum per accidens, et in diversis speciebus id. clarè patet, nam ea partim faciunt unum physicum substantiale per se, quæ habent rationem actus, et potentiæ, sed pedes non sunt actus capitis: ergo: 2do: licet in anima dantur diversæ dispositiones adhuc tamen anima rationalis in homine ē eiusdem rationis in omnibus partibus: ergo à pari:

30.

2°. idem principium per diversa instrumenta potest diverso modo operari sic flectendo eandem vocem variat cantum Luscinia, et idem aer diversum sonum facit si in diversis recipiatur fistulis.

Ob. primo: pars animae canis, quae est in pede exigit formam, et temperiem pedis, et pars animae canis, quae est in corde exigit formam, et temperiem cordis, secus illa pars esset in statu violento quia careret debitis sibi dispositionibus.

R. no. ante. primo posita sententia data supra de anima vali. 2do. quia pars illa existeret in pede, et de facto cor informaret, quia de facto est educta ex materia constituente. Hinc nota animam integram omnem organizationem requirere, et similiter partem, non quidem totam sibi requirere, sed etiam alijs partibus: unde de ratione cuiuslibet partis est exigere totam organizationem, et dispositiones debitas parti, quia anima non introducitur in corpore nisi corpus sit organizatum, et pars illius requirit sibi hanc dispositionem, vel illam, indeterminate tamen; per hoc autem pars non esset in statu violento quia anima haec non est in statu violento licet non exerceat suas operationes modo aequali; secus anima corpori unita esset in statu violento, quia unita corpori ad operes dependens a fantasmate, et sensibus non elicit operationes aequalis nobilitatis ac in statu separationis in quo statu nullatenus dependet a sensibus, et fantasmate.

Instabis per nos pars animae informans V.G. cor educitur ex materia constituente cor: ergo non est homogenea ad partem animae informantis pedem: consequentia constat quia anima educta de subiecto substantialiter diverso est diversa. sed pars animae educta ex materia constituente cor est educta de subiecto substantialiter diverso: ergo &.

Sed contra no. conque. Ad probnem. dico ex diversitate subiectorum optime argui animarum diversitatem si subiecta sint adequata, et spectent ad diversa supposita, quia sic una exigit dispositiones diversas ab alia: in casu autem subiecta quae animantur sunt inadequata non relate ad animam integram, sed relate ad partes.

Urgebis licet subiecta sint partialia, tamen formae partiales important diversam rationem, quae educuntur de subiectis diverso modo dispositis, quia aeque licet subiecta in casu non sint adequata, partes animae dabiles erunt diversae rationis, ita quia heterogeneae, quia sunt eductae ex subiectis diverso modo dispositis.

Sed contra no. quia formae partiales important heterogeneitatem per quam sane assignatam, sed est quia non requirunt proprias dispositiones alterius formae quod in casu non admittimus, licet de hoc non sit quaestio ut videtis.

Ob. 2do: fiat casus quod deus duas animas, separatas a corporibus, et unius animae unius pars cordi correspondens desit, vel anima mutilata potest informare corpus, vel non: si primum quia cor vivere sine anima: si secundum quia eius essentia est diversae rationis ab alia, quia si esset homogenea posset sine ea parte quae deest corpus informare.

R. animam mutilatam posse informare corpus si non totum, quia parte caret saltem partes principaliores, et magis ad vitam necessarias puta cor cerebrum etc. vel dici potest quod licet indifferens anima informet corpus, tamen potius exigit informare, quae ad vitam magis conferunt.

Articulus sextus.

An eaedem Animae in specie sint in perfectione aequales, et quidem de facto.

Breviter haec difficultas procedit quoad de facto, non quoad de possibilitate nam non praescindere ab alio quaesito quod. posset fieri an deus posset creare animam talem, quae sit aliis animabus perfectior; suppono autem tamquam certum in perfectione accidentali physica, et morali animas esse inaequales; nam de facto ego video homines aliquos ingeniosos, et morum integritate venerabiles, ut nos omnes evolut deliocti, alios ingenio rudes, et contra nos in vitiorum ceno submersos: quo supposito examinandum superest an sint animae aequales in perfectione substantiali.

con=

Concludo omnes animæ eiusdem speciei sunt æquales de facto in perfectione substantiali. Ita Durandus, Oviedus, Tolletus et alii contra Caietanum, Suarez, Scotistas, aliosque.

Probatur nec datur inæqualitas in animabus eiusdem speciei quo ad perfectionem substantialem, nec oriri ex inæqualitate operationum, nec a gradu specifico nec individuali; sed ex nullo capite dicta inæqualitas oritur: ergo maior est certa apud omnes, secus assignetur, ex quo capite oriatur: minor probatur quo ad primam partem, primo quia diversitas operationum oriri potest, et debet ab accidentali organorum inæqualitate, quibus tanquam dispositionibus correspondet proportionatum principium operationum: 2do. quia stante eadem anima invariata datur operationum inæqualitas. sic patet quod una die eos melius studetis, quam alia et quod homines omnes facilius operantur iuventuti, et virilitatis tempore, quam pueritiæ et senectuti: unde nam peto tanta diversitas est ab anima non certe, quia hæc supponitur eadem invariata: ergo oritur ab organis diverso modo animam applicantibus.

Probatur 2da pars: omnes animæ in gradu specifico conveniunt univoce ergo. Probatur tertia pars: inæqualitas debet esse in alio prædicato quod sit principium operationum, sed gradus individualis talis non est, quia tantum spectat ad lineam naturæ ut ratio formalis agendi ergo.

Ob. primo: dantur de facto plura individua inæqualia eiusdem speciei primo quia frigus ut quatuor est eiusdem speciei ac frigus ut octo, et tamen sunt in perfectione inæquales ut decem maior convenientia invenitur inter duo frigora ut quatuor, quam inter frigus ut quatuor, et frigus ut octo: 2do. quia plus differt pulcher a deformi, quam pulcher a pulchrio. Porro duo individua accidentaliter differunt: ergo possunt differre etiam substantialiter, unde ꝯ.

R. no. antecedens ad primam probationem. dico, quod illa duo frigora sunt inequalia in perfectione accidentali s. intensionis, non in substantiali gradus individualis, stante ā inequalitate intensionis unum frigus equaliter distinguitur ab alio: Ad 2dam. probationem idem respondeo, et certe si pulcher progressu temporis deformis fiat vel ē contra Anima eius non mutatur: ad 3am. no. consequentiam si procedat de facto, dispa. ē quia perfectio acci. dentalis suscipit magis et minus, unde ā subiectum ē magis frigidum, sed effectus formalis gradus individualis non susci pit magis, et minus: unde non valet Petrus magis realiter distinguitur ā Paulo.

Ob. 2do. plura primo inter differentias specificas eiusdem generis datur inequalitas: sic differentia hominis ē inequalis differentiae Dei: ergo datur etiam inter individuales eiusdem speciei: 2do. inequalitas operationum arguit inequalitatem principiorum, sed operationes individuorum eiusdem speciei sunt inequales, et certe actiones spirituales independentes ab organis sunt inequales in hominis: ergo etc. 3o. inequalitas individuorum facit pulchritudinem Universi: ergo etc.

R. ad primum dispa. esse, quia facere differre, quod ē effectus formalis [illegible] rentie specifice suscipit magis et minus, cum possit unus magis vel minus differre ab alio iuxta maiorem vel minorem excessum perfectionis; sed facere [illegible] singularem unum non esse aliud non suscipit magis, et minus: ad 2dum. dico inequalitatem operationum inferre inequalitatem in principio non remoto, sed proximo, anima s. ut affecta organis perfectionibus, s. imperfectionibus tanquam dispositionibus, seu diverso modo applicantibus ad operandum: hinc dico actus spirituales non dependere ab organis effective, quia hec utpote materialia non possunt in spiritualia influere. dependere tamen dispositive, quia Anima [illegible] ē in corpore ab ipso ut conditione applicante in operando dependet: 3um. dic inequalitatem accidentalem [illegible] sufficere in favorem

perf.

Articulus septimus.
Quænam partes corporis informentur ab Anima.

Dixerunt aliqui, quod fuit Anima in una corporis parte residere ita, ut ad exigentias aliarum partium concurrint sicut Rex ... idem haberis in una sui Regni civitate quo vero corpori penitus hinc illinc... ad ... discurrit; hujus autem ... alij cor, alij cerebrum, alij ... alij ... et alij aliquem locum corporis ... dixerunt; ... autem est Animam informare illam partem corporis, ... vitalis operas, et hac de causa investigamus quænam partes corporis informentur ab Anima: pro solutione.

Nota: Alias esse partes ... solidas, et sicut ut ossa nervi nervique cartilagines, arteriæ, ungues, cornua, capilli, ... alias ... fluidas, ut sanguis atra, et flava bilis, pituita ..., qui humores correspondent 4 elementis ... sal, semen ...: alias medias ut adeps caro medulla, ... notandum partes alias esse primarias, alias secundarias; primæ sunt quarum una totaliter ablata tollitur vivens ut caro, sanguis ... 2dæ sunt, quibus totaliter ... non tollitur vivens ut dentes, ungues ..., ... dantur aliquæ nullo modo integrantes ..., ... excrementitiæ ut sudor, saliva ... his posinis.

... omnes, et solæ partes illæ sunt animatæ, in quibus apparet aliqua organizatio, et operatio vitalis: unde animantur partes perfecte solidæ et mediæ excepto adipe, et medulla in quibus non est organizatio, partes vero perfecte fluidæ ... et excrementitiæ non animantur. Ita ... hic contra ... sentientes sanguinem in ...

nutrimentalem, et naturalem, et 1am volent esse animatam.
Probatur primo universaliter: in omnibus, et solis partibus
ponenda est anima, in quibus apparent effectus proprii
animae, et comprincipia requisita ad illos; sed operatio vitalis
est effectus proprius animae, et organizatio v.g. ad laniandum, et
meatus, seu pori nutritivi alimenti, est comprincipium requi-
situm ad operationem vitalem ergo. Probatur 2do: de partibus
perfecte solidis, et medijs excepto adipe, et medulla;
augmentatio non per intussusceptionem est operatio vitalis;
sed haec datur in dictis partibus ergo. Probatur minor: tum etiam
crescunt secundum omnem dimensionem, quod indicat augmen-
tationem per intussusceptionem, tum quia capilli poros
habent, et meatus; dentes vero habent canaliculos per
quos cum carne continuati recipiunt alimentum; ergo &.
Probatur 3o: partes perfecte fluidas, et pure excrementitias
non animari, et maxime sanguinem; primo quia
sanguis per nutritionem convertitur in carnem, sed illud
alimentum, quod convertitur in substantiam viventem non
potest esse vivens; [illegible] idem verificatur in reliquis ergo.
2do quia si foret animatus deberet esse [illegible] anima
[illegible]: 3o si foret pars corporis, et signi-
ficaretur nomine corporis, quod non, secus ponerentur [illegible]
sub speciebus Eucharisticis non tantum concomitanter: 4o.
sanguis non peragit vitalia; si non ita peragit maxime
quia movetur ab intrinseco, quod non valet ab Aristotele loco notiva
[illegible]um, et sensitivum dicuntur ad convenientiam, sanguis autem non
est sensitivus: 5o sanguis non potest continuari cum alijs partibus
nam liquidum non continuatur cum solido: 6o si daretur transmu-
tatio formae in aliam eiusdem rationis, nam in sanguine animato
animae Matris succedat et anima Filij cum esse sanguine Matris fit
caro corporis Filij: Hinc a fortiori probatur de semine, et lacte,
quae nihil sunt, quam sanguis alteratus magis v. concoctus, et depuratus.

Ob.

Ob. primo dentes non sunt animati, et probatur primo pueri, et senes naturaliter carent dentibus; non potest autem et carere partibus animatis naturalibus: 2do. dentes sunt durissimi: ergo non possunt crescere per intussusceptionem quia sunt partes minus necessariae quam sanguis.

R. no. antec. Ad pri. probationem. dico posse et carere si non radicibus primario saltem 2dario integrantibus ex in[illegible] et defectu virtutis et in puero, et senibus. hinc senes [illegible] bene dentatos videmus usque ad ultimam aetatem, cinde sicuti folia, et fructus sponte cadunt ex arbore ita caro in senibus minuitur sicut animatur. Ad 2dam. dico sicuti ossa licet durissima aeque ac dentes, tam. animantur, et crescunt per intussusceptionem ita a pari &. Ad 3iam. dico dentes non esse magis necessarios quam sanguinem, sed nobiliores, utpote animatos, quibus necessitas data non obstat sicuti aer certe est magis necessarius ad vitam, quam pedes, [illegible] sine eo non possit homo vivere, bene tam. sine istis, et tam. pedes sunt animati non aer.

Ob 2do. capilli non animantur, et probatur primo, quia generantur ex excrementis: 2do. quia non crescunt secundum omnes dimensiones, sed in longitudine tantum, non in latitudine sicuti ungues, si n. signentur duo puncta in ungue post multum tempus eandem distantiam habebunt, et quia non habent terminum magnitudinis, quem habent viventia: 3o. cum cadunt, homo non dicitur carere parte vitali, sed hornamento: 4o. ratione debilitatis carent poris a quibus trahant alimentum: 5o. quia crescunt etiam in cadaveribus, quae tam. non sunt animata.

R. no. antec. Ad pri. probationem. omissis capillos generari ex excrementis, et dico non esse, [illegible]

inanimata sicut animalia genita ex putri non sunt putredo inanimata. Ad 2dam. dic capillos crescere etiam in sanitudine, videmus enim esse in Pueris subtiliores quam in Viris si frequenter radantur. Ad 3. quod additur dat contrariam experientia cum eodem modo crescant maculae unguium, quo caracteres descripti in cortice arboris; habent autem terminum magnitudinis, quem si non crescerent capilli Mulierum in infinitum extenderentur. quod si dicas semper crescere hoc provenit, quia ex quo tondantur impediuntur acquirere propriam terminum magnitudinis, quod si non impedirentur in crescendo non amplius crescere sicuti arbor recisa semper crescit. Ad 4tam. dico hominem carentem capillis non carere parte vitali primaria, sed 2daria integrante. Ad 5tam. patet quia quod telescopio pervi apparent non ne subtilissima sunt aranearum circa, et tamen poros habent, vivunt et crescunt. Ad 5tam. dic in cadaveribus recedente ob siccitatem carnem radices capillorum detegi, sicque videri crescere sicut vere non crescant

26. 3o. sanguis est animatus, et probatur primo quia movetur per venas motu circulari, accurrit ad faciem si quis erubescat, se retrahit ad cor si quis timeat, ebullit si quis irascatur, quae omnia vitam habent: 2do. sanguis est pars integralis corporis, et quidem primaria qua dempta tollitur esse, et omnis operatio vitalis: 3o. aperta vena exeunt spiritus magno impetu, quod rei inanimatae convenire non potest: 4o. habet plures fibras, per quas potest intro suscipere alimentum, et continebant eius partes animatas: 5o. denique 17 habetur anima carnis in sanguine est, cui accedit auctoritas D. Augustini dicentis quod aliquid vitale est in sanguine. Contra. 2do de aliis animalibus dicendum sanguinem requirere nostram sentire, et intelligere, et alios quandiu vita servatur sanguis

... animas: 60: Docent Theologi Verbum assumpsisse sanguinem: 7o: Sicuti assumpsisset ... inanimatam, et inanimatam; tandem ex Ecclesiastico habetur, ... 11, ... aris et uini: 90. Anima ... ad sanguinem, qui ut ... poni, ... calices uini, ... S.

R. no. antec., et ad primam probationem. Dico motum circularem sanguinis procedere a principiis et motu cordis; sanguis ... et alij humores ut dicunt Anatomici in iecore generantur deinde facta ... ... diffunduntur per partes corporis motu uitali effectiue ... ab anima efficiuntur, non formaliter cum non sit ab intrinseco ... organicus; circa motum autem irregulares sanguinis dico ... ex simpathia partis corporis, in qua continetur, qui ... propter uehementem imaginationem mouetur sanguis, ex quo non infertur esse animatum; sic de ... propter uehementiam timoris sudor erumpit, nec tamen animatus dicitur. Ad 2am. non omnem partem integrantem animari, sed eam solum in qua datur organizatio et operatio uitalis, quibus ex probatione caret sanguis. ... sanguinem non requiri ad uiuentis integritatem nisi ut aliae partes possint uiuere et uitaliter operari. Ad 3iam. ... sanguinem sursum erumpere eo modo quo aqua in fontibus artefactis, quae aperto ... sursum attollitur ... ... et ... ab aqua superueniente ita in casu. Ad 4tam. dico non omnes partes sanguinis esse fibrosas, sed fibras esse solum partes sanguinis magis glutinosas, non uiuentes inter se, neque cum alijs partibus ..., neque fibrae cum sint simul cum sanguine fluentes ideo ... sunt ad operationem uitalem. Ad 5am. Dico animam carnis esse in sanguine, ... formaliter, sed causaliter ... hoc est dispositiue, et conseruatiue

quia requiritur ad animam conservandam in corpore; idem
dic ad auctoritatem D. Aug. Ad 3m. auctori. Ad 4m. sensus
est, quod sanguis magis tenuis et formans spiritus, et melius
spiritus iuvat ad meliorem sensationem, et intellectionem.
Ad 2dam. dico, purum sanguinem animari transitive quia
mutatur in substantiam animatam non in transitive quia
sit animatus sanguis remanendo. Ad 6am. notandum dico
Verbum assumpsisse omnia pertinentia ad integritatem na-
turae rationalis, sicque etiam naturam inanimatam ad natura-
lem pertinentem. Ad ultimam dico animam connecti
mediate cum sanguine, actus enim est forma connectitur
immediate cum corpore, et mediante corpore cum
sanguine ex quo non sequitur animari.

Hinc male ab aliquibus distinguitur sanguis in imperfectum,
et nutrimentalem, quem dicunt inanimatum, et nutritioni
servientem, et in parte naturalem magis decoctum
et depuratum, quem dicunt animatum non servientem nutri-
tioni cum per Anatomicos totus sanguis sit continuus in
eodem corpore habens eadem accidentia.

Quaeres, utrum an partes quas dixi animari, animentur eadem
anima, vel distincta ab anima totius ut docuere D.
Bonaventura, Durandus, Aureolus, et alii:

Respondeo negative cum Mastrio, et Complutensibus ratio est, quia
nulla est necessitas animae distinctae [illegible]
[illegible] inconveniens si duas animari eadem anima;
item quia alias post mortem semper deberent illae
partes V.G. ungues capilli et crescere non remanente
anima, et materia utpote magis excrementitia post
mortem erat copiosior, quod non, Ad. [illegible] Verbum non
solum partes corporis necessarias assumpsit, sed etiam
quae ad ornamentum spectant ut docent Theologi. Si ego
iste

ita partes haberent proprias animas, ut in triduo mortis Christi Verbum fuisset illis partibus unitum, et consequenter bene dici poterat, ut idiomatum communicatione, Deus exercere opera vitæ corporeæ; quemadmodum Ss. Pr. dixit, neque in Sacramento ... ex vi Verborum pilli, et ungues essent sub speciebus panis, quia verè sunt corpora omninò distincta, imo et supposita diversa. Addo ungues se habere ad corpus sicuti ad arbore folia, inserviunt n. ad totius conservationem aliarum partium: ergo ne folia habent animas distinctas ab anima plantæ? ita n. pari ...

Dices partes excrementitiæ ut ungues, pilli non possunt animari eadem anima, quia totus animatus, quia crescunt etiam in senectute, imo magis crescunt etiam in morbo, et tamen virtus totius animæ sive est debilitata imo post mortem animalis aliquando crescunt ... eiusdem augeri anima propria, tum quia repugnat hæc excrementa in homine animari anima ..., et quo ad validitatem; quia deberent saltem sentire

Sed contra ad primum ... quia in tantum in senis, et senibus magis crescunt capilli, quia ait Arist. ... de generatione ... plus excrementi manet ad eos augendos, quia minus alimenti consumitur ad nutriendas partes principes ob debilitatem sive morbi sive senectutis; et certè videmus aliquando deficientibus excrementis deficere ... officit ergo debilitata virtus animæ nec ... requiritur magna vis, et ex alia parte suppletur ex materia copiosiori. Post mortem dico vel verè non augeri, sed apparent, eo quia vel in mortuis exsiccatur, et contrahitur:

unde illa crescere videntur quia cum sint dura in eadem magnitudine persistunt, vel si crescunt hinc erit quaedam additio per iuxtapositionem excrementi, i. e. a modico calore coagulati; non autem erit actio vera vitalis, quia semper deberent semper contingere, et melius durare, quod est contra experientias: ad 3dum. nego repugnantiam quia non sunt partes mere excrementitiae, sed aliquo modo inserviunt homini, decorant ut unitae ab anima valent informari, non tamen est necesse quod omnes operationes vitales exerceant [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Quaeritur 2do. quaenam sit pars principalis, in qua sit anima.

Dicendum sedem animae unam esse debere non plures, ideo non plura principalia membra, sed unum, quod absolute sit primum; ordo enim est dispositio plurium inter se, et ad unam partem iuxta Aristotelem 5o. metaphysicorum textu 16, vel aut inter membra datur ordo, quo unum ab constitui, debet ex illis aliquid esse primum; quod si prima membra essent plura, vel erunt coniuncta, et complicata vel non: si primum 2dum. et non erit primum; si primum ergo debet dari forma in unum [illegible] digens, et quidem ita ut una sit exigens sedem unam in corpore. Adde quod si ut in hoc mundo datur unum primum principium unum primum mobile, et sedes primi motoris per suum ordinem ita et in homine, ut docet Aristoteles paulo ex 12 metaphysicorum, textu 17. Et dicendo hanc sedem esse non posse esse quamlibet partem, sed debere esse ex principalioribus, consequenter ex numero solidarum. Unde, et non animantur: unde male assignatur ab aliquibus pro sede Animae, aut spiritus vitales aut sanguis purior existens in arteria aorta cordis, aut totus sanguis, vel calor: primo quia in partem illam non [illegible] erit receptor, et minus dependens immo ita, a qua alia dependent. Quaeritur ergo de principali membro an cordi, vel cerebro, vel iecori conveniat.

R. sedem principaliorem animae esse cor, non cerebrum, consequenter omnia membra, quo ad vitam à corde dependere. Ita cum omnibus fere Peripateticis doctor Maximus, et alij:

Probatur illud esse debet membrum principium in animali, cui primario competit temperamentum principium et necessarium, non quidem ad aliquam operationem, sed ad conservationem ipsius vitalis substantiae; atqui tale est cor non cerebrum et iecur. Probatur mi: tale temperamentum consistit in calido, et humido ut omnes concedunt; sed hoc primo non convenit cerebro cum sit ex natura sua frigidum nec iecori, nam licet hoc sit calidum et humidum tamen fons est omnis caloris in animalibus. et ratio est quia sanguis concoctus à iecore licet sit calidus et humidus non est tamen ita perfectus ut actionibus animae tamquam instrumentum deserviat, sed solum se habet ut alimentum et materia, in quo virtus vitalis agit per nutritionem; ubi sanguis concoctus à corde ubi qui sunt spiritus vitales à corde per arterias in toto corpore diffusi est perfectioris conditionis, et active concurrit ad operationes vitales; constat à defectu horum spirituum cadere operationes animae licet sanguis iecoris vel toto abundet; neque dicas, quod primi spiritus animales, qui sunt spiritus vitales ad cerebrum transmissi à corde ibique magis depurati ad sensationes inserviant. Sed contra quia tales spiritus accipiunt à cerebro quandam solum mitigationem caloris propter cerebri frigiditatem: unde non differunt nisi accidentaliter à vitalibus: inserviunt ergo operationibus propter calorem mitigatum, qui cum dicto dicat calorem, et mitigationem, et cum ex alia parte principalior in agendo sit calor, quam frigus certe potius censentur ut instrumenta cordis, quam cerebri. Adde, quod illa debet esse principalis sedes animae ex cuius laesione venit interitus animali; sed ex laesione cordis ~~aut~~ non cerebri aut iecoris venit,

nam si cerebrum laedatur turbantur actiones sensitivae, non tamen statim sequitur mors: unde et cerebrum uaporibus, et excrementis subesse, quod de corde non ualet: go &c.

66. primo, testantur Gaulus, et Columbus Anatomici se ligasse innd. ipse tubulos, et torace disecto citissime ligasse quatuor uasa cordis, mox exemisse cor, canem soluisse, eumque aliquandiu sine corde latrasse, sensisse, et ambulasse. Idem aliqui narrant de testudine auulso corde. Idem d. Joseph a Costa in Indorum historiis libro 5°, cap. 22 refert Juuenem Hispanum sorecto cochacto corde, et Galenus se uidisse uictimas ambulantes euulsis cordis, quorum ratio esse potest quia ex Anatomicis constat neruos, per quos ministrantur spiritus animales ad sensationes obeundas oriri a cerebro: go &c.

ad primum quod Picolominus de sede animae cap. 23 ait quod non minus peritos, quam citatos Anatomicos cognoscit tamen idem in cane probasse sed nihil illis iuxta uoluit accidisse, sed esto historia illa, et alia experte sint uerae saluantur tamen per spiritus aut in uenis, aut in neruis coeuntes prouenientes quidem a cerebro, sed a corde primo productos et hoc idem fac. debent Aduersarij, cum contra eos adducimus historias animalium, quae succiso capite mota dicuntur, hinc non cerebrum influere non potuit, ad rationem dic neruos a cerebro oriri, sed spiritus a corde, et a cerebro solum mitigari, quia autem principalius concurrunt spiritus ad sensationes, et motum, quam nerui, ideo istae actiones fiunt dependenter a corde, hinc Galenus ipse libro quinto de decretis cap. 30. hoc idem docet dicens, quod solum cor exemptum ex uisceribus omnibus naturale suum munus, et motum seruat, et sibi et alijs sit agitationis origo, quod si est ita, cor a nullo dependet, sed sibi sufficit ad uitam, et operationem.

[203]

Ob. 2do: nã qa. membrũ illud dici debet præcipuũ, cui actiones compe-
tunt potentiæ; sed ita se habet solùm caput, consequent. et cerebrum,
quia in capite sunt omnes sensus nõ externi, nõ interni, qui
cæteris dignitate conferunt, quo prius ad intellectionem ac-
dunt; nã quia læso cerebro at privat. sensu et motu: ergo.
tales operationes fiunt dependent. à cerebro; nã quia somnus
ẽ privatio operationis, somnus aut. causat. in capite, et ex
alia parte cor propter somnũ non cessat à sua operatione;
nã quia vita animalis potissimũ dependet à sanguine
hic tam. non provenit à corde sed oriat. ab hepate,
à quo etiã veniunt venæ: ergo. &.

R. ad primũ nã quias, quidquid sit de anteced. et probatione
eius, neq. n. ẽ ita certa sicuti conseq. nã ma. id ñ
ẽ membrũ præcipuũ sine cuius influxu nullũ aliud po-
test agere, scuis oculus esset perfectior corde nã oculo
convenit videre, cordi tantum tangere; perfectior aut.
ẽ operatio visionis, quã tactus: unde cum hæc dependentia
ñ sit in alijs membris in ordine ad caput, nã sensus
ipsi in capite residente nullã habere possunt exercitiũ
nisi cor suppeditet spiritus, cor ñ suo calore et spirit.
à variis instrumentis proximis modificatis variã exeget
officia, ideo &. Cerebr. ergo. ẽ tantum locus, ex quo
exercent præcipua officia animæ residentis in corde.
neq. ex hoc sequit. animã in cerebro residere, talis ñ
residentia non arguit. ex digniori operatione sed ex
independentia in operando: sic certũ ẽ solem perfectiores
operationes exercere in hæc inferiora, quã in cœlo, in
quo lumen tantũ producit ubi hic multa substantialia
generat at tam. sol in his inferiorib. non dicit. residere;
ad 2dũ: nã sua dic non ñ suo cerebro, sed cerebri
substantia lethargi... at motu, et sensu, nã teste

Galeno & de ceteris cap. 3. cranio ablato, et membranis nec non et ip. cerebri substantia ammota si nullus sinus Sedat et non privat motu et sensu: quidquid tam. sit de anteced. no. conseqd., quia ex anteced. solum sequit immediate alia membra à cerebro dependere, sed, res hoc non demonstrat cerebrum esse independens ab . . . et maxime à corde, à quo recipit spiritus ut dictum est, neq. dicas, ex hoc sequi cor à iecore dependere cum ab ipso accipiat sanguinem. Sed contra quia iecur subministrat solum materiam cordi, non vero actualem virtutem nam sanguis iecoris distinguit à spiritib. vitalib., cor autem mutat sanguinem in spiritus, qui activitatem accipiunt à corde: unde iecur habet solum rationem Ministri, at cor Domini, cerebrum è contra non dat virtutem actualem spiritib., sed solum illam, quam spiritus habent à corde sua frigiditate modificat; ad 3um. dic potius nobis favere, si cerebrum propter somnum privat operatione propria non . . ., hoc certe no. . . . erit quia non adeo è obnoxium eschaneis humorib.; ad 4um. iam dictum è sanguinem à iecore ministratum esse solum materiam, et spiritus vitales esse propria animae instrumenta ad operationes vitales efficiendas.

Articulus octavus.

. . . An in partib. animatis dentur aliae formae partiales.

Queritur an in viuente, praeter animam, quae è forma totalis substantialis compositum viuens, dentur formae partiales substantiales constituentes partes in esse partiali substantiali, ut v.g. carnem, ossis &c. Doceriter an corpus 3us. Animae constituat in ratione corporis per formam substantialem distinctam. Thomistae docent corpus esse materiam primam cum dispositionib. accidentalib. Scotistae esse compositum ex materia et formis substantialib. partialib., quae praecedunt Animae

adventum

aduentum, et remanent post eius separationem, et cum his.

Concludo in quolibet uiuente dari ultra Animam formas partiales substantiales.

Probatur 1o. esse corporeum non potest oriri neque a materia, neque ab anima, ergo a formis partialibus, non a materia, quia esse corporeum dicit quantitatem taliter limitatam, sed limitatio quantitatis non est a materia, quae de se est indifferens ad omnem quantitatem, ergo, quia esse corporeum est ... materiae uero forme ... nec ab anima, quae utpote non habens esse corporeum non potest illud dare, neque a formis accidentalibus, quia esse est ... substantiale. 2o. Probatur, cor, et cerebrum homini uiui ... in se ... cerebrum homini mortui in ... habent ... accidentia, ... identitas formae substantialis, sed cor, et cereb. homi. mortui, et uiui differunt substantialiter, nec differunt per animam rationalem, quae est in utraque parte, ... ergo per formas partiales.

Probatur 3o. a ... Theologico: in conseruatione ... partialium ... formalis substantialiter; secus conseruatio non esset transubstantiatio ... non formalis ... Christi, ... concomitantia ... sub speciebus panis, ... materia prima, quae non est Corpus: ergo formae substantiales partiales. Con. 2o. si quis Apostolorum in triduo mortis Christi ... sub speciebus panis idem corpus Christi, ... assumpsit ... carnem, ... Si negatis aliis formis partialibus non fuisset eadem caro, ... per Aduersarios constituebatur in esse carnis, ~~...~~ ... animam, non ita 2da., quae est separata ab anima, ... 3. Confirmatur 2do. sentiunt Catholici idem numero corpus Christi fuisse in utero Virginis, et in Cruce, et Sepulchro, hoc autem in sententia opposita esset falsum, nam animae substantia fuisset forma ... separata ab anima. Tandem ... est, ... praesupponere esse corporeum illud non constituit, ... a ... anima nec spiritualis, nec materialis praesupponit ... ergo.

Dices primo ex Arist. corruptio unius est generatio alterius, quod esset falsum ..., nam dum homo moritur nihil generatur.

R. ... uerum esse de generatione mediata, uel immediata in non animatis, corruptio unius ... ignis est generatio alterius ... ignis, in animatis uero mediate quia

cadaver solum solvitur in cineres.

66. 2do: forma perfectior continet imperfectiorem: ergo anima continet formas partiales, sicque potest facere, quod istae faciunt. Confirmatur eadem anima rationalis dat esse vegetativum: ergo potest dare esse corporeum

R. formam perfectiorem non continere imperfectiorem, quae sit productiva effectus repugnantis perfectiori, sic calor non continet frigus, formae autem partiales dant esse corporeum, quod dare ita repugnat animae, sicut calori dare frigus. Ad confirmationem disparitas est, quia esse vegetativum respicit a materiali, et spirituali; nam dum contrahatur ab homine dicunt spiritualitatem, si a bruto materialitatem.

76. 3o: probatur primo: si anima esset accidens adveniens materiae substantialiter informatae, neque daretur animam esse formam totalem subordinantem sibi partiales. Sed contra, quia in oculo v.g. daretur forma totalis, et forma oculi totalis rationem respectu oculi, neque dicerentur formae totales, quod repugnat: 2do: destructa a Deo omni forma partiali, et relicta materia cum organizatione accidentali anima posset informare sic materiam, et cum ea facere corpus animatum, et vivens: ergo formae partiales superfluerent. 3o: unius entis est unum esse: ergo una forma, quae dat esse.

R. ad primum nego sequelam, anima enim adveniret materiae completae in ratione corporis, et complebili in ratione viventis. Ad instantiam dico formam oculi esse partialem respectu oculi nec dominium in esse oculi licet totalis respectu oculi ut talis. Idem dic de aliis. Formae ergo partiales constituunt corpus in esse corporis, et anima in esse vivi. Ad 2dam dari non causa compositi viventis ex materia, et forma, non corpus, quia non daretur forma constitutiva eiusdem ad 3iam. unius entis est unum esse, et forma completa cum quo stat pluralitas formarum partialium, quae non sunt completae, nec ultimatae.

Ex

Ex his habes primò non repugnare naturaliter plures formas partiales subordinatas simul cũ subordinante: 2dò: incertũ esse formam cadavericam, quæ sit forma positiva de novo genita, post animæ discessum nã sufficiunt pro actuatione materiæ formæ partiales: unde forma cadaverica nihil erit nisi collectio formarũ partialiũ connotans absentiam animæ. 3o: formas partiales esse causas formales respectu materiæ, cum qua constituunt corpus, et materiales respectu formæ animæ: quod non repugnat: sicuti in quantitate quæ ē subiectum aliorũ accidentium, et tam. ipsa in materia recipitur..

Articulus nonus.

An potentiæ animæ distinguantur realiter inter se, et ab anima.

In duplici sensu sumi potest potentia, et in sensu formali in quo importat relationem ad aliud tanquã principiũ ad suũ principiatũ; et de hac non fit sermo in præsenti, et in sensu materiali, et denominativo prout ē principium immediatũ operationis animæ. Hæc autẽ potentia sumpta in hoc 2do. sensu alia ē organica, alia inorganica: prò prima intelliguntur potentiæ animæ vegetativæ, et sensitivæ quæ organo utuntur ipsoque dependentes ab ipso. Hæc autẽ potentia organica similiter in duplici sensu potest considerari, et prò aliquo perfecto, et integrali completo, et prò aliquo partiali inchoato incompleto, potentiæ autẽ animæ organicæ sumptæ prò aliquo perfecto dicunt et perfectionem organi et perfectionem animæ: sic oculus dicit habere perfectũ organũ ad visionem, et etiã perfectũ organũ animæ informatũ; itaque ablata informatione animæ oculus caret organo ad videndũ; potentiæ porro animæ organicæ sumptæ prò aliquo partiali dicunt perfectionem

organi et animę ut eodem concurrentis, sic oculus dicit concursus organi, et animę ad visionem. Pro inorganica intelligitur illa potentia quę remanet etiam post mortem ut sunt intellectus, et voluntas: hinc certum est potentias animę organicas realiter ab anima distingui, separantur enim ab anima in morte animalis; sola igitur reducitur difficultas ad inorganicas, rationales in intellectas: pro quibus.

Concludo potentię animę non distinguuntur realiter inter se, et ab anima. Ita Magister cum Scotistis, et fere omnes, contra Durandum, Suarez et paucos alios. Dixi realiter nam distingui formaliter ex natura rei tum inter se, tum ab anima certum suppono cohęrenter ad dicta in metaphisicis.

Probatur 1o auctoritatibus, nam 1o Vgo Victorinus cap. 4. de potentiis animę hęc habet, esse quidem proprietate diversas, sed essentia unam: 2do D. Bernardus sermone 11 in Cantica, et D. Aug. sermone 7 de tempore, tractatu 15 in Joannem, et 10 confessionum cap. 14 unanimiter asserunt animas, et potentias unum esse inter se 3o idem D. Aug. libro primo de Civitate Dei cap. 11 repetit dicens memoria, intelligentia, voluntas sunt una vita, una mens, una essentia. Nec valet has auctoritates explicare de coniunctione quam habent cum anima non de identitate, nam ubi datur eadem essentia ibi datur identitas, atqui in casu iuxta S.S. P.P. una est essentia potentiarum inter se et potentiarum cum anima ergo: hoc similiter insinuatur ab Arist. qui loquens de potentiis illas indiscriminatim confundit cum anima.

Probatur 2do: anima essentialiter et per se est principium intelligendi, et volendi: ergo hos actus producit per potentias realiter indistinctas. ergo antecedens patet quia secus si per accidens anima esset, anima per accidens

merens

menteris, et dementeris; primus consequens probatur; si per accidens prouenirent ab anima, hoc non: ergo. Probatur sequela; actus primus per accidens alicui conueniens, etiam per accidens eidem conueniunt actus secundi; atqui actus intellectionis, et volitionis sunt actus primi; ergo si isti potentiae tamquam actui primo accidens conueniunt animae, intellectio et volitio, qui sunt actus secundi, per accidens eidem animae conuenient: ergo per accidens prouenirent ab anima. Nec dicas potentias animae per se dependere tamquam passiones, et instrumenta ab anima tamquam a primo principio operandi, sicque non esse quid distinctum per accidens. Sed contra: quia vel potentiae dependent ab anima tamquam a causa efficiente immediata, vel tamquam a causa essendi sustentante: si primus id habemus intentum scilicet animam sine ullo medio distincto in potentia agere: si secundum: ergo animae actus meritorij et demeritorij tribui non possunt, sed voluntati tantum, quia posita solummodo dicta sustentatione animae indifferenter ad operationem voluntatis utpote distinctae se haberet, quod tamen est falsum: secundo si dicas potentias esse unitas, non identificatas animae ... diceremus animam non efficienter concurrere ad bonum, et malum, sed solum materialiter, et solam voluntatem ita concurrere, quod nemo dicit.

Probatur 3o: quia nulla est necessitas, operandi potentias in se distinctas, et ab anima: nam ... potentiae animae terminant ad substantiam: ergo non possunt esse accidentia distincta, quia accidens ex di... philosophis non potest producere substantiam, nam si ... una potentia nimis applicata suae operationi impedit operationem alterius, sic auris ... esse habens in ... non aduertente anima non facit auditionem

rignis eadem potentias non esse realiter distinctas, yquoties unum realiter distinguitur ab alio, et contrarie non opponitur et in casu illud non impedit operationes illius. Dicas illud impedimentum in operando provenire a spiritibus vel in magna copia concurrentibus vel in tenui, et modica copia. Sed ca. quia dicti spiritus non confluunt casu ad operationem; sicque illi potius adiuvant non impediunt actiones: unde illud impedimentum oriri debet a principio magis universali, scilicet ab anima. Hinc ex his rationibus habetur non solum potentias animae esse ab anima indistinctas, sed etiam inter se esse tales ratione deducta ex illo primo principio: quae sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se, atqui potentiae animae sunt eaedem cum tertio scilicet anima: ergo potentiae animae sunt eaedem inter se; ergo inter se non distinguuntur realiter.

Ob primo ex auctoritatibus, et primo Lucae decimo ubi dicitur: diliges Dominum Deum tuum ex tota anima tua et totis viribus tuis ubi per vires, quae ponuntur distinctae ab anima intelliguntur potentiae: 2do: ex Divo Dionysio de caelesti hierarchia, cap. ii distinctione 92 distinguente potentias divinas a potentiis Angelorum, nec hoc quia in Deo distinguantur formaliter, in Angelis realiter, secus nulla differentia: 3o: ex D. Anselmo de concordia gratiae et liberi arbitrii cap. 19 dicente potentias sic sunt in anima sicut in corpore membra; sed membra in corpore realiter distinguuntur: ergo: 4o: ex Boetio dicente animam dividi in potentias sicut totum in partes virtuales. Tandem ex Aristotele modo intellectum vocante partem animae, modo mentem esse in anima sicut in corpore et vires, modo appellante memoriam passionem, et habitum, quae duo spectant ad praedicamentum qualitatis: ergo &c.

Respondeo ad primam auctoritatem ibi non intelligi per vires potentias distinctas, sed quia vires animae debent se sola agere et similiter

similis potentiæ, et quidem possent diversos actus exercere: unde sensus illius auctoritatis ē Deum abs[que] scissione ut ait glosa, esse super omnia esse diligendum; nisi ut Lirano super caput 6 Deuteronomij vellis dicere per animam intelligi potentias internas: per vires vero externas; vel ad minimum dic si nomine virium intelligi debent potentiæ esse formaliter distinctas, non vero realiter. In hoc etiam ultimo sensu explicatur auctoritas D. Dionysij, per hoc autem datur adhuc differentia, nam adhuc in Angelis non datur tam perfecta simplicitas sicuti in Deo, et q. ita debeant explicari istæ Scripturæ, et textus SS. PP. constat nam quandoque in Scripturis per diversa verba idem realiter entitas ut melius imprimatur: sic in cantico Moysis dicitur: qui fecit, et creavit te, et tamen creare importat facere sic etiam Deus dicitur iustus, et rectus, et tamen quis dicat iustitiam, et rectitudinem realiter distingui. Ad 3iam, et 4tam. dic non debere intelligi in sensu rigoroso, nam membra distinguuntur à corpore, et potentiæ etiam ab anima sed diverso modo, membra s. realiter et potentiæ formaliter, et partes virtuales ideo distinguuntur à toto q[uia]. saltem debent prius intelligi prioritate originis ipso toto, et una non habet essentiam alterius compositi, et totius, bene vero potentiæ animæ, vel etiam dic verba Boetij innuere divisionem potentiarum non distinctionem, sicuti etiam innuere divisionem partium à toto, non distinctionem q[uam]. etiam nos concedimus nam omne id q. ē distinctum ē posse divisum, non tamen omne divisum ē etiam distinctum ut diximus in phisicis. ad ultimam Aristotelis dic q. si ait mentem esse in anima sicuti in corpore visus, hoc non dixit ad innuendam distinctionem, sed ad insinuanda officia utriusque, sicuti n. visus regit totum corpus demonstrando pericula, et ceu hoc principalem sensum habent inter sensus externos; ita mens totam animam, quam regit com[?]ectitur,

et per hoc principalis locus tenet inter potentias: unde memoria ut passio, et habitus bene ad praedicamentum qualitatis reducitur quia dicit intellectum, et speciem intelligibilem; ut vero tam potentia est, reducitur ad animam ut aliquod ab ea indistinctum.

Ob. 2do: anima nunquam desinit esse actus: ergo si esset principium immediatum potentiarum, et operationum semper operaretur, quod est falsum. Confirmatur primo: anima est actus corporis, sed intellectus non ita se habet: ergo. Confirmatur 2do: actus non recipit actum: ergo anima non potest recipere operationes potentiarum: ergo etc. Confirmatur 3o: actus debet proportionari potentiae, sed actus est accidens: ergo potentiae sunt accidentia. Adde, quod si potentiae remanerent in anima post mortem, quod non, secus anima separata posset videre, sentire etc.

R. no. antec. quia sicut anima ipso est in corpore semper operatur, non tamen separata est semper operativa in eodem corpore: unde sicut intellectus non semper est actus intellectionis, ita nec anima operationis. Ad primam confirmationem no. mi. in sensu quod dicitur intellectus quod non sit forma corporis, ea a quolibet organo prescindit quod non facit anima ad quam diversitatem sufficit formalis distinctio non tamen potest negari, quod intellectus utpote anima rationalis non sit forma eiusdem. Ad 2dam confirmationem no. antec. sicut in ordo quantitas recipiat qualitatem, et substantia accidentia, tamen non obstante substantia, et quantitas dicuntur actus. ita et Anima. 3tiae confirma. di. ma. actus debet in virtute proportionari potentiae conc. in entitate no. distinctio est ea. mi. no. consequentia. Eadem est virtus animae, et potentiae n…: unde nihil officit si entitates informari diversae, quia quod assignatur sufficiens proportio inter actum et potentiam, absque eo quod sint accidens. Ad additio no. ma. de potentiis plane completis, et conc. de inorganicis incompletis

pau.

partialis: primae ǫ̃ tantum ut pote materiales, et consequenter ad corruptionem totius destruuntur, non sic 2dae:

Ob 3o: potentiae specificantur ab operatione, sed actiones substantiae sunt accidens cum possint esse absque post subiecti destructione neg: ergo.

R. potentias intrinsece specificari a propria essentia, et extrinsece ab operatione. nullum autem est absurdum quod una res, quae extrinsece specificatur ab operatione tanquam ab aliquo extrinseco, admittat hanc operationem tanquam aliquod accidens.

Ob. 4o: primo liberum, et necessarium distinguuntur; intellectus est necessarius, voluntas libera: ergo: 2do: intellectus habet habitum fidei, voluntas illum charitatis; atqui isti habitus distinguuntur ergo. 3o: sunt contradictoria intelligere, et non intelligere velle, et nolle, atqui dictae 2 potentiae hoc dicunt: ergo: 4o: quae differunt specie distinguuntur inter se; sed ita se habent intellectus et voluntas, nam sub diversa ratione obiecta attingunt. intellectus s. sub ratione veri et voluntas sub ratione boni: ergo: 5o: movens, et motum distinguuntur sed intellectus dicitur movens voluntatem, et voluntas mota ab intellectu: ergo: 6o: relationes originis esto identificatae in Deo, realiter tamen inter se distinguuntur: ergo esto potentiae animae non distinguantur ab anima, distinguuntur tamen realiter inter se.

R. ad primum voluntatem dici liberam in ordine ad bonum et malum, et intellectum necessarium in ordine ad verum, quia formaliter voluntas praescindit ab intellectu, et intellectus a voluntate non tamen realiter quia sic quod vult voluntas, vult et intellectus, et quod intelligit intellectus, intelligit et voluntas: ad 2dum primum no. mi. quia quae apud Theologos magis communiter convenit: 2do: dico formaliter habitum fidei esse in intellectu distinctum ab habitu charitatis residente in voluntate, non tamen realiter: ad 3um dico dicta

contradictoria saluari per distinctionem formalem, caeteroquin realiter idem intellectus vult, et voluntas intelligit, sicut in eodem sensu bene dicitur iustitia miseretur, et misericordia punit: unde dicere voluntas vult, et intellectus intelligit est dicere anima secundum formalitatem voluntatis vult, secundum formalitatem intellectus intelligit: ad tertium dic formaliter intellectum, et voluntatem differre specie, et attingere sub diversa ratione obiecti non realiter: ex quo arguitur inter potentias distinctio formalis, non realis. ad 4um. neg. ma. quod. semper movens, et motum distinguantur, nam mea manus per spiritus transmissos se ipsam movet, ita quod valeat dicere manus est movens, et mota, et tamen manus a se ipsa non distinguitur: 2do. dic sensus illius propositionis esse, anima ut intelligens movet se ipsam ut volentem. ad 5um. dico. ra. est quia inter relationes originis datur oppositio relatiua, et disparata, et ideo inter se distinguuntur realiter, quae oppositio non reperitur inter potentias animae nisi ad summum formaliter ex natura rei, quam distinctionem etiam nos admittimus.

06. ultimo: in anima reperitur imago Trinitatis, sed in Trinitate dantur 3ia. realiter distincta: ergo etiam in imagine: 2do. istae potentiae suscipiunt magis, et minus: ergo non sunt substantiae sicut anima: ergo cum ex D. Anselmo debeant esse aliquid erunt accidens: 3o. potentiae reponuntur animae in suo esse 4o. substantia quaelibet agit medijs accidentibus: sic ignis non agit ut ignis, sed ut calidus; magnes trahit ferrum ratione qualitatem communicatam ferro per contactum: ergo si anima agit, agit medijs potentijs tamquam medijs accidentibus.

R. ad primum realiter non esse imaginem Trinitatis in anima sed solum virtualiter. unde fluit hunc sensum quod personae in

in Divinis realiter distinctæ faciunt sibi similem animam in potentijs, quæ formaliter distinguntur; proindè Theologi in hoc sensu benè dicunt animam esse imaginem Trinitatis: ad 2dum. no. potentias suscipere magis, et minus, quia solus habitus ita suscipit: unde si afferatur illud Scoti, quod potentiæ intenduntur et remittuntur, consequenter quod sint accidens, quod patet ex eo, quod intellectus perfectius cognoscat in Patria, quàm in via, dic, intellectum perfectius operari in Patria non per additionem novi gradus ad gradum, sed per novum lumen illum intellectum elevans, sicque non per accidens: hinc D. Anselmus, vel conditionatè loquitur, vel loquitur formaliter, consequenter nihil contra nos: ad 3um. no. antec.; nam ipsæ potentiæ sunt ipsum esse animæ. ad 4um. dico primò substantiam agere medijs accidentibus tanquam dispositionibus, non tanquam principijs operationum substantialibus, ut benè patet in adductis exemplis supra in obiectione: 2dò. dico omne id, quod agit transeunter seu operationes transeuntes esse accidens; non verò, quod agit immanenter per operationes immanentes, et certè potentia emanativa et receptiva caloris immanentis est identificata cum substantia ignis; ut quoque in casu potentiæ animæ sint potentiæ immanenter operantes, non verò transeunter ita recipiuntur in anima ut nullo modo possint dici accidentia; proinde &.

Articulus decimus.

Dubia solvuntur circa potentias, et operationes vitales.

Quæres primò unde specificentur potentiæ. Conveniunt omnes potentias specificari ab actibus, et actus ab obiectis, sed Thomistæ hoc docent de specificativo intrinseco, Scotistæ de extrinseco manifestativo, et quo ad nos. R. potentias specificari extrinsecè tum ab actibus tum ab obiectis formalibus adæquatè sumptis. Dixi extrinsecè, nam intrinsecè specificantur à tendentia, et habitudine

intrinseca ad actum, et obiectum. Dixi ab obiectis adequate sumptis quia intellectus, et intellectio ut sic specificatur a cognoscibili ut sic. Dixi ab obiectis formalibus, quia idem obiectum materialiter sumptum specificat plures potentias.

Ratio est, quia nobis manifestantur potentiae per actus, et obiecta formalia adequate sumpta: sic eo ipso, quod cognoscimus omne intelligibile, quod potest cognosci, et cognoscitur ab intellectu humano, et Angelico inducimur in cognitionem intellectus humani, vel Angelici; idem cum proportione valet de alijs potentijs.

Dices primo: potentiae animae non distinguuntur specie inter se, alias eadem res foret in multiplici specie: ergo non specificantur ab obiectis specie diversis: 2do. intellectus Angeli differt specie ab intellectu hominis, et tamen habent idem obiectum adequatum: 3o. intellectus differt specie a voluntate, et tamen habent idem obiectum, intellectus enim cognoscit bonitatem, quam proponit voluntati: 4o. actus sunt effectus potentiae; ergo non specificant potentias. nam quod specificatur dependet a specificativo, causa autem non dependet ab effectu; tum quia specificativum est de essentia specificati; actus autem non est de essentia potentiae.

Sed concedo ad primum potentiae animae non distinguuntur specie realiter, bene formaliter, quia sunt plures formalitates habentes tendentias diversas: ad 2dum. intellectus Angeli, et hominis realiter sumpti non distinguuntur ubi utrumque in intelligibile tendat, licet perfectiori modo tendat intellectus Angeli: ad 3um. bonitas in recto, est obiectum voluntatis, in obliquo, seu veritas bonitatis est obiectum intellectus, sicque realiter sunt circa idem obiectum, non formaliter: ad 4um. dico habitudinem ad actum specificare si actus non specificant. ab hac autem habitudine potentia non dependeat; et ita dico ad probationes consequentis.

Quaeres

Quæres 2do quid sit subiectum operationum vitalium, tum spiritualium, tum materialium. Nota, quod ut salvetur immanentia actus vitalis necessarium non est actum recipi in principio ut subiecto eductionis, sed sufficit, quod recipiatur ut in subiecto unionis: esse enim in alio quod dicit immanentia provenit à modo essendi in alio.

Dico actus vitales spirituales subiectari in anima ut subiecto sustentationis et materialem in anima ut subiecto unionis, in organo ut subiecto sustentationis.

Ratio primi est, quia operatio spiritualis non potest recipi in subiecto materiali ut sustentante, cum sit supra vires activas, et passivas rei materialis cum imperfectum non possit causare perfectum, sicque materialitas non potest causare spirituale, consequenter nec recipere ubi hic loquamur de actibus immanentibus, qui recipiuntur. Ratio 2di est, quia omnis actio vitalis ut parte immanens debet saltem unire principio effectivo suisque. Ratio 3ij est, quia anima rationalis non potest sustentare actus organicos, tum quia caret quantitate extensa, quia utpote substantia alterius ordinis, non debet subijci accidentibus materialibus, constat ergo. Tertio de homine, quod actus materiales eius subiectari in organo unianturque animæ.

Dices 1o: anima rationalis licet spiritualis recipit in corpore materiali ergo etiam actus vitalis spiritualis in organo: 2do: operationes vitales materiales etiam sunt etiam ab anima rationali, quæ vere sentit, ergo in ea recipiuntur: 3o: anima rationalis denominatur formaliter sentiens: ergo formaliter recipit sensationes, ubi denominatio sit à forma in subiecto, sicut paries denominatur albus ab albedine recepta: 4o sensatio ita denominat sentientes animas bruti sicut animas hominis, ergo sicut anima bruti recipit sensationes, ita etc.

[illegible] anima dico est, quia anima rationalis pure recipitur in corpore non subiectatur, seu melius non sustentatur; accidentia autem spiritualia non possunt per se ab organo materiali sustentari, propter dicta. Ad 2dum: Dico operationes vitales materiales recipi in anima ut subiecto unionis, quod ad immanentiam sufficit: ad 3um: anima denominatur formaliter sentiens effective, quia efficit sensationes non receptive. Deinde Deus denominatur formaliter creans; nec tamen terminus creationis recipitur in Deo 2o adducta

[illegible]ritas nobis favet, cum albedo non denominat
[illegible] ut subiectum sustentationis, sed adhaesionis ad
quantum dic ita denominari sentientem animam
bruti, et hominis, non sustentative, sed effecti
ve, nec proinde una ē magis immanens
quam alia; immanentia enim dessumitur ab
unione, ita enim unitur quod [illegible] recipit,
quam quod educitur, vel sustentatur.

Questio 2da.

De Anima vegetativa et sensitiva.

Articulus primus.

De potentia nutritiva.

Tres sunt potentiae Animae vegetativae ab ipsa realiter indistinctae, nutritiva, generativa, et augmentativa, pro viventis vegetativi [illegible] in corpus tendit, primo per nutritionem [illegible] conservandum: 2do per augmentationem id augendum, et reparandum: 3o per generationem ad speciem propagandam. Hic de nutritiva agimus, et quia ex dictis potentiae ab actibus specificantur, ut potentia nutritiva cognoscatur.

Quaeres primo quid sit nutritio.

R. nutritionem vitalem esse augmentationem novae partis animatae in ipso vivente vi ipsius animae, facta per intussusceptionem alimenti. Dicitur augmentatio idest quaedam additio, dicitur novae partis animatae, quia pars de novo producta informatur eadem anima qua vivens, dicitur in vivente quia nutritio ē actus immanens. dicitur vi ipsius animae, quia nutritio ē ab anima tanquam a principio activo. Aliae particulae distinguunt

nutri-

nutritionem uitalem a non uitali, quae consistit in nouae partis additione per iuxtapositionem ut patet in igne.
Haec tam. definitio non distinguit nutritionem ab augmentatione, quae semper est nutritio, non est contra. Quare nutritionem ut formaliter ab augmentatione distinctam definio reparationem partium deperditarum factam ... augmentatio non est acquisitio maioris quantitatis, nutritio vero reparatio prioris quantitatis perditae.

Porro nutritionem ueram dari ne dubites licet Magister sententiarum oppositum doceat, cauté non qui aliquid substantiae reperdunt, et sani deperditam reparant per introsusceptionem alimenti primi. siquidem extenuant, 2do. impinguant, ergo. ... potest esse sine uera nutritione, extenuatio non ~~non~~ potest ~~...~~ uenire per meram condensationem, quia enim, quo magis calore feruet, plus extenuatur, et tamen calor rarefacit, ita et dilatatio non potest uenire per meram rarefactionem. sanus non hyemali tempore, pinguior fit, et tam. frigus condensat, deinde uidetur certum ... alimentum in excrementa ... cum sit imperceptibile alimentum ad hoc unice ordinari ut calor in alimento laborans non destruat substantiam uiuentis, ita quod totus cibus in excrementa uertatur. ... aliqua pars alimenti in substantiam aliti; sicque constat ... essentia, et existentia nutritionis.

Quaeres 2do. quomodo fiat nutritio.

Respondetur cibus in ore ... adueniens incidi a caninis perforari, et a molaribus, quibus a lingua ut a quadam manu traditur penitus comminui, interim per imixtionem saliuae, quae utpote serosa et fermentacea uirtutem alterativam habet cibus ad primam concoctionem disponitur. Hac praeparatione completa

linguę auxilio et gulę attractione detruditur cibus in ventriculum, idest
canaliculum rotundum qui à faucibus initium sumens diafragma
(idest precipuum respirationis organum, quod deorsum inspiramus
indefinenti motu agitat) diafragma inguam transiens et
ad superiorem ventriculi additum terminans ibi cibum
fert. Sciendum autem ad radices linguę positos esse duos
canaliculos esofagus unus, idest diafragma, alter trachea
seu aspera arteria à faucibus ad pulmones descendens,
quos per plurimos ramos ingreditur, per quem canaliculum
aerem ducimus reinaientem ad sanguinis refrigerationem,
et productionem vocis, nec non ad sonorum. Cibus ergo per
esofagum mittitur, non per tracheam, cuius additum natura
consulto texit epiglotide, quę est quędam cartilago exterius
melior linguam referens, et dicitur lingula, cuius munus est
ita tracheam defendere ne inter deglutiendum cibus, et
potus per illam dilabatur, et ita vorax respirare impediatur,
quod aliquando accidit, unde magna cui det ... z. Cibus ergo
saliuę mixtus ventriculum subit ubi 2da. cibi alteratio, et
prima digestio fit; ventriculus autem ita dictus quasi parvus
venter est pars infimi ventris, quę ab extremitate
costarum mendosarum extenditur usque ad umbilicum. in
homine unicus est, duplex vero in ruminantibus, et
pluribus aliis animalibus, quę cibis durioribus nutriuntur. Eius
magnitudo est varia pro varietate ętatis, et corporis,
plerumque est magnus in gulosis, licet tamen. regula
non careat exceptione. duplex habet hostium
sinistrum, et dextrum: primum superius, quod s. proprie
stomacus dicitur, altero amplius, et crassius esofago
diafragmati continuum cibum deglutitum admittit. 2dum.
inferius scilicet, quod proprie pilorus, et ianitor dicitur
intestino duodeno contiguum est, et concocta ali-
menta ad intestina demittit. Ventriculi munus est

peculiari

peculiari concoctione elicere ex alimentis succum lacteum qui dicitur chilus; hic autem est succus paratus in ventriculo ex sumptis alimentis, et coctus, quae coctio per fermentationem fit ut tenent Recentiores Medici, Siquidem partiulae salinae alimentorum ingestorum a calore moderato ventriculi, et acri succo mistae, dissoluuntur, et discant, quae coctio fermentatiua licet sine agitatione tumultuosa fiat adeo est ualida, ut per eam ossi licet durissimi, qui uix per totius diei coctionem in lebete eriò [illegible] possent paucis horis liquent. Dixi à calore moderato, quia fermentum à calore paruo non producitur, et à magno destruitur, sicuti panis bene fermentat in loco tepido, quam in frigido, et nimis in feruido. Cur autem in ventriculo alimenta potius in chi[illegible] quam in aliam humorem conuertantur, procedit à propria eius dispositione, cuius ratione calor aliter operatur in uentriculo, et aliter fermentum disponit, ac in alia parte. Calor ergo nostri corporis propter uentriculi propriam dispositionem in eo aliter dissoluit alimenta, quam in alijs partibus, itaut fermentum alimenta hic primo ingesta aliter resoluat quam [illegible] alimenta in alijs partibus resoluantur, sicuti ignis [illegible] emollit carnem, quae in aqua ebullitur, et aliter in crate, in qua assatur, et patella, in qua frigitur ob diuersitatem substantiarum per quas fit emollitio.

Porro chili factio sic procedit, cibos ut supra dixi deglutitos stricte complectitur uentriculus ope suarum fibrarum illius specificos succos fermentaceos ibi genitos, tum saliuae [illegible] commiscet, fitque per conuenientem calorem omnium mistio, et liquatio, qua facta dispositione tota massa crassiori uentriculi defluunt ad intestina. unde per

bilis, et succi pancreatici mixtionem alio fermentationis modo à massa crassiori penitus separari ad vasa lactea pellant. Certum tempus, quo chilificatio absolvatur dari non potest procedat à varietate temperiei ventriculi, etatis, senis, dispositionis partium, et cibus à qualitate alimentorum. Nota hic rigorosiores esse, quam par est Medicos illos, qui credentes cibos primò assumptos primò diffluere è ventriculo, et ultimò assumptos ultimò, prescribunt ordinem nimis rigorosum in cibis sumendis ut scilicet primò sumantur cibi faciles concoctu, deinde duriores ne ex praepostero ordine crudidates generentur; in ventriculo non omnia simul mixta agitantur ex qua mixtione quod satis excorti è continuo per pilorum est sic diutius in ventriculo manens et altertius è concoquendus. Vnde autem procedat color albus chili refundatur moderni in particulas sulphureas dissolutas cum salis, et mixtas fermento acido ventriculi, quod experientia probant, quia quilibet color sulphure, vel ussale volatili, levi dissolutio admixtus humor acidus lactescit, ita quod facta in ventriculo prima cibi concoctione reliqua alia sic disponitur.

Illorum continuum intestina corpora oblonga membranacea concava variè girata recendo chilo fecibus transmittendis destinata, quorum longitudo longitudinem hominis, curius sunt superat vel saltem adequat. Multis autem giris complexa, et mesenterio annexa hoc mediante dorso alligantur, et ab ossis cavitatibus sustentantur. Tantae longitudinis et circonvolutionis opus fuit ut elapsa è ventriculo concotta alimenta longiori in intestinis mora fluerent bilis, et succi pancreatici mixtione commota fermentarentur, sicque chilus ex crassiori massa melius separaretur, alias homo cogeretur sepius comedere: unde typo,

et

et aliis animalibus unum tantum et simplex intestinum est, et in hominibus voracissimis intestinum valde breve, et instar numeri quinque inventum fuit. Licet autem unum sit intestinum, distinguitur tamen in tenue, et crassum; primum umbilicalem regionem occupat, et ratione figurae et longitudinis triplex dicitur, duodenum, ieiunum, et ileon: primum ita dictum est a mensura 12 digitorum transversorum a pyloro ortum vertebris lumborum, et venis sinistro connectitur: 2dum. ieiunum ita dicitur, ex quo plerumque vacuum reperiatur; est autem 12, vel 13 palmorum longitudinis multis gyris intortum sub parte recta versus sinistrum latus: 3tium. quod. illeon seu volvulus dicitur a circumvolutione sub umbilico ad ilia situm 20 circiter palmorum longitudinem adaequat. Intestinum crassum est etiam triplex est, cecum, colum, et rectum: primum ita dicitur forte ab eius usu incognito est longitudinis 4 circiter digitorum, et habet exiguam cavitatem, in adultis ut plurimum vacuam: 2dum quod. colum seu vacuum dicitur ratione notabilis cavitatis est longitudinis octo, vel novem palmorum, et superiora ventris occupat, tum ut calor adiuvet ventriculi concoctionem; tum ne fecum gravitate mesenterium comprimens vasa lactea, et venas meseraicas angustet in collo crassiores feces sunt, et coacervantur: quare plurimas, et amplas cellulas habet; 3tium. s. rectum, eo quod. recta descendit est longitudinis unius circiter palmi, et crassitie superat alia intestina.

Quomodo autem chilus in sanguinem mutetur ita ut aliquibus Anatomicis explico: vasa lactea quae ex parte venae mesentericae dicuntur, eo quod. per mesenterium ~~[illegible]~~ chilum vehunt eumdem ab intestinis exsugunt et ad magnam mesenterii glandulam, deinde ad chili receptaculum deferunt, quod. licet .

à sumptis usq. ad uenam subclaviam sit unus continuus ductus, qui tam. in exordio latam habet capacitatem ad instar sacculi ad chilum ex uasis lacteis recipiendum, gene distinguitur in receptaculum chili, et in ductum chiliferum. primum est, in quod innumeri rami uasorum lacteorum à magna mesenterii glandula ingredientes chilum tanq. in alueum effundunt, et plura etiam linfatica uasa in idem se continuo exonerant: 2dum est qui continuat limpham, et suo tempore etiam chilum linfatici succi admixtione atenuatum à receptaculo ad uenam subclaviam deuerit: unde sanguini uenoso mixtus cum eodem ad cor defertur, ubi dilatatur, et in sanguinem mutatur. Dicitur à corde chilum in sanguinem mutari, non à mutatur in epate cum ex anatomica uisum fuerit uasa lactea ad epar non peruenire, consequenter ad illud non ferri chilum ut mutetur in sanguinem. Actio ergo prima cordis in corpore est sanguinem conficere, et eundem pulsatione per arterias ad omnes partes propellere ut illo nutriantur. ex concoctione autem, et dilatatione, quæ fit in corde rubescit sanguis, non quod cor det etiam de sua rubedine sed quia in corde concoctio fit per mixtionem exactiorem salinarum, et subacidarum particularum cum sulphureis: patet quia in chimica ex simili mixtione fieri rubrum colorem. Sic facta adaptatione via. ita disponitur per hoc quod. facta coctione per mixtionem chili, et particularum salinarum materia illa distribuitur singulis partibus quod. fit uel per hoc quod. singulæ partes atrahant sanguinis particulas magis similes, uel ut Recentiores aiunt ratione diuersitatis figuræ quam particulæ sanguinis et pori corporis habent, quæ ultimo à sanguine fit, uel immediate cum sanguis immediate sine magna mutatione mutetur ut accidit

in

in carne, et in aliquib. alijs partib., uel mediate uel media notabili mutatione in substantiam partium mutetur, ut accidit in ossib., quæ ex medulla nutriuntur, et ita tribus concoctionib. substantialis nutritio conficitur: unde uerum ē Aristotelis dictum sanguinis, ē ultimum alimentum. Hinc habes nutritionem successiuam esse primum, qa. materia à calore successiuè disponitur, et prius nutritur pars proximior, quam alia, et 2dam. esse continuam, qa. continua ē sanguinis circulatio, siq. et eius appositio ad partes reparatione indigentes.

Quæres tertio quænam sit materia remota nutritionis apta s. ad nutriendum.

R. solam substantiam corpoream esse alimentum uiuentis: r. ē qa. qd. debet conuerti in substantiam aliti debet eum eo in materia conuenire. Hinc primò excluduntur à ratione cibi elementa corpora simplicia et mixta quædam particularia v.g. lapides, metalla. Si neq. dicas aurum potabili, et gemmis liquatis nutriri hominem, pirausta igne, camaleontem aere, struthionem ferro. Sed ca qa. aurum, et gemmæ propriè non nutriunt, sed uires corroborant suis qualitatib., alia uero exempla uel inter fabulas uersibr, uel de pirausta et camaleonte non solo igne, et aere nutriri, sed uaporib. uaporib. mixtis, itē à struthione ferrum solummodo deglutiri, et reddi: elementa qo. simplicia non nutriunt, et plantæ nutriuntur aqua, sed terræ mixta, quæ terra uarios uapores habet: 2do. excluduntur accidentia, quæ substantiam non continent: neq. dicas de facto languentes odorib. suscitari. Sed ca. qa. hoc euenit, eo quod odores utpotè calidi excitant uitales spiritus, et cerebrum confortant.

Articulus 2dus.

Examinantur non nulla de potentia nutritiva

Quaeres p° quot sint virtutes potentiae nutritivae.

R. 4 atractivam, residentem in qualibet parte, qua alimentum trahit; concoctivam qua fit concoctio alimenti; retentivam, qua retinet quidquid debet converti in substantiam aliti, et expulsivam, qua feces expellunt.

Quaeres 2do cur viventia indigeant alimento.

R. quia vita consistit in quodam temperamento humidi, et calidi; cum autem calor faciat humidum evaporare et calor ipse per motum localem, aliasque operationes dissolvatur necesse est perpetuam perditionem perpetua additione humidi, et calidi reparare.

Quaeres tertio an solus calor sit instrumentum potentiae nutritivae.

R. praeter calorem, qui est principale instrumentum ~~potentiae nutritivae~~ aliquos etiam humores concurrere, inter quos numerantur serum, succus ~~[illegible]~~ acidus, et succus pancreaticus. Serum est pars aquosa ciborum, et potus cum aliis succis cocta, et sanguini copiose affusa ut ei tenuitatem, et fluiditatem conferat, ac eiusdem crassiores particulas abluat; ubi tamen quotidie ex eo gignatur, nec tamen in aliti substantiam transeat; ideo per quaedam evacuatoria interna, tum externa redundans eius copia minuitur, externa sunt oculi, os et nares excretione tussis; adsunt etiam pori cutis, per quos continuo fit exhalatio, vel sensibilis ut in sudore, vel insensibilis, quae sui copia longe superat alias pulsiones ita ut compertum

tum sit hominem sumentem una die duodecim
V. G. libras alimenti per solam invensibilem tran
spirationem expellere quasi nouem excrementi libras.

Succus acidus conficitur in liene ex sanguine arterioso, ex
quo inde ut sanguine uenoso generatur bilis in epate
cuius aliqua pars tenuior sanguini mixta eumdem fer
mentat, alia uero pars amarior partim fluit in intestina,
partim pellitur in folliculos felis. Necessitas huius succi con
stat qu. ad quamlibet fermentationem, et dissolutionem
requiritur qualitas acida, subsalsa, et mordax. Succus
pancreaticus e liquor subtlimpidus leuiter subacidus ad
fermentationem chili in uentriculo, et separationem à
feribus deseruiens, cuius necessitas constat ex cogd. ex
cuius ut bonis qualitatib. huius succi magna pars
ualetudinis dependeat ut dicunt Medici.

Quæres quarto quid sit fames, et unde ueniat.

R. cu. Arist. famem esse appetitus calidi, et sicci sicuti sitis e
appetitus frigidi, et humidi. Varias causas famis dederunt
Medici, quorum aliqui putarunt fieri à partium inanitarum
succione. alij uero aduerterint ab acidis famem exci
tari docuerunt eos induci ab acidis succis, et lienis ad
uentriculum delapsis quorum sententiam experientia con
uincit, qa. nihil e liene ad uentriculum fertur ductu
continuo. alij quorum sententia plausibilior e, putant
famem fieri à particulis acidis fermentatione genitis
à saliua, aliisq. particulis subsalsis, et acidi chili residuis
quæ uentriculi tunicæ inferiori affixæ eadem mouent

vellicationem inferunt, quæ per nervos cerebro commu-
nicata excitat imaginationem cibi sumendi ad mulcendam
molestam corrosionem; id: si fermentarii succi vitio
lienis et aliarum partium fiant nimis acres, et copiosi
ita ut eorum acrimonia ingesti cibi nequeat attempe-
rare fit fames præternaturalis, quæ canina vocatur;
è contra si sint crassiores, et minus acidi tunc famem
tardius excitant.

Hinc danda est causa depravatæ famis, quæ malacia, et pica
dicitur, cuius tanta vis maxime est in feminis ut aliquæ
farinam, cretam, calcem, lapides, carbones, et alia absurda
appetant et magna copia edant; causam malaciæ variam
statuunt Doctores, aliqui: a pravis humoribus in ventriculo
confusis pro diversa singulorum natura excitant peculia-
rem famem ad unam vel aliam rem similem, vel
dissimilem, quia pro vitii diversitate diverso modo
vellicant nervos ventriculi, ex quorum motu cerebro
communicato specialis appetitus excitatur; aliqui etiam non
solum a dictis humoribus et vitiosis vaporibus, sed a cerebri
vitio, hoc est vehementi, et erronea imaginatione mala-
ciam procedit et maxime in feminis gravidis, in quibus
alicuius rei interna cogitatio talem appetitum generat
ut si re illa potiri nequeant eiusdem notam fœtibus
imprimunt. ita etiam solo alicuius picturæ visu rerum
etiam absurdarum fervidus appetitus excitatur, at certe pravi
humores pro varia vellicationis intensione famem augere
vel minuere possunt, non tamen dirigere ad rem determinatam
et absurdam, ex quo habes magnam malaciæ causam esse ima-
ginationem, ex qua pravum iudicium, deinde desiderium
procedit.

Quæres quinto quid sit Sal, quæ eius materia, et causa.

Lac

Lac esse succum album, et dulcem ex chilo confectum ad infantis nutritionem in mammis paratum. Dixi ex chilo confectum, quia experientia docet, quod si Mulier inediam, vel sitim patiatur non generatur interim lac usque dum ederit rursus, vel biberit, et chilus in ventriculo generetur. Quaenam autem causa sit cur chilus fluere solitus deducatur ad mammas ut lac generetur curiosa, sed obscura quaestio est; alii ad naturae providentiam recurrunt; alii ad invalidas quasdam rationes et alii, quod incredibilius est ad fortem, et intensam imaginationem et desiderium de lactando infante; verum tamen hoc imaginationis miraculum aliquando sed raro accidere. fortis enim cogitatio de infante nutriendo non est causa universalissima. tum quia in pluribus intensissima imaginatio non est tantae virtutis tum quia in Pueris recenter natis lac defluit, tum quia nobiles feminae hoc desiderio plerique carent ut tam. lacte abundent.

Articulus tertius.

De potentia augmentativa.

Quaeres primo quid sit augmentatio.

R. esse acquisitionem maioris materiae quantae per intrasusceptionem alimenti. Hinc habes primo terminum augmentationis non esse meram extensionem, nec meram acquisitionem materiae quantae, sed maioris materiae per quod distinguitur a nutritione, quae est mera acquisitio materiae: 2do. augmentationem vitalem distingui a non vitali cum haec fiat per iuxtapositionem ut in igne: 3o. potentiam augmentativam definiri virtutem acquisitivam maioris materiae quantae per intrasusceptionem alimenti.

Quaeres 2do. an viventia semper augeantur.

R. negative, quod patet in homine, cuius vita trifariam dividitur:

prima pars ē ab ortu usq. ad uigesimũ primũ an: i: uiq annũ quo tempore corpus adolescit, et magis substantiã acquirit quã perdit et hęc dicit status augmenti: 2da. pars ē à uigesimo primo usq. ad quinquagesimũ circit, quo tempore ob temperamentũ caloris tantũ perdit quantũ acquirit, et hęc d. status consistentię: 3a. pars ē à quinquagesimo usq. ad interitũ, quo tempore ob minutũ calorem plus perdit, quã acquirit et dicit status decrementi: unde ē q. pia Mater Ecclesia, se naturę accomodans non obligat ad ieiuniũ nisi ad statũ consistentię circiũ circit; in primo n. statu natura coquit cibũ icl. à feruidiori calore celerior fit digestio: in 3o. deinde ut fouicas uitalis calor, et perdita substantia sicuti potest reparet.

Quęres tertio: an quantitas acquisita per augmentatit. [illegible] sit eadem, quę fit in substantia aliti.

R. affirmatiuè cũ proportione ad dicta in superiori quęstio. ut ē qa. non ē necessariũ antiquã destrui, et nouã, ciui cũ antiqua possit quidquid potest noua.

Quęres 4to: an in uiuentib. et non uiuentib. prescripti sint termini magnitudinis, quos excedere, ut termini paruitatis, infra quos sistere nequeant.

R. affirmatiuè de uiuentib., negatiuè de non uiuentib.

Ratio primi ē qa. experientia constat nullã speciem uiuenti in maiorem temp. molem crescere, uel ad minorem temp. quantitatem uenire; nunq. n. uisus ē equus UG. montis magnitudinem attigisse, uel ad exiguitatem formicę deuenisse, et accedit ratio, quã à uiuentia in ortu acquirant formas, et uires agendi finitas non possunt in infinitũ crescere, et cũ ex alia parte indigeant corpore in uarios

ra. te

partes distincto ut operationes exerceant, nequeunt nec subsistere, et operari in qualibet exigua quantitate, sicuti operationes artis per quelibet certa instrumenta exigua non fiunt: r. 2di. e q. non viventia cum exerceant per ieatta positionem que semper fieri potest, ideo nunq. ad tantam molem crescunt ut ad maiorem ex se nequeant extendi, ita ignis semp. augetur si novum pabulum semp. addatur: viventia cum res animate sint eiusdem rationis in omnibus suis partibus, quelibet n pars ligni e lignum ideo nequeunt ad molem tam exiguam deduci quia certo possint in minori subsistere; qd. tam. e intelligendum de termino intra quantitatem divisibilem cum repugnet quantitas minor indivisibili.

Articulus quartus.
De potentia generativa.

Sicuti potentia nutritiva inest ame. ad individui conservationem, ita potentia generativa ad speciei conservationem. generatio autem substantialis viventium definitur communiter origo viventis a non vivente a principio vite coniuncto in similitudinem nature. Dicitur origo, seu productio loco generis; dicitur viventis a non vivente loco differentie, et innuitur genitum et generans debere esse viventia: unde productio vermis v.g. ex putri non e proprie generatio; dicitur ut a principio vite, ut innuitur generans debere active concurrere: unde Heva non dicitur genita ab Adamo qui mere passive se habuit; dicitur coniuncto qd. notat in genito aliquod esse debere per vitalem influxum, qd. sit, vel fuerit in generante et talis e in Divinis essentia, et semen in homine. Hinc excluduntur generationes si que fieri possunt a Demone incubo qui nihil de sua substantia confert, sed alienum semen transfert; quare in casu fetus nasciens non e

Filius Demonis, sed Hominis, cuius semen translatum est, dicitur in similitudinem naturae, ut sicut finem generantis ex vi actionis esse assimilare sibi effectum in natura: unde docent Theologi processionem Spiritus Sancti non esse generationem, quia non est similis ex vi spirationis, quae de se non est assimilativa: defectu huius conditionis Heva non est ab Adamo genita, quia illi fuit similis solum per accidens, poterat enim Deus aequè benè ex Adami costa canem, vel quid aliud efformare.

Quaeres, quaenam similitudo requiratur.

R. propriè requiri similitudinem specificam, quod si ex homine et bestia monstrum irrationale procedit, et ex Asino, et Equa gignitur Mulus hoc provenit, quia semen Maris non producit simile sibi nisi ei misceatur conveniens fermentum, et alimentum semen scilicet femineum; quod si in utroque vel in alterutro sit defectus tunc vel nihil, vel quid defectuosum producitur, quod natura perficit ut potest sicuti semen tritici, vel ordei in terram aridam iniectum degenerant in lolium et multas alias herbas nullam penè similitudinem habentes cum dicti seminibus. Natura ergo operatrix et nunquam otiosa cum in casu nequeat perfectum Asinum, vel perfectum equum formare gignit animal medium.

Cum inter principia foetus humani numeretur semen, quod et sperma dicitur videndum quid sit. Semen ergo humanum est liquor spumosus, et albus ex sanguine arterioso, et spiritu animali in vasis spermaticis elaboratus ad similis animalis generationem. Hinc particulae sunt loco generis per quas convenit cum sanguine, chilo etc., aliaeque loco differentiae. Materia ergo seminis duplex est, sanguis per arterias spermaticas et venas

et

et spiritu animali. Porrò in vero semine duplex pars ē consi-
deranda; prima substantialis maxime spirituosa quæ paucis-
sima ē sed efficacissima, et dicit͡ʒ germen: 2da. crassior
gemosa, et aquea, quæ seminis nomen constituit, et germen
involuit; germen aut͡ʒ ē corpus subtilissimum à corpore pro-
ductum aptum adiuvantib͡ʒ causis producere aliud corpus simile
illi, ex quo eductum ē; dicit͡ʒ corpus, qa. ē corruptibile, et
dicit͡ʒ productum à corpore, qa. generans non creat; dicit͡ʒ
aptum, qa. ē primum principium formationis fœtus, et simul
materia proxima partium delineandarum, cuilib͡ʒ enim semini
inest spiritus naturalis efficiens corporis formandi materia
proxima, quo absente, vel extincto nulla fit generatio; con-
tinet aut͡ʒ omnium, et singularum partium ideas corporis, quas
partes veras efformat si calore uteri à crassiori massa
solvat͡ʒ, et foveat͡ʒ. has aut͡ʒ ideas recipit à singulis partib͡ʒ,
ex quib͡ʒ corpuscula spirituosissima exeunt in similitudinem
partis, ex qua prodeunt spiritus imprimentes. Quomodo
aut͡ʒ ex semine formentur etiam aliquæ partes, quibus parentes
forte carent ut ergo ab istis nulli sui idealis emanare
possit, acciditq. defectum istum supplet imaginatio Parentum
videntium in aliis perfectam istam structuram. Sic aliquando
nati sunt cornuti, qa. mater à cornuto animale territa
firmam ideam fœtui impressit. Ex dictis habes cur senes, et
pueri non generent, nempe ob debilitatem partium, in quib͡ʒ
semen conficit͡ʒ

Quæri solet hic an semen mulieris, qd. communit͡ʒ dari docet͡ʒ sit
efficiens, et formans, idest an femina active concurrat ad genera-
tionem. In hac materia rationes hinc inde dicam iudicium
suspendens. prima ratio partis affirmativæ ē qa. etiam feminæ
partes seminales habent: 2do. qa. vix facilius assignat͡ʒ ratio cur
quædam feminæ [illegible], aliæ frequentius concipiant. 3a. qa.

filius aliqdo: assimilat Matri, qd aut sibi assimilat patris vere'
agit: 4a. quia ad veri generationem, et Maternitatem debet
esse vi actionis esse in genito aliquid substantiae generantis:
tandem qa. in sententia moderna datur in fœmina ovum,
qui dividitur, quae divisio importat concursum. Prima
ratio partis negativae e, qa. secus fœmina sine maris con
cursu conciperet, contineret n. principium adæquatum gene
rationis, materiale s., seu locum aptum, et principium effi
ciens semen s. activum: 2da. qa. saltem naturaliter repugnat
eundem numero effectum a duplici agente produci: 3o.
qa. si ambo active concurrerent vel mas idem produceret
qd. fœmina, vel diversum: non primum, qa. secus alterutrum
superfluerit, non 2dum. qa. semper generarent gemelli, vel
hermafroditæ. Hinc e, qd. filius aliqdo: Matrem, aliqdo:
Patrem assimilat, prout ab imaginatione Matris maxime
quae, si vacca laborat similitudinem suo infanti imprimit
si Virum saepe mente concipiat, similem prolem facit Viro,
ita etiam Mater imprimit imagines aliorum hominum simila
laborum ex firma certe imaginatione.

Articulus quintus.

De potentiis animae sensitivae in genere.

Tres sunt potentiae animae sensitivae, cognoscitiva, appetitiva, et
loco motiva; potentia aut sensitiva alia e interna, de qua
infra alia externa, quae iuxta numerum sensuum externorum
in 5. dividitur in 5. species. De his potentiis in genere
plura quaeruntur: primo an sint activae, et passivae: 2do:
an producant speciem expressam: 3o: an detur sensus agens
et reflexivus: 4o: an dentur in ipsis habitus: 5o: an sint
perfectiores in homine, quam in aliis animalibus. Quo ad primum.

R:

R. affirmative, et quidem activos esse. Probatur primo, quia sentire est vivere, et vivere est agere, cum vivere sit principium actus seu operationis immanentis: 2do. quia si oculus v.g. esset mere passivus, cur ex frequentia visionis deberet debilitari? Videmus non speculum praecise recipientem imaginem nunquam debilitari: 3o. quia etiam oculus dormiens, vel mortuus recipit obiectorum imagines, nec tamen videt. Probatur autem esse passivos, tum quia agunt per species ab obiecto transmissas; tum quia sensationes, quas efficiunt in se recipiunt.

R. ad 2dum. dictas potentias simul cum specie impressa obiecti producere speciem expressam. Porro species impressa est virtualis imago obiecti, expressa formalis eiusdem. Probatur, primo, quia terminus operationis sensitivae est species expressa materialiter producta a potentia sensitiva simul et a specie impressa transmissa ab obiecto; secus nulla esset necessitas speciei impressae: 2do quia intellectus cum specie impressa producit expressam: ergo et pari. Hinc sensatio dicitur consurgere ex potentia sensitiva informata a specie impressa, et ex specie expressa.

R. ad 3um. negative, quod scilicet non debet sensus agens, et producens species quae est idem ac depurans species impressas. Ratio est quia non potest admitti ad depurandas species, quae ab obiecto materiali transmittuntur, nec ad producendas species, cum satis producantur ab obiectis. Quod postea non sit reflexivus probatur primo quia si oculus v.g. videre posset visionem posset ferri extra sphaeram sui obiecti formalis oculus non videret visionem, quae non est colorata: 2do. quia si posset oculus videre visionem posset etiam odorem, sonum, saporem, quae sunt extra sphaeram visibilis: 3o. quia ideo intellectus est reflexivus quia eius actus habent rationem veri: ergo etc. 4o. sicut intellectus potest cognoscere cognitionem in instanti sequenti,

ita posset oculus videre visionem in instanti sequenti quod repugnat quia tunc visio non est. De sensu externo hic loquor quia internus est reflexivus sic nos aliquando somniamus somniare.

Sciendum pro resolutione habitum definiri qualitatem permanentem ex frequentatis actibus acquisitam facilitantem ad actus similes: quo posito respondeo negative loquendo de potentijs externis: ratio est quia positis omnibus requisitis ex parte potentiae, actus, et medij sensus externus aequali facilitate attingit obiectum in prima 2da, et alijs sensationibus, eque non facile oculus videt obiectum prima, et 2da vice; quod si videt obiectum melius attingi secunda, quam prima vice, hoc est quia advenit melior dispositio vel tollitur aliquod impedimentum: ergo non dantur habitus in sensu externo vel non possit poni habitus in potentia incapaci effectus formalis habitus, idest facilitatis.

R. ad 3um. sensus externos sumptos terminative, et collective esse perfectiores in homine, non ita distributive maxime, quo ad gustum, et tactum: ratio primae partis est quia ut homo per sensus ad scientias deveniat debet sortiri perfectiora instrumenta scientiarum ne facile adeo fallatur: ratio 2dae partis est quia experientia docet hominem visu ab Aquila, auditu, et odoratu a talpa superari: ratio 3ae partis est quia nullum ad tot rerum diversitatem discernit, et nullum ita temperatas habet primas qualitates sicuti homo: ergo quia homo gustu et tactu alijs praestantior est; neque obstant vulgata illa duo carmina.

Nos aper auditu, linx visu, simia gustu,
Vultur odoratu praecellit aranea tactu.

Nam gesticulationes simiae in comedendo non indicant magnam

voluptatem gustus cur illos non concedendo exerceant illa aviicula animalia neq. praestantia tactus aranee e tri-buenda eo qd. musca in retem cadentem illico audiat nam tella illa tanto artificio e contexta ut facile possit motum illum aduertere.

Articulus sextus.

De obiecto sensibili in communi.

Sensibile illud s. qd. sensu percipi potest uel e tale per se, uel per accidens: primum e qd. percipitur per sui speciem et talis e color: 2dum. e qd. percipitur per speciem alterius connexi sicuti e substantia, que mediis acci-dentibus sentitur: primum uel e proprium uel commune; proprium e qd. ab uno tantum sensu percipi potest, et iuxta numerum sensuum externorum diuiditur in 5e classes. commune e qd. a pluribus sensibus percipitur. Vt autem obiectum directe et immediate sit sensibile quatuor requiruntur conditiones po: qd. sit ens reale, nam species reales debent produci ab obiecto. reali. unde negationes, et priuationes non sunt immediate sensibiles: 2do: qd. sit materiale, spirituale n. species spirituales transmittuntur non e proportionatum potentie materiali: unde per hoc Theologi dicunt oculis corporeis non posse Deum attingere: 3o: qd. sit accidentale, qa. omnes sensus tendunt in obiectum ut subsistant accidentibus: unde substantia non e immediate sensibilis: 4o: qd. sit singulare qa. sensus tendit in obiectum. qd. sit phisice existens, consequenter singula re: unde immediate sentiri non potest natura uniuersalis. Hic plura queruntur po: an sensus errare possit circa sensi bile: 2do an supernaliter obiectum absens quo ad locum uel tempus sentiri possit: 3o: an sensibile positum supra

sensus faciat sensationem: 4o quomodo sensibile excellens lædat sensum. Quo ad primum

Certum est sensum circa sensibile proprium generice sumptum errare non posse, sic oculus non nisi colorem, et lucem attingit, sed circa sensibile commune, et generice sumptum errare potest sic credimus stellas quiescere cum tamen moveantur: unde respondeo non nisi per accidens sensum errare posse circa proprium: ratio est quia potest esse impedimentum vel in organo vel in oculo si sit humor noscius, vel in medio ut si sit caligine affectus ut in remo, qui si partim in aqua, partim extra sit, videtur curvus, hinc dulce videtur amarum ægroto et fuscum in distantia nigrum apparet; quod si remotis impedimentis fiat perfecta applicatio errare non potest nam universaliter potentia utpote non indifferens ad suum objectum est determinata ad veritatem ei isdem remotis impedimentis.

R. ad 2dum affirmative, ratio est quia Deus potest hic, et nunc producere in sensibus species objectorum absentium, potentia autem a specie objecti sufficienter determinatur, et completur in ordine ad actum; sufficit enim si deus aliquod suppleret objecti præsentiam.

R. ad 3um affirmative excepto sensu visus, ratio est quia tangibile applicatum immediate supra tactum optime tangitur, odor immediate applicatus naribus intelligitur, gustatur cibus, auditur sonus immediate auribus, et palatui applicatur at tamen color immediate applicatus oculo non videtur: ergo: neque dicas inter cibum et palatum mediare salivam. Sed ea quæ saltem immediate sentitur; verum autem ita non accidat in oculo, est quia visus indiget lumine, quod impeditur si coloratum immediate oculo coniungatur, vel ut volunt alii species visibiles tendunt ad oculum in modum piramidis ita ut

cuspis

cuspis in oculo desinat, quæ figura in dicto casu fingi non potest.

R. ad 4um. sensibile excellens lædere sensum non ratione sui sed occasionaliter, et ratione alterius, v. primo quia sensibile excellens ratione sui producit speciem intensissimam de se aptam producere sensationem perfectissimam v. 2do. quia lux vehemens v.g. solis producit colorem valde intensum in oculo, quo fit ut oculi tunicæ corrumpantur, vel quia excitantur species in maiori abundantia, proinde alterant organi temperamentum.

Articulus septimus.

De specie sensibili.

Species sensibilis impressa est qualitas intentionalis transmissa ab obiecto, adiuvans potentiam ad eius formalem repræsentationem, dicitur intentionalis non quia non sit ens materiale, sed quia inservit cognitiones quæ dicuntur intentionales, dicitur transmissa ab obiecto, idest ab eodem producta, cuius proinde vicaria dicitur: alii particulæ inserviunt potentiam ideo se esse principium incompletum sensationis. Plura hic quæri solent de specie primo an quilibet sensus indigeat specie. 2do. quæ sit causa productiva speciei: 3o. an omnes species sint immediate ab obiecto. 4o. an species sint divisibiles: 5o. quæ sit causa conservativa vel corruptiva specierum.

R. ad primum probabiliter sensus externos specie indigere excepto gustu, et tactu nisi obiectum sit a longe. Sicut ceteros patet non internos specie indigere, nam homines et bruta recordantur eorum, quæ aliquando viderunt, aut senserunt, quod oritur a speciebus obiectorum intra sensum internum manentibus ratio

primę partis ē qa. nos prop, et obiecta à tergo posita in speculo videmus eo quia omnia corpora diffundunt per aerem speciem sui, quę species in speculo recepta, et ad oculum reflexa, obiecta repręsentat. insuper in cauta angusto foramine clausę fenestrę applicata videmus in cubiculo res extra existentes qa. earum species per foramen transeunt, sed qa. in transitu res aliqualiter mutantur apparent inversę, et inverso situ; ita cum specilla clarius intuemur, qa. species in vitro magis uniunt, et in speculis plura concaua, vel altera habentibus pro diversa vitri dispositione res diverso modo apparent; ex quo species in illis varię modificentur. 2do. probabile ē etiā obiectum auditus sonum s. per speciem tangi, qa. sonum à loco distanti audimus; non ē autem vero simile sonum illum in toto medio produci, itaque fiat magna, et successiua aeris comotio, et hoc maxime constat in motu aeris levissimo in tactu fidium &. 3o. probabile ē etiā odorem tangi per species, qa de loco dissito vultures, cadavera olfaciunt, et canes in vicio distantem Dominum discernunt per species utique cum inverisimile sit tantum esse ē corporibus vaporum effluvium. v. 2dq. pau. ē qa. obita. gustus, et tactus sunt imediate organis coniuncta, qd. si obita. sint à longe tunc supernaliter tangi possunt per speciem obiectorum à Deo productam ut supra.

R. ad 2dum., obiectum ipsum esse causam &. v. ē qa. imago producitur ab eo, cuius ē imago, ita Verbum Diuinum qa. imago Patris à Patre producitur; species autem ē imago obiecti. tum qa. species continent in esse repręsentatiuo formalitates obiecti, ergo. ab eo producitur. secus assignabile non esset unde formalitates illas derivarent. Accedit axioma: ex obiecto, et potentia

gignitur

gignit notitia; qd. si species ab obto. non produceretur, obtu. distans nullo modo concurreret. Species qo. ab obiecto effecti˜ue produci, et quidem narcuntur a qualitatibus VS. et coloribus, quae sunt eiusdem rationis cum suis imaginibus saltem in repraesentando; qd. si ex Arle. color non est actiuus alterius coloris, est tam. actiuus suae speciei cui ita sit innatum se manifestare ac se propagare.

Queo 2d. sub. sensus quaesiti est an. species, quae per medium ad sensus transmittuntur sint omnes immediate ab obto. an vero mediate ita ut. sola propinquior species sit ab obto, aliae autem se inuicem, et successiue producant.

R. species omnes saltem uisibiles esse immediate ab obto. Dixi saltem uisibiles, uidetur n. species sonitus mediate produci, ex quo facilius explicatur propagatio soni. Pbr. 1o. quia si species uisibilis aliud produceret, uideretur obtum. etiam cum pso interposito corpore opaco, quia species VS. lateralis obti. posset alias producere et ad oculum transmittere: 2do. qa. species producuntur in instanti, et ab obiecto in conseruari dependet, qd. patet admouendo, et remouendo obiectum: qo. quia species sunt immediate ab obiecto ut lux a Sole, quae in instanti producitur, et remoto Sole lux remouetur neque obstat speciem reflexam obiecti a tergo positi, quod in speculo uidemus a specie directa produci, non ab obiecto, quod ratione loci non potest in oculum influere. Sed contra, quia tale obiectum licet non directe, reflexe tamen potest influere; cum enim non possit speciem

ultro imitt. speculo impediente eam reflecti ad oculum sicuti lux Solis ad terram impingens ab eodem reflectitur.

R. ad [illegible]. species obti. ee. divisibiles obiective, et representative: v.e pô. qa. species obti requiz natl. obti, cuius e imago: 2do. qa. si species obti. esset indivisibilis ab omnib. partib. supposita continuatione albedinis, et nigredinis produceretur ab albedine species nigredinis, et e ca: 3o: qa. occultato obiecti palmari semipalmo, et semipalmus b videretur per eandem speciem, qua videbaz ante, et tam. semipalmus a modo non videz: yo. illa species non e indivisibilis a toto palmo, et pars a parte: go.

R. ad [illegible]. species sensus externi conservari ab obto., uel eius qualitate; species uero interni semel acquisitas nunq. perire, et conservari a subito: v. primi e qa. deficiente obiecto deficit sensatio: sic visibili ablato deficit visio: v. 2di. e qa. experientia constat homines, et bruta recordari eorum, quæ per sensus externos percepêrunt: unde ait S. Hyeronimus discamus in terris, quorum scientia perseuerat in cælis.

Articulus octauus.

De uisu.

Oculus ita dictus cogn. [illegible] occultaz eminet in suprema corporis parte ut tanq. in specula fugienda, et prosequenda videat. Numero duplex e [illegible] ad [illegible] [illegible], tum ut unus suppleat defectum alterius. Figuram habet quasi sphericam ut sit aptior ad motum, et ad receptionem radiorum visualium. Lucem aliquam ingenitam habet mediocrem in homine, maiorem in felibus, et aliis animalibus quæ nocte victum quærunt oculus autem manifeste indicat valetudinis vices ob spiritum

ani-

animalium affluentiam. Partes oculum continentes sunt variæ, orbita
palpebræ cum ciliis, et supercilijs; caruncula in angulis, et glan
dulæ. Partes constituentes sunt tres humores, quinque tunicæ
sex musculi, et duo nervi hac dispositione. In centro oculi
est humor cristallinus ita dictus non à duritie, sed à luciditate,
qui complicatur tenuissima tunica proinde aranea dicta,
vel specularis seu à nitore. in humore vitreo qui ita dicitur
à vitri liquidi similitudine natat ut ita dicam pupilla humorem
vitreum in parte oculi posteriore ambit tunica reticularis
plurimis venis in modum retis distincta. Hanc sequitur tunica
uvea ab uvæ similitudine à cuius colore albos vel nigros
oculos dicimus accedit humor aqueus albugineus etiam ab
albedine dictus, cuius munus est humectare tunicas uveam et
corneam, inter quas continetur, ex cuius vitio oritur suffusio, et cataracta.
corneam. tunica vero à duritie dicta dura est ut pupillam mu
niat diaphana ut species transitum permittat. tum totum
oculi structuram claudit tunica admota quæ etiam pericranium
dicitur, et album oculi. In homine oculi moventur in omnem
partem beneficio sex musculorum quorum 4 maiores recti
movent sursum deorsum, et ad latera, duo minores obliqui motum
obliquum perficiunt: primus rectorum crassior et superior oculum
attollit, unde superbus dicitur: 2dus. minor, et priori oppositus
oculum deprimit, et humilis dicitur: 3us. introrsum versus
nasum oculum movet. additur quod. cum sit frequens in motu
bibentibus bibitorius dicitur: 4us. movet oculum versus exterius
dictus indignabundus quia exprimit indignationem: primus
obliquorum inferiori loco situs oculum deorsum movendo
versus externum angulum adducit: 2dus. situ superior, et
oculum versus internum angulum circumducit, qui duo dicuntur
obliqui, et circum actores à motu, quem agunt in brutis,
quæ prona cibum sumunt. Adest septimus musculus, qui

nervum opticum ambiens ad tertios in prono aspectu deijicit demittit, licet autem oculi distinctos musculos habeant eodem tam motu in idem unitis feruntur quia cum mens intendat rem aliquam non est extendens unus oculus ad unam rem et alius ad aliam ne fiat radiorum et perceptionis maxima in debita confusio, tandem oculi structuram perficiunt duo nervi optici a cerebro dimanantes, a quibus ab oculo ad cerebrum species a cerebro ad oculum vitales spiritus feruntur.

Quæres primo, in qua parte oculi fiat visio.

R. cum Anatomicis fieri in tunica reticulari. v.e. quia hæc est aptior ad terminandam speciem, et recipiendam imaginem objecti, non est humor crystallinus, cum corpus diaphanum non possit speciem terminare: sic species per fenestræ foramen lente instructum transeuntes non in lente sed in carta, iterum neque nervus opticus sicut vult Galenus, in quo si visio fieret tot tunicæ perfluerent non concavitor, quam nervi coeuntes efficiunt, tot qui alioqui homines tali concavitate carent et tamen videntur. quia duobus oculis donatus laudare debet naturæ liberalitatem, ex quo visus duo organa acceperint. Si quæras an visio fiat per radiorum visualium extramissionem, dic fieri per intromissionem specierum, cum oculus non sit tantæ activitati, ut radios ad quamcumque distantiam in instanti emittat.

Quæres 2do: quid sit lumen, et color.

R. ad primum lumen, quod a Philosopho definitur actus perspicui ut perspicuum est esse qualitatem phisicam; dicitur actus perspicui idest actus corporis transparentis, sicuti enim albedo est actus albi reddens corpus actu album ita etc: dicitur ut perspicuum est quia lumen respicit corpus ut merum capax illuminationis, quod intelligendum est de luce radio, splendore, et

ful.

fulgure, quae in substantia idem sunt, lumen non dicit quid. pro-
pagatur per medium. Lux prout est in principio illuminante;
radius prout ▲ tendit in lineam rectam; splendor quia.
ex corpore tenso reflectit; fulgur prout micat, et tremit:
porro esse qualitatem phisicam patet, tum quia lumen deno-
minat subiectum, quale adest, et abest praeter subiecti corruptio-
nem, quae omnia qualitati conueniunt, tum quia si esset
substantia esset immediate sensibilis, moueretur sursum, uel
deorsum ut accidit in sensibilis possent plura corpora pe-
netrari parevaliz. lumen non uero coepit. diaphano penetra-
rer. tum quia lumen effectiue operatur producendo lumen
debili modo, quae qualitati phisicae conueniunt. Nota hic
lumen requiri ad visionem ex parte termini, nam medio
non illuminato uidetur obiectum. ignis V.g. tempore noctur-
no, et e contra illuminato medio non uidetur obiectum. nisi
et ipsum sit illuminatum.

R. ad 2dum. colorem, qui a Philosopho definitur extremitas
perspicui in corpore terminato, quae definitio est intelligenda
de colore ut uisibili, quia licet diffundatur per totum corpus
uidetur tamen solum in superficie: respondeo inquam colo-
rem esse qualitatem distinctam a lumine; non loquor
autem de colore apparenti, qualis est in iride. hic non est lumen
uarie modificatum iuxta uarias radiorum refractiones: ratio probatur
quia oculus uidet incrementum et decrementum lucis non
uiso incremento, et decremento coloris: 2do quia lumen
caret contrario non sic color, cum inter albedinem, et
nigredinem sit contrarietas: 3o quia uariata luce non
uariatur color, qui est idem ad solis, uel candelae lumen:
4o quia e contra inuariata luce uariatur color ut si
paries niger dealbetur: ex quibus habes distinctionem coloris a
lumine.

Queres 3°. quid sint lacrymę, et quę causa illarum.
R. lacrymę sunt pituitosi humores in cerebro collecti, tenues,
et serosę particulę ex oculorum canthis effluentes, quarum
quinque causę assignant, et primo dictorum humorum
in cerebro copia: 2do. eorum subita colliquatio uel
ualida agitatio: 3o. cerebri, et eius membranarum con-
tractio: 4o. foraminis lacrymalis insufficiens coniectio:
5o. ossium spongiosorum in naribus obstructio. In tristitia
go. fluunt lacrymę ex cerebri contractione, qua
serosi humores exprimuntur: unde cum ob copiam, et
crassitiem remeare nequeant angustias ossium cribri
formam habentium transmittunt tenuissimas particulas per
angulos oculorum. In grauedine et magna sternutatione
lacrymę fiunt ob narium obstructionem. In risu lacrymę fluunt
uel ob copiam humorum, uel ex inualiditate foraminum
lacrymalium; in habentibus n. caruncula per glandulosas fir-
miores rarior contingit in risu lacrymatio; hinc fortes
uiri, quibus difficile cerebrum in animi turbatione contrahitur,
et illi, quibus dicta caruncula ē fortior difficile lacry-
mant; facile uero pueri, et senes, quia in illis mollior, in
istis siccior ē caruncula: quibus adde pueros, et senes faciliō-
res esse ad tristitiam ex tędio, ira &. aliqui item lacrymant cum
uim uehementius mouent, uel equis uelociter sedent, quia
carunculę ab aeris frigi uelocem accursum contrahuntur
uel quia pituitosi humores propter ualidam agitationem facilius
ē capite fluunt. Cepe, sinapis, et alia sternutatoria lacrymas
prouocant, quia sua acrimonia attenuant humores, oculos, et
nares uellicant, sicque cerebrum, et carunculas contrahunt.
ob similem molestiam, fumus puluisque lacrymas expri-
munt. Magna copia lacrymarum procedit in tristitia à

magna

magna cerebri refrigeratione, contractione, et expressione humoris: unde è tristes dolore animi ferè suffocatos fletu iotamen habere qa. lascati iisq evacuatoriis illius humoris liberior accessus sanguinis ad cerebrum, et spiritus animalis copiosior influens consequitur, in magna siquidem consternatione homo redditur attonitus, et cerebrum obstupescens fortius stringitur. unde humores densati sistunt: quare inquit Tragicus: curæ leves loquuntur; ingentes stupent; hinc ē qd. dato vino valdè tristibus difficiles antea lacrymæ statim largiter fluunt, qa. vinum reficit cor, et cerebrum, cuius constrictionem minuit; plorantes autem exilem reddunt vocem et ridentes gravem qd. tristitia vocalia instrumenta contrahunt, ridentibus dilatant. Solus homo præcipuè lacrymatur qa. solus ratione præditus tristitiam, dolorem & magna attentione animi percipit; aliis autem animalibus si quæ lacrymæ fluunt procedunt ex humoribus, qui sunt in capite, vel ex detectione foraminis lacrymalis.

Articulus nonus.

De auditu.

Auris in osse petroso insita dividitur in partem internam, et externam. 2da. cartilaginea è mollior osse ne frangatur, durior carne ne contundatur figuræ semicircularis è ut facilè recipiatur sonus, et sublimi loco posita ut aeris commoti qui sos in sublimi diffusos facilius percipiat: prima plurimis anfractibus constat per quos sonus valdè fractus ne sua vehementia lædat sensum ad auditus officinam fertur: antrum illud, qd. ab auris extremæ concha incipiens versus interiora tendit; dicitur meatus auditorius, et propè obstringitur ne libere pateat rebus noxiis ingressus; id autem quodam flavo humore

nutriz ut si quę animalcula se intruderent ut uisco definerent. hic meatus desinit in orbicularem cauitatem ubi tendit membrana quędam tympanum dicta auditionis subiectum, et tribus ossiculis ~~sustentata~~, malleo, incude, et stapede, sic à figuris, quas referunt nuncupatis. tympanum sequunt tres cauernę in osse petroso sculptę, quarum prima tympani corpus format, in qua adest aer congenitus ita dictus, quia ē tenuissimus spiritus ad modũ aeris: 2da. propter obliquiditatem labyrinthus dicit: 3ia. in ~~cochleę~~ cochleę modum circumflexa. dicit cochlea in huius medio diffendit nervus auditiuus, huc à cerebro ferens spiritus ~~naturales~~. animales.

Obiectũ. auditus ē sonus, qualitas s. producta in aere, uel aqua ex collisione corporis ad corpus: quare ad productionem soni tria sunt necessaria medium fluidũ, aer s., uel aqua et duo solida, quę se mutuo subitò, et uehementer percutiendo aerem, uel aquã cogere, et mouere possunt: dixi solida qa. porosa ut lana &c. in concussione aerem excipiunt, et non frangunt: dixi subito, et uehementer, quę n̄ sensim, et leniter coniungunt aerem, uel aquam non frangunt ita ut sonum non edant. Soni diuersitatem, et magnitudinem distingunt ossicula tympano adstantia, prout n̄ ab externi aeris impulsu maiori, uel minori, leni uel aspero tympani membrana concutit in malleo mediante incudem, et incus in stapidem in pede inter inclusi liberior, uel angustior in labyrinthum, uel cochleam dat transmissio, in quibs tortuosis amphractibus fit diuersa modulatio, sicq. soni species gignit modo aspera modo lenior, cuius speciei idea per neruum auditoriũ ad cerebrum fertur, et menti hac dicta modulatione representat.

Quęres quid sit uox, et echo.

R: ad primum uocem esse sonũ editũ ab animali ex alisione

aeris

aeris respirati ad asperam arteriam dependens ab imaginatione, et appetitu significandi molesti, et iucundi affectus. Vox quae fit ita. prodit aer à restrictis pulmonibus, et procedit per asperam arteriam, ad laringem, impingit in epiglotidem, inde allidit gulae, seu caruncule, sub qua latet epiglotis, et sic vocem variis formas, quae inde recipiuntur per labia, dentes etc.

R. ad 2dum. eccho, quae filia vocis dicitur esse sonum, seu vocis reflexionem factam in corpore solidiore posito è regione loquentis, et fit quia voce, vel sono in cavitates impingentes species impeditae, in directa per reflexam; hinc non bene audit propter corpus reflectens, sicuti in speculo species videmus excipiunt, qd. si in plures cavitates voces reflectant eccho multiplicatur.

Articulus decimus.

De odoratu, gustu, et tactu.

Organum olfatus, nasus s. dividitur in partem externam, et internam prima secundum medietatem superiorem è ossea 2dum. inferiorem cartilaginea: 2da. plures continet primo n. dantur duo sinus quos nares dicimus, quorum quilibet in duas partes dividitur, circa nasi medium una istarum narium ascendit ad os spongiosum, alia supra palatum descendit ad fauces, unde ciborum fragrantiam percipimus. Narium munus triplex est: primum ad aerem respirandum, et aspirandum: 2dum. ad odores

trahendos: 3iiS. ad cerebri excrementa deprimenda. Emi=
nent in semitate duo tubercula similia capitibus
mamilarum dicta caruncule mamilares, et papilares ad
quas terminant nervi spiritum animalium uehicula,
istis subijcitur os cribri forme, ita dictum à cribri simi
litudine; ... in odoratu sugarum communiter consenti
... caruncule ... terminare odoriferos
uapores, et odorum species. Adde non fieri odoratum in
extremis partibus, quibus recisis non aufertur olfactio,
non in neruis, qui sunt tantum uie spiritus, ...
si eram extimas partes, in quibus non fit olfactio
nec etiam in cerebro, secus caruncule, et alie partes
... substance. Perceptio autem odorum, et iudica=
tio ita fit, aer, uel aqua odoribus, uel eorum spe=
ciebus alterate à naso excipiuntur, sed sine inspiratio
nem non percipitur odor licet odorosa naribus ad=
moueantur inspirationis motu narium pori aperiuntur,
et uapores odoriferi, uel eorum species in dictas ca=
runculas impingunt, illasque alterant, ex qua alterationis
diuersitate per fibras neruorum comunicata cerebro,
species odoris formatur, et percipitur: hinc quo fortior
è inspiratio, melior è olfactio; unde è, quod odorem
melius percepturi fortius inspiramus, et minus cum
fetores fugimus, cumque laboramus ob narium obstructio
nem, odorem quare percipimus.

Odor aut iuxta Atticos. Definitur qualitas 2da. orta ex mixtio
ne primarum predominante sicco, et calido, et ... the=
dernos dicitur aliud spiritosum in nares exalans ex re
odorifera.

Gustus

Gustus ē sensus, quo sapores percipimus; differt à tactu, tum quia obiectum tactus ē tangibile, qualitates s. duræ, uel molles; obiectum. uero gustus sunt sapor, dulcedo &c. tum quia salvo tactu gustus destruitur, ita plures ægroti sapores non gustant, et tam. sentiunt. Primarium organum gustus ē lingua, quæ cum constet uarijs partibus, carne s. membranis, nervis, uasis sanguineis, glandulis, et papillis nerveis dubitatur in qua ex istis fiat gustus. Puto fieri in papillis nerveis ab inferiori parte exteriori uasis membranæ leuiter insculptis, quia. in ea parte linguæ in qua maior ē copia harum papillarum ut in apice, planitie, et uersus latera [illegible] illa exactior fit gustus, et in qua minor, uel nulla ē minor, uel nullus gustus fit, quod. experientia patebit si parum v.g. salis, uel uni, uel alteri parti linguæ apposueris. tum, quia. in carne linguæ non fit, cum hæc in toto corpore qualitates tangibiles discernat, nec in membranis, et nervis, de quibus ualet eadem ratio, nec in glandulis, quia. gustus sentitur in apice linguæ, à glandulis remoto, tum quia. glandulæ sunt sensus ualde obtusi, sicq. &c. Prout autem papillæ à diverso saporis uis afficiuntur ex ea diversitate menti oblata diversi saporis species iudicantur.

Obiectum. gustus ē sapor, qui ab Antiquis definitur qualitas orta ex mixtione elementorum humiditate prædominante, et calore decoquente, à modernis dicitur punctio à re et asperitatibus organi gustatorijs impressa: unde asperitates saporem efficientes in sale constituunt, quod prout uarijs modis cum sulphure, et mercurio miscetur, et cum quibus et unitur maiores, uel minores pungentes, uel molles suaues, uel non suaues asperitates habet quod. pluribus experientijs explicant Chimici.

Tactus per totum corpus diffunditur ad uitanda animalis uitæ, et percipienda corpora, quæ lædere possunt. Residet in carne, et

nervis, et maxime in nervis dolorem percipimus, itaque actio eius mediante per quod difunditur: v. primi est quia in carne et nervis dolorem percipimus: v. 2di est quia ubi maior nervorum copia, vivacior est tactus, et acrior dolor si accidat offensio; ita accidit in manibus ubi maior est copia nervorum: v. 3ii est quia si bene explicatur quare quo durior est cutis, difficilior sit tactus, si non organum esset in cute, quae bene sentirent omnes. Obiecta tactus praecipua sunt primae qualitates elementares, minus principalia sunt gravitas, durities, crassities &: v. est quia primae qualitates facile mutant tactum aliquae difficile, ex quo non sequitur tactum esse sensum multiplicem respicit non contrarias qualitates sub una ratione tangibilis, eo modo quo oculus sub ratione visibilis ... coloratis:

Articulus undecimus.

De sensu interno, et de potentia appetitiva.

Praeter sensus externos dari sensum internum omnia obiecta sensata certum est tum ex Anatomica, quae docet nervos sensuum externorum instrumenta a cerebro prodire, unde ... spiritus, ex quo species feruntur, tum ex memoria brutorum, canis ... quaerit Dominum, cui invento blanditur, domum repetit, ... memor obiectorum, quae vigilans vidit in somno latrat, quae omnia sensum aliquem internum dari testantur.

Probabilius est sensum internum esse unum licet multiplex dicatur iuxta diversa munera: v. est quia omnes licet diversae operationes possunt uni principio attribui, sicut omnes ... Quintuplex est iuxta quintuplex eius officia primus dicitur sensus communis, quo obiecta et actus sensuum externorum ut praesentia cognoscuntur. 2dus dicitur memoria, quae rerum absentium et praeteritarum habet notitiam. 3ius dicitur phantasia, quae recipiunt obiecta simplicia praesentia vel absentia, 4us dicitur imaginativa, quae obiecta sensibilia componit ut quando montem aureum imaginamur: quintus dici-

esti:

æstimativa, quæ cognoscunt res non sensata ab externis obiectis, ut q.do ovis cognoscit canem ut amicum, lupum ut hostem.

Philosophi, et Medici communiter docent cum Galleno sensus internos in cerebro residere: v.g. quia ex cerebro prodeunt omnes nervi, licet tamen cerebrum nervos in sua substantia non habeat neque sensum, nec motum proprium: unde dicendum est organum generale sentiendi, quod nulli proprio obiecto intendit, alia obiecta bene iudicare: 2do quia caput post studium dolet, et fatigatur ex fumosis exhalationibus ad cerebrum ascendentibus, similiter contingunt delirium, et phrenesis, quæ sunt oppositæ operationibus propriis sensus interni. Hic Doctores contendunt an facultates sensus interni in distinctis cerebri partibus resideant, aliqui affirmant fantasiæ anteriorem ratiocinationi medium memoriæ posteriorem cerebri partem assignantes, tum quia accidit aliud situari, tum quia sita anteriori parte sedit phantasia, tum quia ut verè demum occiput solicitamus ut recuperamus, solicitamus incipit; alii in tota cerebri medulla exercere dicunt: prima tamen opinio est valde dubia. testantur enim optimi Medici ex magnis capitis vulneribus aliquando prodijsse notabiles cerebri portiones integris permanentibus dictis operationibus, quod videtur contingere non posse si fiant in aliqua eius parte, cum organo operante graviter læso, eiusque parte ablata debeant illius actiones graviter lædi: 2da quia probabilior est, quia nulla animalis functio sine cerebro peragitur: unde in toto cerebro peragi est dicendum, non quod omnes eius partes sint essentiales, sed quia illius potior quantitas requiritur.

Circa potentiam appetitivam cum appetitus animalibus unicè communis sit inclinatio in bonum cognitum, ideo definitur facultas affectiva tendens in bonum ut cognitum, quæ duplex est iuxta gradus cognitionis: prima rationalis, quæ dicitur voluntas. 2da de qua sensitiva de qua hic quæstio: dicendum est ut experiamur appetitum ad delectabile: quare illius obiectum prosecutionis est bonum delectabile, sensus enim internus, qui immediatè et externus qui mediatè dirigat potentiam appetitivam proponunt eidem solum bonum delectabile, quod attingunt.

Una ē potentia appetitiua in toto corpore cum multiplex super=
fluat, et residet in cerebro, cum ēi insperet caeteris sensibus
debet residere in parte, a qua omnes suo modo dependent, q.
constat etiam qa. etiam affectus, delectatio s. et tristitia po. cerebrum
afficiunt: 2do. cor, et totum corpus; nec obstat illa, quae ualde
aptamus cordi esse nos dicere, nam etiam nos dicimus prae nimio amo
re caue[4 3] perdere: ē aut haec potentia non modo passiua, sed etiam
cum sit uitalis actiua. Diuiditur ratione nostra in irascibilem et concupiscibi=
lem: prima auertit a malo, 2da. inclinat ad bonum delectabile eiusdem
passiones sunt risus, et fletus: primus ē titillatio diaphramatis, et mus=
culorum toracis, et oris orta ex delectatione admirationi coniuncta.
unde pueri, et stulti facilius rident: 2dus ē cohortatio partium supra=
dictarum orta ex dolore, qua posita cohortatione expressis additur humo
ribus dictis uti de risu.

Somnus, uigilia, et somnium dicuntur passiones sensus interni, quia ab hoc spiritus
aales. ad sensus externos seu neruos feruntur; per quos spiritus
sensus externus redditur proxime aptus ad operandum, et ita uigilat;
impedita aut spirituum transmissione, et consumptis primis spiritibus a
sensibus per operationem ligantur quodammodo sensus externi unde somnus
contingit, in quo si fiat specierum inordinata excitatio in sensu in=
terno accidit somnium, quo impedimento spirituum ablato redditur uigi=
lia. Somnus ergo potest definiri ligamen sensuum externorum causatum
a uaporibus ad cerebrum ascendentibus, et ab eodem frigefactis, et con=
densatis ordinatum ad reparandos spiritus in uigilia consumptos. causa ergo
efficiens immediata somni sunt uapores, mediata ē substantia alimento=
rum quae in uentriculo non digesta, uel ob imbecillitatem caloris,
uel ob nimiam sui quantitatem fumosas exhalationes ad cerebrum
eiiciunt, quae cerebri frigore condensatae descendunt, et excluo=
dunt meatus per quos descendunt spiritus aales. somnium uero
potest definiri passio imaginationis, uel phantasiae causata a speciebus
tempore somni excitatis.

Hinc habes po. cur alii facile, alii difficile excitantur, qa. his saporiferus
uapor spissior obtingit magis neruorum meatus, uel qa. tenuior,
et frigidior ē, nec facile potest dissipari; illis uero ē contra:

2do.

2do. cum aliqui in somno lepide operent, et somnient, qa. vapor ferens vapor ... non omnes sensus exacte ligat: ... neos suos recurrit, ... unde ē ... mane facilius somniamus ... vapor ē à calore uitali rarefactus; quare illi, qui ē frigido, et ... vapor et in ... humidis, et ... somnio noctem traducunt. 3o. quare post cenā facilius ... mus, ... prandiū qa. licet, ... vapor ascendat, ... tam. remaneant adhuc diffusi per corpus spiritus animales, non potest ita frigefieri, et densari vapor, ... post cenā ... vigilia, et labore ... contingit.

Quæstio tertia.
De anima rationali. Articulus primus.
De eius origine, et natura.

Originem ducere imediate à causa 2da. ex semine ... materiali ... senserunt Luciferiani; alij ab Angelo per creationem ut ...; alij à Deo per creationem antequā corpori infunderetur, ut Origenes et Priscillianus Platonē secuti asserentes animas rationales ante corpora creatas, et in stellis constitutas, postea tedio rerū celestium ... in pœnam ... sceleris fuisse in corpore ... conjectas in carcere. Ultra causam quæritur ... an sit una, vel ... multiplex an sit talis ... corporū multiplicitate contra Pitagorā, ponentem animarum transmigrationem.

Conc. po. anima ralis. à Deo sola creatur imediate, post perfectā corporis humani in Matris utero organizationē, et multiplex ē juxta corporū multiplicitatē. Proba. ... 2do. Machabeorum cap. 7o. Mater filios ad martyrium hortans ait: ... qualiter in utero meo apparuistis, nec ego ... spiritum, et animā donavi vobis. Et Ecclesiastis ultimo ... pulvis in terram suam, et spiritus redeat ad Deum, qui dedit illum. Et Genesis po. faciamus hominem, ubi tam. ad productionē aliorum animalium dixerit Deus: producat terra &. Accedit definitio Concilij Lateranensis, et auctoritas SS. PP., et Theologorum, inter quos D. Thomas ... sententiam hereticam dicens.

[illegible] [illegible] [illegible] no. qa Concilium Constantinense definivit animam esse creatam post corporis organizationem. 2do qa secus non esset ratio cur a solo Deo produceretur, nam Creatura generare posset. 3o qa nam dependet a corpore in operari, neque ideo consequenter ergo neque in fieri.
Probatur 2a pars [illegible] auctoritatibus. 2do qa facile recordaremur [illegible] ante [illegible]: 3o qa forma producitur assignatis conditionibus ipsam exigentibus, organizatio autem corporis est conditio.
Probatur 4a pars tum ex auctoritate D. Augustini libro 12 de Civitate [illegible] 10 fuse impugnantis Pitagoram, tum auctoritate [illegible] Lateranensis sub Leone 10, tum ratione, qa licet in hac vita non existant simul omnes homines, [illegible] erunt simul post resurrectionem [illegible] [illegible] distincta. o. Idem [illegible] [illegible] [illegible], secus tunc [illegible] anima de novo essent creandae. tum qa anima ut vera forma corporis debet multiplicari [illegible] proportione ad corporis multiplicationem, ut constat in aliis compositis [illegible], neque duas animas corpori [illegible]. Sed [illegible] recipit unice corpus, cui anima [illegible] fit a Deo [illegible] [illegible].
Quo ad naturam animae rationalis dubitatur, 1o an sit vera forma corporis non solum assistens, sed etiam informans: 2do an sit spiritualis et indivisibilis. 3o an sit immortalis, de quo tamen in sequenti Articulo. Quo ad primum dedit Platoni errorem [illegible] animam rationalem esse formam pure assistentem eo modo quo Angelus dicitur forma vegetativa [illegible]. Quo ad 2dum fuit error Tertulliani, Saduceorum [illegible] [illegible] esse corpoream et materialem, pro cuius impugnatione sciendum rem spiritualem differre a materiali qa illa potest stare per se sine omni sensibili, non ista: v.c. qa quodlibet ens spirituale a sensibili non dependet, ut de Deo, et Angelis est certum, et etiam de anima rationali quae in statu separationis [illegible] [illegible] a materia sensibili habet existentiam et operationem, [illegible] [illegible] animae ut intellectio, amor [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vero ut gratia subiectantur in potentia obbedientiali rebus spiritualis; ubi e contra quodlibet accidens reale a sensibili quantitate [illegible] dependet: his positis.

Conclusio 2da: anima rationalis est vera forma corporis, et est spiritualis, et indivisibilis. Ita Catholici omnes.

Probatur

... ma ... missionis definitiones, ...
... illa substantia, quae ... e in materia ut eam determinat ad aliquod gradum ... compositi e vera forma eius materiae. sed ... se habet anima ratis. in corpore: ergo. ... homo constat anima, et corpore ita ut sit una ... compositi, ... compositum fit ex duabus substantiis per modum actus et potentiae, sed corpus e potentia. ergo ... actus, et forma. //

Probatur 2da. pars ... ex Concilio Lateranensi sub Innocentio 3°. cap. ... de Summa Trinitate ... utramque de nihilo condidit creaturam deus spiritualem et corpoream, Angelicam et mundanam, et indelumanam quasi communem ex spiritu, et corpore constantem: 2do. ratione ... qua ... anima ... naturaliter, et ... stare ... naturaliter subsistit in statu separationis: ergo. anima ratis. e corpore ... cuius res materialis e incorpore cognoscit res immateriales Deum s. Angelos dum tam. nihil materiale ... nec materiale tangat ... 4o. ... non solum res spirituales cognoscit sed etiam materiales et sensibiles modo ... et immateriali cognoscendo universaliter et abstrahendo ab individuationibus ... attingit negationes impossibilitatis, tandem ... voluntas animae ratis. e potentia libera, libertas autem rei materiali non competit ... sit maxima perfectio materialis non competens; materia enim e pura potentia imperfecta et necessaria, ergo. &.

Probatur 3a. pars: anima ratis. e substantia spiritualis definitive existens: ergo. non e divisibilis ... pars

esset extra aliud, consequenter non esset tota in toto, et tota in parte, sed [illegible] in parte, quod repugnat.

Ob. 1o in primam partem secundae conclusionis plura primo: substantia spiritualis [illegible] potest esse vera forma corporis, Angelus enim qui est substantia spiritualis non potest corpus informare: ergo Anima [illegible] est forma [illegible] assistens: 2do: actus et potentia [illegible] in eodem genere sed potentia est materialis, corpus: ergo. 3o. si esset vera forma [illegible] illud appeteret separata, quod non cum nulla forma appetat suae conservationis impedimentum, quale est corpus respectu animae rationalis.

R. ad primum substantiam spiritualem completam non posse esse veram formam corporis, ne faciat unum per accidens, bene vero incompletam, per quod patet disparitas Angelus enim est substantia spiritualis completa, non ita Anima rationalis: ad 2dum. dico actum et potentiam esse debere in eodem genere substantiae, quod sufficit ad unum per se, non in eodem genere materialitatis: ad 3um. licet animam separatam a corpore illud appetere inefficaciter, quod sufficit ut dicatur vera forma corporis: ita forma materialis [illegible] materia appetit inefficaciter unionem cum materia, et tamen certum est esse veram formam informantem.

Ob. 2do. in 2dam partem. forma, cuius est effectus est materialis, sed effectus est animae est materialis, scilicet homo: ergo.

Confirmatur anima rationalis est vegetans, et sentiens est materialis: ergo.

R.

R. illas formas esse materialem, cuius effectus ē materialis adeq. [illegible], homo autem ē quid materiale inadequate q. formaliter non habet ab anima sed à corpore, sicq. [illegible]. Ad confirmationem dico animas vegetativas, et sensitivas solum esse materialem ut in brutis. VS. non si sit etiā intelligens ut in homine, neq. usl. actus vegetandi, et sentiendi esse materiales, sicq. et actus intelligendi consequenter animas ralem. esse materialem adeq.ate Sed in. Disp. ē qa. actus vegetandi, et sentiendi non sunt formaliter à sola anima, sed à toto homine, nā principia illorū actuū constituuntur ex potentijs animę, et organo corporeo materiali, sicq. actus vegetandi et sentiendi sunt inadequate materiales, actus vero intelligendi sunt formaliter à sola anima, nā principium adequatū intellectionis ē sola anima sicq. actus intelligendi non ē materialis, consequenter nec anima ratis, et ut hoc evidenter scias compara animam in statu separationis cū anima in statu unionis in hoc ñ vegetat et sentit non in illo, intelligit autem in utroq.

Ob. 3º plura primo: humana mens speculando fatigatur: ḡo. ē materialis. trans. consequ. qa. Angeli ex quo sint immateriales non fatigantur: 2do. qa. visiones quę moventur ab obiecto corporeo ē corporea. sed intellectus in distinctus ab anima movetur ab obiecto sicuti ñ obiectū sensibile movet sensus externos et hic internos ita ~~[illegible]~~ phantasia movet intellectum. 3tio. 3º: intellectus. et voluntas sunt in partibus corporeis, et recipiuntur in organo corporeo s. in cerebro quo utuntur ad suas operationes ad quas indigent speciebus et phantasmatibus materialibus ex illo primo principio: nihil ē in intellectu quod prius non fuerit in sensu. quin imo illę potentię bene vel male operantur iuxta perfectionem vel imperfectionem organorū, et phantasmatum: deinde intellectus cognoscit res singulares et modo materiali: ḡo potentię animę sunt materiales, sicq. [illegible].

R. ad primum non fatigari per se sed per accidens ipsius. in diuturna speculatione multum laborat virtus phantastica in efformatione phantasmatum, ad quod è necessaria magna copia spirituum animalium, quibus consumptis vires languent, et corpus debilitatur, sicque per accidens mens humana fatigatur ratione debilitatis in virtute formatrice phantasmatum à qua pro statu unionis anima dependet, ex quo habes disparitatem ad probationem. consequentiae eo quia Angelus in suis operationibus non dependet à phantasmate. ad 2dum. intellectus non movetur ab objecto corporeo per speciem materialem sed immaterialem objectum quidem movens intellectum è res materialis. sed quia nihil materiale agit immediatè in spirituale ideo depuratum à materialitate immaterialitatem acquirit per speciem immaterialem sui quam probabile è formari ab intellectu agente, et recipi ab intellectu passibili, de quibus infra. ad 3tium. intellectus et voluntas sunt in partibus corporis, et recipiuntur in organo, hoc tamen non utuntur immediatè ad suas operationes, sed ita ut possint etiam esse extra corpus, nec immediatè utuntur organis, ut phantasmatibus ad sui operationes, sed ita ut extra possint sine illis operari: ad ultimum ~~et~~ cognoscit res spirituales ad modum materialium ita ut per judicium cognoscant esse materiales, et ita ut cognoscant abstrahendo ab earum materialitate, ex quibus constat intellectum, et voluntatem ab organo corporeo, et phantasmatibus tantum per accidens, et remotè ratione status unionis dependere, sicque anima adhuc è spiritualis, cum status non variet essentiam rei, secus esset materialis pro statu unionis, et spiritualis pro statu separationis; quod non è dicendum.

Articulus 2dus.

De immortalitate animae.

Certum è immortalitatem essentialem soli Deo convenire, dubitatur de naturali, quae [illegible] semel creata ex natura sua ita exigit durare ut sine [illegible] [illegible] negavit [illegible] contra Rationem animalem aliqua naturali, vel gratuita immortalitate

gau:

gaudere, gratuito n. ex Dei beneplacito probant Scripturæ quæ æternas pœnas malis, æterna præmia bonis proponunt [...] naturali ro. Secundo.

Concludo anima ralis. e imortalis ex natura sua ita fere omnes, inter quos etiam sapientes fide destituti contra Epicureos.

Probatur primo Concilium Lateranense pronunciat temere philosophari qui animæ negat imortalitatem ex natura sua, similiter Ecclesiastici 12 habetur: ibit homo in domum æternitatis suæ, ubi li suæ denotat imortalitatem animæ; 2do. probatur ratione. Illud e imortale ex natura sua, quod caret contrario, nec dependet a subiecto, cuius destructione pereat, non n. alia ratione aliquod e mortale nisi quia habet contrarium, vel dependet a subiecto. Atqui sed anima ralis. utpote spiritualis caret contrario, et e independens a subiecto. ex dictis: ergo. 3o. constat lumine naturæ, quod si Deus e iustus anima e imortalis; sed constat lumine naturæ Deum esse iustum: ergo. Probatur maior: si Deus e iustus debentur præmia iustis, et pœnæ impiis. cum autem in hac vita oppositum quandoque accidat debet anima durare. Hanc rationem tanti æstimat D. Joannes Chrisostomus ut dicat ita stare imortalitatem animæ ac Dei iustitiam, faveent utrique D. Gregorius, Socrates, et Plato.

Dices primo quietem animæ esse præmium iusto et sinderesim pœnam impio. 2do. ipsum scelus pro supplicio sufficere, virtutem pro mercede. 3o. ad summum deberi diuturnam, non æternam vitam sive pro præmio, sive pro supplicio.

Sed contra ad primum quies iustis oritur a spe æternæ beatitudinis, et sinderesis a metu æternæ mortis proinde imortalitatem supponunt: ad 2dum. dico præmium debere a merito distingui, quod si peccato v.g. libidinis

alia pœna non constitueretur, quam libidinis peccatum iam videtur quid eveniret: ad 3um. supposito animam corpori separato superesse pro aliquo tempore non esset ratio cur deberet inde perire.

Probatur 4o. si anima esset mortalis maxime quia virtutes essent maxima vitia, sed hoc lumini naturali repugnat: ergo. Probatur sequela maioris, si mortalitas esset ultimus finis hominum, hominum ultimus finis esset felicitas istius non alterius vitæ; deviare autem ab ultimo fine est maximum vitium. Cum ergo temperantia, et aliæ maxime virtutes sint contra felicitatem præsentis vitæ, ideo etc. Addo primo: si etc. homines forent miserrimi cum essent felicitate dignissimi, cum enim homines iusti venissent ad finem vitæ, tunc ob insignes virtutes essent felicitate dignissimi, et tamen essent miserrimi ex termino, sicque etc. Addo 2do: mortem esse contemnendam pro religione non si etc., hoc non liceret quia nemo potest licite suum finem contemnere, qui est notitia Dei, hanc autem notitiam contemneret, qui mortem eligeret, quia eligendo mortem eligeret esse incapax videndi Deum, sicque etc. Addo tertio appetitum naturalem hominis ferri in æternam felicitatem ita ut in nullo alio bono quiescat. appetitus autem rationalis non fertur in impossibile, ad quod ferretur negata animæ immortalitate.

Ob. primo: Sapientiæ 2do. habetur: erimus quasi non fuerimus. Ecclesiastici 3o: unus est interitus hominum et iumentorum: Ex Seneca non infitiamur animam eius: ex Sophronio in Epistola quæ continetur in beata Synodo generali habetur: spirituales non sunt per naturam immortalia, sed per gratiam...

R.

139

(1) ad primam, et 2dam. autoritatem Salomonem loqui in persona impiorum ibi n. ait hæc dixerunt cogitantes apud se non recte; vel loqui de homine quantum ad corpus prescindendo à parte principali anima s. Ad illud ex Genesi dico per Animam intelligi totum corpus hominum qui modus pluries inuenitur in Scriptura sumendo animam pro toto homine. de cætero Scriptura non ē sibi contraria, sed cum pluries in locis dicat animam esse imortalem ideo, quæ obijciuntur sunt aliter explicanda et certè aperte ait Christus: nolite timere qui occidunt corpus animam autem non possunt occidere. Ad aliud ex Sophronio dico primo spiritualia non esse imortalia per naturam. idest essentialiter, quo modo solus Deus ē. imortalis 2do. sumere gratiam in lata acceptione prout comprehendit donum creationis, et conservationis, et cum animæ rales. possint à Deo conservari, vel destrui, hinc est, qd. sidet gratia Dei si non destruantur.

Ob. 2do. proba primo: anihilatio non ē supra vires Dei ergo. Deus potest animam anichilare sicut potuit creare: 2do. susceptiuum contrariorum ē corruptibile ita se habet anima ralis. nam suscipit ascensum, et descensum, potest etiam pati à rebus materialibus, nam existens in corpore dolorem sentit: 3o. omnis Creatura ē ab intrinseco defectibilis cum nulla sit necessaria intrinsecè, secus non indigeret Diuina conservatione: 4o. omnes Creaturæ sunt natura imperfectæ ergo incapaces imortalitatis, quæ ē summa perfectio: 5o. anima ralis. ē forma corporis corruptibilis creata ad exigentiam materiæ ita ut esse actum corporis phisici sit predicatum essentiale animæ. hoc autem predicatum non potest sine corpore reperiri, sed corpus ē corruptibile, et mortale = ergo. etiam anima.

iam primum Deum posse animam anichilare de potentia extraordinaria cum essentialiter non sit immortalis non vero de potentia ordinaria, cum non careat materia non habet in se principium exigens destructionem, et licet anima creetur a Deo de potentia ordinaria quia creationem animae praecedit organizatio corporis, quae tamquam dispositio exigit animae creationem: ad 2dum. nego maiorem, nam materia prima est susceptiva contrariorum ex dictis in phisicis, nec tamen est corruptibilis sicut iam dicebamus: assensus ergo. et dissensus sunt quidem contraria corruptiva sui ad invicem, non tamen subiecti, quod indifferens est ad utrumque anima, proinde non patitur a rebus materialibus proxime, et directe, sed remote et indirecte nam passio doloris ex consensu cum corpore solum connotat unionem cum corpore quia impedit operationes vegetativas, et sensitivas, et ad summum remote operationes rationales. ideo exigit quidem destructionem et mortem viventis non animae, quae a corpore separata nullius pati non potest, nec impediri in suis operationibus a rebus materialibus. ad 3um. dico omnem creaturam esse ab intrinseco, et essentialiter defectibilem, cum quo tamen stat esse indefectibilem naturaliter, et phisice quia nullam habet causam, quae naturaliter exigat eius destructionem immo quae exigat eius conservationem nec obstat animam indigere conservatione Divina siquidem ab ista lege solus Deus est exceptus ex quo sit essentialiter indefectibilis, certe vero sicuti marmora quae ex natura sua diu durant indigent tamen conservatione Divina, sine qua neque pro uno momento consistere valent. ita anima rationalis licet exigat in aeternum durare indiget tamen Divina conservatione. ad 4um. dico solam immortalitatem absolutam essentialem, et metaphisicam maximam esse perfectionem Deo soli

con-

convenientem, non naturalem, et phisicam: ad 2um. dico animam rationalem esse formam incompatibilem corporis corruptibilis, quod non obstat proportioni requisitae inter materiam et formam, ad quam sufficit proportio potentiae receptivae, et formae receptibilis: circa autem ad exigentiam materiae organizatae tanquam dispositionis requisitae habet pro essentiali praedicato esse actum corporis phisici non actu, sed potentia, nam actu informare accidentaliter convenit animae; posse vero informare est de eius essentia. nec dicas repugnare esse actum, et non esse actualiter actum. Sed contra quia repugnat quidem esse actum, et non esse actualiter actum potentem informare, non vero esse actum, et non esse actualiter informantem, nam ratio actus est essentialis animae quae sive in corpore, sive extra est entitas ex natura sua apta ad corpus informandum; actualis tamen informatio corporis, actus 2dus. non est nisi praedicatum accidentale. Ex his habes animae immortalitatem si non evidenter tamen probari efficaciter, quod nobis sufficit ne inutiliter contendamus an dictae rationes etiam propriae demonstrationi attingant, quod refiisse reveri[?] gratia.

Articulus [illegible]

Aliqua praemittuntur de intellectu.

Intellectus, qui est potentia materialis cognoscitiva, et inorganica ut perseveret in anima separata exercet tres operationes de quibus in logica plures elicit actus cognitionis, et plura munera exercet: unde post datam divisionem cognitio intellectiva adhuc triplex est intuitiva, abstractiva, et comprehensiva: prima est cognitio objecti sicut est in re, et per species proprias ita Beatus in Caelo cognoscit Deum: 2da. est cognitio objecti seu species alienas ut in alio, ita homo viator Deum cognoscit, et Angelos: 3ia. est cognitio objecti 2dum omnes formalitates et gradus cognoscibilitatis ita ut nihil objecti lateat cognoscentem

ita Deus se, et omnia cognoscit.

Primum munus intlus. ē intelligere, seu vitaliter per cognitionem spiritualem objectum attingere: unde intlus. simpliciter dicitur: 2dum. ē species conservare, et ulterius revocare in mentem, et dicitur memoria. 3um. ē cognoscere bonum, vel malum, et dicitur conscientia. 4um. practice cognoscere faciendum bonum, et vitandum malum, et dicitur sinderesis. Porro memoria intellectiva (de sensitiva n. satis supra dictum ē) ē intlus ipse conservans species spirituales rerum antea perceptarum, per quas objecto assignatur quid quid praeteritum licet absens in huius reminiscentiam fertur; hec autem memoria vel ē perfecta, vel imperfecta: prima, que etiam reflexa dicitur non modo res praeteritas, sed illarum etiam habitas cognitiones attingit, et proprie distinguitur a sensitiva, que non ē reflexa: 2da. que simplex dicitur res praeteritas mere tangit. Sinderesis ē increpatio quam facit intlus. voluntati de malo patrato, que perfecta ē vel imperfecta: prima includit actum intlus. cognoscentis malum vitandum, et actum voluntatis malum odio habentis; 2da. includit tantum actum intlus. cognoscentis malum vitandum.

Circa numerum intellectus an sit multiplex pro multiplicitate hominum nemo dubitat post Averroem dicentem ee. unum in hominibus, sed iste error (post quam experientia repugnat cum videmus tot ee. sententias, quot [illegible] nes etiam [illegible] [illegible], nec cum intlus. sit realiter identificatus cum anima rationali, que multiplex ē ex dictis, consequens ē multiplicem esse intlum. pro multiplicitate hominum.

Objectum intlus. ē ens in tota sua latitudine sub ratione veri, cognitionem que ad actum proprium intlus. tendit in verum. Tria hic queruntur po. an intlus. apprehendat prius singularia, quam universalia: 2do. an attingat accidens deinde substantiam. 3o. an possit cognoscere plura, per se vel

Quo ad prima dic. respondeo affirmative, v. prima pars ē ex eo quod objiciuntur intlui singularia tanquam per sensus occurrentia, hinc conviciatur 2da. pars quod substantia non ē in se sensibilis, sed per accidentia ita ut ex accidentibus intlus. informat [illegible] et naturam substantie. Nam dicimus res primo cognosci confuse, et implicite, deinde clare, et perfecte, sicque primo

usi:

universalia postea singularia cognosci. Sed ca. rãm suppositi, cognitio n̄ universalius non ē confusa, nec imperfecta, sed perfectior cognitione singularius cum unico conceptu attingat plura.

D. ad 3um. affirmative v. ē, primo a pari de sensib. attingentib. plura obta. disparata et opposita, tū eodem, tum diverso actu: 2do: qa. de facto plura simul disparata cogitamus, apprehendimus.

Articulus quartus.

Quotuplex sit intellectus.

Dubitatr. hic an in eodem homine sit duplex intellus. quorum alter agens alter passibilis dicitr. seu possibilis idest an detr. intellus. producens species impressas spirituales intelligibiles depurans, et illuminans materiale phantasma, quare agens dicitr. ad differentiam alterius intellus., qui dicitr. passibilis eo qa. species impressas ab agente recipit, et possibilis, qa. per modum universalis potentiæ intelligendo fit omnia. Ratio dubitandi ē qa. cum intellus. in homine sit spiritualis non videtr. ad obtum. producendam apta species materialis residens in fantasia cum materiale non possit agere in spirituale quare censetr. omnino necessarium esse ut producatr. ab intellu. agente species spiritualis impressa obti. ad similitudinem speciei materialis in phantasmate existentis, qd. ē depurare phantasma a sua materiali tate imprimendo eidem spiritualem qualitatem; qdo. vero duplicem intellum. dicimus non intelligimus duplicem realitr. distinctum, nam intellus. cum sit realitr. idem cum anima ex dictis sicuti una ē anima ita unus intellus., sicut ai. sumimus erunt distincti intellus. formalitr. in actu [illegible] ex natura rei iuxta nostra principia.

Concludo intlus. bene dividit in agentem et passibilem.

Probat. qa. intlus. ex una parte e indifferens ad intelligendum hoc vel illud obiectum: go. determinari debet a speciebus intelligibilib. quas recipiat, et cum quib. agat: go. dat. intlus. passibilis: ex alia parte intlus. e potentia spiritualis incapax specierum materialium: go. da. debet species spiritualis; sed ista non potest produci, nec emitti ab obietis materialib. vel sensib. tum internis, tum externis, qa. principia materialia non possunt producere qualitatem spiritualem nec debet infundi immediate a Deo, non n. decet Philosophus ita frequenter, et gratis recurrere ad Deum: go. 2do. qa. causae 2dae possunt, et debent habere potentiam ad producenda instrumenta necessaria ad suas operationes, sicq. V. Pria go. videns intlus agentis officia primum illustrare phantasma: 2dum. reddere obiecta materialia actu intelligibilia: 3um. producere speciem impressam intelligibilem intlus. n. dum e corpori unitus debet converti ad phantasmata ut ab ipsis ad intellectionem determinetur cum nihil sit in intlu. qd. prius non fuerit in sensu. Cum go. obiecta, et phantasmata materialia ad hoc ex se non sint apta sicuti res colorate non sunt ex se apte ad oculum movendum, sed indigent luce, ita et phantasmata materialia indigent illustratione, quae consistit in productione speciei intelligibilis, quae fit ab intlu. agente ad similitudinem phantasmatis materialis.

Ob. primo. non dat. in homine sensus et intellectus agens: go. neq. dat. in homine intlus. agens: go. V. Confirmat. po. si daretur in homine intlus. agens deberet poni etiam in Angelis; hoc non: go. 2do. intlus. agens in anima separata esset omnino superfluus cum non habeat phantasmata depuranda: go. etiam in anima unita; ratio n. e eadem licet varietatis.

R.

R. disparitatem esse, qa. species materiales sunt aptę pro cogni-
tione materiali sensitiua, ideo non datr sensus agens. Non
sunt postea aptę pro intellectione spirituali, nec proinde
datr uoluntas agens, qa. uolitio ē actus intellus. ex illo primo
principio: nil uolitum quin præcognitum. Nulla ergo requiritr
actio uoluntati, quæ obiectum spiritualizet, cum hoc iam
habeat ab intellu, sed obiectum materiale non ē ex se intelli-
gibile ad requirantr species spirituales, quas producere non
possunt uel obiecta, uel phantasmata materialia ex dictis: quæ
ideo ab intellu agente sunt producenda; deinde negari po-
test antecedens de sensu ex dictis de potentia sensitiua.
Ad primam confirma. Resp.: quæstio ē Theologica an Angeli ha-
beant intellum agentem. si cum Thomistis dicimus Angelos
habere species intelligibiles a Deo infusas, intellus agens non
ē in Angelis utpote superfluus; si uero cum Scotistis dicimus
Angelos desumere species ab obiectis. tunc dandus erit Ange-
lis intellus agens in ordine ad obiecta materialia cognoscenda.
Ad 2dam. Dic de anima separata cum proportione ad
dicta de Angelis. Addo intellum agentem in anima sepa-
rata otiosum dici non posse, tum qa. cum sit indistinctus
ab intellu possibili si operatr, et agens operatr; tum qa. illa
non ē facultas superflua, quæ connaturalis ē formę, et
necessaria ad integrum statum eiusdem formę; hoc autem
modo se habet intellus agens sine quo utpote identifi-
cato ē impossibile animam separatam existere.

Obj. 2do: phantasma materiale potest concurrere ad spiri-
tualem cognitionem: ergo superfluit intellus agens, qui ponitr
ad depurandum et perficiendum phantasma. Probatr antec.
1o. qa. obiectum licet materiale potest esse substantia, ideo
ē perfectius specie spirituali quæ ē accidens: 2do:
Sacramenta etiam sic corporea causant phisice gratiam,

et ignis inferni licet materialis torquet spiritusque.

R. no. antec. ad primam proba. dico substantiam materialem non posse producere qualitatem spiritualem, cum essentialiter, et toto genere differant. Ad 2dam. ommitto Sacramenta physice causare gratiam, et dico hoc per miraculum evenire, cuius miraculi necessitas non e in casu.

Ob. 3o. anima intelligit per species acceptas a phantasmate intellectus non ab illo accipit species: ergo si phantasma influit in species intelligibiles iam materiale poterit influere in spirituale, sicque superfluit intellectus agens.

R. phantasma non producere adequate species, quas producit, et recipit intellectus, sed se habere ut puram conditionem, nam convertendo se ad phantasma producit speciem spiritualem ad similitudinem illius, sicque per modum conditionis. Dici etiam potest phantasma concurrere ad speciem spiritualem per modum comprincipii ita quod formalitas spiritualitatis sit ab intellectu agente, et formalitas similitudinis a phantasmate.

Contendunt hic aliqui intellectum agentem esse nobiliorem passibili cum agens videatur nobilius passo; oppositum tamen dicendum e quia intelligere e nobilius, quam non intelligere, cum autem operatio intellectus agentis formaliter loquendo non sit intellectio bene tamen operatio intellectus passibilis ideo S. Thomas negat. ergo ratio data quia intellectus passibilis recepta specie efformata ab agente agit formando cognitionem in se, speciem s. expressam, quam ut utile principium producit, et recipit.

Queres an dentur species intelligibiles, quas da. negant aliqui cum Durando. Sciendum speciem intelligibilem dividi in impressam, et expressam. prima e qualitas intentionalis data ab intellectu agente intellectui passibili inherens, et ideo impressa vocatur quia ab intellectu agente passibili imprimitur, qua specie impressa informatus intellectus passibilis

complex

comparet in ordine ad producendam speciem expressam, quae est ipsa formalis cognitio, et viva imago obiecti, quod repraesentat. Praeterea species impressa, est virtualis, expressa vero formalis imago obiecti.

R. dari species intelligibiles impressas (de expressis in sequenti) p. est 1o. quia intellectus cognoscit universalia, sed universale non potest in phantasmate apparere, quia cum sit materiale non nisi singularia repraesentat: ergo ut cognoscantur universalia necessaria est species spiritualis: 2do. quia non solum praesentia, sed etiam praeterita intellectus cognoscit non solum in hac vita, sed quoque in alia, quod sine speciebus spiritualibus explicari non potest; certe in alia vita non adest materiale phantasma, quod possit influere, ergo S. 3o. ut intellectus intelligat debet obiectum esse intime praesens intellectui, sed ut plurimum non est illi praesens entitative cum pluries sit materiale et absens: ergo debet esse praesens per sui speciem, quae vices gerat obiecti; ergo S.

Dices 1o. si darentur species intelligibiles non esset necessaria conversio ad phantasma: 2do. sequeretur intellectum fore semper in actu 2do. intelligendi cum species obiecti semper habeat praesentes. ~~Sed contra~~

Sed contra. ad primum dico conversionem ad phantasma non esse necessariam absolute, sed ex suppositione status unionis cum corpore: ad 2dum. dico non semper actu intelligere, quia species quas actu conservant non semper in actu excitantur, quae excitatio unde proveniat difficile explicatur: quidam dicendo vel provenire ab imperio voluntatis, vel ab affectione similium

, reciend de nouo uenientib, uel ab humorib cerebrũ mouentib ad diuersa phantasmata, uel à suggestione boni, uel mali Angeli. Soles hic quæri an species istæ sint phisicè necessariæ, uel metaphisicè sed in hac materia iudiciũ suspendo ut ad Theologos spectat definire maximè cum doceat D. Thomas de facto uideri Deũ à Beatis imediatè sine specie impressa Dei, imo talem speciem omninò repugnare; qd si esset necessaria metaphisicè non posset eius carentia suppleri à Deo cum [illegible] non possit uariare essentias rerũ.

Articulus quintus.

In quo consistat formalis intellectio.

Noto ex Philosopho intellectionem certaẽ seruare proportionem, et annalogiam cũ locutione externa; quare sicuti in hac interueniunt locutio, et uerbũ, ita in illa interueniunt dictio seu actio productiua uerbi mentalis, et uerbũ productũ, imago, formalis et expressa obiti. ita ut sicut loqui, ẽ operari, ita intelligere non ẽ purũ pati qualitatem, sed operari, cũ actu intelligere sit actu uiuere, et actu uiuere actu operari: unde sicuti per uerbũ in locutione prolatũ representatur audienti obiectũ locutionis, ita per uerbũ mentale formalis representatur intellectui in esse intellecto id, qd prius representabatur uirtualis in esse intelligibili. Definitur autem uerbũ mentis similitudo expressa obiti. producta ab intellu. intelliu. ñ cognoscens producit imaginem obiti. cogniti.

Concludo licet ad nostrã intellectionem concurrant actio, passio,

passio, et vitalis qualitas, non intellectio intrinsecè, et formalis ea tria includit, sed solùm qualitatem vitalem, quae intellus. assimilat obieto., eiq. vitaliz coniungit. Ita Mastrius, et Recentiores magis communiz.

Probat. pa. pars, qa. intellus. per actionem se reducit ad actum 2dum. intelligendi, et illius actionis terminus qui ē qualitas in illo recipit media passione: unde ait Scotus quamlibet potentiam creatam cognoscitivam vitalem, aut appetitivam esse productivam, receptivam et operativam 2dum. diversas habitudines ex natura rei distinctas penes diversum genus causae per illos importas ē sa. productiva sui actus in genere causae efficientis, et receptiva ingenere causae materialis, et operativa, qua. actum illud habens tendit in obiectum. vitaliz, et exercet quasi in genere causae formalis, et ibidem docet solùm 3am. ultimam habitudinem spectare ad formalitatem vitalis operationis, vel saltem per eam circumscribi, alias vero solùm requiri ad operationem vitalem in nobis ita ut productio et receptio necessariò requirantur cum operatio vitalis necessariò recipiatur, et ab eodem producatur.

Probat. 2da. pars. intellectio, et omnis actus vitalis unilis ē ens per se unum, et unius generis; communiter n. quod omnes ponitur in praedicamento qualitatis: ergo non potest entia essentializ includere qa. actio, passio, et qualitas sunt diversorum generum; ex rebus aut diversorum generum ~~consurgit~~ non fit ens per se unum; neq. dicas Vetador ens per accidens esse, vel qd. ex rebus diversorum generum consurgit, et sic concedit

actum uitalem esse ens per accidens, uel quod consurgit ex duobus se essentialiter connotantibus, et sic negat. Sed ca. qa. communiter ens per accidens dicitur illud quod non habet unam essentiam, quae non potest fieri ex rebus diversorum praedicamentorum, et in hoc sensu loquimur, secus etiam ex subiecto, et accidente, ex extremis, et relatione fieret unum per se, qa. unum connotat per se aliud, qd. si dicas ut dici solet a Recentioribus in explicandis formalitatibus esse quoddam totum adequate includens omnes formalitates dicendum e, qd. hoc totum non potest uere dici per se essentialiter unum, sed solum unum per accidens essentialiter includens aliam partem, sicuti in proprie dicitur homo albus e essentialiter albus: r. e, qa. nihil proprie essentialiter dicitur, qd. non e in se essentialiter unum, uerum tam. e qd. si actus consideretur id qd. exprimitur a nobis pro statu isto dicere tendentiam in obiectum. nam sine hoc respectu tendentiae, et attingentiae non concipimus potentiam uitalem operari ca. obiectum; et ideo pro hoc statu differentiam ultimam constituentem illam qualitatem in esse uitalis actus explicare solemus per dictum respectum tendentiae; qui respectus in cognoscitiuis se habet per modum repraesentationis, et expressionis intentionalis; in appetitiuis uero per modum cuiusdam possessionis. Remanet ergo intellectionem essentialiter consideratam dicere solam qualitatem uitalem.

Habes ex his, quid sit formaliter intelligere, qd. e effectus formalis intellectionis, quam intrinsece praestat, uel per informationem ut in nobis, uel per identitatem ut in Deo, non n. e agere, uel pati, qa. sine his subsistit intelligere Diuinum, qd. e uniuocum cum nostro in ratione essentiali transcendentali; qd. si agere, uel pati interuenirent

ad

ad intelligere nostrum hoc solum ē præpositiuē ex imper=
fectione, et limitatione potentiæ, quæ non potest operari
uitalit per actum suum nisi prius illud producat, ac in se
recipiat. Intelligere ergo. ē uitalit operari recipiendo obiectum.
idest illud attrahendo ad se intentionalit et ei intentionalit
se uniendo, ad quem effectum formalem præstandum non
requirit actio phisica potius, quam ad effectum formalem
cuiuscumque alterius qualitatis. ergo. si uulgarit nomina actionis,
et operationis confundunt, tamen dum loquimur de potentiis
uitalib ea duo sunt distincta, nam actio significat actionem
productiuam, et elicitiuam actus uitalis, operatio uero significat
ipsum actum uitalem, quo operans ultimate perficit.

Consultò in conclusione dixi intellectionem essentialit dicere
qualitatem uitalem, qua intellus. assimilat intentionalit obiecto,
eique uitalit coniungit ut scias duos esse respectus, quos
cognitio saltem realit sibi identificare uidet, quia quælibet
cognitio habet ex natura sua quod sit forma quædam imi=
tatiua, et repræsentatiua sui obiecti (intellige de similitudine
per imitationem, qualis ē ideati ad ideam non per comu
nicationem formæ, ut albi ad album, eo quia cognitio in=
creati semper ē accidens, obiectum aliquando substantia, et iste
ē primus respectus. 2dus. dicit a Scoto relatio tendentiæ
in alterum tanquam in terminum et hunc paritèr respectum
cognitioni identificari ē probabile quia conuenit cognitioni,
quæ uitalis ē. unde dictum fuit per talem respectum
circumscribi solere uitalitatem actus, et sicuti uitalitas ē
ab actu indistincta ita et iste respectus.

Ob primo ex Arle. 10 Ethicorum cap. 10 dicente uirtutis
operationes, et felicitatem, quam in contemplatione ait
consistere non esse qualitates; item 7 phisicorum, cap. 20 negat
in parte intellectiua dari imperfectionem, sicut [illegible]
maxime ad aliquod dicitur.

R. ad primum ibi per operationem virtutis non intelligere actus ipsos vitales, qui sunt ultimæ perfectiones activæ operantis sed actiones elicitivas eorum, quæ utique non sunt qualitates. vel si loquitur de actibus ipsis vitalibus strictius sumpsit nomen qualitatis idest pro qualitate stabili, et permanente, et sic bene negat operationes virtutis esse qualitates, quia habent esse in fieri et per solam operantis cessationem desinunt. Ad 2dum. dic loqui ad mentem Platonis docentis scire esse quoddam reminisci non vero sive de novo. deinde Aristoteles non negat absolute esse se quia motum ad scientiam, sed tantum negat illum motum, qui fit ad aliquam formam non præsupponentem necessario inductionem alterius prioris. unde concedit motum in sensibus, et in intellectu negat, quia non mutatur intellectus ab objecto intra idest in specie intelligibili relucente, et ita quod dicit sciem maxime ad aliud referri debet intelligi ad aliud idest ad objectum intra non ad objectum extra, quod est primum alterum, et respicitur a sensu.

Ob. 2do: intellectio, et omnis actus vitalis non potest intelligi quiditative idest objecto non intellecto, quia non significat aliquod in se, et absolute in subjecto, sed potius dicit aliquod in potentia, quasi tendens in alterum tanquam in objectum: ergo non est qualitas hæc enim est ens absolutum quiditative cognoscibile extrinseco non intellecto.

R. cum Scoto, quod si vox imponeretur ad significandam qualitatem absolutam solum posset intellectio quiditative concipi non intellecto objecto ut termino, sed voces modo impositæ ad significandas operationes dicunt relationem, vel connotative, vel principaliter. Affert idem Scotus exemplum de specie intelligibili, quæ est qualitas absoluta, et tamen communiter vocatur similitudo non quia intrinsece;

ret

et formaliter sit illa relatio, quae dicit similitudo, sed quae ex natura sua est quaedam forma imitativa, et repraesentativa obiti. ideoque per hoc nomen species non tantum species significat, sed etiam respectus; ita dicendum in casu.

Articulus sextus.

Solvuntur quaedam spectantia ad voluntatem.

Voluntas est potentia appetitiva animae ralis. contradistincta ab appetitu sensitivo, et definitur appetitus cum ratione liber. dicitur appetitus loco generis per quod convenit cum sensitivo; dicitur cum ratione per quod ab eodem differt. dicitur liber, per quod differt ab aliis potentiis, et maxime ab intellu., qui est potentia necessaria, ex quo inrescitur libertatem esse de essentia voluntatis; est autem duplex appetitus in voluntate irascibilis, et concupiscibilis; per primum voluntas fertur in bonum arduum, et refugit à malo arduè vitabili, cuius numerantur 5 passiones spes, desperatio, audacia, timor et ira. per 2dum fertur in bonum iucundum et refugit à malo opposito cuius numerantur sex passiones amor, odium, desiderium, fuga, delectatio, et tristitia. Plura quaeruntur de voluntate po: an da. possit natura volitiva quin sit cognoscitiva: 2do: an propositis duobus bonis inequalibus possit eligere minus bonum maiori bono relicto: 3o: an in voluntate habitus sint distincti ab habitibus intellus.

R. ad primum negative, pro quo dicendum cognitionem boni licet sit solum conditio ad volitionem non esse à Deo separabilem cum sit conditio vitalis; et sicuti non valet erigere ab actibus non vitalibus, qui possunt à Deo

solo produci ad actus uitales, ita neq. à conditione uitali ad uitalem; r. ē pō. qa. ut potentia uitalis agat debet obiect. potentiæ applicari, et fieri uitalit. præsens. patet ñ inductione nullas potentias operari nisi facta applicatione obiti: sed nisi obiect. sit præcognitus ab intlu. non applicatur uitalit. uoluntati, sicuti nisi obiect. sit præcognitus à potentia cognoscitiua naturali, obiect. non applicatur uitalit. intelui: 2dō. qa. causa non existens neq. supernalit. potest operari: gō. neq. res incognita amari, conseqa. constat, qa. ita se habet existentia phisica ad causas phisicas sicuti intentionalis ad intentionalem.

Dices primō, potest Deus proponere uoluntati obiect. independenter à cognitione, maximè cum cognitio sit conditio: 2dō. uolitiuum ex genere suo præscindit ab intellectiuo; primum ñ dicit tendentias in bonum per affectus, 2dus. uero dicit tendentias in uerum per assensus: 3us. potest uoluntas imperare intlui. ne cognoscat: ergo. potest uelle sine cognitione: 4us. potest uoluntas imperare intlui. ut incipiat cogitare, sed hoc imperium non præcedit nemo actus intellectionis: go.

Sed eq. ad primus no. antec., qa. ut potentia uitalit. operetur debet habere obiect. uitalit. præsens, qd. non potest Deus facere. ad 2dus. uolitiuum ex genere suo præscindit ab intellectiuo formalit., non tam. realit.: ad 3us. dico, qd. si uoluntas imperaret intlui. ne cognosciat præsupponeret in intlu. cognitionem de carentia cognitionis, quæ cognitio si cessaret, cessaret etiam actus uoluntatis: ad 4us. primò intlus. operatio non subdit imperio uoluntatis, nam uoluntatis operationem non præcedit uel primò intlus. apprehendat obitum. deindè proponat uoluntati ut imperet iudicium nec ne.

R. ad 2dus. affirmatiuè: r. ē primō qa. uoluntas liberè

eligit

eligit maius bonũ: ergo potest eligere minus: con. qua. constat, qa. libertas dicit formaliter electionem unius prae alio: ergo potest eligere: antec. etiã, qa. voluntas praeferens Deum Creaturae habet meritũ, meritũ autem supponit libertatem: 2do: qa. Deus utpote liber non necessitatur ad optimũ potest n. pro libito Creaturas perfectiores vel non perfectas producere; ergo etiã libertas humana: 3o:, qa. secus omnis peccans esset haereticus habens cognitionem contrariã Fidei, qd. 1. peccatũ sit maius bonum, quã eiusdem ommissio, qd. dici non potest.

Dices po: qdo. voluntas fertur in bonũ magis trahitur à bono in qd. fertur, quã ab alio: ergo. quia trahere ê effectus volontatis maior ê bonitas in obiecto, in qd. fertur, sicq. fertur in maius bonũ: 2do. voluntas non potest eligere malũ, sed minus bonũ, in comparatione maioris boni ê malũ; tũ qa. dicit carentiã maioris boni tũ qa. ê impedimentũ maioris boni: ergo. S: 3o. voluntas non potest operari contra dictamen intellus., sed intellus. dictat maius bonũ esse eligendũ: ergo. D. Addo praeelectionem boni esse contemptum boni non electi.

Sed contra qa. voluntas trahitur magis à maiori bono in qd. fert libere, et saepe in minus maiori relicto vel à bono finito magis trahente non necessitetur: ergo. resistit, et permittit se minus trahenti, sicuti aliquis libere operans potest resistere impulsui ut quatuor, et se permittere impulsui ut duo: ad 2dũ. minus bonũ specificatiue sumptũ ê aliquod bonũ, licet reduplicatiue tanq. minus dicens carentiã, et impedimentũ maioris boni videatur malũ, voluntas autem in primo tantum sensu illud elligit: ad 3ũ. voluntas prudenter

operari non potest operari contra dictamen intlus. potest tamen libere operans, hoc autem non est rigorose operari contra dictamen intlus. qui dictat maius bonum libere esse elligendum utpote illud proponens cum mixtione imperfectionis, consequenter sub indifferentia. Ad additum. dico dilectione minoris boni non contemni maius bonum positive idest per positivam aversionem, sed tantum negative quia non eligit, et hoc voluntati non repugnat: hinc potest voluntas eligere medium minus utile ad consequendum finem si sit aptum illud medium ad finem efficaciter intentum obtinendum, per quod etiam a fortiori e duobus bonis equalibus potest unum praeeligere cum possit pro libito omittere utrumque utpote bonum finitum, in quo casu praeelectio est merito libertatis non meritorum, quoniam neutrum comparative est praeeligibile.

R. ad 3um. negative; sensus responsionis est dari habitus in intellectu et voluntate, sed realiter indistinctos. Probatur primo pars. est quia in intellectu et voluntate datur ad operandum facilitas, quae est effectus formalis habitus, sic facilius reperitur veritas saepius speculata, et propensius amatur bonum ex frequentibus actibus amoris. Probatur 2da pars. est quia nulla est necessitas ponendi habitus distinctos. 2do: quia non est assignabilis necessitas habitus distincti in voluntate cum eius actus nullum relinquat vestigium sui, sed relinquit tantum in intellectu species experimentales sic ita dictas, quia voluntas per illos actus est experta bonitatem vel malitiam objectorum. 3o: omnis facilitas voluntatis potest oriri ab habitu intellus. idest a speciebus radicatis vividius repraesentatis, voluntas enim facilius trahitur a bono clare cognito; clarius autem cognoscitur per species radicatas.

Dices primo: si isti habitus non distinguuntur, sequitur nunquam idiotas,

idiotas posse amare vividius, quam doctos, ut non habeant tam claram cognitionem. 2do. sequitur in Christo fuisse habitum vitiosum cum habuerit cognitionem perfectam: 3o. hominem posse esse temperantem, et intemperantem cum actus temperantiae, et intemperantiae possint suas species relinquere.

Sed ea ad primum, ga. habitus voluntatis oritur a speciebus radicatis inclinantibus practice non speculative, actus non relinquit species tum honestatis, nec iucunditatis, quam idiota cognoscit. ad 2dum dico habitum vitiosum consistere in speciebus acquisitis nec cognitiones non speculativas istas, sed practicas inclinantes ad vitium, istae autem cognitiones non fuere in Christo: ad 3um. dic habitum consistere in speciebus intensis practice inclinantibus, quae ad opposita non dantur. Habitus ergo intellectus et voluntatis distinguuntur denominative tantum. primus terminatur ad veritatem. 2dus. ad bonitatem, non vero entitative cum eandem veritatem intellectus et bonitatem voluntas repraesentet.

Articulus ultimus.

De Anima separata.

Hic tria quaeruntur primo an status separationis a corpore sit violentus animae rationali: 2do: an anima separata retineat species intellectuales, et habitus acquisitos in statu unionis: 3o. an movere possit se, et alia

Rd ad primum statum separationis in fieri esse violentum, et naturalem in facto esse: v. primae partis est ga. separatio a corpore fit anima positive reluctante cum expulsione dispositionum, quas exigit, et introductione contrariarum ut constat experientia. est ergo violenta in fieri sicuti separatio formae a materia est violenta in fieri, ga.

in statu unionis ratione dispositionum e ordinata efficacis ad formas, naturalis uero in facto esse, q. separata a corpore carens dispositionib. inefficacib. appetit. v. 2dq. prav. e qa. licet separata careat aliqua perfectione connaturali alias maiorem obtinet, modum s. operandi independent. a phantasmate cognitionem intuitiuam etiam perfectiorem ad modum intellec. Angelici, et sicuti licet natura humana Christi careat propria subsistentia non e in statu uiolento, quia habet perfectiorem; ita in casu.

Dices anima: unio cum corpore e naturalis animae; go. separatio uiolenta: 2do: separatio in fieri e uiolenta; go. etiam in facto esse; uiolentum n. e illud, qd. sequitur ex principio uiolento: 3o. anima separata appetit reunionem cum corpore: go. &.

Sed ca. ad primum sequitur separationem esse uiolentam si non sit compensatiua, qd. in casu dat.: ad 2dum. dispa. e, qa. dum fit separatio determinat. efficacis anima a qualitatib. sensibilib. ad statum unionis quae qualitates non sunt facta separatione: ad 3um. anima separata appetit tantum inefficacib. reunionem.

R. ad 2dum. affirmatiue loqdo. de puris intellectualib. independentib. a phantasmate.

Ratio e qa. quoties species sunt separabiles a corpore, et subiectari in anima, congruum e dicere qd. perseuerent in anima separata, sicuti qa. accidentia realiter distinguunt a substantia, et subiectant. in quantitate remanente in Eucharistia quantitate, separata a substantia remanent accidentia sine quantitate; species aut. intentionales utpote spirituales sunt separabiles a corpore et subiectant. in anima, iubet. n. Apostolo recordari eorum, quae fiebant in

in Mundo quo anima retinet ♂ non ñ ē necessarios omnes de nouo infundi, sed aliquos tantum ut docent Theologi.

R. ad 3um probabile esse utrumque r. ē, qa anima separata proxime accedit ad statum Angelicum: quo sicuti Angelus mouet se et alia ā se ita ♂; sicuti ñ conuenit eadem existentia localis animę, et Angelo, ita uidetur posse conuenire eadem existentia per successionem, in qua consistit ratio motus. Addo in esse animę separatę potentiam loco motiuam identificatam, qua pergit ad Cęlum, et inferos; qd. si corpori unita anima non potest mouere se, et alia, ē qa. ut in statu unionis moueatur debet producere motum in corpore, nec potest ii subiectum debilitatem uiriu sit incapax, consequenter in motu aliqualiter ā corpore dependeat, sed separata ut moueat non debet producere motum in alio subiecto. Nota tamen animam separatam non posse moueri motu progressiuo, nec sentire qa. ad has operationes requiruntur organa, sed de his Theologi; et hęc sufficiant, quo ad tractatum de Anima.

In libros Aristotelis de ortu, et interitu. Questiones.

Puluis sumus, et in puluerem nescio an felici, uel potius fatali quadam necessitate aliquando reuertemur. Unda sumus, et ideo uix originem habuimus, qd. sicuti aquę dilabimur, et uos fateamini oportet esse flores, sed qui uix nati statim deueniunt ad interitum: pellit unda maris subsequens undam antecedentem, et ab alia urgetur subsequente donec quę uix habuit ortum in scopulum irruens, frangitur. Nascimur quo. ut moriamur, et principium nostrę uitę ē uia ad mortem. Miseriam hanc peccatum fecit, et quoniam pęna ē in illa immorari licet contemplando ortum, et

interitus nostros, qd. e idem ac instituere quæstiones de generatione, et corruptione. Aris. duos libros instituit nos vero quoniã tempus cito fugit ut citius properemus ad mortem disputationem absolvemus quæstione hanc materiam. Sit igit.

Quæstio prima.

De generatione substantiali, et accidentali.

Articulus primus.

Aliqua solvuntur de generatione substantiali.

Supposita existentia generationis ex phisicis, quam hic aliqui superfluo labore demonstrare nituntur hic quærimus primò quid sit generatio: 2do: quinam sit eius terminus: 3o: an sit actio distincta ab alteratione: quo ad primum.

Non placet definitio Aristotelica qua generatio dicit mutatio totius in totum nullo sensibili remanente ut subiecto eodẽ qa. non omnis generatio mutationem importat ut constat in generatione æterna Verbi quin etiã in prima verbi generatione: unde definitio Aristotelica procedit de generationibus per mutationem contingentibus, proinde non supponit universaliter. Alio igit modo generatio substantialis in communi definit, qd. sit actio productiva termini substantialis dependenter à subiecto. Dicit actio productiva loco generis: dicit termini substantialis loco differentiæ ab alteratione: dicit dependenter à subiecto loco differentiæ, tum à generatione Divina quæ nullam phisicam dependentiam involvit, tum etiã à creatione, quæ excludit dependentiã à subiecto. Hinc si productio dicit transitum subiecti de privatione ad formam habes generationem sub formalitate mutationis, si vero dicit subiectũ cum acquisitione formæ sine transitu à privatione habes generationem sub formalitate

litate productionis, sicuti si Deus creet materiam, et in eodem instanti temporis agens naturale educat formam, talis forma esset vere genita, quia producta dependenter à subiecto; et tamen privatio non praecessisset in subiecto. ut alibi dictum est.

Porro cum oppositorum sit eadem ratio corruptio definitur desitio rei dependenter à subiecto: dicitur desitio loco generis, per quod convenit cum anichilatione: dicitur rei idest vel substantia lis, vel accidentalis cum proportione ad corruptionem: dicitur dependenter à subiecto. loco differentiae ab anichilatione, quae rem destruit independenter à subiecto: hinc si subiectum perveneret sicuti regulariter evenit, corruptio est cum mutatione; si vero etiam subiectum destruitur est vera corruptio sed sine mutatione in subiecto., si non destrueretur non transiret ad non esse formae. Haec autem destructio licet videatur aliquid anichilatio cum sit in nihilum rei, et subiecti, est tamen vera corruptio, sed sine subiecti mutatione primo quia de essentia generationis, non est quod subiectum praecedat, sed sufficit in instanti generationis terminum produci dependenter à subiecto, quod similiter cum proportione de corruptione est dicendum: 2do. quia corruptio distinguitur ab anichilatione per remanentiam subiecti: non distinguitur autem intrinsece, et essentialiter, nam permanere subiecti subsequens ad corruptionem eamdem constitutam supponit.

R. ad 2dum. terminum generationis esse totum compositum, V.G. hominem ita ut etiam terminet ad singulas partes; sic generatio homi. terminat ad animam; non quidem tanquam ad terminum à se productum, sed comunicatum materiae ad materiam vero tanquam ad extremum, cui forma comunicatur: v. est quia intellectis partibus ita inspectis, intelligitur generatio ita quod connexio sit terminus, à quo habetur generatio.

Quo ad 3um. sensu quæsiti e an in generatione substantiali V.G. ignis ex ligno detur actio realiter distincta ab alteratione, qua producuntur dispositiones ad formam ignis. R. negatiue cohærenter ad dicta in phisicis de actione, et hic uos applicate rationes ibi adductas.

Pro clariori notitia explicandum e illud axioma generatio unius e corruptio alterius, qd. in generationibus, quæ de facto contingunt uerum e in sensu, uel causali, qa. generatio unius formæ e causa ceu forma antiqua corrumpatur, uel in sensu connexionali, qa. regulariter loqdo. inter generationem formæ nouæ, et corruptionem antiquæ datur connexio non in sensu formali, quia formaliter generare non e formaliter corrumpere; primum n. dicit actionem positiuam, non ita 2dum. saltem uniuersaliter, sed dicit uel suspensionem conseruationis, uel sequi ad positionem formæ incompossibilis.

Articulus 2dus.

De subiecto accidentium.

Certum e totum esse subiectum denominationis, cui sc. forma dat suam denominationem, sic licet intellectio in sola anima recipiatur denominat tamen totum hominem intelligentem; dubitatur de subiecto receptionis, in quo s. tanquam in subiecto recipiantur accidentia comunia. unde uidendum e quodnam sit subiectum imediatum, et mediatum talium accidentium. Dixi comunia ut præscindamus a proprijs spiritualibus, intentionalibus, et modalibus. Porro subiectum mediatum e, in quo accidentia mediante alio recipiuntur, imediatum uero, in quo nullo mediante recipiuntur.

Concludo stando lumini fidei subiectum imediatum accidentium comunium e sola quantitas, et mediatum sola materia prima; stando uero lumini naturæ, sola materia

e

ē subiect. imediatū. Ita communiter contra Thomistas. 142

Probatur prima pars, quia stando lumini Fidei cum non remaneat materia sub speciebus Eucharisticis, debet subiectum immediatum accidentium esse quantitas ut bene salvetur quomodo infixarum conservationes aliorum accidentium, albedinis v.g. &, et productiones novorum non sit creatio et miraculosa, sed eductiva, et naturalis, per influxum s. passivum quantitatis, secus novum esset miraculum species calefieri &, vel conservari calorem &, quod ē miracula sine necessitate multiplicare. Adde accidens posse effici ab accidente: ergo etiam sustentari.

Probatur 2da. pars primo, quia illud ē ultimum subiectum inhesionis accidentium, de cuius potentia educitur: sed educitur ultimo de potentia materiae accidentia, rē disponentia ad corruptionem, calor v.g. disponens lignum ad corruptionem nequeunt edui de forma antiqua cum nihil petat destructionem sui: ergo &: 2do. quia accidentia utpote dispositiones ad formam substantialem illam praecedunt, si autem forma esset subiectum tanquam causa materialis praecederet dispositiones, quod repugnat: 3o. quia in homine tale subiectum non potest esse anima rationalis: 4o. quia subiectum mediatum ē illud, in quo recipitur subiectum immediatum, sed hoc quantitas s. recipitur in sola materia, tum quia a materia sustentatur; tum quia in ea praesupponunt ad formam, quae in materia quanta recipitur: ergo &.

Probatur 3a. pars, quia stando lumini naturali non potest quantitas separari a materia cum sit ultra materiam ingenerabilis et incorruptibilis, sicque accidentia immediate subiectantur in materia, tum quia quantitas distinguitur a materia stando tum.

lumini naturali accidentia immediate recipiunt in illo subiecto in quo etiam quantitas recipit ut omnia e materia educantur; quantitas autem in sola materia immediate recipit, sicque &c.

Ob. primo probando totum esse subiectum accidentium, primo quia totum denominatur V.G. calidum; 2do quia quantitas, et alia accidentia sunt proprietates totius dedite toti principaliter propter formam tanquam finem: ergo debent recipi in toto ut proprietas in eo recipiatur, cuius e proprietas.

R. totum esse subiectum denominationis, per quod patet ad primam obiectionem. Ad 2dam dico quantitatem esse proprietatem materiae, cuius consequens, non vero totius licet ad eius bonum ordinetur. Quantitas ergo ad summum e proprietas totius denominative quod totum denominat quantum, formaliter vero e proprietas materiae: neque dicas accidentia conferre suum effectum formalem non materiae, sed toti, et de facto totum non materia dicitur calidum. Sed ea quia hoc ut dictum fuit probat totum esse subiectum denominationis, vel quia materia cum recipit tales qualitates semper e sub aliqua forma, a qua denominatur ut a principali acte, vel quia ipsius totius sicut agere dicitur ita et pati: unde materia cum sit pars subiectiva occulta quasi manet, et cedit in denominationem totius tanquam in suum finem; deinde distingue duplicem rationem in effectu formali accidentis, aliam in genere causae formalis, et hanc accidens non tribuit toti ut non sit eius forma, sed materiae ut in ea sit antecedens ad formam substantialem, ad quam disponit aliam in genere causae efficientis, et hanc tribuit composito; sicuti n. compositum e quod V.G. calefacit, ita et quod calefit per calorem inhaerentem materiae.

Ob. 2do probando formam substantialem esse subiectum accidentium.

~~primo~~ tud, primo qa. materia non potest hoc praestare qa. non è ens actu existens: 2do. qa. ens per accidens supponit ens per se cui sit entis ens. 3o. qa. si accidentia reciperentur in sola materia forma substantialis non faceret unum per se cum materia, nam adveniret enti in actu, scilicet materiae actuatae accidentibus.

R. ad primum ex phisicis materiam habere existentiam propriam. Ad 2dum. dico ens per accidens supponere ens per se tanquam aliquod prius prioritate intentionis et finis cum forma substantialis sit finis, propter quem intenduntur dispositiones non prioritate executionis, et medij, qd. è idem ac dicere, qd. forma substantialis è prior in intentione, ultima in executione. deinde licet accidens praesupponat formam substantialem, non tam. reciperetur in forma, nam etiam forma praesupponit dispositiones in materia, nec tam. recipitur in dispositionibus; ita discursus supponit iudicium in quo tam. discursus non recipitur: ad 3um. dico illud facere unum per accidens, qd. advenit enti in actu substantiali, et simpliciter, non in actu ~~ex~~ accidentali, et 2dum. quid, sicuti evenit in casu.

Articulus tertius.

An detur resolutio usque ad materiam primam.

Docent Thomistae in generatione corporis substantialis nihil reperiri de re corrupta nisi materiam primam, et è contra in corruptione nihil incorrupto remanere de genito, quam materiam primam, qua re volunt in morte v.g. hominis colorem, effigiem, et alia accidentia quae erant in vivo, et videntur remanere in cadavere non esse eadem numero, sed similia, qd. è docere

da. resolutionem usq. ad materiam primam.

Concludo in generatione, et corruptione substantiali non dari resolutio usq. ad materiam primam, sed in novo composito plura remanent accidentia, quae erant in antiquo.

Probatur primo quoties non est r. evidens in contrarium in rebus naturalibus standum est judicio sensuum; sed sensus etiam bene explicati judicant remanere aliqua accidentia in corrupto, quae erant in genito: ergo. nec dicas remanere eadem specie non vero numero, itq. falli. Sed ca. pô. q. sic destruitur omnis scia. de verâ identitate: 2do: qa. non potest assignari causa productiva calor permanentis in homi. undis praefocato unica non a forma cadaveris, vel equae quibus calor est contrarius, non calore praecedens, qui cum non sit, causare non potest, non Deus, qui ut potest autor naturae, non concurrit sine indigentia; nulla autem hic indigentia, quin potius adest exigentia accidentis oppositi. ergo est idem calor, qui fuit in vivo, et quidem numero.

Probatur 2do; accidentia communia esse dicti non subiectantur in toto: ergo. corrupto toto non corrumpuntur accidentia communia. Consequentia constat si constat antec. ideo n. per Thomistas omnia accidentia corrumpuntur, qa. totum corrumpitur, quod est eorum subiectum. Confirmatur specialiter de compositis viventibus. Post corruptionem viventis remanet materia informata formis partialibus, substantialibus carnis ossis &c et ex Animasticis: ergo. etiam accidentibus. Addo, quod etiam si demus totum esse subiectum inhaesionis adhuc non haberi resolutio usq. ad materiam primam; tum qa. causa deficiente non deficit effectus si praesto sit alia causa conservans, ita destructa causa efficiente v.g. igne non deficit effectus s. calor si praesto sit alia causa efficiens conservativa. ut cum post destructionem unius compositi fiat aliud, potest hoc aliud conservare aliqua saltem accidentia ex antiquis; tum qa. plus repugnat .... existere sine

cui

existentia, quam accidens sine subiecto. sed per Thomistas materia non destruitur licet deperdat existentiam quae. succedit alia forma substantialis novam existentiam tribuens materiae: ergo a pari potest remanere accidens quamvis pereat subiectum, vel totum dummodo aliud substituatur, sicque &c.

Ob. plura primo: ex Philosopho in definitione materiae primae dicente: et si quid corrumpitur in hoc abibit ultimo; similiter mutationem definit quod sit transitus totius in totum nullo sensibili remanente: ergo &c. 2do. in corruptione recedit forma substantialis: ergo a fortiori accidens; fortius enim adhaeret forma substantialis materiae, quam accidens: 3o. forma substantialis utpote actus primus praecedit formas accidentales: ergo corrupta forma substantiali debent etiam corrumpi accidentales, secus praecederent formam introducendam 4o. materia prius fertur in formas substantiales quam ad accidentales, quia prius respicit quod dat esse simpliciter, quam quod dat esse secundum quid.

R. ad primum sensum definitionis materiae primae non esse omnem formam corrumpi, sed remanere materiam incorruptibilem, in cuius potentia remanent formae corruptae: vel esse potest, quia illud dicitur a philosopho ultimum subiectum, per quod dicitur primum: sicut enim dicit primum, ex quo non fit ex aliis, sicque ingenerabile, et incorruptibile, ita dicitur ultimum, ex quo non fit ex aliis, sicque ingenerabile, et incorruptibile. Quidquid postea sit an aliquibus accidentibus subsit. Item dum definit mutationem, sensus est non remanere subiectum mutationis eodem modo sensibile quo antea: quare addidit subiecto eodem: unde Philosophus per hoc nullo sensibili

remanente non inuit omnia accidentia perire eo quod accidentia non sunt subiectum mutationis, nomine enim subiecti sensibilis ut notat Suarez intelligit substantias completas, quae certe in corruptione non remanent. Nota hic quod si haec auctoritas aliter explicetur facit contra Adversarios, nam etiam destructis prioribus accidentibus aliis similibus succedentibus erit idem subiectum sensibile, cum sit eadem omnino materia; variatio enim accidentium non variat subiectum, sic in alteratione mutatis accidentibus vere et proprie remanet idem subiectum sensibile; deinde dic aliud velle Aristotelem in illis auctoritatibus praeter resolutionem, quae ab Adversariis contenditur, et hoc constat ex 2do de generatione textu 26 ubi probat elementa quae in aliqua qualitate conveniunt ut aqua et aer in humiditate, facilius in se invicem transmutari, quam dissimbola quae scilicet in nulla qualitate conveniunt ut aqua et ignis, quia altera ex qualitatibus, quae erant in genito in corrupto manet vel esse potest quia et aquae et aeri debetur humiditas, sicque non est cur natura in eorum transmutatione destruat humiditatem in subiecto, cum istae, et similes qualitates per positionem contrarii destruantur. Cur ergo natura non ponat qualitatem contrariam V.G. siccitatem, ideo Ad 2dum dic formam substantialem firmius adhaerere materiae quam accidentalem per se, et substantialiter per unionem scilicet nobiliorem, non per accidens per unionem scilicet imperfectiorem. Certe quantitas eidem materiae diutius ei adhaeret quam forma substantialis. Addo quod licet forma substantialis adhaereat firmius subiecto, quam accidentalis destrui potest sine ista, quia corruptio substantialis terminatur ad illam non ad istam: ad 3um dico formam substantialem esse adhuc primam in intentione, et sic praecedere in intentione formas accidentales, non in executione, finis enim est prior mediis in intentione, posterior in executione. Addo formam

substantialem

substantialem non omnia accidentia praecedere, sed aliqua tantum sal certe qui supponit materiam dispositam, et quantam. vel tali eo modo vel eodem. 145

(Articulus quartus)

Quid sit alteratio, et quomodo fit intensio.

Non sumitur alteratio lato modo pro quolibet mutatione ad qualitatem terminata sive qualitas sit spiritualis, sive realis. perfectiva vel ~~[illegible]~~ corruptiva sed stricto modo, et definitur motus ad qualitatem corruptivam: per se propter convenit cum generatione substantiali et a aliis particulis differt, quia generatio substantialis terminatur ad substantiam, alteratio ad accidens. Porro triplex est alteratio, simplex intensiva, et extensiva: prima fit cum qualitas simpliciter producitur in subiectum: 2da cum producitur in eadem par. subti. 3a. cum producitur in diversa par. subti. Intensioni correspondet ex opposito remissio, et extensioni diminutio ex supposita coexistentia intensionis quae omnino inquibitur cum de facto experiamur transitum de minori ad maiorem calorem. Quaeritur hic quo modo fiat, in qua materia. Multiplex est sententia: sa. docet fieri per depurationem a contrario. Sed ca. quia plura intenduntur quae carent contrario ut lux: 2do quia plura contrarium habentia intenduntur sine hac depuratione v.g. Charitas, et gratia in homine iusto intenduntur sine hac depuratione, itaque non contrarium est peccatum, quod in homine iusto non datur, et certe Deipara Virgo usque ad mortem crevit in Sanctitate, et tamen semper fuerit Immaculata: 3o quia aliud est subiectum non esse frigidum aliud esse formaliter calidum per depurationem a frigore subiectum redditur non frigidum, sed non formaliter calidum. ergo neque magis calidum. non nisi quia esse formaliter calidum habetur per formam caloris: 2da quae est Durandi docet fieri per mutationem qualitatis imperfectionis in perfectionem. Sed ca. quia calor non pugnat cum calore ut duo, sed potest cum illo facere calorem ut tria: ergo adveniente calore ut duo

non debet destrui calor ut unus, sicuti unitas quae non pugnat cum dualitate potest cum illa manens ternarium constituere: 2do quia sequeretur calorem remissum non minus opponi cum intenso, quam cum frigore nam destructio caloris remissi in sententia Durandi non a frigore, sed a calore intenso exigeretur ut fieret intensio quod dici non potest: 3o quia in habituali intemperante (idem dic de simili eliciente actus temperantiae) deberet in hac sententia destrui totus ~~ad~~ habitus intemperantiae, et produci novus remissior, cuius tamen causa productiva ~~non~~ non est assignabilis, non Deus, cuius bonitati repugnat productio habitus vitiosi, non actus temperantiae eliciens, quia habitus vitiosus non producitur nisi per actus vitiosos; sicque.

Tertia, quae est Thomistarum asserit intensionem, et remissionem fieri per maiorem vel minorem radicationem qualitatis in subiecto, quam varie explicant aliqui per perfectionem qualitatis, alii per maiorem unionem, et alii per maiorem eductionem qualitatis a subiecto. Sed contra primo quia maior radicatio non potest haberi per maiorem existentiam, quae identificata cum essentia est metaphysica, sicque unus sine alio augeri non potest. ~~[illegible]~~ essentia autem depotentia invariabilis augeri non potest, neque per maiorem unionem. tum quia qualitas eadem extremaliter augeri potest extra subiectum, sicque independenter ab unione; tum quia esse calidum est denominatio proveniens non ab unione, sed a forma caloris: ergo esse magis calidum non provenit a maiori unione, sed a maiori calore: 2do: vel maior radicatio per maiorem existentiae et unionis acquisitionem ita ut minor existentia vel minor unio ~~praecedens~~ praecedens remaneant cum maiori, vel ita ut destruantur. si primum: ergo erunt simul plures gradus existentiae, et unionis, in quorum graduum additione consistet intensio, consequenter hanc difficultatem ad quaestionem de nomine reducemus, et in hoc ut videtis Adversariorum

augu-

argumenta possunt retorqueri: si secundum incidunt in sententiam Durandi, quam et ipsi impugnant; hoc tamen discrimine, quod ille dicit destrui qualitatem antiquam, et produci nouam; isti vero destrui existentiam et unionem antiquam, et produci nouam. 145

Quarta sententia vult intensionem fieri per additionem gradus ad gradum. Cum hac opinione.

Conclusio intensio qualitatis fit per additionem gradus ad gradum in eadem parte subiecti. Ita Scotus, et communiter Recentiores, quae opinio cum proportione est explicanda etiam de remissione.

Probatur primo ex Aristotele: subiectum eo modo de calido fit magis calidum, quo de frigido fit calidum, sed de frigido fit calidum per positionem caloris, ergo fit magis calidum per positionem noui gradus caloris, sicque [illegible]. 2do: quia ita cum proportione fit intensio quaeritur in eadem parte subiecti, quo fit extensio in diversis partibus, sed haec fit per additionem in diversa parte subiecti, ergo. 3o: quia constat experientia calorem additum calori virtutem intendere.

Ob. primo plura ex Aristotele 4o Physicorum textu 84: ex calido fit magis calidum nullo facto in materia calido ut explicant adversarij; in capite de qualitate docet concreta qualitatis suscipere magis, et minus non vero abstracta. 2do: plures gradus sunt plura accidentia numero distincta, sed repugnant plura accidentia numero distincta in eadem parte subiecti cum individuentur a subiecto, quod in casu est unicum, ergo. 3o: quaeritur [illegible]

in indivisibili: ergo qualitas intensa non coalescit ex pluribus gradibus: 4o. intensio est motus, qui dicit deperditionem termini a quo, et acquisitionem termini ad quem. terminus autem a quo recedit subiectum dum de calido ut duo fit calidum ut 4, est calor ut duo: ergo subiectum perdit calorem ut duo, sicque non fit intensio per additionem.

R. ad primum Aristotelem per hoc calido intelligere subiectum non calorem ut gratis explicant Aducenses; et certe Aristoteles non dicit nullo calore facto, sed calido; concretum autem accidentale quandoque explicat, et significat subiectum, et hoc dedit Philosophus propter eos, qui dicunt in qualibet alteratione adiungi novum subiectum per intromissionem atomorum, in 2do autem textu verum est dictum Aristotelis nam calor non est magis, vel minus calor, sed maior, vel minor licet subiectum sit magis, vel minus calidum: ad 2um dico esse metaphisice etiam accidentia individuari a suis ordinibus: ad 3um dico qualitatem metaphisice consideratam consistere in indivisibili, sicut constat genere, et differentia, quae licet identificantur sunt indivisibilia, non vero phisice ubi sic dicat compositionem integralem ex gradibus. Sub aliis terminis dic qualitatem consideratam quidditative non suscipere magis, et minus, nam calor ut unum, et ut duo sunt aeque calor, licet quantitative, continuative et integraliter, sicut numerus binarius, et denarius quidditative sunt aeque numerus, non quantitative: ad 4um dico calorem ut duo in casu duo dicere, et talem qualitatem, et negationem maioris qualitatis primo modo sumptus non est terminus a quo, sed dictae negationis fundamentum: unde subiectum ab eo non recedit: in 2do sensu est terminus a quo: unde subiectum adveniente tertio, vel 10o gradu ab illo recedit, sicque [illegible].

50.

Ob. ulterius: si sic sequeretur primo, qd. qualitas posset in infinitum augeri ut gradus possint addi in infinitum: 2do. qd. eadem qualitas esset remissa, et intensa, id est 2dus. primus gradus remissa, 2dus. alios intensa. 3o. qd. qualitas haberet partes integrales, qd. repugnat, cum sit forma simplex.

R. ad primum qualitatem posse supernaliter in infinitum augeri non naturaliter propter limitationem agentis, et passi: ad 2dum. dic qualitatem fore simpliciter intensam, qa. primus gradus remaneret ut alijs 2dus. entitatem, non 2dus negationem alterius, in qua negatione fundatur denominatio remissi, duo non dicit ut diximus supra gradus VS. caloris, et talem qualitatem, et negationem maiorem: ad 3um. conc. sequelam, et dico qualitatem esse formam simplicem quia. non compositam ex actu, et potentia eo modo quo compositum est cum creatura quale, non quia. excludat partes graduales, et integrales.

Quaeres an gradus intensionis sint homogenei.

R. affirmative, v. potest esse qa nullum est fundamentum ponendi gradus ethe rogeneos 2do. qa. octo gradus omnino similes VS. caloris in diversis subiectis qui si essent magis uniti plus agunt: go. à fortiori si sint in eadem par. subiecti: 3o. qa. si intensio constaret ex gradibus etherogeneis, qualitas intensa ut octo non posset remitti per deperditionem octavi gradus: non enim posset perdi octavus gradus caloris per accessum primi gradus frigoris qa. non haberet tantam activitatem quantam octo gradus. Adde ex Arle. magis, et minus non variare speciem: go. calor ut unum, et ut duo sunt eiusdem speciei: go. non sunt dissimiles, secus essent diversae speciei. Loquimur autem hic de ethero geneitate specifica: neque dicas ad differentiam specificam:

requiri dissimilitudinem notabilem. Sed ca. gr. inter calorem ut duo, et ut sex datur hec notabilis dissimilitudo, et tam. differunt solum secundum magis, et minus, non vero specie.

Dices primò: si similile ageret in simile, dato quod agente calido ut duo, et subiecto calido ut duo si tertius gradus caloris est similis 2do. poterit agens calidum ut duo producere tertium gradum; sicque. 2do: si qualitas intensa esset indestructibilis, non quod est maior ratio cur destructio deberet incipere ab uno gradu: 3o: si octo gradus caloris in diversis partibus subiecti essent eiusdem perfectionis, et virtutis, ac octo gradus in eadem parte: 4o: octavus gradus exigit formam ignis?!; quam non exigit quintus. dispositiones autem exigentes formas diversas sunt diversae speciei. 5o: da. debet aliquis ordo inter gradus componentes qualitatem sicut datur inter partes componentes totum substantiale, ordo autem exigit partes etherogeneas.

Sed ca. ad primum licet tertius gradus sit similis 2do. non potest ab agente calido ut duo produci defectu conditionis, quia non datur similitudo inter agens, et passum omne quod agens intendit sibi assimilare passum. Accedit, quod nemo dat, id. non habet, sic licet duo nummi aurei sint similes, adhuc tam. unus non potest dare duos agens autem calidum ut duo non habet 3um. gradum caloris: ad 2dum. Deus determinat in individuo destructionem potius unius, quam alterius gradus similis ut determinet in eorum productione: ad 3um. maior activitas non venit à maiori perfectione utcumque, sed ex maiori unione perfectionis, virtus quod unita fortior, sic centum nummi divisi in centum homines tanti valent, quanti si sint collecti in uno, et tam. collecti reddunt ditiorem: ad 4um. plures gradus sunt diversi pauciorib. in intensione

licet

licet non in ratione constituente intensionem, sufficit n̄ diversitas intensionis ad diversitatem exigentiæ homogeneitas aut hic considerat, quo ad rem, non quo ad intensionem: ad 4ᵘᵐ. dat aliquis ordo non per se ut in composito substantiali, sed per accidens idest ordo non exigitur à natura quæ non exigit ut producat unus potius, quam alter gradus: hinc denominatio primi, vel 2di. gradus ē accidentalis, et extrinseca gradibus, qui n̄ dicit primus, ex quo aliquem non supponat diceret octavus si septimus supponeret, siq. ab extrinseco.

Articulus quintus.

An simile possit agere in simile.

Similitudo vel ē specifica ut int calorem, et calorem, vel gradualis ut int duos calores ut quatuor. Certū ēst simile in specie posse agere in simile in specie; sic calor ut sex potest agere in calorem ut duo ita ut sibi tō reddat calidū ut sex: certū ē etiā simile tantum in gradu posse agere tantum in simile in gradu; sic calor ut tres potest agere in frigus ut tria. Difficultas vdē ait in specie, et gradu an v.g. calidū ut quatuor possit agere in calidū ut quatuor superaddendo eidem novos gradus caloris.

Concludo simile non potest agere in simile, sed int agens et passū requirit dissimilitudo in intensione: ē Aris. quarto de generatione dicentis rationem agendi in iis, quæ generant, et corrumpunt esse contrarietatem, sed int similia hæc non dat. ∴ S.

Probat primo omne agens agit ad assimilandū sibi passū, omne n̄ agens intendit propagationem speciei: ∴ non potest agere in simile, nā inveniret illud iam simile, cessante

fine agendi, cessat actio. 2do. qa. agens agit in quantu' e' in actu, et patiens patit, qa. e' in potentia ita ut patiens solum potentia lit habeat perfectionem, quam agens actu possidet, sed similia sunt equalia in actu, et equalia in potentia, quo ad maiorem qualitatem. go: 3o. si causa produceret effectum perfectiorem se; si n. calidum ut quatuor producat in subiecto calido ut quatuor quintum gradum caloris statim resultat intensio ut quinque, que utpote perfectior intensione ut quatuor esset perfectior causa; repugnat aute' causam producere effectum perfectiorem se.

Ob. plura, primo: agens quo plus habet uirtutis actiuæ plus agit; sed simile in specie, et gradu dissimile tantum in densitate plus habet uirtutis quam rarum; sic glacies frigefacit plusquam aqua, et prüina plusquam flamma comburit. go. 2do. Duæ manus calidæ, ut duo augent calorem: 3o. duo luminaria eiusdem intensionis iuxta posita sunt lucidiora: go.

R. ad primum densius habere plus uirtutis, quo ad extensionem, et modum, cum habeat partes magis unitas, et maiorem copiam porrorum. unde e' densius citius agere, plus resistere, et minus repati, non quo ad intensionem, cum densitas non sit ratio agendi. ad 2dum. dic uel intercedere manuum perfricationem, uel non: si primum ab ea excitantur spiritus, a quibus non a manibus augetur calor: si 2dum. calor non augetur, sed magis durat, qa uirtus unita fortior. ad 3um. dic aerem fieri lucidiorem, qa. plus agunt duo agentia, quam unum, non uero luminaria acquirere maius lumen: go.

Articulus sextus.

De rarefactione, et condensatione.

Ex alteratione sæpe sequitur rarefactio, et condensatio: sic

oleum

oleum si calefiat rarescit, si frigefiat densatur. Dubitatur hic de modo, quo contingunt. Arist. definiens rarum, quod sit parum materiae sub magnis dimensionibus, et densum, quod sit multum materiae sub parvis dimensionibus (quae tamen definitiones varias explicationes patiuntur) occasionem dedit Doctoribus diversimode opinandi.

Concludo rarefactio formaliter stat in dilatatione pororum et ingressu corpusculorum, causaliter vero in illa actione quam consequitur dilatatio; idem dic cum proportione de condensatione.

Probatur primo, quia posita dilatatione pororum statim intelligitur rarefactio, per hoc enim quod pori dilatentur, et intrent corpuscula ne detur tam frequens vacuum intelligimus rem fieri raram, hoc est sub magnis dimensionibus: 2do: quia dum aqua fervet assurgit in bullas aere vel atomis plenas, et per hoc aqua rara dicitur; deinde lignum evenit per hoc, quod aquae imergatur, quia plures aquae particulae intrant per ligni poros, quibus inde recedentibus lignum arescens stringitur, et reddit ad primam densitatem: 3o quia sic explicata rarefactione, et condensatione nec sequitur vacuum, nec partium penetratio. in rarefactione enim pori dilatati implentur, et in condensatione poris constipatis corpuscula excluduntur.

Hinc habes primo rationem formalem primariam rarefactionis esse dilatationem pororum, et secundariam ingressum atomorum, quia constituunt formale primarium semper est tale in rarefactione autem licet semper accidat dilatatio potest tamen naturaliter in sententia probabili aut saltem supernaturaliter dari vacuum, sicque non dari ingressum corpusculorum: 2do: recurrens esse in hac materia non admittere definitiones.

Arist. unde explicari possunt dicendo sensu illius esse rarum esse magis extensum, et occupare maius spatium densum magis constipatum minus extensum, et occupans minus spatium. item rarum esse, parum materiæ, et densum multum materiæ non realiter, cum sit eadem materia, sed denominative, sicuti ucctis eadem respectu giganti denominatur modica respectu pigmei magna.

Ob. po. experientijs: fiala uitrea aqua plena et undequaque clausa si sit niui admota densatur aqua, et ne dum aqua frangitur: ergo densatio non fit per extromissionem corpusculorum tunc enim periculum uacui non iminerat, quia corpuscula exclusa possunt occupare spatium relictum ab aqua: 2do. 3dō. applicatur homini uitrea cucurbitula aer ui ignis rarescit, quo extincto aer adensatur et ad replendum uacuum assurgit calor, quod si in aeris condensatione egrederentur corpuscula, replerent aeris locum sine carnis eleuatione: 3o. si calent oua franguntur quia adensantur, sed hinc non exeunt corpuscula cum ingressum cortex impediat.

R. ad primum fialam non rumpi propter periculum uacui, sed quia partes uitri pro nimio frigore rumpuntur: sic plura uasa uitrea et quæta ui frigoris franguntur: ad 2dum. ui caloris pori carnis aperiuntur, inter quos atomi aereæ ingrediuntur, quæ debebant spatium replere, sicque attollitur caro: ad 3tium dic non frangi quia adensatur, sed quia igneæ qualitates intus productæ carcerem pati nequeunt. et certe constat quod si elixentur non franguntur quia humiditate temperantur dictæ qualitates. Ergo si uis densari dic egredi, uel ingredi corpuscula per poros corticis.

Ob. 2do. ratione primo, quia ipsa corpuscula possunt rarefieri,

sicque

sive vegiore alia corpuscula, consequens processus in infinitum. 2do: deberet fieri omnium ferè partium divisio cum non sit maior ratio de una, ac de alia parte. 3o: deberet moveri totus aer Universi cum uni atomo aeris alia succedat, hoc non ergo.
R. ad primum, quod licèt hoc accidat in crassioribus corpusculis, deveniendum tam. ad indivisibilia quae utpote carentia partibus non possunt extendi: ad 2dum. dico non omnem partem esse aequaliter unitam, ideo facilius ac alia divisibilem; deindè agens dividens partes non aequaliter omnibus partibus applicatur; tandem non repugnat illa divisio: ad 3um. dico non moveri nisi partem illam aeris proximiorem corpori rarefacto, à quo spatium relictum à proximiori occupatur cum corpus per rarefactionem magis extendatur; proindè, &.

Articulus septimus.

De Antiperistesi, reflexione, et refractione.

Antiperistesis è circum obsistentia, qua unum contrarium aliud obsidet V.G. qua calidum obsidet frigidum, et è contra, quod saepè accidit, sic calx viva aquae immersa ebullit, et fervet, loca subterranea hyeme sunt calidiora, estate frigidiora, calidae exalationes in nubibus clausae propter nubium frigus accendunt, ferrum ignitum aqua aspersum magis incalescit, et manus nivem tractans calorem concipit. Volunt aliqui in antiperistesi intensionem fieri à contrario, quod dici non potest cum potius contraria se mutuo destruant: unde cum summum fit à contrario per accidens, et ex adventa intensione.
R. in antiperistasi intensionem fieri, quia in corpore obsesso congregantur corpuscula ignea ut fugiant à frigore obsidente, vel quia ab eodem frigore impediuntur exitus, et transpi:

ratio corpusculorum calidorum, intensionem vero frigoris fieri, qa. à calido obsidente aperiuntur pori, et facilitatur exitus, et transpiratio corpusculorum calidorum existentium in corpore obsesso, quibus exclusis frigus intenditur: v.g. quia ideo calx accenditur in aqua, qa. abundat corpusculis igneis, quæ ab aqua utpote frigida introrsum repulsa fortius agunt qa. magis unita, loca subterranea hyeme sunt calidiora qa. pori terræ constipantur à frigore, unde exhalationes calidæ prohibentur ne exeant. æstate sunt frigidiora, qa. vi caloris externi dilatatis poris datur igneis corpusculis liberior exitus, sicq. frigus intenditur. hac etiam ratione calor stomachi tempore æstiuo ê debilior, fortior hyemali, idem dic de alijs cum proportione.

Ex his habes simile non agere in simile, nam maior intensio oritur solum ex additione, et maiori unione corpusculorum, qua mediante fit maior resistentia; qd. ut melius scias triplicem agentis actionem distingue, directam, reflexam, et refractam. pa. ê quæ fit per medium carens obstaculo talis ê actio, qua grauia ad centrum tendunt, recta scilicet linea. qd. si impedimentum inueniant fit resistentia, et reflexio, ita si lux in aere non inueniat corpus opacum recta linea propagatur, sed si in dictum corpus incidat V.G. in speculum fit reflexio, qua ratione in speculo uultum nostrum uidemus, qa. species impingentes in speculum, qd. transire non possunt ad nos reflectuntur, qd. si actio inueniat nonquidem obstaculum, sed solum diuersitatem medij fit refractio: sic si radij à sole per aerem diffusi incidant in corpus planum diaphanum angulos faciunt, et quodamodo multiplicantur et sic dicuntur refrangi. quare dicendum reflexionem nasci ex repercussione qualitatis à corpore opaco in spatium intermedium, qd. si opponitur soli corpus opacum V.G. specu-

lum,

lud, lux impotens obstaculum permeare, cogitur retrocedere et uniri alteri luci directe, quae per medium diffunditur. hinc cum ex dictis virtus unita sit fortior fit maior intensio caloris, nec non lucis.

Articulus octavus.

An repugnet actio in distans.

Propinquitas agentis ad passum alia e suppositi cum agens per suam entitatem tangit passum, ut dum ignis tangit, et comburit lignum. alia e virtutis pto. agens et passum non se invicem tangunt, sed spatium intercedit, per quod diffunditur virtus agentis ut dum ignis calefacit manum, quam non tangit, prima autem non e necessaria ad agendum; sic Sol illuminat aerem media luce diffusa; quo ad 2dam.

Concludo: ad agendum requiritur propinquitas saltem virtutis ita ut agens diffundat suam virtutem per spatium intermedium; intra sphaeram tam. suae activitatis: quare omnino repugnat actio in distans; ita comuniter.

Probatur pmo., qa. sicuti causa non existens non potest operari ita etiam non potest agere in distans. virtus n. non existens ibi ubi e passum respectu huius se habet ac si non esset. 2do. qa. de facto omne agens naturale dum agit e immediate passo unitum saltem immediatione virtutis; si n. distat 2dum. entitatem transfundit suam virtutem, etiam posset agere etiam interposito obstaculo cum hoc actionem impediat eo qa. vetat diffusionem virtutis, interiacente autem obstaculo saltem directe agens non agit; sic Sol, ignis et non calefaciunt, vel illuminant si mediet corpus densum. go. &c.

Ob. primo. magnes trahit ferrum distans: 2do. torpedo brachium piscatoris stupefacit. 3o. homicida causat ebullitionem sanguinis in occiso licet distante: 4o. Sol trahit ad se

eliotropium etiam nubilo cœlo. 5o: lupus videt hominem
et causat raucedinem: 6o: basiliscus intuitu homines in-
terimit, itemque vetulæ quædam solo aspectu pueros fascinant: 7o:
ex duabus citharis simpaticis una [struck out] pulsata alia respon-
det. 8o. si cithara fidibus ex pelle ovis, et lupi instructa
pulsata una ex fidibus, alia frangitur: 8o: Mulieresque pregnan-
tes carentes cibo optato si aliquam partem corporis tangunt
notam fetui in eadem parte imprimunt: 9o: ignis magis
calefacit aquam in lebete existentem, quam in fundo le-
betis &c: 9o.

R. his omnibus probari actionem in distans sola distantia sup-
positi non virtutis. deinde ad primum dicunt peripatetici
magnetem trahere ferrum quia emittit per medium qualita-
tes occultas. quia si obstaculum interponatur non trahit; cur
autem non trahat corpora intermedia est quia in illis non
habet vim simpaticam. Recentiores dicunt e magnete atomos
effluere, quæ inclinant ferrum cum sint eiusdem figuræ
ac atomi ferreæ: ad 2dum. dico torpedinem per filum et
arundinem tenues particulas venenatas ad brachium
piscatoris emittere: ad 3um. dicunt Veteres ebullitionem
illam esse vocem sanguinis ordinatam a Deo ad homicidam
detegendum, vel ab occiso, et occisore erumpere spiritus
quosdam antipaticos, ratione quorum turbatur interfector, et
fit sensibilis ebullitio sanguinis in interfecto. Moderni
dicunt in occisione propter homicidæ furoris æstu dila-
tatos sanguinis effusi ab occiso particulis, et atomis imbui
quæ, data proportionali propinquitate cum cadavere
agitantur, ab atomis similibus continuo ex vulnere pro-
fluentibus, ita ut ex magna concitatione sanguis ebulliat:

ad

ad 4um dic raucedinem illam uel non semper causari, uel causari a metu: ad 5um ex oculis facilius ueneficas particulas, et atomos ad oculos intuentes transmitti: ad 6um dico ueteulas generare malignam qualitatem, uel atomos et spiritus maleficos, quibus per oculos transpirantibus pueri utpote teneriori facilius lędantur: ad 7um dico citharam 2dam non bene sonare, sed refrangere sonum primi; quod autem ex positis fidibus una tacta altera frangatur oritur ex contrarietate spirituum, uel ex oppositione figuræ atomorum componentis dictas fides: ad octauum dic fętum utpote Matri continuum posse sine actione in distans ex uehementi imaginatione Matris maculam contrahere: ad nonum dico calorem eius in fundo esse temperatum, quia uis ignis cogit partes subtiles ascendere, et sic crassioribus particulis in fundo permanentibus fit ibi calor temperatus.

Illud, quod communiter circumfertur de unguento, et puluere simpatico, quæ panniculis, uel armis sanguine intinctis applicata sanant, a ueteribus aperte superstitionis damnatur ita ut licet utens remedio explicite renunciet omni demonis pacto, Demon tamen licet anathematizatus concurrit applicans actiua passiuis in uirtute pacti contracti cum primo inuentore. Dicunt alij posse effectum salutis naturaliter accidere sine actione in distans distantia uirtutis quia remedium applicatum armis afficit atomos sanguinis eiusdem rationis, et figuræ cum sanguine, a quo prodierunt: unde istę ad ipsum feruntur tanquam simile ad simile sic aiunt si e sanguine sal extractum lędatur animal ex cuius uenis extractus e sanguis licet ab eodem diuisum, et distans, sicque distantia suppositi non uirtutis.

Ob. 2do; tum quia intus existens hic potest intelligere obiectum

distans; tum quia causa existens hodie potest agere cras: ergo causa existens hic potest agere alibi; tum quia unio dicit proximitatem loci: ergo productio non dicit ut inter eas salvetur diversitas.

R. ad primum instantia hic existentem intelligere oblique distans sola distantia phisica praesens praesentia intentionali, quam causa intentionalis ita exigit ut causa phisica praesentiam phisicam, vel suppositi, vel virtutis: unde potius argumentum retorqueri debet. ad 2dum. dic causam existentem hodie posse agere cras si duret pro crastina die, et eodem modo causam hic existentem posse agere alibi si ibi fiat praesens: sicuti ergo causa existens hodie si cras non existat non potest agere cras, respectu cuius est simpliciter non existens, ita est parisiis: ad 3um. unio exigit praesentiam suppositi, et entitatis, et productio solam praesentiam virtutis, itaque salvatur diversitas.

Articulus nonus.

An agens agendo repatiatur.

Vidimus quomodo agens agat in passum, nunc videndum quomodo passum se defendat ab agente: unde cecinit Ovidius.

Frigida pugnabant calidis, humentia siccis.

Notandum primo resistentiam esse conatum, quo passum tardat actionem agentis. Alia est in actu primo, alia in actu 2do: prima est virtus passi apta retardare actionem agentis contrarij: 2da. est actualis retardatio, quae vel formalis est, vel effectiva: prima est, qua passum directe resistit agenti contrario, qua v.g. aqua frigus nativum conservat, et

resistit

resistit introductioni caloris: 2da; quia passum indirecte resistit agenti contrario reagendo in illud, et minuendo eius vim activam: unde sequitur passum aliquando minus pati propter imbecillitatem contrarii; de 2da. autem fit quaestio non de prima.

N. 2do: ad reactionem aliquas requiri conditiones: po. quod agens, et passum sint susceptiva eiusdem qualitatis contrariae, consequenter quod agens, et passum habeat eandem materiam. unde Angelus agens in haec inferiora defectu huius conditionis non repatitur: 2do. quod agens, et passum sint in determinata distantia, cum actio extra spheram activitatis non extendatur: 3o. quod agens immediate in passum agat, defectu cuius conditionis Medicus non repatitur a morbo cum non agat nisi applicando activa passivis: 4o. quod actio agentis, et reagentis sit ... corruptiva intercedens inter qualitates activas contrarias, defectu cuius inter duo luminaria non est repassio cum potius se mutuo adiuvent ad medium melius illuminandum; Nota insuper quod licet in reactione utrumque contrarium simul agat, et repatiatur unum tamen ex illis dicitur agens principalius, illud scilicet quod gaudet maiori virtute, et plus agit quam patiatur. illud vero dicitur passum principalius quod habet minorem activitatem, et plus patitur, quam agat.

Concludo: omne agens servatis dictis conditionibus agendo repatitur, sicque datur reactio, et repassio. est ita communis excepto Ricardo ut transierit in axioma.

Probatur po. experientiis: manus frigida applicata calido illud frigefacit, et ab eadem calefit ferrum candens immersum aquae frigescit et aquam calefacit: glacies manum calidam refrigerat sed ipsa incalescens liquatur: 2do. ratione: omne agens maxime si sit causa necessaria

positis requisitis debet agere, sed calor, et frigus V.g. qi proximata habent omnia requisita, sunt n. coextensa intra sphaeram, et habent activitatem: ergo.

Ob. sphaera pro: sequeretur processus in infinitum, nam etiam reactio e actio, sicque daretur reactio reactionis: 2do ignis numquam produceret ignem, si n. agendo repatiendo perdit aliquem gradum caloris, consequenter numquam potest habere vel introducere octavum gradum caloris, qui e ultima dispositio ad formam ignis: 3o. idem moveretur motibus contrarijs; si subiectum calidum ut octo proximum subiecto frigido, in casu pars subiecti calidi ut octo proxime subiecto frigido in illud agit ut introducat unum gradum caloris; e contra subiectum frigidum reagendo in calidum introducit frigus ut unum; deinde pars subiecti calidi ut octo proxima parti repassae in eam introducit octavum gradum caloris. ergo. pars repassa recipit octavum gradum caloris a parte non repassa, et unum gradum frigoris a pars. repassa sicque moveretur motu contrario: 4o. vel agens in instanti, quo agit repatitur, vel sequenti: non primum nam si patitur perdit aliquem gradum caloris, et ex alia parte non perdit cum repugnet agere mediante gradu, quem perdit. non 2dum, quia pars non potest agere, quia habet minores vires, sicuti habet in instanti sequenti, sicque non datur reactio.

R. ad primum no. sequellam, cum n. fortius praevaleat plus agendo, quam patiendo actio tota solvitur, sicque sine processu. ad 2dum no. sequellam, ignis n. praevalet ita ut non modo expellat frigus a passo resistente, sed etiam recuperet amissum calorem in repassione, quo mediante disponit subiectum.

subiectum ad formam ignis. Ad 3um. non requestam pro cuius notitia suppono agens habere partem a, et b, et passum c, et d, pars b. agentis, et proxima passo dicitur repassa cum agat in partem contrapassi, et ab ea non repatiatur: pars a dicitur non repassa, et c passi dicitur passa: unde fieri est partem repassam recipere à non repassa octavum gradum caloris, et à par. passa c unum gradum frigoris sicque moveri motibus contrariis, pars n̄ a non introducit octavum gradum caloris in partem b quia impeditur à parte c introducere gradum frigoris, ad summum pars a impedit ne passum fortius agat in partem repassam quae proinde prius recuperat octavum gradum caloris: ad 4um. dic agens pati pro instanti, quo agit cum agens non agat, nec passum reagat 2dum. omnes gradus, sed per eos, qui remanent post pugnam, consequenter &.

Quaestio 2da.

De elementis, et mixto.

Articulus primus.

De numero, situ, et primis elementorum qualitatibus.

Elementum late sumitur pro principio constitutivo rei, sic syllabae sunt elementa verbi, et partes elementa compositi, stricte autem sicuti hic sumitur pro principio mixti definitur substantiale compositum mixtione carens, quod alteri, vel formaliter, vel virtualiter inest: dicitur compositum, quia elementum habet materiam, et formam substantialem: dicitur mixtione carens quia non fit ex aliis componentibus: dicitur, quod alteri inest, quia aliud componit in eo remanendo vel formaliter idest 2dum. suam substantiam, vel virtualiter idest 2dum. qualitatem. Circa

numerus omnis sententia uult esse quatuor, terras, aquas aerem, et ignem, et esse 4 congruum videtur quia totidem sunt primae qualitates, et 4 corpora, quibus illae qualitates conueniunt in summo gradu; tum etiam ex 4 humoribus, qui dantur in animali correspondentes 4 elementis, nam flaua bilis correspondet igni, atra terrae, pituita aeri, et sanguis aquae. Stabilito numero probabiliter assignamus situm terra sc. utpote grauissima infimum locum tenet, aqua quia maius grauis magis attollitur, supra aquas constituimus aerem, et ignis superiorem locum habere videtur, quod conuenit illius summae leuitati, et figurae sursum tendenti ad modum piramidis. Docent communiter Philosophi 4 esse primas qualitates calorem, frigus siccitatem, et humiditatem; cur autem dicantur primae qualitates est indecisum, aliqui volunt dici primas, quia ex aliis qualitatibus non sunt, ad differentiam secundarum quae fiunt ex mixtione primarum qualitates autem 2dae sunt odor, color, durities &c. Circa primas qualitates quaeritur an sint omnes positiuae et distinctae realiter a substantiis.

Conclusio, primae qualitates omnes sunt positiuae et realiter distinctae a substantiis. Probatur primae pars est quia de calore nemo dubitat esse quid positiuum cum producat aliud, neque de frigore tum quia producit aliud; tum quia non est pura negatio caloris, nam saltem supernaturaliter potest esse simul cum illo, cum tamen forma et negatio neque supernaturaliter possint esse simul; tum quia frigus sensu percipitur, non negatio; tum quia calor, et frigus sunt contraria, sicque quid positiuum, contrarietas non est inter positiua, et idem cum proportione dici potest de siccitate, et humiditate. 2da pars probatur; tum quia in hostia consecrata remanet siccitas, in vino humiditas, nec tamen remanent substantiae; tum quia quando aliquod exsiccatur perdit humiditatem, nec

perdit

perdit, vel acquirit aliquam substantiam, tum quia etiam primae qualitates sint sensibiles, et de facto sensu percipiuntur, cum tamen substantia per se non sit sensibilis: ergo etc.

Quaeres primo quomodo primae qualitates definiantur.

R. calorem ab Aristotele definiri id, quod congregat homogenea idest, quod separat similia à dissimilibus ut in metallis, quae vi caloris purificantur, et solvuntur ita quod unum separetur ab alio diversae speciei. Frigus dicitur, quod congregat homogenea, et heterogenea, quod constat in aquae congelatione, cuius partes non solum homogeneae, sed etiam heterogeneae ut V.G. paleae, sacca, terra & congregantur. Humidum dicitur, quod suis terminis difficile continetur, facile alienis, quod constat in aqua, quae ex natura sua flexibilis facile accomodatur figurae vasis, siccum è contra dicitur, quod suis terminis facile, difficile alienis continetur sic corpora solida, et sicca tenacius tenentia propriam figuram resistunt ne in alienam transeant.

Quaeres 2do quomodo dictae qualitates conveniant elementis.

R. singulis elementis duas ex dictis qualitatibus convenire, sed diverso modo unam in summo, et aliam prope summum, sic igni convenit calor in summo siccitas prope summum aeri humiditas in summo caliditas prope summum, aquae frigus in summo, humiditas prope summum: neque dicas aquam magis humectare quam aerem sicque esse humidiorem aere. Sed contra quia ideo magis humectat, quia habet partes magis constipatas eo modo quo magis calefacit ferrum ignitum, quam stupa accensa, quia ignis in stupa è rarior; terra tandem è

in sūmo in sicca, et frigida prope summum. Ita Peripatetici elementis distribuunt qualitates.

Quæres tertio an unū elementū mutetur in aliud. pro solutione sciendum alia esse elementa symbola, alia dissymbola: prima sunt, quæ conueniunt in aliqua ex primis qualitatibus, et in alia discrepant ut aer, et ignis qui conueniunt in calore, et discrepant in humiditate, alia sunt, quæ in utraq. qualitate discrepant ut aer, et terra, ignis, et aqua.

R. unum elementum mutari in aliud, facilius tam. symbola in symbola. p. pri. pars. ē qa. omnia elementa sunt qualitatis alterius elementi. p. 2dę. ē qa. facilius producitur una qualitas, quam duę, sed ut elementa transmutentur in symbola debet tantum produci una qualitas, illa s., in qua discrepant, ē contra debet duplex produci ut transmutentur in dissymbola: ergo. facilius ē &.

Articulus ultimus.

An elementa remaneant formaliter in mixto.

Quæritur an elementa, quæ interueniunt ad mixtum constituendum remaneant in illo secundum proprias substantias, et formas elementares quod ē remanere formaliter in mixto, uel solum secundum proprias qualitates, id. ē remanere uirtualiter.

Conclusio, uirtualiter tantum elementa remanent in mixto.

Probatur primo, qa. repugnat dari formam ignis ubi dantur dispositiones contrariæ ad illam, sed in mixto dantur dispositio

nes

nes contrariæ formæ ignis, hic n̄ exigit calorem in summo, et expulsionem frigiditatis, et humiditatis in sum̄o a subito, in quo ē, in mixto autē datur calor, et aliæ qualitates in gradu remisso, sicq. non datur formaliter forma ignis, idem dic de alijs elementis: 2do, qa. e increrdibile in pulvere tormentario dari formaliter ignem, et non comburere aut accendi. Addo formas elementorum videri totales, et ultimas, sicq. excludere aliam formam ne duplicem formam naturalem in eodem ponamus: unde ergo. mixtum producitur, forma elementaris destruitur et producitur forma mixti ut informet illam materiam, quæ informabatur formis elementaribus elementa tam. dicuntur virtualiter remanere, qa. remanent qualitates eorum, et qa. forma mixti habet virtualiter formas elementorum.

Ob. primo: ex Arle. mixtio definitur miscibilium alteratorum unio; sed unio datur inter ea, quæ remanent actu, et formaliter: ergo. Confirmatur: non potest assignari causa inducens corruptionem elementorum: ergo. ✓.

R. definitionem mixtionis posse intelligi esse unionem materiæ diversorum elementorum, quæ materia ubi remanet in mixto, ideo hæc potest dici unio miscibilium; deinde ad summum inferri debere alterationem elementorum præcedere mixti generationem, sed facta alteratione sequitur corruptio elementorum, et generatio mixti: ergo. Ad confirmationem dico causam mixti esse pugnam elementorum inter se, in qua pugna elementa vincuntur, sed nullum ita vincit ut formaliter remaneat: unde qualitates singulorum refranguntur, quib. refractis non ē amplius debita forma elementi, sed mixti, et ideo illa destruitur hac adveniente.

Ob. 2do. mixta resolvuntur in elementa actualia, et formalia: sic in combustione ligni apparet elementum ignis, deinde cineres correspondentes terræ; item etiam fumus, qui est vapor aereus, nec non etiam fluit humor aqueus; hæc autem elementa non generantur de novo, sed remanent formaliter in mixto. Confirmatur, quia secus nullum mixtum substantiale posset assignari; quodlibet enim mixtum constaret ex accidentibus primis, nempe qualitatibus. Addo mixtum esse tantum virtualiter mixtum, eo etenim modo est mixtum, quo continet miscibilia; hæc autem continet virtualiter.

R. dicta elementa vel produci de novo, vel esse elementa quæ replicantur in poris mixti, quæ tamen non constituebant. Addo illam aquam non esse elementum, sed elemento similem sicut est aqua è floribus distillata. Ad confirmationem dico mixtum substantiale esse ex materia elementari, et ex forma substantiali mixti. Ad additum dic mixtum esse formaliter tale, quia vere in eo adest forma mixti, non quia miscentur plures formæ substantiales quæ tantum virtualiter remanent per qualitates. Hæc de ortu, et interitu delibata sufficiant.

In libros Aristotelis.

De Cœlo, et Mundo. Quæstio unica. Art. pri.

De essentia, et existentia Mundi.

Non loquimur de Mundo Archetypo, idest exemplari, quem D. Aug. definit rationem sempiternam, et incommutabilem, qua Deus fecit Mundum, de quo ait Boetius.

Tu cuncta superno.

Ducis

Diuis ab exemplo pulchrum pulcherrimus ipse
Mundum mente gerens similique ab imagine formans.

Sed loquimur de hoc uisibili Mundo, quem rerum omnium uniuersitatem dicimus, et definiri potest ordinata compages e Cœlo, terraq. coagmentata, atque ex naturis in ea contentis, quæ, a Deo sunt, per Deum aseruantur: dicitur ordinata compages, idest aggregatio plurium dicentium ordinem, et aptam dispositionem ad differentiam aliorum entium per aggregationem unius partes confuso ordine miscentur quo modo se habet caos, de quo Ouidius.

Vnus erat toto naturæ uultus in Orbe,
Quem dixere caos trudis, indigestaque moles,
Nec quidquam nisi pondus iners.

Reliquæ particulæ inueniunt causam materialem efficientem, et finalem, Mundi. Videndum nunc quotuplex sit.

Concludo de facto esse unum, de possibili multiplicem: v. primi e pa. est D. Thomæ, quæ sunt condita a Deo seruant unitatem ordinis, quod decet tanti conditoris Sapientiam; tum etiam pa. quoties Scriptura Mundi meminit utitur uocabulo singulari ut facile colligi potest. v. 2di. e pa. possibilia sunt corpora habentia alias inclinationes, sicq. apta constituere diuersum ordinem, maxime cum infinita Sapientia et Omnipotentia Dei non possit exauriri ab aliquo finito.

De fide e Mundum conditum fuisse a Deo, et quidem in tempore: v. primi prob. auctoritates e pa. solius Dei de facto e creare de nihilo, Mundus aut saltem quo ad materiam ex nihilo factus e cum non fuerit ex alia materia: v. 2di. constat ex Scripturis, et Patribus, cui accedit congruentia, quia

si fuisset ab æterno iam valles essent perfecte complanatæ, sicut Aluvionibus tenuis atomos tantum per singula singula descendere à Montibus; docet n experientia quod Aluviones longo annorum cursu montes decrescere, et valles impleri, sicque.

Si quæras, quo anno Mundus fuit conditus dico probabile esse conditum fuisse currente Sole signum Arietis, sicque in nostro emisphero vigente hyeme; congruum n videtur Mundum in sui prima productione fuisse meliori qualitate temporis, et fuisse productum fuisse eo tempore, quo fuit redemptus.

Articulus 2dus.

An Mundus potuerit esse ab æterno.

Certum est non potuisse esse æternum ab intrinseco, secus habuisset æternitatem imparticipatam propriam solius Dei. Quæris ergo ab extrinseco, contingenter s. ex libertate causæ primæ, tum quo ad entia permanentia, tum quo ad successiua.

Concludo potuisse, quo ad utriusque generis entia: prima pars est Divi Thomæ, Scoti S: 2da- est Serbelloni contra Scotum, et alios.

Probatur prima pars, quia non repugnat neque ex parte Dei, neque ex parte Mundi: non primum quia Deus tam potest agens libere, quam ex necessitate naturæ; sed Deus agens ex necessitate crearet ab æterno causa n necessaria etiam ab æterno causaret: unde ait D. Augustinus de Trinitate cap. primo. Sol ab æterno nisi mirarer si Sol ab æterno fuisset: sic ea Deus in intra agit ex necessitate naturæ, datur ab æterno generare, et spirare. ergo S., tum quia ad productionem sufficit causam precedere effectum pro instanti naturæ, quæ prioritas in casu daretur cum sit sua prioritas causalitatis, non 2dum, quia esse res indifferens ad plures, et differentias temporis potuit

esse

esse ab æterno, Mundus autem est talis ut semper verum fuerit dicere ante hoc tempus Mundus potuit esse. Probatur major. effectus de quo in qualibet differentia temporis verum esset dicere fuit ante hoc tempus esset ab æterno: ergo effectus de quo in qualibet differentia verum esset dicere potuit esse ante hoc tempus potuisset esse ab æterno. Addo effectum existentem ab æterno fore etiam creatum contingentem, defectibilem &c.

Probatur 2da pars primo, quia productio successivi non obstat æternitati, nam tempus imaginarium est successivum, et tamen ab æterno; item quod est successivum, et æternum à parte post ergo potest etiam dari ens successivum æternum à parte ante: 2do quia si Mundus quoad entia permanentia potuit esse ab æterno potuit etiam quoad successiva, quia permanens ab æterno posset durare per æternitatem, quod exigit possibilitatem entis successivi ab æterno cum duratio sit ens successivum.

Ob. pro contra pri. par.: Deus creans ab æterno non crearet libere secus haberet potentiam non creandi; sed hæc potentia in aliquo instanti vere intelligi, in Deo ut ante æternitatem nullum datur: ergo. 2do creatio est productio rei ex nihilo, sed si Mundus non esset ex nihilo, privatio enim non præcessisset: ergo. Confirmatur, anihilatio supponit esse: ergo creatio supponit non esse: 3o si fuisset indestruibilis utpote necessario durans per totam æternitatem, hoc non: ergo. Confirmatur, si Mundus non fuisset productus, quia principium in æternitate repugnat neque esset assignabile primum instans suæ productionis: 4o si ignis produceretur ab æterno combureret tanquam causa necessaria applicata, et non combureret quia lignum ab æterno creatum deberet existere per totam æternitatem, sicque non comburi.

R. ad primum no. ma. et dico potentiam non creandi non intelligi in Deo pro aliquo instanti temporis, bene vero pro instanti naturæ, pro quo intelligitur in Deo indifferentia ad creandum, vel non creandum: ut autem Mundus intelligatur ab æterno sufficit intelligi ejusdem existentiam pro omni instanti temporis: ad 2dum. dic creationem esse ex nihilo negative, quatenus est productio rei antea non existentis, non tamen positive, quia requireret pro aliquo instanti temporis negationem rei debere existere. Addo creationem utpote importans mutationem esse ex nihilo, non ita si solum importet productionem sicuti generatio, quæ non importat mutationem, nec dicit transitum a privatione. Ad confirmationem dispari tas quia nihil semper mutationem importat ut semper supponat creationem, non ita creatio; item prima semper supponit esse ultimum 2da. non supponit primum si sit ab æterno. ad 3um. dis. sequellam indestruibilis ab extrinseco ommitto ab intrinseco no., ad summum Mundus in casu esset indestruibilis ab extrinseco, et ex suppositione extrinseca s. Divini decreti, quo Deus voluerit illum ab æterno productum durare per totam æternitatem. Posset sequella absolute negari, quia sicuti res producta in tempore sicuti anima rationalis potest in quod durare ita res producta ab æterno poterit in tempore desinere. Ad confirma. dico pro. hoc argumento tolli Personarum productionem in Divinis: 2do. dico rem ab æterno productam non posse dici primo productam ut primum instans excludant. Addo, quod ut Mundus dicatur productus sufficit ut detur primum instans naturæ cum productioni sufficiat prioritas naturæ, quæ stat cum coexistentia temporis utrumque realiter sumpti: ad 4um. dico in hypotesi ignem non posse comburere ab æterno, bene tamen in tempore determinato, in uno s. ex illis instantibus, quæ successive fluunt ascendendo versus æternitatem, licet non in determinato instanti, quod utpote claudens

æter=

ęternitatem assignari non potest. Bene nota hic productionem ab ęterno dicere durationem rei per ęternitatem tantem à parte rei; sicut pr. anima rei. licèt sit creata in tempore, hoc uel illo instanti dicit durare per ęternitatem à parte post, qa. ab hoc, uel illo instanti in infi. ascendere possumus uersus ęternitatem utpote carentem ultimo instanti; ita signus licèt in tempore hoc, uel illo nempe instanti combustus dicere durasse per ęternitatem à parte ante, qa. ab hoc uel illo instanti temporis in infinitus retrocedere possumus uersus ęternitatem ut carentem primo instanti.

Ob. ca. 2dam. par. po. successiuus non potest esse ab ęterno 2dus. partes priores, et posteriores, repugnat n. ab ęterno prius et posterius cum nequeant sibi coexsistere: 2do. motus circularis in Cęlo non potest esse ab ęterno, tum qa. secus infinitę reuolutiones essent transactę, ut tam. infinitus transire non possit; tum qa. heri infinitę reuolutiones pręcessissent et similiter hodie, qd. repugnat, addita n. una reuolutione infinitus fieret maius: 3o. crearet Deus ab ęterno duo corpora quorum unum sit duplo grauius, et uelocius alio certè hoc duplo maius spatium curreret, qd. repugnat, nam corpus minoris uelocitatis peruenisset medietatem spatij, siq. daretur medium in infinito, qd. repugnat: 4o. si posset da. ab ęterno series generationis siq. primus homo productus à solo Deo; repugnat autem primus in ęternitate.

R. ad primum successionem non posse esse ab ęterno 2dus. partes priores, et posteriores distributiuè, benè uero collectiuè. nulla qo. pars determinata successiui potuit esse ab ęterno secus non foret posterior alia sed tota partium collectio ē ęterna, unde prius, et posterius non possunt ab ęterno fuisse simul 2dus. coexistentiam, secus non esset amplius

successiuus qd. essentialiter dicit ordinem prioris, et posterioris, potuit tam. 2dum. successionem, qa. retrocedendo ueniret ad eternitatem assignata qualibet parte priori nunquam deueniretur ad primam, que non esset alia posterior: ad 2dum. no. antec. ad primam illationem dico infinitas reuolutiones fore directe transactas, quia ab hac die infinite reuolutiones precesserint non per regressum, quia regrediendo ab hac reuolutione possimus uenire ad primam, que in eterno non e. ad 2dam. illationem non repugnat infinitum maius alio materialiter, qua par. s. finitum e.: ad 3um. no. suppositum, nam maius, et minus sunt differentie temporis finiti, non infiniti: ad 4um. dico potuisse da. seriem generationum a parte ante ab eterno, quin determinate ueniatur ad primum hominem productum a solo Deo sicuti potuit dari ab eterno a parte post quin determinate ueniatur ad ultimum hominem: daretur ergo homo indeterminate productus a solo Deo, non primus tam., et determinate uel primus careat eternitas.

Articulus tertius.

De Mundi perfectione, figura, et duratione.

Ad primum dico Mundum esse perfectum, potuisse tam. et posse esse perfectiorem: ratio primi dessumitur a rerum multitudine, uarietate, et ordine, que perfectionem Mundi ostendunt cui non derogant animalia noxia, quibus multiplex inest uirtus damni compleniua: ratio 2di. e. qa. Sapientia, et Omnipotentia Dei e. infinita, finita uero perfectio Mundi de facto existentis; poterant ergo Creature esse perfectiores, Orbis amplior, Sol maior &.

Quo ad 2dum. probabilius dicendum utramque Mundi partem terraqueam, et Celestem spherica figura gaudere: r. conueniens ratio e. qa. perfecto corpori congruit perfecta figura,

quali

qualis è sphevica. Circa partem terraqueas probat pri: quia si pars una esset in eodem situ, et Stellam aliquas uide[remus] et tam. quo magis accedimus ad illas par. Celi, in qua uidemus Stellas illa semp. altior supra Orizontem apparet: 2do: quia Sol eodem momento omnib oculis populorum orirz. Circa partem celicas requirit maximus motus circularis corporis celestias.

Quo ad 3um. dico Mundum exigere quo ad principales partes perpetuas durationem, imo perpetuo duraturus, non in eodem statu; unde Apocalypsis 10 dicit tempus non erit amplius, et Isaiae 3o. erit lux Lune ut lux Solis: v. primi. è pa. Mundus, quo ad partes principales caret contrario: dixi quo ad partes principales nam forma mixti in individuo è corruptibilis: v. 2di. desumitur pri. ex Scriptura, dicit Ecclesiastici pri: terra in eternum stat: 2do. ratione, qa. manebit empireum ubi Beati gaudebunt, et centrum terre ubi damnati torquebunt: 3o. congruentia, qa. Mundus ita exigit durare, nihil n exigit destructionem sui.

Articulus quartus.

An corpora Celestia sint eiusdem rationis cum Sublunarib.

De celo loquentes non nisi probabiliter audere possumus si n, rug. [illegible] difficile attingimus, à fortiori, que in Celis. Tria sub hoc titulo queruntur 1o. an corpora celestia sint composita ex materia et forma: an materia in Celi sit eiusdem rationis cum sublunari: 3o. an corpora celestia sint incorruptibilia.

Quo ad primum, probabilius è constare ex materia, et forma:

v. ē, q̃a. ubi sunt proprietates materiæ, ibi ē materia. in corporib. aut. cælestib. ē impenetrabilitas, et extensio, quæ q̃ proprietas materiæ; si aut. constant materia, g̃o. etiã forma: neq. dicas non repugnare substantiã corpoream simplicem. quo substantia spirit. talis ē: 2do. quæ illos accedunt ad Deum sunt minus composita, sed Cæli &. ĝo. &. 3o. in Cælo non adest materiæ uestigiũ, nulla . . . atatio substantialis, generatio, uel corruptio: ĝo. &. Sed ca. ad primum omnino antecedenti no. conquam. non ñ bene acquit. ā potentia ad actũ. ad 2dũ. falsa ē ma; nã homo magis accedit ad Deum, quã ipsi Cæli, et tam. ē uere compositus: ad 3iũ. dic accidentia materialia esse signũ sufficiens materiæ.

Quo ad 2dũ. probabilius ē esse eiusdem rationis specifice: r. ē q̃a. non apparet fundamentũ diuersificandi hanc materiã. Tria adducunt ab Aduersarijs fundamenta; primũ ē quæ conueniunt in materia ẽx Arle. sunt inuicem transmutabilia; corpora aut. cælestia, et sublunaria talia non sunt: 2dũ. ē, q̃a. si & Cæli non essent incorruptibiles, nã materiã esse sub priuatione alicuius formæ, et eã appetere ē dispositio ad corruptionem; materia aut. cælestis foret sub priuatione formarũ elementariã, cũ priuatio generet appetitũ: 3iũ. ē q̃a. si & ex materia ignis posset generari forma Cæli, et Sol posset Solem producere, dureq. ñ potentia passiua materiæ, ex qua posset educi forma Cæli, et eiũ potentia actiua, cum omni potentiæ passiuæ uirtus actiua correspondeat. hoc aut. repugnat cũ ẽi ipsote ingenerabiles sint ẽtiã incorruptibiles. Sed ca. ad primũ dico ea esse transmutabilia, quæ conueniunt in

ma.

materia informata amissibiliter sicuti non se habet materia Cæli: ad 2dum dico solum potentiam proximam esse ad formas, et ejusdem appetitum efficacem esse dispositionem ad corruptionem; materia autem Cæli habet solam potentiam remotam ad alias formas, et appetitum inefficacem, quia forma cæli ut carens contrario non potest expelli à materia cæli, quam proinde inamissibiliter informat: ad 3ium dico, quod sicuti forma Cæli non potest corrumpi utpote carens contrario, ita neque non potest alias formas corrumpere, quia nequeat introducere qualitatem dispositivam ad formam Cæli, quæ sit contraria alteri formæ, sicque &. Quo à 3i est probabilius est Cælum esse incorruptibile ex natura sua, respective tamen ad virtutem agentis naturalis: v. est quia; quæ ex materia sua carent contrario attenta virtute agentis naturalis sunt incorruptibilia ex natura sua; agens enim naturale corrumpit formam veterem per introductionem qualitatis contrariæ; sed Cæli ex natura sua contrarium non habent; hoc quia non est assignabile, hoc quia Cælis convenit motus circularis ex illorum natura, cui nullus motus est contrarius

Dices primò: Legitur in psalmo 102: ipsi peribunt, tu autem permanes; in Lucæ 21: cælum, et terra transibunt: 2do: in Cælo generantur novæ Stellæ, quæ deinde evanescunt, hoc autem est indicium corruptibilitatis, maximè ut referunt Astronomi Stellam, quæ anno millesimo quingentesimo, septuagesimo 2do apparuit fuisse intra Cælum cum modicam paralaxim exhiberet.

Sed contra ad primum dico Scripturam loqui de mutatione accidentali apparenti futura Cælorum: et erunt signa in Sole, Luna &. videbunt enim cadere, et perire: ex 2da auctoritate innuitur facilius esse, quod Cælum, et terra

transeant, quod Verbum Dei infallibile, sequitur n. Verba autem mea non preteribunt: ad 2dum. dico apparere noua sydera, quia ex celis utpote continua revolutione colliguntur in unum quedam partes opace, quas maculas dicimus, que recipientes radios sideris sine luce non sistunt, ita ut uideantur ad modum syderis apparere.

Articulus quartus

De solididate, et forma Celorum.

Quo ad nat. situl. autem difficultas reducitur ad celum stellarum fixarum et ex [illegible], nam [illegible] aereum, si tam celum nomine dici potest, certi fluidum est, et Empireum, quod est forma [illegible], Beatorum solidum dicitur.

Conc. probabilius celum stellarum fixarum, firmamentum, esse solidum, Stellarum uero errantium fluidum. Probatur primo, quia ex eadem distantia illorum, que difficile sal[illegible] [illegible], neque continuat reuolutionem corporum. Siderum in fluido, quod si [illegible] stellas ipsas esse [illegible] contra quam lumen Solis reflectant, debent solidiores, tum quia facilius in Celo fluido hinc inde mouentur. Ratio secundi desumitur primo ex apparentia Cometarum, qui non modo infra Lunam uisi sunt, sed supra Solem, et Martem, immo supra Saturnium immediate sub firmamento ex minimo Parallaxi inter cometas, et stellas fixas, uel autem cometę oriantur ab exalationibus, uel a terra eleuatis, uel profluentibus a planetis, si Celi essent solidi non possent supra illos uideri, sed solum infra Lunam, quod est contra Astrologorum obseruationem, itaque fluidum Celum est planetarium ut ab eoca[?]tionibus possit permeari. ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~, ~~[illegible]~~

2do:

[illegible] esse varietatis motus, qui talis est ut unus modo sit infra, modo supra alterum, Mars et Mercurius et Venus, modo sub Sole, modo supra videntur; quod si Caelum planetarum esset solidum fieri non posset talis motus: unde dicendum est Caelum fluidum esse ut facilior additus pro singulis planetis ad proprium motum assignetur, ex quibus habetur stellas ipsas et Planetas esse corpora solida, maxime cum nulla alteratio in figura istorum corporum visa fuerit, pene enim impossibile est ut in fluido omnes partes sistant cum eadem dispositione. 166

Quo ad 2dam situm, recentem communior opinio. [illegible] Caelos non esse animatos contra Platonem, et alios, maxime Origenem in 5 Synodo Constantinopolitana 2dam damnatum, qui hac sententia ductus docuit Christum etiam pro peccatis astrorum fudisse sanguinem, accedit ratio, primo quia Caelum est corpus simplex non quod careat materia, et forma, sed quia caret forma mixti est incapax animae, quae recipitur in subiecto [illegible] dispo[sito], vel habente rationem mixti: 2do quia non est assignabile quaenam esse simplex Anima Caelo tribui possit; non vegetativa, quia Caelum non nutritur, non crescit, non generat. Sicut Caelum non sensitiva, cum oculis, auribus, et aliis sensibus careat, [illegible] careat nisi cum Poetis somniare velles [illegible] Solem, et Lunam oculos, polos [illegible], nec rationalis [illegible] intelligens, velle, mereri, et non mereri [illegible] [illegible] Beatitudinis, et poenae quae Dei non deficit.

[illegible] primo [illegible] animam Caelo convenire, [illegible] in Psalmo 35 dat Caelo intellectum, dicitur Dominus qui fecit caelos in intellectu, tum quia Soli praecipitur Sol ne movearis contra [illegible] [illegible] Caeli ad Deum laudandum invitantur laudate [illegible] Caeli Caelorum. 2do ratione totum non potest esse dignius [illegible] parte: ergo [illegible] partes aliquae Mundi vivunt ut plantae,

et animata Mundus ipse uiuere debet, nec etiam celum. 3o. quia celi sunt propinquiores intelligentiis, quam plura et plura sub lunaria quibus tamen competit uita. 4o. quia celi mouentur in sua sede ergo ab intrinseco, consequenter ab anima.

Ad primum, quia anima designata in sua auctoritate non celi intellectum dicat, sed intellectum artificis: 2do. innuit potentiam obedientialem non uero intellectiuam operationem celestium initam. 3o. uero mistice est intelligenda cum D. Damasceno de Angelis, qui nomine celorum sepe ueniunt in Scriptura, uel obiectiue quia celi sunt obiectum circa mouemur ad Dei gloriam laudandam, et certe ipse omnes, qui super Celos sunt, et omnes creature ad artificis laudem vocant, quibus tamen anima non gaudere est certum: ad 2um. ex ratione dico Mundum esse totum per agregationem: unde necessario non est omnes eius partes, nec ipsum esse animatum. Addo totum licet anima careat non esse deterius parte animata, sed solum 2do. quid. Mundus aut unius perfectior parte, propter alias rationes cum 3us. dico celos esse propinquiores intelligentiis loco, non perfectione; at uitam aut participandam ab intelligentiis non sufficit maior propinquitas loci, secus aer esset perfectior homine: ad 4um. dico celos moueri ab extrinseco idest ab intelligentiis, seu Angelis assistentibus ut docent Theologi, sed etiam omisso ab intrinseco moueri nunquam probabilius sunt animati, nam etiam grauia, et leuia ab intrinseco mouentur, et tamen anima carent.

Articulus ultimus.

Cetera exponuntur spectantia ad Celos.

Pro complemento huius tractatus aliqua examinanda sunt potius ad Astronomos, quam ad Philosophos spectantia, et primo

nu

numerus cælorum 2dò magnitudo stellarum: 3o: an corpora cælestia influant in sublunaria quo ad primum.

juxta philosophos probabilius ē duos esse cælos planetarium et stellatum. Dico juxta philosophos, Theologi n. tertium assignant id est Empireum, in quo sensu Apostolus Paulus dicitur raptus ad tertium cælum. ratio asserti ē qa. ex una parte sufficit systema planetarum unum cælum fluidum cum n. ex dictis Mars, Venus, et Mercurius modò supra, modò sub Sole appareant debent esse uno, et eodem modo cum Sole ipso, ergo si unum ē pro dictis planetis, unum erit etiam pro aliis, convenit n. ut spatium à firmamento ad aerem constituendum pro medio planetarum sit ejusdem naturæ respectu cuiuslibet: ex alia parte supra firmamentum cælum nempè Stellarum fixarum non ē assignabile aliud cælum mobile. Dico mobile Empireum n. ē cælum imobile: v. ē qa. non sunt cæli multiplicandi nisi per Astrum aliquod, cuius motus advertatur, sed supra firmamentum nullum ē Astrum, ergo nullum ē cælum. Inde ex his colligitur, 2o. undecim cæli ab aliis assignati superfluerunt supposita fluiditate cæli planetarii: quo ad 2dum.

Breviter Stellas dividi in errantes, et fixas: primæ non servant semp. inter se eamdem distantiam, bene vero 2dæ: primæ sunt 7 Luna, Mercurius, Venus, Sol, Mars, Jupiter, et Saturnus: 2dæ firmamento fixæ vulgo ab Astronomis assignantur 1022, quod intelligendum ē de Stellis quæ facilè nocte serena distingui possunt, sunt n. aliæ, quæ difficilè percipiuntur ut sunt illæ, quæ viam lacteam conficiunt. hoc posito licet aliqui sentiant omnes Stellas fixas ejusdem fere magnitudinis, oppositum tam ab Astronomis asseritur, qui in sex classes illas dividunt ob magnitudinis observatam diversitatem. primæ magnitudinis Stellæ omnium splendidissimæ sunt 15. 2dæ classis 45. 3iæ classis 208: 4æ classis ~~14~~ 474: 5æ 217: 6æ 49 quibus addenda

quinque nebulosas, et novem obscuras. Adverte hic iuxta Recentiorem Astronomorum supputationem astra omnia se habere, quo ad magnitudinem respectu terræ, ita ut Stellæ primæ magnitudinis sint maiores terra centum decem, et septem vicibus: 2dæ centum nonaginta: 3iæ septuaginta duo. 4æ quinquaginta quatuor. 5æ triginta sex 6æ decem, et octo. Saturnus terram excedit vicibus nonaginta unum, Jupiter nonaginta quinque, Mars una vice, Sol centum sexaginta sex vicibus; terra vero Venerem superat vicibus triginta septem. Mercurium duo millia centum quinquaginta duo, Lunam triginta novem. Verum tam de incertis, et remotis, vel nihil, vel quodlibet crede quo ad dicta.

Concludo corpora cœlestia influere in omnia sublunaria excepta anima rationali saltem directe: v. primæ par. ex D. Thoma è qa. conveniens ut ea, quæ sunt magis mobilia regulentur à causis magis imobilibus, et quæ motus finitos, et varios habent regantur à corporibus, quorum motus constantes et perpetui sunt: 2do qa. Sol calefacit corpora veram de arbor..., lutum exsiccat sub Leonis signo cerebrum hominis agitat Lunatici in plenilunio laborant, et ligna in eodem plenilunio excisa carie inficiuntur. Dies eclypsis periculosi censentur à Medicis, ostreæ et conchæ incrementum, et decrementum cum Luna accipiunt. Concitat Mars flavam bilem, Saturnus atram, Luna pituitam, Jupiter sanguinem, et diversa in metalla diversi planetæ dominantur, et influunt. Adde Astrologorum saepe fieri similia oracula, quæ omnia probant corporum cœlestium influxum.

Dices primo agens agere ut assimilet, corpora autem cœlestia non assimilant sibi sublunaria: 2do astra nimis distare à sublunariis: 3o: si influerent, semper influerent cum

sint

sint causæ necessariæ.

Sed contra ad primum quia assimilant de facto sublunaria saltem eminenter, ideo 2do. ungruentis qualitates: ad 2dum. id dicimus sufficere propinquitatem virtutis: ad 3ium. licet sint causæ necessariæ potest tamen contingens effectus oriri uel ex parte corporis cœlestis si ratione operationis, uel coniunctionis inqualiter, aut varient influxus, uel ex parte corporum sublunarium, quorum materia aliquando est indisposita ad tales effectus.

Quod autem non influant directe in animam rationalem probatur auctoritates Conciliorum, et SS. PP. probatur ratione quia agens naturale non potest directe, et immediate agere in spirituale nec qualitatem spiritualem attingere utpote extra sphæram agentis materialis, cœlum autem est agens materiale, et corporeum, anima uero spiritualis, et eius potentiæ spirituales, remanet ergo corpora cœlestia influere in actus uitales intellectus, et voluntatis indirecte solum, et occasionaliter, quia potentiæ in operationibus dependent a speciebus, et istæ a phantasia, et memoria sensitiua in quas potentias influunt directe corpora cœlestia. Cum ergo eorum influxu turbari possint species et phantasmata variari potest cognitio, et volitio proinde indirecte solum operando scilicet circa aliquod extrinsecum animæ, uel circa obiectum, aut circa corpus aliquas producendo qualitates, quibus voluntas ... ad operandum ratione naturalis coniunctionis operationum spiritualium cum materialibus; hoc autem duobus modis fieri potest primo intendendo uel remittendo ... humores, sic aucta bili homo ... talis turbando humores ut sanitas ... ; ut ... ex Galeno

anima sequatur temperamentum corporis hoc mutato mutantur etiam animæ affectiones sicut. S. Hinc ut ex Boetio philosophia clapsa sit è Cælo fit quod non omnia de Cælo loqui possumus. unde ut D. Paulo et ego sistam calamum et quilibet ex nobis dicat cum eodem Apostolo, audivi, quæ non licet homini loqui.

In quatuor Aristotelis libros de Meteoris Quæstiones.

Jucundissima sunt, quæ hic investigare magis, quam inveniri ex studemus, ubi quantum potestis admiramini naturæ arcana. Meteororum libros instituit Arist., sed quod ipse instituit in libros brevi tempore quinque brevissimis quæstionibus absolvam.

Meteoron definivit Arist. corpus imperfectè mixtum ex vapore, vel exalatione ortum in sublimi ut sunt nubes, S. modò apud Philosophos nomine meteori veniunt omnia mixta imperfecta, quæ sive in alta, sive in ima Mundi elementari regione in aere faciunt ut hic quæramus materiam, et locum: quo ad primum.

R. materiam remotam esse terram, et aquam, proximam vapores, et exalationes; vapores autem sunt calidi et humidi orti ex aqua, exalationes calidæ, et siccæ ortæ ex terra. Pro intelligentia advertendum primò vi caloris trahi altius, seu partes subtiliores ex aqua, quæ vapores dicuntur, et terra, partes tenuiores, quæ exalationes dicuntur. Calor iste oritur à sole, et non rarò etiam ab igne subterraneo, qui plurimis in locis ex sulphureis, et bituminis copia accensus manifestè se prodit ut in Ætna Vesuvio, et aliis

locis

locis specialiter in Indijs Divers in plurib. locis, non enim ẽ ubique, licet ubiq. sit calor, vel maior vel minor pro quantitate sulphuris, vel alterius materiæ, ita mediam terræ regionem calidam experimur et in fodinis, regiquæ Ungaricis calore producto à spiritib. mineralib. sulphure et bitumine ita ut exalationes in terræ superficie quandoque se prodant, sic dicit prope Neapolim esse antrum angustum, qđ vocant canis, quia canes in eo projecti mori, et sensu carent donec ultra aqua immersi spiritus recuperent, at tum homines nil tale ipsi patiunt, q. exalatio gravis non potest sursum attoli sed terram lambit, nec non refert prope Baias in quoddam antro alitus ita fervidos esse ut cera quasi liquefiat. Advertendum 2do: cum alitum profluentiam ex multiplici capite oriri, et primò ex magna copia corpusculorum, quo n̄ plura sunt fiunt intensiora, sic aere humefacto à dispersis aquæ guttis multis illæ guttæ dissolvunt sal, funes contrahunt, ligna inflant, fides musicas tendunt, et rumpunt: 2do: ex subtilitate efficacior sic è torpedine tenues alitus prodeunt, qui piscatori stuporem faciunt, et in quadam Insula, ẽ piscis ei similis, cui anguilla dicit, hic extremo digiti vel baculi tactus stuporem brachio inducit, et etiam alios pisces devorat, postquam illos extrema parte caudæ percutiens stupore affecerit: 3o: q. alitus licet tenues habent naturam illorum corporum à quib. fluunt, sic vapores in aquam, et argenti vivi fumus in argentum vivum reddit. unde Chimici Mercurium versantes aurum tenent ore inclusum cui illi fumi adhærent, sic etiam liquor distilatus habet odorem, et saporem eorum corporum à quib. ẽ. ex quo habes omnes alitus esse naturæ secundum corporum, sicq. habent gradum maiorem vel minorem cum proportione ad corpus participatum. Advertendum 3o: vapores et exalationes

esse alios calidos, leves, et raros non per se sed ratione ca-
loris extranei, à quo mutant, et rursus tollunt: 4o: vapores
distingui ab aqua accidentaliter, nam ablato calefaciente ad
primam frigus reducunt, et idem dicendum de exhalationibus
cum proportione.

R. ad 2dum. locum proprium esse aerem in quo et plurima for-
mant. in latiori tam. sensu prout meteori nomen com-
plectit, mutationes in alijs elementis contingentes, ideo
etiam ignis, aqua et terra sunt eorum loca, in quibus
producunt. Addi potest Celum, in quo extraordinarie Stelle,
et Cometæ gignunt.

His suppositis agemus primo de Meteoris claris, et appa-
rentibus: 2do. de ignitis: 3o. de ventosis: 4o. de humidis:
5o. de metallis.

Questio prima.

De Meteoris claris, et apparentibus.

Articulus primus.

De via lactea, Cometis, et Iride.

Nomine viæ lacteæ intelligitur circulus albicans nocte incipiens
à pedibus geminorum, et se per plures formas extendens, de
qua cecinit Ovidius.

Est via sublimis Celo manifesta sereno
Lactea nomen habet candore notabilis ipso.

Fuere apud Veteres variæ sententiæ, aliqui lac Iunonis, alij
viam tritam ad Iovis sedem, et alij partem Celi à Phaetonte
combustam somniavere. Aristes. autem docet talem circulum
non esse in Celo, sed esse apparentiam ex vaporibus adensatis,

qui

qui albicant ob refractionem luminis Stellarum, quae in ista parte sunt, plures, et fulgentiores. Sed contra, quia impressiones ex illa parte factae variant, et faciunt paralaxim et habent diversitatem aspectus, omnia enim, quae sunt sub luna, quin imo Luna ipsa aspectum variat, quia visione radiorum Solis non est universalis toti Orbi, quia Luna, quae in aliqua Regione est interposita per lineam rectam respectu alterius non est interposita; constat autem viam lacteam semper eamdem esse, et in eadem parte Caeli apparere sub iisdem Stellis, et cum eadem latitudine, ergo quia via lactea est in Caelo, et deprehensum fuit ab Astronomis moveri motu Stellae fixae, itemque cursum conficere quo tempore conficiunt Stellae fixae, ergo est pars Caeli stellati. Melius ergo loquendo via lactea est pars Caeli illuminata a Stellis innumeris, quae per radiorum unionem clariorem, et candidam reddunt illam partem sicuti Optica docet teste facta de visu. In huius confirmationem est experientia, qua constat quod duo luminosa corpora sibi contigua si videantur a longe unum corpus lucidum constituunt.

Quo ad 2dum Cometa est globus illuminatus, aliquando accensus constitutus in regione elementari, vel Caelesti ex vaporibus et exalationibus in unum factis. Dixi aliquando accensus, quia Cometas diutius durantes probabilius est solum illuminari non accendi, non enim videtur materiam crassam ex halitibus terreis desuetam ignem fovere posse per sex Menses ut in Cometa temporum Neronis visa accidit teste Seneca libro sexto naturalium, cap. 12, et alio anno Christi millesimo ducentesimo, quadragesimo. Dixi vel in Regione caelesti, id ostenditur ex paralaxi, quae est sensibilis variatio ita ut idem sidus non habeat eamdem correspondentiam eidem parti firmamenti respectu diversarum Regionum; constat enim experientia,

q. quæ sunt infra Lunam magnam habent parallaxim, quam quæ supra et minorem quo altius absunt, qua ratione Saturnus Planeta altissimus nullam habet; atqui plures Cometæ illam habuere, et plures non: ergo ergo plures in Regione cælesti, et plures in elementari apparuerunt. Item ergo plures Cometæ servaverunt regularem motum, quod difficile est in Regione elementari, quæ pluriis mutationibus est subiecta: ergo ergo sunt plures Cometæ cælestes.

Materia Cometæ sublunaris est quantitas vaporum, et habituum, quibus est mixta untuositas quædam ut diu durent, qui habitus cum sæpe sint sulphurei, ideo fiunt aliquando Cometæ igniti. Materia Cometæ cælestis est Regionis ethereæ per aliquos ita densata ut lucem reflectat. Sed contra ergo materia illius Regionis est diaphana, quæ licet densata nisi fiat mixtio alterius materiæ, non possit lucem sistere, consequenter nec reflectere: unde probabilius est fieri ex illa materia, ex qua fiunt maculæ solares, s. ex quibusdam fumositatibus quæ fluunt a Sole vel ab alio corpore cælesti, cuius indicium est observatio facta, nam anno 1618, quo apparuit Cometa cælestis nulla visa est macula circa Solem. De motu Cometarum nihil est certum aliquando est regularis, aliquando varium: si primum moventur ab intelligentiis: si 2dum moventur agitatione motu aeris.

Tres sunt species Cometarum pro diversitate figuræ crinitus, caudatus, et barbatus: primus est crassior in medio, subtilior in extremis ita ut videatur habere crines: 2dus est, qui post caput, s. globum proijcit longam radiorum effusionem: 3ius est qui parvum habet radiorum ductum. Cometæ autem caudam sic fieri est probabile. Radij solis transeuntes per caput Cometæ quod non est opacum valde refranguntur refracti, et uniti transmittuntur ultra corpus Cometæ et incidentes in exhalationes opacas circumfluentes circa Cometam ipsas illuminat et per hoc fit cauda Cometæ, eo modo quo post fialam aquæ plenam apparet ultra ~~lineam~~ fialam linea longa; ita cauda

cometa, apparet in oppositum Solis, quia fit per radios transeuntes per caput Cometæ, ex quo infer: tur cur cauda sit minus illuminata quam corpus quia est ex exhalationibus minus spissis opacis.

Circa Cometarũ prognostica cõmuniꝫ sentiunt infausta semp. por: tendere aliquibꝫ Regni, & illud Sibile oraculũ.

Stella veluebit gladij mortalis index
Et famis, et mortis populorumque Virorũ.
Atq; Ducũ interitus Magnorũ, Nobiliumque.

Portendunt yo. sterilitates, mortes bella et seditiones, cum ñ Cometæ magnã copiã spirituũ sulphureorũ consumant loco pluviæ, pruinã, et siccitatem portendunt, quã consequitur sterilitas, et aeris intemperies. Varia autꝫ prognostica deducunt ex Cometæ colore si ñ sit plumbeus infelicior ē, si sangui: neus ē perniciosus, et quia ut plurimũ tales sunt infausti sunt.

Quo ad Iridẽ. Iris Taumantias dicta, idest admirationis Filia ē semi circulus multicolor apparens in nube rori imixta more adverso Solis orientis, vel occidentis, de qua Ouidius.

Nuntia Iunonis varios induta colores
Concipit Iris aquas.

Fit autꝫ ex reflexione Solis in nubibꝫ illi oppositis, ideo cũ Sol ē in oriente Iris in occidente fit, et ē contra. causa yo efficiens ē Sol, et materialis ē nubes rorida, nec nimis densa, nec nimis rara, quasi proxima in aquam

materiam, quæ debet esse translucida qa. nos, ita ut nos ebibat lumen Solis, et sit opaca à tergo, ut lumen repercutiat more speculi. Præcipui colores Iridis sunt tres purpureus, viridis, et puniceus, qui sunt colores puri apparentes ut nubes colorata non sit. Fiunt igitur ex mistione luminis cum diversa nubis opacitate, et ita disponuntur. In circulo infimo apparet color puniceus, qui clarior est, in medio viridis, qui obscurior, et in supremo rubeus, qui adhuc est obscurior: v. g. qa. radii solares, quo profundius penetrant nubem sunt obscuriores, profundius autem penetrant, quo pars superior est. Si bene advertetis videbitis colores Iridis in lucerna accensa, in vitro trigono, in fiala aqua plena soli exposita, et in aquæ guttis adversus solem sparsis. Possunt plures Irides simul apparere una supra aliam duas frequenter, tertiam raro, qa. cum colores debiles habeat difficile adverti potest. Iris apparens in Oriente est signum pluviæ qa. significat magnam vaporum copiam, qui cum non possint à calore Solis occidentis in aerem converti, vertuntur in pluviam; apparens vero in occidente est signum serenitatis, qa. Sol supra Orizontem ascendens vapores consumit ne in pluviam convertantur. Advertunt aliqui Iridem fieri aliquando ex reflexione radiorum lunarium, et referunt in Germania una, et eadem estate bis apparuisse, quæ etiam est candidior solari, sed est minus nota. Iris est semper amica pacis, ordinarie loquendo est viridius pretio abundantiæ sive tritici, sive olei, sive vini.

Articulus secundus.

De Imaginibus Solis, et Lunæ, Corona Virgis &.

Apparet aliquando quoddam mirabile lumen prope Solem, et notu

propè

quoniam imaginimus diximus Parelios: 2dos. Paraselene primus est quod imago Solis ita imprimitur nubi sibi colaterali ut duo Soles videantur existere, quae nubes debet esse vorida, et perspicua ut Solis imaginem recipiat ex alia parte debet esse opaca ut imaginem receptam reflectat. Si addatur alia nubes opposita ex alio latere Solis cum equali dispositione tres Soles apparebunt unus verus, et duo apparentes sicuti plures de facto contigisse referunt Historici. Advertendum est quod si duo Soles apparentes ita resplendeant et confundantur distinguantur a tertio itaut duae imagines equaliter luceant, tunc utraque imago est immediate a Sole; si vero inequaliter tunc 2da producitur per reflexionem a prima, et quod dico de Parelio dicendum cum proportione de Paraselene, quae tam rarius Parelio apparet raro ut ait Cardanus, quia splendente Luna plerumque homines dormiunt. unde fortasse contingit sepius fieri quin advertatur. Durat diutius Parelio quia radii Lunares utpote debiliores tardius nubem dissolvunt. Raro fiunt extra plenilunium cum tunc sit invalida ad imaginem exprimendam. utraque autem tempestates, inundationes, et ventos significat ob vaporum copiam.

Corona, quae ab aliis Halo, Armila, et Catena vocatur est circulus apparens circa Solem, Lunam et alia Astra, et fit cum nubes inter nos, et Solem vel aliud Astrum constituta, et equaliter densata a radiis cadentibus penetrari non potest. unde radii oblique desilientes diffusi circa extremitates quosdam colores producunt, quibus Astrum coronari videtur, et aliquando geminatur. [illegible] refert S. Dyonisius libro 4º [illegible] Augusti Antonini, [illegible] apparuisse Solem [illegible] corona circumdatum. frequentius tamen accidit sub Luna quam sub Sole, quia vapores solaribus radiis facile, lunaribus difficiliter dissipantur. Si corona sit densa,

et rubrigua prænuntiat pluuias, si rubea uentos, si candida serenitatem; quandoque etiam nostra succurrunt ... speciali aere humido, uel calido uento spirante, ... ex reflexione luminis in densos exhalationes uapo... mixtos, quæ calore eleuatæ candelam cingunt.

Virgæ fiunt quod nubes habens partes alias densiores, alias rariores penetratur à radijs Solis, et uarios refert colores ita ut radij qui sunt multi, et in longum protenti uirgarum similitudinem habeant. Iste Virgæ pluuias, et uentos indicant.

His adde uoraginem, et Hiatum, quæ sunt apertura apparentes in cœlo nocturno, ex quibus uidetur magnum lumen erum... sicuti in picturis facilè obseruatur colores obscuri, et nigri apparent distantes, candidi uero, et clari propinqui. Cum igitur quandoque lumen sublime cingatur uaporibus obscuris, et nigris, ideo uapores nigri cum uideantur distantes profundas uoragines representant, è contra lumen cum propter claritatem appareat propinquum erumpere uidetur ex uoragine. Si figura huius sit parua, et oblonga dicitur Hiatus, si magna, et latior uorago.

Quæstio 2da.

De Meteoris ignitis Ar. primus.

De tonitru, et fulgure.

Tonitru è sonus editus in nube ab exhalatione sicca exitum quærente, et nubem dilacerante. Sciendum autem exhalationes calidas, et siccas calore Solis eleuari, quæ peruenientes ad 2dam. aeris Regionem ab illius frigore condensantur, et retinentur intra nubes, quæ sic inclusæ huc, et illuc ferunturper cauitates nubium per motum autem, uel per Antiperistasim accenduntur, et rarefiunt; deinde quærunt

exitum

exitum, quem ut habeant nubes frangunt, et dilacerant: unde oritur fragor, qui tonitru dicitur. Si exhalatio est densior, et non sufficienter excandens edit sonum raucum sine nubis fractione q.. sonus oriri potest ex nimia nubis densitate. Si scindatur nubes clarior, et maior, editur sonus, sed sine fulgure; si in magno impetu, vel vi antiperistasis ignem concipiat, et nubem minus densam disrumpere [illegible] fit tonitru cum coruscatione, sed obscura, et [illegible]; si nubem densissimam scindat tunc tonitru cum [illegible] [illegible] fulgure, et magno impetu. Sic effici tonitru [illegible] Philosophi, sed ulterius duplici alio modo posse contingere arbitror ad mentem Senecae et Lucretij; et quidem sine nubis fractione, vel per allisionem exhalationis ad laterem nubis eo modo quo si lapis in[clusus] in vase moveatur fit sonitus sine vasis fractione vel per allisionem nubium inter se, quae cum sint concavae [apte], sunt edere sonum si invicem allidantur ut contingit in duobus dolijs vacuis: unde Lucretius libro 6 de rerum natura ait.

Principio tonitru quatiuntur caerula caeli,
Propterea quia concurrunt sublime volantes
Aetheriae nubes.

Ex dictis infertur cur eadem nubes saepius tonet, quod oritur vel quia ~~nubes~~ eadem nubes continet in diversis partibus diversas exhalationes, quarum quaelibet successive sonum edit fragorem, vel quia exhalatio prima non exit tota, vel quia iteratur allisio exhalationis ad latera nubis vel collisio nubis ad aliam: id autem Leso severo contingat verum tonitru falsum est: unde fragor, qui aliquando auditur ex voragine, et collisione [illegible] [illegible], et ad latera

montis, vel ex fremitu venti, vel ex violenta flammae eruptione cum arena et cineribus, eo modo quo fit fragor in eruptione pilae ex bellico tormento.

Nomine fulguris venit lumen illud, seu flamma, quae in instanti simul cum tonitru in aere diffunditur: unde definitur accensio exhalationis tenuissimae causata vel in vehementi collisione ipsius ad nubem, vel per antiperistasim. Accidit aliquando cum tonitru, aliquando non; tunc accidit cum tonitru quando exhalatio erumpit ex nube magno impetu; tunc vero sine tonitru cum erumpit ex nube valde rara, et subtili, quod exemplificari potest in pulvere tormentario. Tonitru prius et saltem natura fulgure, licet tardius audiatur tonitru, quam videatur fulgur; cur autem tardius audiatur tonitru, quam videatur fulgur est quia fulgur videtur mediante luce, quae in momento diffunditur per medium et ad oculos statim pertingit; sonus vero pervenit ad aures per successivam commotionem aeris, quae cum includat motum localem non fit nisi tempore longiori.

Articulus secundus.

De fulmine.

Fulmen est exhalatio ignita, et sicca facile inflammabilis sulphurea, et nitrosa, quae in maxima copia intra nubem clausa, et repulsa a densitate superioris partis nubis motum violentum deorsum concipit. Generatur autem hoc pacto: congregantur in aere plurimi spiritus nitrosi sulphurei, et alterius materiae facile accendibilis, qui spiritus in densa nube conclusi uniti, et calefacti ruunt vehementi impetu in vapores, et nubem ex quo motu et attritione mutua illorum spirituum aliquam pervasionem concipit, quam aliis sibi similibus communicat, qui spiritus accensi maiorem quaerentes locum feruntur propria levitate

in

in partem superiorem nubis; sed inuenientes illas densas humidas, et frigidas ad partes inferiores nubis minus densas uehementissime descendunt. Causa tam. accensionis horum spirituum potuit aliqdo. esse refractio radiorum Solis impingentium in nubes ut euenit in cristalo reci piente solis radios, quem refrangit, et paleas comburit: post hos spiritus requirit aliqua pars terrea, quæ illis immisceat eis impetus, et uim prosternendi corpora contraria, qd. constat in nitro, quod cui si carbonem non misceas accendit quidem sed sine impetu.

Infero ex his ad fulminis impetum non conferre aliquem lapideum, uel metalicum, qui dicit cuneos fulminis, et e lapis durissimus ad ferri naturam accedens, qui reperitur aliqdo. in loco ubi cecidit fulmen. licet ū fulmen illo comes in illo tamen nec fulmen nec eius uis principalis consistit qd. constat ex eo, qd. fulmen sæpe penetrat res clausas nullo relicto foramine, et sæpe euanescit nihil durum relinquens: rumpat quoque magnum parietem cum tam. cuneus sit exiguus: præterea res tartas comburit qd. fieri non potest à lapide, sed à tenui ignita et sulphurosa exhalatione. Infero tertiam differentiam int. tonitru, fulgur, et fulmen: primum e sonus: 2dum. e exhalatio rarior non uibrata à nube: 3ium. e exalatio densior uibrata.

Tres sunt fulminum species ex Seneca terebrans, Discutiens et Comburens. primum e subtile, et flammeum ideo penetrat per angustissima foramina: 2dum. e ualde conglobatum ideo. rumpit, et dissipat: 3ium. e densum et igneum, qd. relinquit signa combustionis. Ad istas species reducuntur quæ ab Aristo. assignant. Aliud ū uocat fulmen clarum, et

aliud fumosum: primum ē flama tenuis quę uelocissime penetrans non comburit, non denigrat, nec perstringit nisi res ualdè resistentes: 2dum ē magis crassum qd comburit partes exteriores minus debiles illius interiorib magis resistentib: quare aliqdo comburit uaginam illeso gladio, uestes inoffenso corpore, et pilos abradit intacta carne.

Cur aut fulmen non motu sursum ut uidetur poscere eiusdem natura sed deorsum moueatur motu transuersali, et obliquo, ē fuga a contrario, a frigore s. superioris partis nubis quo modo resiliunt lauri folia ab igne. Motus irregularis orit pō ex impedimentis, quę inuenit fulmen descendens: 2do: ex fulminis agilitate, cui quęlibet aeris comotio talem motum imprimit: 3o: ex resistentia aeris infimi propinqui terrę, quare deflectit ad latus sicuti aqua cadens ex alto dum terrę appropinquat labitur guttis diuisis propter aeris crassitiem. Motus transuersalis, et obliquus oritur precipuè ex mixtione motus naturalis sursum, et uiolenti deorsum, ex utroque autem fit motus nec rectus sursum, nec rectus deorsum ideo ut ait Poeta: feriunt celsos fulmina montes, quia fulmen transuersaliter tangit locum, qui primò occurrit. primò aut occurrit locus eleuatus non infimus. Effectus mirabiles fulminum ad duo genera uniuersaliter reducunt. primum ē comminuere corpora duriora, et densiora intactis debilib, el rarisque liquefacit aurum, et argentum intacta arca, et ut nescivit illeso ligno ut hic ut euenise etate sua testatur Angelicus Doctor multum pertimescens fulmina: 2dum assumere corpora rariora relictis densis, sic consumit uinum intacto dolio: ratio est quia materia fulminis, exhalatio scilicet uel est subtilis, uel densa si primum facilè se insinuat per porros calore suo dilatatos

corporis

corporis minus resistentis, quod non consumit, sed ulterius procedit ad exercendam virtutem in corpus resistens ex quo oritur consumere gladium non vaginam: si 2do. cum difficile se insinuet per porros primi corporis illas consumit alio intacto, ut consumit dolium intacto vino, quod perseuerat concretum, et clausum quadam pellicula quasi per tres dies: v. e. quia exhalationes fulminis crassae et siccae adeniant partes extremas unde vinum non effunditur sed stat, quasi in utre. Putant aliqui vinum fulmine tactum reddere insanos bibentes quia fulminis qualitates sunt noxiae, et venefica.

Sunt etiam alij mirabiles fulminum effectus, et primo quandoque laedit fetum in utero ipsa Matre quod de Martia tradit Plinius, cuius ratio esse potest quia Mater utpote robustior resistit non ita fetus utpote tenerrimus et facillime impressionis: 2do. homines fulmine tacti subito disparuere quia exhalatio fulminis calidissima potest corpus in cineres redigere quos ventus fulminum comes dissipat, et alio transfert quod de Romulo scribitur 3o. quandoque homines tacti fulmine remanserunt integri et licet extincti in eodem situ gestu et in quo fuere a fulmine reperti, quia fortasse subita exhalatio illos suffocavit: 4o. facilius parcit dormientibus, quam vigilantibus ut Plutarco videtur quia ego dicerem aequaliter omnes afficere) v. esse potest quia plures vigilantes occidit timor, cuius dormientes sunt incapaces et etiam quia motes transversalis facilius laedit rectos nempe vigilantes, quam iacentes dormientes: 5o. vigilantes perculsi fulmine moriuntur clausis oculis, dormientes apertis quia vigilantes stupore affecti et metu qui oculos claudit, dormientes vero excitantur illorum oculos aperit et ita citissime interimit: 6o. tacti fulmine faciem vertunt ad illud unde fulmen accessit ut aduertit D.

-nomos impetu venienti ictus convertit erga impetus, tum q. naturale e animali se convertere versus locum improvise advenient: 7o. percussa animalia venenat ad instar morsus serpentis si non sint venenosa, sed sint purgata veneno, si vero venenosa sint a veneno purgat. inde e cur certum fulmine percussum vermes gignere, qd. alias non contingit. ratio primi e quia constat materia sulphurea, et venefica: 2di e qa. ab eodem agente diversi fiant effectus ratione materiæ seu dispositionis; si cera ardet incendium extinguit et aciam auxerit. Illud aut, qd circumferunt nuper, ucellos marinos, lacinas, et aquilam non tangi fulmine fabulosum putate cum oppositum contigisse testentur non obscuri nominis auctores: probabilis credite loca subterranea esse immunia, non fulmen conatur, quando non penetrat terram profundius quinque pedibus. Catholico remedium est pietas, et oratio, qd. non latuit ethnicum poetam, qui cecinit.

Sæpe Jovem vidi sua quando mittere vellet
Fulmina, thure dato, sustinuisse manum.

Articulus tertius.

De cæteris Meteoris ignitis

Extant plura alia Meteora ignita, quæ breviter in praesenti Articulo describimus, et pro. ignis perpendicularis e coalitio exhalationum calida et sicca accensa repræsentans figuram perpendiculi fabrilis seu columnæ pyramidalis, fit aut quando materia e bene cohærens, et continuata 2do. omnes sui partes dissimiles tamen in crassitie et subtilitate: quare subtiliores elevant sursum, crassiores vero deprimuntur deorsum, et a calore aliquantulum dilatant, sicque repræsentant imaginem columnæ perpendicularis.

Secundo

Secundo lancea ardens e exhalatio accensa habens similitudinem 172
lanceę, generata ex materia equaliter crassa et subtili
ideo non dilatata in imo sed sursum tendit, et stare videtur
veluti immobilis: dicitur etiam trabes, sagitta ardoris, et iaculum
ignitum, de qua Virgilius.

Sanguine volans liquidis in nubibus arsit arundo.

Tertio candela ardens e exhalatio equaliter elevata medicę
quantitatis cuius una pars accendit iuxta aliam: quare figuram
quam habet candelę: dicitur etiam titio per similitudinem.

Quarto fax, seu lampas e exhalatio equaliter elevata, sed
inequaliter inflammata cum n. exhalatio e ita disposita ut
pars superior sit magis inflammata, quam inferior candescit
superior et inflammatur quasi ex reflexione flammę superioris
quę si e equaliter oblonga dicitur fax, si inde sit subtilior in
parte superiori, et crassior in inferiori dicitur lampas ex
lampadis figura; licet autem fax rotunda videatur forte
tadis non e, sed quadrata, quod ex longa distantia oritur
ut de turribus a longe visis experientia docet. Referunt
Historici lampadem apparuisse cum Germanicus Impera-
tor adesset gladiatorio spectaculo.

Quinto capra saltans e exhalatio, quę accenditur in materia
sulphuris nitro mixta expansa ad modum nubeculę magis
in longum, quam in latum: dicitur capra quia habet figuram
laciniosam imitantem capram ~~~~ : dicitur saltans
quia videtur saltare eo modo quo flamma candelę pau-
latim ex sevo confectę nosam ascendit vibrata et
girata pernultis quibusdam undationibus, quod oritur
ubi eo quod partes accensę dum resolvuntur, et tendunt

ad extremas partes nandus bene inflamatos eos impellunt, sicque fit undatio in partibus quasi resistentibus.

Sexto Draco volans est exhalatio accensa prope nubem frigidam quae, ut recedat a frigore nubis curvatur, et refert figuram ventris Draconis; pars autem anterior aliquantulum constricta refert figuram capitis, ex quo videtur emanare scintillae quaedam; pars vero posterior nubem attingens apparet quasi cauda constricta, quia frigoris proprium est constringere, et condensare. Propter eamdem nubem frigidam videtur fumare, quia calidum et ardens oppositum frigido excitat fumum ut constat in ligno viridi ardente.

Septimo Sidera discurrentia, sive cadentia sunt exhalationes ut plurimum per quaedam intervalla dispositae quae successive accenduntur. Dicuntur Stellae cadentes quia cum huiusmodi impressiones inflammantur ab aliqua Stella illius visum adimunt suo ardore: quare videtur Stella cadere. Fit autem cum exhalatio mediocriter calida, nonnumquam frigus occurrens impedit ne sursum ascendat, sed accensa lateraliter movetur: non fit in infima parte regionis infimae, quae cum sit temperate calida non potest accendere tot exhalationes, sed in suprema parte eiusdem regionis. Frequentia huius impressionis indicat ventum, ex qua parte illi ignes propelluntur. Saepe itaque Stellae videntur teste Virgilio.

Saepe etiam Stellas vento impellente videbis
Praecipites Caelo labi, noctisque per umbras
Flammarum volitare rogos.

Octavo ignis lambens est flamma excitata in rara subtili, et viscosa exhalatione, quae saepe adhaeret pilis equorum vel humeris, et capitibus hominum, et flemonitates animi

pentes

pentes ab homine, uel animali sunt materia istius ignis, 173
et inflamma, uel per antiperistasim, uel ex mutuam
collisionem saepe apparent in cemeterijs uel sub patibulis
unde pendent plura cadauera. dant apud Veteres loco
prodigij fuit a (Plinio referente) Seruio Tullio
Regie sortis indicium, quod etiam de Ascanio commemorat
Virgilius
Ecce leuis summo de uertice uisus Iuli
Fundere lumen apex, tactuque innocua molli
Lambere uisa comas, et circum tempora pasci.
Nono ignis fatuus est exhalatio pinguis, et untuosa facile
inflamabilis ad infimam aeris regionem eleuata et ibi per
antiperistasim accensa quae dum cupit ascendere a frigore
mediae regionis repellitur, facile mouetur ad quemlibet aeris
motum. quare si quis erga illam mouetur, sequentem fugit,
fugientem sequitur, quia dum quis erga ignem mouetur impel-
lit aerem ante se existentem, sicque impellit et ignem;
dum uero ab illo fugit trahit secum aerem a tergo, sicque
ignis aeris motum sequens fugientem insequitur, ex quo
accidit ut, uides non intelligentes incidant in amentiam,
uel in foueas, et praecipitia, proponitur iter non obseruan-
tes, sed lumen illud metuentes, et pro hoc ab aliquibus
dicitur ignis fatuus; probabilius tamen fatuus dicitur quia huc,
illucque uagatur
Decimo Castor Pollux, et Helena sunt exhalatio pinguis, et
untuosa spirans a mari, quae motu et attritione accen-
ditur et antenis, uel prorae nauium adheret. Haec exhalatio
aliquando apparet duplicata, et tunc significat prosperum iter,
aliquando unica, et tunc portendit exitium nauis, et magnas

tempestates, ideo Gentiles geminas flammas appellarunt Castorem et Pollucem sydera faustissima Nautis, et in Deorum numerum retulerunt; unicam vero vocarunt Helenam Castoris, et Pollucis sororem denominatione desumpta, ex quo Helena attulit excidium Troiae. Hi autem flammis nomina Sanctorum dedere fideles unicam quippe hi vocant Sanctam Claram, et geminas Sanctam Helenam et Sanctum Nicolaum. ratio porro cur unica tempestates significet est quia nunc indicat exhalationem valde condensatam difficile posse consumi proinde futuros ventos minatur, et maris commotionem. duplicata vero significat materiam dissipatam, et fere consumptam, qua ratione annunciat maris tranquillitatem. Ulterius ex Nautarum observatione tales ignes huc illucque vagantes tempestates portendunt, quia indicant exhalationes in motu, et si consistant circa partes altiores mali, praesagiunt tranquillitatem si infimas tempestatem, indicant enim aerem turbatum impedire ne ascendant.

Articulus quartus.

De maculis Solis, et Lunae.

Per quinquaginta quinque, et amplius secula apparuit Sol illaesa semper splendoris fama quando aliqui beneficio tubi optici noverunt in Sole naevos, et maculas in Sole. Galileus ut vulgatum habet maculavit primus observatorem in quodam libello de maculis Solis. Sunt tamen valde diversae a maculis Lunae, quae motu et situ non variant cum tamen maculae Solis varient, neque dicas esse illusionem oculorum; si non essent ludibria visus non omnibus eodem modo apparerent, cum tamen oppositum

constat

constat, neq. vales esse vapores elementares, cum non nullas faciant fiavalarim certe sunt in Sole. Dicendum q. probabilius cum quibusdam Astronomis maculas Solis esse fumositates, et vapores materie visosq ex corpore solari ebullientes, ex quo dicendi modo bene explicatur cur Sol apparuerit aliquando palidus et sine luce tempore Justiniani Imperatoris, et cur tempore Constantini per decem septem integros dies ita paluerit ut naues ab itinere aberrarent, et similiter cur Cesare occiso per annum integrum paluerit ex nimia v. ebullitione Solis quae vaporibus lucem obducit, ex quibus tamen palloribus, et deliquijs portenduntur, et causantur fames, sterilitates, pestilentie &c quia vapor interpositus inter Solem, et terram impedit salubres influxus Solis.

Maculae autem Lunae valde diversae a solaribus nequeunt esse vapores, seu ... variarent figuram, et situm cum tamen omnino conveniunt, neq. sunt imagines montium et aliarum terrae; non n. terra eodem semper modo in Luna respicitur ut eodem modo ab illa ut speculo representetur; falsum e. etiam, q. aliqui somniarunt Lunam esse aliam terram in qua sint montium, et vallium profunditates, quae cum lumine careant, ideo obscurae videntur; docent n. Sacrae litterae et SS. PP. non dari aliam terram alios habitatores, arbores &c. dico tam. corpus lunare habere magnas inequalitates, magnas v. partes montuosas, et sublimes, et alias partes depressas in modum vallis, q. ostenditur primo, qu. si inequalitas luminis proveniret a diversitate partium lunae, quatenus aliae essent rariores, aliae densiores sequeretur q. partes obscurae nunquam illuminarentur. constat autem, q. crescente Luna quaedam partes obscurae illuminantur, et decrescente Luna quaedam illuminatae migrescunt: q. quia oritur a partium inequalitate: 2do. qa. beneficio

Telescopij notum est quarta civiter die post novilunium, et sequentib. duob. sinistra, et orientalis pars Lunæ adhuc nigra apparet semi cuspides quasdam, et parvas insulas separatas ab ipsis partib. Lunæ continuò illuminatis inter quas iacent aliquæ partes nigræ, quæ deinde illuminantur. Signum qd. dari partes aliquas citò elevatas, et quasdam depressas tardius illuminabiles, id constat exemplo Solis prius montis, quàm vallis medium illuminantis. 3º qa. observatum ē in plenilunio apparere circulum Lunæ valdè asperum, et scabrum denticulatum ad motum serræ, qd. connotat inæqualitatem partium Lunæ; existimo tam. id non solum ex hoc proveniat inæqualitas, sed etiam ex varietate partium cum specialiter notum sit ex Clavio in magna Solis eclipsi quandam partes Lunæ modò obscuras modò lucidas apparuisse, forte quia partes raræ redduntur facilè penetrabiles à lumine, sicq. per illas cotunc pervenit lumen.

Quæstio tertia.

De Ventis. Ar. primus.

Quid sit Ventus.

Arduum ē Ventorum causam assignare utpotè occultam dicente Scriptura qui profert ventos de Thesauris suis; tam. rationi naturali innixus dico ventum latissimè sumptum esse aerem commotum, sic aer flabello excitatus impropriè dicitur ventus; rigorosè tam. ē commotio aeris facta ab exhalatione calida, sica, et flatuosa; constat n̄ esse exhalationem sicam, qa. venti ex natura sua sicant corpora. tu qa. nubes rubræ indicant ventum quæ rubedo oritur ex sica exhalatione. Constat etiam esse exhalationem flatuosam, qd. constat experientia in

in .. ardentib; emittendib; quoddā flatus ad impetū aptos. Mouentur autē uenti non motu recto, sed transuersali, et laterali, cuius causa ē caliditas exhalationis, quæ eleuata ad mediā regionem aeris ab aere frigido repellit ad terrā, sed quia ē leuis, et calida rursus eleuat, sicq; fit ut aer impetuose impellatur, et lateraliter ad motū exhalationi agitet. Ex hac oritur uentos dominari in mari et esse frequentiores cælo nubilo, quia ab aquis maris exhalant uapores, à quib; segregati spiritus uentosi in transuersū mouent eo qd. inueniant aerem crassū, et frigidū. Porrò dicit uentos, quasi uiolentos, quia tanta ē uis uentorū ut arbores, et edificia euertant cælum, mare, terramq; commoueant. Valdè differt uentus ab aura; uentus nā ē uehemens flatus, ex certo loco spirans aura uero utpotè leuis, et amena ē uentilatio aeris sitera intra certū spatiū ut in saltib;, et ripis fluminū: neq; dicas dari uentos humidos quib;, spirantib; marmora, et lapides sudant: quo male dixi in cont. definitione omnem uentū esse calidū et siccū. Sed contra quia uenti humiditatem, uel frigiditatem conferunt non ex natura sua, sed per accidens contrahendo humi. et frigid. à loco, et aere, per quem incedunt.

Ventorū autē duæ sunt species principales, seu cardinales, et collaterales: primi sunt qui spirant à 4 terræ cardinib; et dicunt Solanus, Fauonius, Auster, et Aquilo. Solanus Italicè dicit Leuante, Fauonius ponente, Auster mezo dì Aquilo seu Boreas tramontana. Collaterales uenti sunt, qui ad latera principaliora ponunt; quilibet nā ex principalib; habet duos collaterales unū à dextris, aliū à sinistris, quod in

subiectis carminibus habes.
Flat Subsolanus, Vulturnus, et Eurus ab ortu,
Circius Occasum, Zefirusque Fauonius afflant,
Et qui de medio Notus heret Africus Auster
Conueniunt Aquilo Boreas, et Chorus ab Arcto

Sensus carminum est Solanus flat ab oriente equinoctiali ratione loci calidus, et siccus colericae complexionis commouens uapores humidos, cuius colaterales sunt Vulturnus ab Oriente Brumali, et Eurus ab oriente hyemali. Fauonius flat ab Occidenti Equinoctiali ratione loci humidus, et frigidus flegmaticae complexionis adducens pluuias, cuius colaterales sunt Circius ab Occidente Equinoctiali, et Zefirus ab occidente hyemali. Auster flat a meridie ratione loci calidus et humidus sanguineae complexionis congregans pluuias, cuius colaterales sunt Africus a latere uersus Orientem et Notus a latere uersus Occidentem. Boreas spirat a Septemtrione ratione loci frigidus, et siccus melancolicae complexionis: disgregat nubes, depurat aerem, et pluuias prohibet, cuius colaterales sunt Aquilo (qui saepe apud Auctores ponitur loco Boreae) aduersus Occidentem, et Chorus a latere uersus orientem.

Ex his infertur 1.º eundem uentum esse salubrem in una Regione, non in alia: in una pluuias, in alia serenum afferre, quia affert diuersas qualitates pro qualitate loci, per quem transit: 2.do eundem uentum in eadem parte spirantem diuersos effectus causare pro diuersitate temporis: sic Boreas tempore hyemis serenitatem, aestiuo pluuias affert, quia pro diuersis temporibus diuersae sunt exhalationes: 3.º possunt etiam a uentis causari contagia, quia potest afferre spiritus

uene,

venificos; potest etiam purgare aerem a contagio, ga-
lio ventos transfert, et penitus dissipat alios venificos;
sed de his ventis fusius erit sermo in tractatu geogra-
fico.

Articulus secundus.

De Ethereis, et Ventis procellosis.

Ethesiæ sunt venti annuarii certis anni temporibus insurgentes, vel ut plurimum Australes, et Septemtrionales, primi incipiunt circa solstitium hiemale apud nos circa medietatem Februarij; 2dj vero circa solstitium æstivum, quorum duplex causa assignatur: prima est resolutio nivium, ex nive enim evaporant exhalationes calidæ, et flatuosæ, quod mirum non est cum nix abundet spiritibus nitrosis ut constat ex eius virtute abstersiva. 2da est peculiaris Stella, quæ tempore æstatis excitat spiritus commoventes aerem, quod de pluribus alijs ventis existimo contingere.

Dicendum superest de ventis procellosis, tumultuosis s. qui a Plinio repentini dicuntur, eo quod subito, et magno impetu oriuntur, et cessant, qui tres esse dicuntur: procella ~~[illegible]~~ Ithyphen, seu turbo, vel vortex, et prester; procella est flatus impetuosus ex subtili, et sicca exhalatione genitus erumpens e nube, et recta deorsum irruens, ex quo constat cur cito transeat, quia nihil violentum durabile, patet etiam cur sit frequens in regionibus, et temporibus calidis, quia ex locis, vel temporibus calidis exhalatur maior copia exhalationis siccæ. Procella aliquando se contrahit copiam aquæ calidæ, quæ vermes gignit, et vestes putrefacit, quia humidum mixtum calori generat putredinem; post [illegible] semper sequitur imber ex calida s. nube, trahit etiam magna tonitrua, et fulgura, ingentesque pluvias, et densam aeris obscuritatem in aere, veluti si pulveris undique sparsus agitaretur.

Typhon, procella violentior e repentinus flatus a nube erumpens in terras, vel mare ubi in gyros rotatus proxima sternit et re contrahit. Differt a procella, hæc n. recto fertur, illa cum circumvolutione. Provenire potest ex occursu plurium ventorum obliquo, et vehementer spirantium in locis angustis, et plures sunt eius effectus: 1o: enim lædit corpora, et præsertim oculos ob copiam caloris, et impetus motus: 2do: frangit, et evertit arbores: 3o: elevat corpora in altum, et quandoque accendit ignem, qui domos incendit, et viros: 4o: sternit sylvas, naves, et saxa huc, et illuc intorquendo.

Prester e turbo incensus ad instar rotæ ignitæ, in terras corruens omnia proterens, et comburens, quem turbinem vocat vulgus ignem cælestem. Contra hunc solent Nautæ explodere bombardas ad dissipandos, vel alio transferendos illos spiritus. Sunt, qui scribunt hoc igne succensam fuisse Pentapolim.

Articulus tertius.

De Terræmotu, eius tempore, loco, speciebus, signis, et effectis.

Terræmotus ita dictus a tremore agitatione, et motu terræ e concussio terræ causata a spiritibus intra illius viscera inclusis, vel ab ignibus subterraneis accensis, vel ex attritione spirituum, vel impetu concepto ad modum venti. Triplex autem potest esse eius causa: prima e accensio spirituum facta ab igne subterraneo, qui spiritus rarefacti exitum quærentes terram obstantem quatiunt: 2da e accensio eorundem spirituum causata ab attritione mutua: 3a e spiritus inclu:

inclusus ad modum venti concitatus; neq. n. hoc arduum creditu ē cum pateat in homine quanta sit vehementia spiritus inclusi in corpore ut magnas causet convulsiones, et membrorum tremorem. Pro his impugnanda Veterum sententia; Astrologi n. præsertim Babiloni docuerunt causas terremotus esse astra, præcipuè Solem, Martem, Jovem, et Saturnum, qd. non censeo esse omninò falsum, certe n. agunt in inferiora, dicendum tam. esse cā remota terræmotus, qa. commovent spiritus. Caldei, et Ægiptij credentes Mundum esse magnum animal dixerunt terræ ut contingit in homine, et alijs animalib. ui febrili, vel dolore vel tedio, et impatientia commoveri: quæ sententia deridenda potius ē quam impugnanda. Tales Milesius ait terram ut instar magni navigij maris aquis innatare, quare agitur procellis. Sed contra, qa. secus quoties mare agitatur procellis fieret terremotus. tum qa. semp. esset universalis terremotus, qd. ē falsum. Docuit Anaximenes cum terræ partes ob vetustatem ruunt terræ tremorem, ipsam terram, et quati; cui opinioni adhæsit Lucretius, et Seneca quæ tam. falsa reputatur, ipsis n. ex terremotu nati sunt novi montes ut narrant historiæ, tum qa. terremotus durat aliquando per plures dies: unde in hac sententia plures Provinciæ corruissent.

Frequentius contingit terremotus vere et autumno v. ē qa. estate et hieme non ē spirituum copia, calor n. estiuus aperiens poros terræ dat spiritib. aditum erumpendi, hieme vero densitas et frigus non admittit ē terra, his veni copiam exhalationum. Fiunt etiam cælo sereno, et aere tranquillo; exhalatio n. quæ respiraret

in aere repit intra terrę viscera, et ideo contingunt nocte vel mane. Deinde fiunt temporib. valde contrarijs vel magnę siccitatis vel magnę humiditatis, siccitas 'n' oritur ex magna quantitate spiritus in terra inclusi vel: ex alia par. copiosi imbres multiplicant exhalationes: Accidunt etiam frequentius tempore eclypsis Lunę tunc n. deficit calor externus, qui posset terram a calore

Loca maris sunt terręmotib. subiecta, nam n. inclauat terrę ubi spiritus gignuntur qui exitum tentantes et a fluctib. repulsi deorsus in viscera terrę truduntur qui [illegible] terrę interea concutiunt. Loca etiam arduis et cavernis abundantia sicuti e Hellespontus, Acaia et Sicilia patiuntur, vel ex [illegible], vel ventorum copia. In Locis mediterraneis pauci sunt terręmotus, e n. terra solidior, et fortior resistens motui exhalationum. Idem dic de vallib. in quib. partes terrę inter se comprimuntur et de locis humidis, qa humiditas prohibet ne exhalatio vim acquirat, et e contra de illis, [illegible] quę facile dant exitum spiritib. utpote [illegible] varias.

4 sunt species terręmotus: pa. e ruina qua edes, mœnia, et turres decidunt ex terrę agitatione: 2da. e inclinatio, qua terra veluti intumescens ~~[illegible]~~ assurgit et attollitur [illegible] mitent ædificia et denuo subsideant: talis fuit speciei huius anni 1717 terręmotus, quem et vos in vigilia Divi Laurentij Iustiniani audistis. 3a. e hiatus vel terra dehiscit et apparet [illegible] prorumpente ventorum [illegible] [illegible] e vel magnę moles eadem terrę

fermentj

fauerit, vel ubi ex aliqua terræ concauæ parte flumina, vel ignes erumpunt. 178

Signa terræmotus sunt 1o: si aquæ scaturientes, vel puteales ascendant ebuliant, fiant turbidæ, et redolentes sulphur, quæ turbatio oritur ex spiritibus intra terram serpentibus: 2do: si aqua in mari ebulliat sine esse, vel tempore [illegible] tranquillo: 3o: si animalia consueta habitare intra terram [illegible] subito egrediantur, vel volucres solo pauide insideant, nam facile præsentiunt aeris alterationes, et terræ [illegible]tiones: 4o si audiatur terræ mugitus, qui agitationem præcedit, quod expressit Virgilius.

Sub pedibus mugire solum, et iuga celsa moueri.

Tandem signum est [illegible] vecta posita in aduersum mediam lunam [illegible] signum præcessit terræmotus [illegible] anni [illegible]

Effectus terræmotus sunt plures 1o: efficit [illegible] magnis montes, et urbes quandoque absorptas: 2do: consequuntur [illegible] particulare [illegible] flumina [illegible] vel absorbentur, vel nascuntur, vel cursum mutant: 3o: Regio ab alia diuiditur, vel fit contigua: 4o: Insulæ Regiones et montes nascuntur: v.g. [illegible] terra agitata [illegible] in montes [illegible] spiritus [illegible] alios [illegible] quandoque [illegible] [illegible], et terræ [illegible] intercipiunt.

Qu.o 4a. De Meteoris humidis. Ar. pr. De Nube et nebula.

Nub. est vap. humi. et crassus eleuatus ad mediam Regio. aeris vi solis vel Astrorum, et ibi frigore ambientis aeris condensatus, qui tandem in aquam resoluitur: [illegible] partes [illegible] Sol. et Astr. [illegible] ad 2dam ac. Re. ubi animo [illegible] acquisito [illegible] frigus, a quo condensantur. Ar. [illegible] causas efficientes nubium [illegible] Solem assignant [illegible] Hyades et Hesperidas [illegible] aiyeri ubi [illegible] peruenit. Dup. est nub. sterili, et fertilis. [illegible] est quæ non [illegible] in pluuiam sed uento. [illegible] in aerem [illegible]: 2da, quæ in pluuiam soluitur, quæ terram fæcundat. Nubium locus est media aeris regio, certe non in suprema sistere nequeunt [illegible] nimium [illegible], qua ratione ibi non sunt uenti, mouentur [illegible] in [illegible] solis trahentis nubes, et partim uentorum agitatione.

Quatuor colores præcipuè observantur in nubibus, niger, rubeus, lividus, et albus. primus oritur ex nubis densitate, et indicat tonitrua cum magno fragore, sed sine fulmine ob debilitatem exhalationis, et copiam vaporis stringentis accensionem: 2dus. oritur ex humido mixto terrestri adusto, et ē valdè periculosus præsertim in æstate indicans fulgura, et fulmina; nubes tamen rubeæ vespere serenitatem mane pluvias significant, nisi vespere sint siccæ, mane humidæ, tertia. Si cùm nubes fieri incipit. indicat magnas pluvias et tonitrua debilia: quartus oritur ex raritate nubis, non ē lucidus, et non ē color periculosus sed exiguum imbrem indicat; lividus vero color rubeo, et nigro mixtus ē, periculosus fulmina, et inundationes pronuncians.

Nebula ē nubes quædam sterilis sine pluvia, estque duplici modo generata: pō. ex reliquijs pluviæ, quæ sive ascendat sive descendat serenitatem significat: 2dō. ex vaporibus è terra crescentibus, et retinetur propè terram à frigore nubis, vel aeris, qui si ascendit, pluviam si descendit serenitatem affert, et si ē densior, nebula, si rarior caligo dicitur.

Articulus 2dus.

De pluvia, et eius signis.

Pluvia ē nubes soluta in aquam distillans. tres sunt pluviæ species stillicidium, imber et nimbus: primum ē pluvia per guttas minutissimas, quod. oritur ex debilitate frigoris: 2dus ē pluvia per guttas maiores, et oritur ex frigore ordinario nubis: tertius. ē pluvia per guttas maximas, et frequentissimas, quod. oritur ex magna copia vaporis, qui ferè eodem tempore solvuntur. Observa nubes altiores minores guttas fundere, propinquiores vero terræ maiores.

Præt. dictas pluvias naturales et ordinarias dantur etiam prodigiosæ, et portentosæ, legitur n. aliquando pluisse lapides, sanguine carne, lana, lacte, serpentibus, piscib. et cinerib. q. factum fuisse a Deo ad aliquod significandum censetur; attamen hoc etiam potest naturaliter contingere potuerit n. uentus abrupta saxa apportare, et idem dico de lana, cinerib. &c. Quod autem dicitur de carne, sanguine et lacte dico non fuisse ueras substantias, sed similes, genitas ex diuersa mixtione exhalationis, q. si Juliano Apostata per Viricum transeunte pluit uero sanguine, uires quæ formabant in modum crucis, tunc pluuia contigit merè supernaturaliter. 179

Plura sunt pluuiæ futuræ signa: 1o. rubedo Cæli circa Solem nane sicut rubedo uespertina e signum sereni tatis: 2do. nubes nigra apparens supra Solem orientem, uel occidentem ubi sol absconditur: 3o. pallor Solis, uel lunæ. 4o. Sol oriens apparens maior se, q. oritur ex copia uaporum: 5o. raritas Stellarum: 6o. frequens mutatio uentorum. 7o. defectus roris: octauo ipse sonitus clauaris, et arborum insolentior agitatio. 9o. auditus marium, et laborum, humectatio lapidum, et scintillatio lampadis ardentior: decimo molestior ranarum cantus et muscarum acrior aculeus. His adde anseres et se lauantes huc, et illuc migrantes, uacos in Cœlum respicientes, et plura alia uijendi si... sunt certa præsertim apud expertos, et graues Agricolas.

Aqua pluuialis facile putrescit ob subtilitatem acquisitam à ui Solis, quæ putrefacta generat foetorem, et colorem mutat, quandoque è dulcis, quandoque salsa, et amara, q. accidit ex diuersa mixtione uaporum. Quando pluuia cadit

uermes, et pisciculi gignuntur, quia materia quædam cum uapore eleuata ui Solis mutatur. Obseruat Seneca pluuiam non penetrare terræ uiscera ultra decem pedes.

Articulus tertius.

De Rore pruina, niue, et grandine.

Ros ē uapor tenuis, qui non procul à terra [illegible] frigiditate temperata in guttas [illegible]. [illegible] differt à pluuia [illegible] ratione materiæ, quæ in rore ē tenuis in pluuia crassa: 2do. ratione loci ros n̄ generatur in loco inferiori non sic pluuia, secus uapor roris altius eleuatus propter tenuitatem consumeretur: deinde experientia constat homini existenti in campo recto corpore rorem cadere supra pedem, non caput: 3o. ratione temporis, ros n̄ fit nisi tempore temperato, et tranquillo. Generatur in infima aeris regione, cuius signum ē montes et ædificia rore non defici. Causæ sunt Sol [illegible] et frigus noctis: unde Poetæ rorem dixere filium Lunæ, et aeris, rorem autem tria impediunt, calor, nimium frigus, et uentus.

Roris quædam ueluti species sunt manna et mel: manna ē uapor roridus, cuius humido aereo à Sole consumpto fit sicut farina aspersa adhærens foliis arborum [illegible] albus, et dulcis euadit. Differt à manna missa ad Hebræos qd. prodigiose omnes sapores referebat. Mel ē uapor roridus tenuis, uiscosus, temperatus, et dulcis, qui e floribus excipitur: quare apes mel non conficiunt, sed ingenioso naturæ ministerio è floribus legunt: qd. experientia constat ex eo qd. si [illegible] extrahatur ab aconito ē uenenosum, si ex thymo odoriferum.

Pruina ē ros congelatus, sic autem generatur per calorem di: urnum

calore solis extrahitur à corpore humido vapor tenuis usque ad infimam aeris regionem ubi nocturno frigore condensatus itaut descendens foliis adhæreat. Convenit, et disconvenit cum rore 2dò. diverse, convenit 1º. in materia utraque n. generatur ex vapore tenui: 2dò. rone. seroritatis: 3º. rone. loci, fiunt n. in infima aeris regione. Disconvenit 1º. rone. formæ, quia pruina è vapor congelatus non ros: 2dò. ratione temporis, quia pruina frigidus, ros optat temperatus.

Nix è pluvia in nube congelata; unde habes nivem, et pluviam convenire rone. materiæ, et loci et differre solùm rone. formæ quia nix conficitur ex frigore hyemali intenso pluvia verò ex frigore æstivo, vel ex frigore remisso. In regionibus frigidis, et in montibus frequentius cadunt nives ob mediæ regionis vicinitatem: quare sæpè evenit ut eodem tempore in montibus ningat, et in planitie pluat propter infimæ regionis temperiem. Nix terras fecundat, constat n. vapore aqueo terrestri materiæ mixto: item calefacit per antiperistasim, et conservat germina nec non à nivibus ipsa aqua fit frigidior vel sic congelatur, et minus humida frigore ocultante humorem. Duo sunt signa futuræ nivis 1º. nubis albedo: 2dò. frigoris intensio cælo nubilo.

Grando è aqua cadens frigore indurata. Differt à nive per hoc, quod vapor grandinis prius in aquam solvitur deinde congelatur, sed nix 1º. et immediatè congelatur, quod oritur ex nimia vehementia. Antequam cadat grando sunt strepitus in aere, quod fit ex pugna exhalationum et vaporum, quorum alij sunt calidi, et sicci, alij humidi, et frigidi.

Grando autem raro nocte cadit, ut frigiditas nubis vetet vapores ad mediam regionem ascendere. Saepe cadit pluviae mixta, quia saepe pars inferior nubis ob frigoris debilitatem inepta ad congelationem in aquam resolvitur.

Articulus quartus.

De fontibus, et fluminibus.

Circa observandam fontium, et fluminum originem conciliandae sunt philosophicae rationes cum Scripturae auctoritate. habetur enim cap. 10. Ecclesiastis: omnia flumina intrant in mare, et mare non redundat. item habetur: ad locum unde exeunt flumina revertuntur ut iterum fluant. quod videtur inexplicabile, ut principia fontis, et fluminis debeant esse altiora mari, secus flumina mare ingredientia ascenderent, quod naturaliter repugnat.

Dicendum ergo est omnia flumina oriri e mari vel immediate, vel mediate, quia fiunt ex aquis pluvialibus, et nivibus, quas imbibit, et regurgitat terra. Quia tamen pluviae, et nives fiunt ex vaporibus eductis e mari, ideo quaedam flumina immediate oriuntur e mari, licet videantur e montibus fluere, quod sic explico. per subterraneos meatus fertur aqua ad plures terrae cavitates, accidit autem fieri ad locum subterraneum, cui iminet caverrnosa concameratio ubi vi caloris subterranei aqua tenuata et in vaporem redacta cavernam implet humido halitu qui vapor sic elevatus ad supremam montis partem frigidiorem versus in aquam, erumpit in fontem, et perpetuo fluit delata perpetuo, et tenuata, ad sua cavernae.

Porro

Porro fontes alij sunt qui aliquo: cessant, alij qui semper, unde ex quo patet 4 fontium species, flumen, riuus, torrens et palus. Flumen e aqua multa, et perennis ex pluribus riuis in mare terminata. Riuus e fluuius paruus natura, uel arte confectus. Torrens e flumen temporarium quod auget niuib, sed solis aliquando: Palus e aqua collecta in alueo longo, latumque orta ex fluminib, uel riuis; licet aut fontes e mari procedant sale carent, quia calor subterraneus eleuat tantum partes aque subtiliores, uel quia per angustos meatus progrediens purgatur. Quidam fontes sunt calidi et termae dicuntur, quia manant ex terra uenis sulphureis, sunt aut salubres, et uirtutis exsiccatiuae; quidam frigidi praesertim qui ex specubus manant. quidam dulces, alij amari, et acidi iuxta uarias dispositiones locorum per quae transeunt.

Articulus quintus.

De Mari.

Mare
Mare ex Sacris litteris e aque congregatio; aliud aut e uniuersale, et dicitur Oceanus ambiens totam terram, aliud particulare denominatum a particulari regione; unde aliquod dicitur mediterraneum, ponticum &, nec mirum si non redundet fit 1o: quia magna pars aque soluitur a sole in uapores: 2do: quia tot flumina exeunt, quot reddeunt. Duo quaeruntur de maris salsedine, et de eius motib. Quo ad primum
Salsedo oritur ex mistione sicci terrei cum humido concurrente comburente postea calido; ad salis n generationem

ciritas, et combustio requirens qd. constat poi: in aqua colata per cineres, que euadit salsa cum cineres sint sicut terrestre: 2do: qa. fluvii sunt aque tenuide mixte sico terre que non sunt salse qa. combustione carent. Causa efficiens ē Sol, qui attrahens vapores extrinsecos maris relinquit sicut terre, qd. combustū fuit et hoc constat poi. qa. mare versus austrū ē salsius ratione maioris caloris: 2do qa. si ponas in mari vas aliquod undiq. clausū aqua per poros intrans ē dulcis qa. non intrat sicut terre. Quo ad 2dū.

Tres sunt motus certi maris primus a septentrione ad austrū: 2dus a ortu ad occasū: 3ius. ē estus reciprocus, s. fluxus, et refluxus. De primis duobus dico motum a septentrione ad austrū oriri ex inequalitate maris septentrionalis, et australis nā superficies primi ut recipientis maiora flumina ē eleuatior superficie maris meridionalis: ideo qo. altius fluit ut fiat equalitas. Motus ab ortu ad occasū fit ex frequentia uentorum. Quo ad 3iū. fluxus, et refluxus ē intumescentia et detumescentia aquarū reciproca cuius triplex ē periodus, diurna, menstrua, et annua. qa. omnib. debitis accidit. bis. n. in die mare fluit, et refluit: 2da singulis mensib. accidit in nouiluniis, et pleniluniis fluxus ē maximus, et decrescente luna mare refluit: 3ia. contingit singulis annis, in equinoctiis n. estus ē maximus, at minimus in solstitiis. Causa fluxus, et refluxus ē commotio prin cipalis, quam Luna trahit: v. ē poi. qa. Lune dominiū

equivalet

equivalet in humidis, ad cuius motum augetur, quod constat in plantis, capitibus ovibus &c. 2do quia ex observatione facta estus maris variatur ad lunæ motum quod non provenit à calore lunæ sed ex suo influxu quem corroborant aliquæ stellæ per quas transit. Quod re esti dixit non habet de Euripo, qui est motus velocissimus undarum orientem versus cum subito regres- su versus occidentem, cuius causa est ita obscura ut Arist. se submerserit. Probabile censeo certo tempore excitari spiritus à latere pellentes aquas in parte opposita, et eisdem quiescentibus aquas fluere eodem impetu.

Quæstio quinta.

De Meteoris terreis, seu de metallis.

Ar. primus.

De mineralibus in genere.

Cum tertio Meteororum agat Arist. de mixtis inani- matis perfectis, et convenientibus in materia cum imperfectis ideo de illis quædam assigno Arist. sequens. Mixtum perfectum est illud, quod habet par- tes elementares aliquo modo temperatas, et caret formis substantialibus elementorum per quas suas specificas formas constituit ad differentiam mixti imperfecti quod non habet suas formas sed elementarem. Ad 4. capita omnia mineralia quæ sunt mixta perfecta reducuntur, inanimata ad terras insignes succos, concretos lapides, et

metalla, inter quędam hęc differentia qd. metalla liquescunt, et duritiem habent, succi liquescunt, et non redeunt, lapides non liquescunt, terrę aprote molles facilè conterunt.

Falsum ē qd. aliqui dicunt mineralia animari, non ē intrinsecè nutriunt, et crescunt per simile vitaliter generant, sed augent tantū per iuxta positionem materię aptę ad recipiendā illorū formā: quare differunt valde, tū quo ad temperiem primarum qualitatū, tū quo ad 2das. qualitates colorem &, tū quo ad vires occultas, quędam n. prosunt, et nocent.

Locus, in quo mineralia gignunt ē terra aprote melior, et facilior, quā aer, nā aeris agitatio impedit ne exhalatio terrę atque conevectionem morum mineraliū. Dixi facilior, quā aer, dicunt n. aliqui posse in aere generari, qd. confirmant ex eo qd. aliqdo. accidit quib. ratio à pari ē ex eo qd. ferrū, et lapides aliqdo. cecidare, nam certè lapis, et quędam animalia in aere creant, et plura mineralia generant in aquis, constat n. uniones in mari, et in quibusdam fluuijs gigni, constat etiā in mari ad modū plantę, qd. extra aquas fit durū ut lapis, legit etiā de quibusdā fontib. quorū vires conuertunt in lapides, et de quibusdā fluuijs, in quib. aurū et argentū reperit. Quo ad aurū probabile ē nōn produci in aquis, sed in venis terrę productū, et proximū aquis ab illis extrahi, et in ijsdem misceri.

(Ar:

53

Articulus 2dus.

De Terris insignib, et de Succis concretis.

Nomine terræ non venit elementum esse siccum, et frigidum, sed ea, quæ qualitate aliqua media insignis e v.g. colore &. unde sic definitur corpus fossile, qd. humore addito stypescit duplex aut e simplex, et composita: prima mineralis e varijs modis distincta, et primo ratione coloris, aliæ n sunt albæ, aliæ rubræ: 2do ratione saporis, aliæ n sunt dulces, aliæ &: 3io ratione odoris, quæ nam n sunt gratæ, aliæ non: 4o: ex regione in qua sunt; talis e Armenia &. Secunda e quæ alterius mixtu constat, triplex e vel metallica quæ aliquid auri vel argenti habet, vel lapidea, quæ pars lapidescit, vel succosa, quæ conniuncto habet succum concretum.

Succus concretus e corpus fossile qd. humido rigatum stypescit, ut in sale, nitro &. Nomen succi varie sumitur 1o. pro humore, qui exprimitur ex planta contusa qd. distinguitur à lacryma fluente, et à liquore orto decoctione. 2do amenites pro humoribus corporis: sic ex indito arguunt quis succus alicui dominetur, et mineralis succus sumitur pro humore crasso. Succi concreti probabilius dicend sunt corpora fossilia ab alijs proprie distincta, quia, qd. succi absorbeantur à terra non tollit distinctionem specificam constat. n aquæ iniectæ terræ ab ea absorberi at tam. evidenter distinguitur specie. Succi concreti valde differunt inter se, quoad colorem, odorem, saporem &.

Articulus ultimus.

De lapidib., et metallis.

Lapis definitur corpus fossile durum, qd. contusu' non liquescere, et per hoc differt a ligno qd. n. e' sublevabile in pulverem. Dici n. liquescere hoc n' est certu' licet possit vi ignis, et aque mollescere. Species vulgares sunt medij et pretiosi; ex ijs alij sunt porosi ut pumex, alij solidi ut silex, pretiosoru' vero sunt preci. Adamas 1us. inter quos dant discrimina penes 2das. qualitates. Medij etiam sunt plu. vulgo dividuntur in eos qui sunt in aedib., et extra illa sunt. Ad 1um. genus pertinet Calcedonius qui e' in Hirundine, ad 2dum. marmor, magnes. nec n. theamedes, qui creatur in uno Aethiopie monte ut refert Plinius lib. 36. cap. 16 historie naturalis.

Metallu' definitur corpus fossile tantu' igne liquabile, et malleo ductabile qd. sumitur pro corpe. qd. e' terra educit, et p hoc differt a vitro qd. conteritur; quin imo plu. vitrescit nisi molliatur ab igne; ubi metalla licet dura, et compacta malleo ducuntur.

Quo ad materiam 3 sunt contra. senten.: pa. eo. fieri metalla ex trib. elementis: 2da. ex vapo. aqueo exhalationi terre misto: 3ia. e' Chimicoru' volentiu' componi ex sulphure, et argento vivo. Omnis sen. e' proba. 2da. tam fundatur in experientia, in fodinis n' sunt terra et aqua mixta, ita ut dominetur aqua ad differen. lapidum in quib. exhalatio terre superat vaporem aque, cu' lapis non sit liquabilis, nec malleo ductibilis: 3ia. etiam, qa. in venis stat sulphur, et argentu' vivum. Ad conciliandas has senten. dici pt. elementa e'e mat. remota, ex his n' fiunt vapores, et exhalationes. vapores vero, et exhalationes e'e mat. proximam cu' ex his sulphur, et Mercurius generentur: ex quib. postea metalla immediate oriuntur.

Causa efficiens prima metallorum e' Sol cu' Astris, que non solum metalla, sed etiam lapides in terra producunt, licet nostri non credant qd. Astrum in hoc, vel illud metallu' influat, stulta e' illa causa cur vero minus regularis sordo. dicti effectus [illegible]. quare falsum e' 1o. qd. dicitur omnia metalla et lapides fuisse ab eterno creatos, qd. e' contra experientiam, qa. constat metalla de novo produci in terra. 2do.

qd.

q. alii movent aurum à Sole, argentum à Luna, ferrum à Marte, plumbum à Saturno, argentum vivum à Mercurio, et aes à Venere creari, e n distributio fictitia qd. valet etiam de lapide pretioso singulis Stellis fixis. Influunt Astra qualitatem aliquam, ut n à terra distent operari debent media virtute tanquam instrumento in haec inferiora, quae virtus distincta à quatuor qualitatibus elementaris secus frustra multiplicarentur. Praeter hanc virtutem requiruntur qualitates elementares ad dispositionem materiae ex qua metalla, et lapides fiunt; nec non requiritur ignis, et calor hic ad materiam coquendam, aliud ad densandam, cuius signum est metalla igne coqui, frigore crescere, et densari.

Species metallorum septem communiter sunt, aurum, argentum, aes, ferrum, plumbum, stagnum, et argentum vivum, quod ab aliquibus excluditur propter liquiditatem: quare excludunt aurichalcum, et electrum, illud quod Plinius inter illas ponit dicens: aurum, in quo est quinta argenti portio electrum esse: ratio est, quia istae sunt mixturae metallorum; et haec sufficiant de Meteoris.

Tractatus Geographicus.

Geographia cuius nomen latinè terrae descriptionem sonat. Derivatum e hoc nomen à γαῖα, et γῆ i.d. e terra et à grapho qd. graecis idem e ac scribo. Considerat autem Geographia terram non quomodocunque, sed prout e ab hominibus habitabilis, ideoque. Earum attingit eius superficiem, in qua pinguntur praecipuae eius partes ut in iis Regna, Provinciae, Insulae, Sinus, Maria, Lacus, fluvii, Portus, montes, silvae, valles, castella, Oppida, et insuper horum omnium mutua ad invicem collocatio, et magnitudo, nec non illorum situs respectu Coeli. quare optimè definita e haec scientia

à Siaretario in sui Geographiais elementis. Geographia ē mathematica facultas, quæ Universum terrarum orbem ab cyanti eruditis describit, atq. omnes eius partes pictorio veluti penicillo venustissime ponit os oculos.

Articulus primus.

De situ Orbis terraquei.

In medio Spheræ Mundi, seu firmamenti situs ē Orbis terrarum et aquæ moles, quæ ga. in spheræ figuram ē transformata ut infra videbitur. Saepius dicitur globus terraqueus. Circa hunc globum modico intervallo gyrat quoddam spatium, qd. ga. vaporibus et nebulis ē plenum græco vocabulo dicitur Athmosphera. Athmospheram premit purior aer late supra terras extensus, aerem cingit sphera ignis non qd. ibi sint voraces flammæ, sed ga. ibi ē subtilissimus ~~subtilissimus~~ corpus igneæ ~~naturæ~~ tenuissimum, et rarissimum, qd. sæpe ignescit in Cometas, et huius modi fenomena. Supra spheram ignis positum ē Cælum planetarium, qd. in imensa protensum spatia amplectitur totum illud spatium, qd. ab antiquis dividebatur in 7 Cælos, et per hoc Cælum rotantur ingentia planetarum corpora. Claudit deinde totam superficiem Mundi visibilis Cælum Stelliferum cui affixa sunt sydera, et hoc olim dividebant in duos: inferius dicebant firmamentum superius primum mobile. Ultra Stelliferum dari Cælum Empireum fide credimus, nam nescimus. Hanc aut universam rerum molem, quam Mundum appellamus hac lege disponit Sapientissimus Naturæ Conditor, ut medium, seu centrum Universi sit unum, et idem cum centro Orbis terrarum ut apparet in apposita figura.

Sistema Universi.

Copernicus, quem secutus ē Galilæus de Galilæis, et non nulli Recentiores ut videre ē apud Ricciolium, revocavit in dubium situm terræ, resuscitans ex tenebris doctrinam Anaxagoræ, iam mortuam, multisq. argumentis conatus ē illam reddere probabilem. Excogitavit itaq. novum Universi sistema, qd. à suo Auctore Copernicanum vocatur.

Ordinantur partes Universi in hoc sistemate hoc pacto. Collocavit obitū. in centro totius Universi sicuti in axi, ponitur terra circa Solem tamq. circa centrum,

immediate circumagitur Mercurius qui gyrum suum per-
ficit octo dierum intervallo: 2do. loco circumagitur
Venus novem mensibus absoluens integrum circulum:
3o. voluitur Orbis magnus, in quo sita est terra cum
alijs elementis, et Lunae globo. ita tamen ut dum terra
cum elementis, et Luna per modum unius globi
circumagitur in Orbe magno circa Solem unius
anni intervallo gyrum conficiens terra etiam vol-
vatur velociter circa suum centrum viginti 4 horarum
spatio gyrum absoluens et circa terram voluantur alia
elementa, et Lunae globus fere singulis mensibus unicam
circulationem conficiens. Post haec ponunt Gigantes
circa Solem, Mars, Jupiter et Saturnus. Tandem
relicto vacuo fere immenso statuitur firmamentum
velut ultimus terminus Mundi visibilis; sed haec
opinio damnata fuit a Sacra Congregatione Cardi-
nalium ut temeraria, imo quoad dicit terram moveri
circa Solem videtur haeretica, et contraria Sacrae
Scripturae.

Praeter autoritatem reijcitur etiam haec sententia pluribus rationibus:
pa. est quia Caelum stellae, et planetae sunt creata propter
omnes habitantes in terra: ergo convenit ut illa mo-
veantur circa nos sicut Ephebus ferens facem mo-
vetur circa Dominum. antecedens est certum, et traditur a
D. Gregorio in homilia decima in Evangelio sic:
neque enim propter Stellas homo, sed propter hominem
Stellae factae sunt.

Secunda est quia ponitur immensum spatium continens septem
milliones semidiametrorum terrae sine stellis, et

pla-

planetis, et sine aliquo alio corpore conspicuo inter Saturnum, et Firmamentum nullam assignando rationem, aut utilitatem, sed solum ad pienendum positum.

Tertia est, quia in hac hypothesi ponitur incredibilis distantia inter Solem, et Stellas i. millionum 60. semidiametrorum terrae, ratione cuius distantia quae est inter nos, et Solem etiam duplicata pro nihilo habetur licet sit diametrorum 1500: unde est ut Stellae non appareant nobis maiores licet per semidiametros mille aliquae sint propiores aliquae remotiores.

Quarta, quia corpora trium planetarum maiorum, imo Stellarum si illuminarentur a Sole essent magnitudinis incredibilis ad hoc ut in tali distantia appareant et Sol respectu illarum esset ad instar puncti, adeoque non posset illas illuminare.

Quinta est quia nobis stat experientia gravia tendere ad centrum recto tramite, et eodem modo semper moueri ceteris paribus. Hanc autem clarissimam experientiam tenentur gratis negare Sectatores Copernici.

Articulus 2dus.

De figura Orbis Terraquei.

Non solum Arist. et Archimedes, sed etiam omnes philosophi, et Mathematici docent molem hanc confectam ex terra, et aqua efficere unum globum phisice, non mathematice rotundum, quin imo altitudo montium, quae datur in globo terraqueo potest quidem tollere rotunditatem mathematicam, quae consistit in indiuisibili, non uero phisicam,

quæ non ē adeo rigorosa, nec stat in indivisibili. Hoc autem
præter auctoritatem.

Probatur pº. ratione, pº. quia si globus terraqueus procedendo ab Oriente in Occidentem non esset rotundus, Sol eodem tempore oriretur et occideret omnibus Populis, quia omnes Populi haberent eundem Orientem; quod ē contra experientiam docentem Populis magis orientalibus Solem citius nasci, et occidere tardius minus orientalibus.

Probatur 2dō. quia terra, aqua, et omnia alia habent idem centrum ut patet in eo, quod si ab eodem puncto, terra, et aqua libere descendant, descendunt per eandem lineam, sed si habent idem ... hoc ipso nisi impediantur se conformant in figuram sphericam, et terra ob suam duritiem, et unionem partium descendere non potest in voragines, et partes viciniores centro, illas implet aqua, quæ ob suam fluiditatem stare non potest suspensa nisi coerceatur aliquo corpore solido continente. Confirmatur nam omnia corpora gravia appropinquant centro quantum possunt. quia debent constituere sphæram, alioquin fixa distarent a centro, quam possent.

Probatur 3º. à posteriori, quia globus terraqueus proicit umbram undequaque rotundam ut constat de Eclipsi Lunæ, quæ fit per interpositionem molis terraqueæ inter Solem, et Lunam. Hoc autem non posset accidere si non esset hæc moles rotunda, quia nullum corpus proicit umbram undequaque circularem nisi sit rotundum.

Probatur 4º. experientia, quia si navis appropinquet litori, ex multo maiori distantia incipit pº. videri ab illis qui sunt in summitate telluris, aut montis, quam ab iis qui sunt in litore, aut ad radices montis, et quidem prius videtur summitas arbori, et antennæ quam puppis,

et

et carina; hoc autem non potest contingere nisi mare accedat ad figuram sphaericam ut clare apparet in opposita figura.

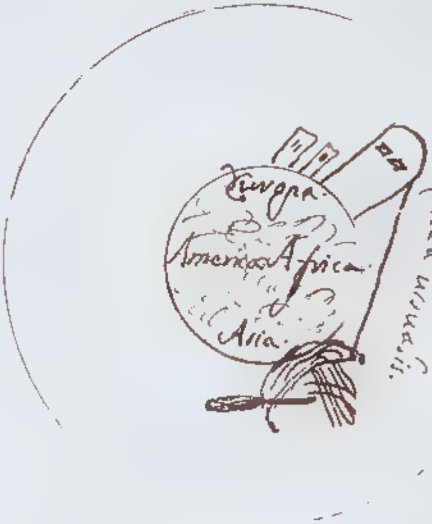

Articulus tertius.

De quatuor Mundi cardinibus, et de Ventis.

Dividunt passim Geographi Orbem terrarum in 4 partes duabus diametris per centrum terrae productis, seque invicem ad angulos rectos secantibus, communique vocabulo extrema puncta ab utroque diametro Mundi cardines appellare solent. Isti sunt ortus, et occasus, Septentrio, et meridies, ortus, et occasus desumuntur a loco

ubi oritur, et occidit Sol tempore equinoctiali unde eius motu describitur in Celo linea seu circulus in quo bis quot annis fiunt equinoctia ingrediente Sole arietem, vel libram, hoc est circa uiginti unum Martij, et uiginti quinque Septembris. Hec linea, seu circulus dicitur equator, seu equinoctialis, et partitur totum Mundum in duo emispheria scilicet in boreale, et australe. puncta uero extrema huius lineę uocantur proprie ortus, et occasus. Septentrio, et Meridies sunt deinde puncta, quę in tota sphera distant maxime ab hac linea, et quia per ista puncta transit axis Mundi, ideo dicuntur polli; sic Septentrio dicitur pollus articus, et Meridies per oppositionem huius dicitur pollus antarticus. ~~Ex his~~.

Ex his 4 cardinibus spirant 4 uenti primarij ideo dicti cardinales à Septentrione Boreas, Italice Tramontana à meridie Auster Italice mezzodì, ab ortu Eurus, siue subsolanus, Italice Leuante ab occasu Zefirus seu fauonius, Italice ponente. Preter hos 4 uentos cardinales sufflant etiam alij 4 dicti colaterales, quia sunt ad latera cardinalium. Inter Septentrionem, et Ortum spirat Cecias greco. Inter ortum, et meridiem Euro auster seu Sirius, Sirocco. Inter austrum, et occasum Libius siue africus lebezo, o garbino. Deinde inter Zefirum, et Boream flat Aortozefirus, siue Magister, Maestro. Solent etiam nostri Nautę alios intermedios, qui secundarij dicuntur numerare scilicet inter Boream, et Ceciam ponitur Aquilo Italice, greco Tramontana. Inter Ceciam, et Eurum est Elespontus greco, Leuante. Post Austrum

sequitur

sequitur Vulturnus sirocco levante, et deinde Euronotus
sirocco mezo dì. Inter Austrum, et Libicum succedit Libonotus,
lebezzo à mezo dì post Libicum ad occasum sequitur
Subvesperus, lebezzo ponente. Inter Occasum, et Arctoze-
phirum, est Iapis Maestro ponente. Tandem inter Arcto-
zefhirum, et Boream sequitur Cecias Maestro Tramontana.
In oceano ubi vadij ventorum magis contendunt,
et dilatant ad commodiorem usum Nautarum cogitati sunt
alij sexdecim Venti, qui incurrunt equalibus intervallis,
et hoc pacto rosa Ventorum complectitur 32 ventos.
Hi autem Venti ut distinguantur ab alijs dicuntur quarte, sic
qui flat inter Boream, et Aquilonem dicitur quarta Bo-
ree ad Aquilonem quarta di Tramontana verso
Grecio, qui vero inter Aquilonem, et Ceciam dicitur
quarta di grecale verso Tramontana, et hec vide
in opposita figura.

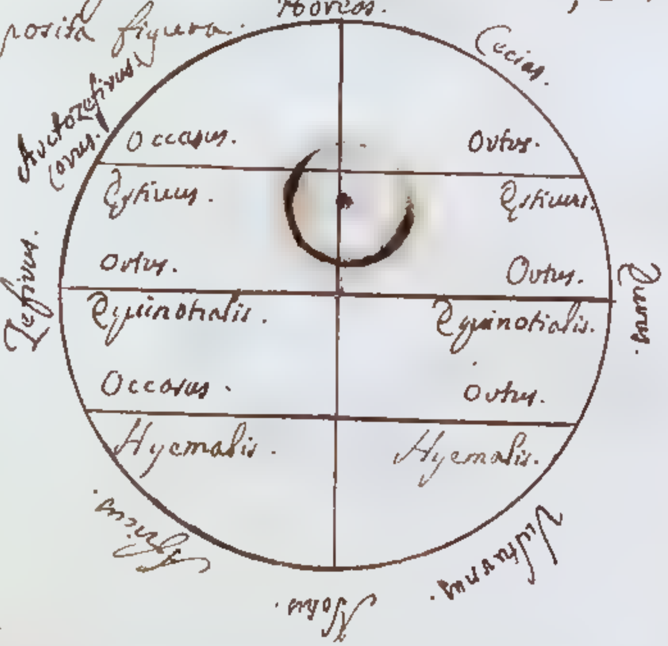

Reliquæ Europæ nationes habent tantum nomina propria ventorum cardinalium, quæ sunt illis communia accepta aliqua parva mutatione pro cuiusque nationis lingua: et sic Boream
uentorum contermini ... significant uenti collaterales,
vocant Nort, Austrum Sud, Est Oriens, Zefirus Ouest. Duobus deinde nominibus ... Nort-est significant Greciam, Greco Sud est Euro austrum sirocco, Sud ouest, libicum lebezzo, Nort ouest anto zefirum Maestro; uentos autem idarios duplicato nomine primarij describunt vg. Aquilonem duplicato nomine primarij sic exprimunt Nort Nort est, et sic de cæteris. proportionali modo dessignant partes quartas uentorum vg. Nort quarta de Nort idem ipsis sonat ac nobis quarta di Tramontana uerso Greco, quod clarius patet in his figuris.

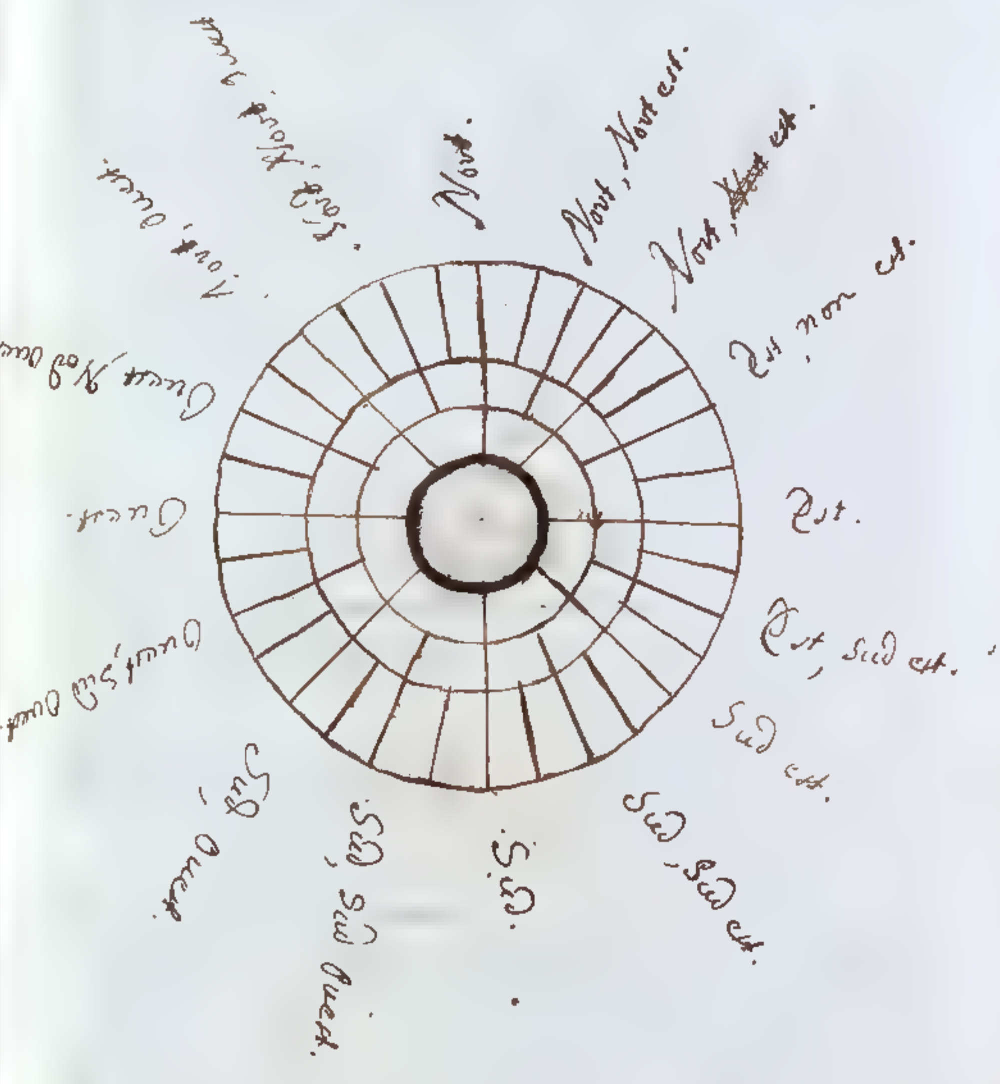
Nort.
Nort, Nort est.
Est.
Est, Sud est.
Sud est.
Sud, Sud est.
Sud, Sud Ouest.
Sud, Ouest.
Ouest, Sud Ouest.
Ouest.
Ouest, Nod Ouest
Nort, Ouest.

Articulus quartus.

De circulis, qui in globo terraqueo describuntur.

Ut clarius explicemus proprietates Orbis terraquei debemus considerare aliquas partes cælestes, quibus adamussim correspondent, quippe hac lege constitutus ē noster Orbis ut omnes eius partes partibus cælestibus respondeant et sicuti in Cælo duo sunt poli ita et in terræ globo, per quos axis Mundi ad Cælum usque perducitur. Circuli autem, qui tam in Cælo, quam in terra considerantur alii sunt maximi alii minores: primi dicuntur, qui dividunt Cælum, vel terram in duos partes æquales: secundi qui dividunt in partes inæquales. Maximi quantum pertinet ad hanc materiam sunt 4 Æquinoctialis, Zodiacus, Meridionalis, et Orizon. Præterea sunt etiam minores tropicus cancri, tropicus capricorni, circulus arcticus et circulus antarcticus. Æquinoctialis dividit terram in duas par. æquales, in Borealem s. et Australem. Borealis pars Orbis ē illa, quæ ab æquatore vergit ad arcticum polum et omnes illæ regiones quæ inter æquatorem et polum iacent Boreales ac Septentrionales vocantur. quæ vero iacent inter æquatorem, et polum antarcticum vocantur meridionales. Zodiacus ita dictus, vel à græca voce Zon, q. a. ut aiunt Philosophi eo motu planetarum qui fit in Zodiaco, omnia hæc inferiora motum habent, vel à voce Zodion idest animal, quia omnia fere signa, in quæ

distribuitur

duribuiz Zodiacus sunt animalia, et circulus maximus qui intersecat equatorem, à quo pariter intersecatur in duas partes equales, et huius circuli poli removentur à polis Universi gradibus 23 cum dimidio quem Zodiacus in sphera situ obliquo obtinet cum non equaliter à polis Mundi sed omnes suas partes moveantur ut una eius medietas in Austrum alia vero in Boream vergat: unde fit ut Sol et alij Planetæ qui moventur sub Zodiaco obliquando, modo propius ad nos accedant, aliquando longius recedant cum sunt in parte, quæ declinat ad Austrum. Ex hac obliquitate Zodiaci duo commoda precipuè veniunt: primo vicissitudo temporum cum propter motum Solis sub hoc circulo obliquo efficitur ver, estas, autumnus, et hyems: secundo varietas effectuum nam propter obliquitatem Zodiaci Sol, alijque Planetæ nunc propius accedunt nunc longius à nobis distant et ex hac vicissitudine tota oritur diversitas in effectibus, nam si Zodiacus non esset obliquus semper ijdem producerentur effectus, quia planetæ semper haberent eandem distantiam, Zodiacus vocatur etiam Signifer ratione duodecim constellationum, in quas distribuitur, et hæc sunt signa, quæ his versibus continentur.

Sunt Aries, Taurus Gemini Cancer Leo Virgo
Libraque Scorpius Arcitenens Caper Amphora Pisces.

Nihil

Deest.

Inter omnes circulos sphere solus Zodiacus habet latitudinem 12 graduum, adeo alii circuli describuntur [illegible] linea, et solus Zodiacus ad modum superficiei [illegible] Zo. dividitur in 2 par. equales itaut ex una par[illegible] [illegible] Eadem, ex alia et linea que per [illegible] dividit Zodiacum Ecliptica quia [illegible] Sol et Luna lineali sunt sub illa contingit Eclipsis So. aut Lu., Solis [illegible] si fiat novilunium, et Luna vero interponatur inter aspectum nostrum, et corpus Solare Lune vero ut in plenilunio cum Sol [illegible] Lune [illegible], nam Eclipsis Lune [illegible] nihil [illegible] quam interpositio terre inter Solem, et Lunam. Sol semper motu proprio incedit sub Ecliptica, alii vero planete non semper, sed aliquando declinant ad Septentrionem aliquando ad Austrum: unde Ecliptica etiam vocatur non Solis iter Solis [illegible], solare planum Solis circulus et totus Zodiacus, postea siccatur bifariam ab Equatore, et una medietas Ecliptice declinat ab ipso versus Austrum usque ad tropicum Capricorni, altera versus Boream usque ad tropicum Cancri. Ecliptica solum delineatur in Sphæris, et in chartis geografiis universalibus ut facile appareat unicuique quibus regionibus, et quo tempore sit equinoctium, dies crescant, et decrescant per consequens, quo tempore habeatur ver, estas &.
Meridianus est circulus etiam maximus, qui transit per polos Mundi et per Zenit, et Nadir secans equatorem, et orizontem, rectosque angulos. Denominatur Meridianus, quia ipso Sol motu primi mobilis ad eum pervenit quocunque tempore anni efficit meridiem. Ab hoc circulo dividitur tempus artificiale diurnum, et nocturnum in duas partes equales, quia ab eo designantur puncta meridiei, et medie noctis. Tempus diurnum dividit in ante meridianum, seu matutinum et pomeridianum, seu vespertinum, nocturnum etiam in horas, que antecedunt, et que sequuntur mediam noctem. Astronomi statuunt in meridiano initium
diei

diei naturalis, et non in orizonte ut passim alij statuunt, nam Athenienses quos modo etiam sequuntur Itali diem numerabant ab occasu Solis ad alterum occasum. Babilonij, quos etiam nunc sequuntur Insulae Baleares numerabant à Solis ortu usq. ad alterum ortum. Ægiptij, et Sacerdotes Romani à media nocte in alteram mediam noctem, qui mos adhuc perseuerat in Ecclesia. Vulgus autem solet computare diem ab ortu usq. ad occasum Solis. Ratio cur Astronomi incohent diem à meridie usq. ad alterum meridiem uidetur esse, quia sol se vltra eodem modo semp. se habent respectu meridiani in qualibet regione, non uero respectu orizontis, qui multum uariatur ratione maioris, aut minoris eleuationis poli supra Orizontem: unde propter maiorem uniformitatem, quae habetur in meridiano comodius est Astronomis computare diem à meridiano non ab orizonte; plurimum autem iuuat circulus meridianus ad cognoscendas longitudines, et latitudines locorum ut infra constabit.

Orizon, qui etiam finitor, et terminator uisus uocatur est circulus maximus, qui caelum terramq. diuidit in duo emisferia equalia i. in superum, seu uisum, et inferum, seu ocultum: primus autem Orizon duplex est rationalis unus, et naturalis alter sensibilis seu apparens: rationalis dicitur ille, qui diuidit totum caelum in duas partes equales seiungatq. partem Celi uisam à non uisa, cuius poli sunt Zenit, seu uertex capitis, et Nadir quod est punctum illi omninò oppositum. Orizon uerò sensibilis uocatur illud spatium terrae, uel maris quod remotis omnibus impedimentis acies oculorum circumdicta conspicere potest. Quantum

aut sit non ē ita facile explicare, qa. Auctores in hac parte non conueniunt. Macrobius extendit illud ad 22 milliaria, Eratostenes ad 44, Albertus Magnus ad 125, Proculus ad 250. Communior, et mihi uerior sententia extendit ad stadia 500, seu milliaria 72 cum dimidio. Diuidit etiam Orizon in rectum, et obliquum: rectus dicit ille, qui transit per polos Mundi, et diuidit Equatorem ad angulos rectos, et talem Orizontem rectum habent illi, quorum Zenit ē in Equatore; Orizon obliquus ē ille, qui non diuidit Equatorem ad angulos rectos, sed ad angulos impares, qua de causa dicit etiam declivis. Ab Orizonte sumit communit quantitas cuiuslibet diei, ac noctis artificialis, et hac ratione definit dies artificialis mora Solis supra Orizontem, sicuti nox dicit mora Solis infra Orizontem.

Articulus quintus.

De circulis minoribus.

Quatuor sunt circuli minores, quorum situm, et usum nunc assignamus. Dicunt etiam communit hi circuli minores paralleli qa. aeque distant ab Equatore, quia habent eosdem polos, quos habet Equator, nempe polos Mundi, ex quib. describunt. Primi duo circuli minores sunt duo tropici Borealis, et Australis, Borealem tropicum describit Sol existens in primo puncto cancri, siue in primo puncto Solstitij estiualis raptu primi mobilis; tropicum uero australem describit Sol etiam raptu primi mobilis existens in pō puncto Capricorni, siue Solstitij hyemalis. Dicunt hi circuli tropici à Graeca uoce tropi, quae signi-

ficat

fiat conversionem, qa. Sol existens in illis iterum ~~se~~ se convertit ad Æquatorem, et hoc constat, qd. tropici removentur ab Æquatore gradibus viginti tribus cum dimidio sicuti removentur principia Cancri, et Capricorni ab eodem Æquatore. Tropici sunt sicut limites includentes viam Solis extra quam Sol nunquam evagatur: quare indicant in Ecliptica duo puncta, in quibus Sol habet maximam declinationem, et in quibus contingunt Solstitia; et quidem respectu Regionum, quae sunt in parte Boreali, tropicus Capricorni indicat Solstitium hyemale et Cancri aestivum et e contra habitantibus in par. Australi tropicus Cancri indicat Solstitium hyemale, et Capricorni aestivum. Transit tropicus Cancri per Africam extrema Asiae, et Americam Septentrionalem, et Tropicus Capricorni etiam per Africam Magaranicae extrema, et Americam meridionalem percurrit.

Solent exprimi tropici tam in globo, quam in aliis lineis conversionis sicuti etiam exprimuntur circuli polares ~~duo~~ hoc ~~tropici~~ et tropicos sunt alij 2 circu. minores polares quorum notitia non solum ptinet ad Astronomiam sed etiam ad Geographiam. Describuntur hi circuli a polis Zodiaci circa polos in die rapta primi mobilis, ergo poli Zodiaci distant a polis Mundi quantum distat maxima declinatio Solis ab Æquatore. Hinc est, qd. duo polares circuli tantum removentur a polis Mundi quantum removentur tropici ab Æquatore, i. gradibus 23 cum dimidio. Hi circuli polares, quorum unus dicitur Arcticus, seu Borealis, alter Antarcticus, seu Australis determinant non solum distantiam polorum Zodiaci a polis Mundi, sed etiam includunt regiones, in quibus maxima dies et nox excedit 24 horas, et constat ex pluribus diebus.

Duo tropici circuli Arcticus, et Antarcticus, et circulus aequinoctialis dicuntur paralleli non qa. aeque distent inter se

nam tropici magis distant a circulis polaribus a quibus remouentur gradibus 43, quam ab Æquatore, a quo ut diximus remouentur gradibus 23 cum dimidio: v. è qa. arcus interceptus inter polum et Æquatorem è quadrans circuli ut patet, adeoque ex dictis aliis continebit gradus 90 ita ex 90 gradibus, qui supra numerantur gradibus 23 cum dimidio quantum distat quilibet tropicus ab Æquatore, et 23 cum dimidio, quantum distat circulus polaris a suo polo remanebunt gradus 43, qui constituunt distantiam utriusque tropici respectiue ad circulum polarem proximiorem: unde patet, quod circuli paralleli non æque distant inter se: ratio autem cur dicantur paralleli è qa. quælibet pars eiusdem circuli æque distat ab aliis circulis.

Articulus sextus.

De Zonis

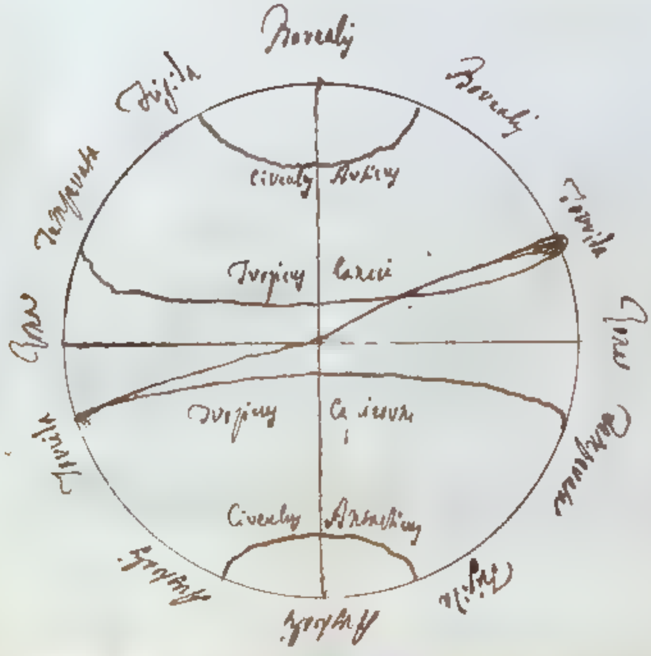

Quarum

Quatuor circuli minores modo explicati dividunt totum globum terraqueum in 5 spatia quae a Geographis Zonae seu Fasciae vocantur ad similitudinem caelestium, quibus correspondent: unde Zona nihil aliud est, quam spatium comprehensum inter duos circulos minores. Spatium inclusum inter duos tropicos, et bifariam divisum ab Aequatore dicitur Zona torrida, propter nimium solis ardorem, quem directe excipit. Spatia comprehensa inter tropicos, et duos circulos polares dicuntur Zonae temperatae, quae excipiunt radios Solis nec nimis directe, nec nimis oblique adeoque habent calorem, et frigus remissum. Spatia vero conclusa inter circulos Arcticum et antarcticum dicuntur Zonae frigidae propter nimiam obliquitatem, qua recipiunt radios Solis. Calor enim, et frigus in terris dependet a varia solis reflexione directa scilicet vel obliqua: quare Regiones, quae magis oblique respiciuntur a Sole sunt frigidiores, quae vero minus sunt calidiores.

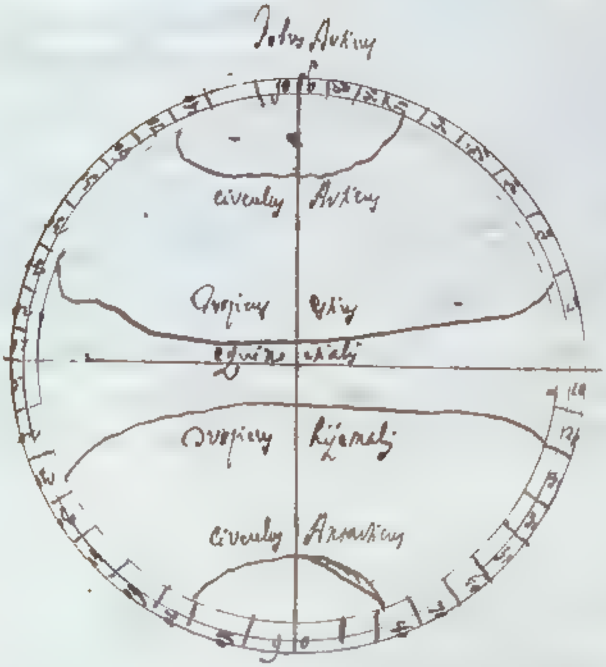
Polus Arcticus
circulus Arcticus
circulus Antarcticus

Advertite tamen esse falsum id quod reperitur non solum..
apud Poetas, sed etiam apud probatos aliquos Scripto
res antiquos Zonas frigidas ob nimium frigus, et
torridas ob nimium aestum esse inhabitabiles. patet enim
non solum ex historia magni Odhi Soti sed etiam
ex alijs relationibus Recentioribus quod in Zona frigida
Boreali (nam australis est nobis omnino incognita)
sunt habitatores, et in Zona torrida, imo sub ipso Aequa
tore sunt multi populi ut constat ex quotidianis
navigationibus tum Hispanorum tum Lusitanorum ita
ut esset ridiculum dicere, quod Zona torrida sit inha
bitabilis, Deus enim multis in locis Zonae torridae, subiectis adeo
calorem ventis, et pluvijs temperavit ut Solis, aerisque tem
peries sit mollis. Cum itaque constet experientia omnes
Zonas esse habitatas dicendum est naturam dedisse hominibus,
et animalibus temperamentum ad patientiam. Non debemus
omittere quod passim docent Auctores de proprietatibus quas
sortiuntur habitatores globi terraquei respectu diversae
habitudinis, quam habent ad Solem. quare habitatores, qui
Zonas frigidas incolunt solent vocari Periscii, quasi circum
umbres quia eorum umbrae vertitur in Orbem instar mol
ae certis anni temporibus gyrant in plano Orizontis
nam Sol ad ea loca transmittit radios, quod amodo equi
distant a plano Orizontis, qui semper in gyrum fertur
cum Sol est in signis Zodiaci Borealis. Qui habitant
in Zona frigida habent aestatem Borealem, quo modo
potest haberi aestas in Zona frigida, sed cum Sol est in
signis australibus habent continuam hyemem et est contra
cum Sol percurrit signa australia in Zona frigida
australi est aestas et cum percurrit signa borealia est
hyems, Qui habitant utramque Zonam temperatam vocantur

Orthorij quia ad unam tantum Mundi partem umbras proiiciunt, ad Borealem qui Borealem plagam incolunt, ad Australem qui resident in Australi, quia Sol nunquam ad eorum uertices ascendit. Incolae Zonae torridae dicuntur Amphisci, quia eorum umbrae meridianae diuersis anni temporibus ad diuersas Mundi partes nempe ad Austrum et Boream porriguntur, cum Sol ad oppositos tropicos accedit. A multis dicuntur etiam Asc[ii]; idest sine umbris, quia cum habent Solem uerticalem in meridie nullam emittunt umbram, ut de Sciene, quae est sub tropico cancri notauit Lucanus. Umbras nunquam flectente Sciene:

Qui sub ipso Equatore degunt habent semper continuum equinoctium, quia dies et noctes sunt semper in horarum, et licet uere propemodum habeant estatem propter Solis uicinitatem, quia tamen Sol bis quolibet anno transit supra eorum uerticem, et bis recedit ab ipsis, cum scilicet uergit ad tropicos, ideo dicuntur habere singulis annis duas estates, duasque hyemes, quae tamen hyemes non frigore, sed pluuiis distinguuntur. Habent similiter duas estates, et duas hyemes habitantes infra Equatorem, et tropicos; qui tamen sunt sub ipsis tropicis habent solum unam hyemem et unam estatem, quia semel tantum habent eodem anno Solem uerticalem.

In Zonis temperatis nunquam Sol eminet uerticaliter, et est ibi tantum unica estas, et hyems cum scilicet Sol accedit magis uel recedit ab eorum tropicis. In his habetur inequalitas dierum, et noctium, quae semper est maior in partibus uicinioribus circulis polaribus, dies tamen et nox nunquam excedunt ad 24 horas.

Zonae frigidae habent maiorem diuersitatem in diebus ac noctibus; et qui habitant v.g. in ipso circulo Boreali cum Sol est in ipso tropico Cancri habent diem 24

horarum

horarum, et noctem totidem horarum cum Sol currit tropicum Capricorni; alij vero, qui habitant intra Circulum polarem et ipsum polum experiuntur etiam maiorem mutationem: unde aliqui habent diem continuum per totam hebdomadam et alij per mensem, et quo maior fit accessus ad polum eo maior fit inequalitas dierum ac noctium ita ut deinde habitantes sub ipsis polis habeant diem noctemque durantem per sex menses.

Articulus septimus.

De Longitudine, et latitudine geografica.

Ut clarè intelligas quid veniat nomi. longitud. et lati. tudi. geografice, scias Ptolomeum, quem omnes Geografi secuti sunt ductum duplici ratione appellasse tractum terrae ab occasu in ortum longitudinem, à septentrione in austrum latitudinem: pa. ratio è qa. terra habitabilis magis porrigitur ab occasu in ortum quam à septentrione in austrum: 2da. è qa. motus planetarum ab occasu ad ortum è longior quam à septentrione in austrum; hic n. includitur inter duos tropicos tantum, quorum distantia complectitur gradus 47; ille vero continet gradus 360. Sicuti igitur in omni re quanta maiorem distantiam solemus dicere longitudinem, et minorem latitudinem, ita congruum videtur, qd. spatium qd. porrigitur ab occasu ad ortum dicatur longitudo, qd. extenditur à septentrione ad austrum appelletur latitudo.

Longitudo, quae datur à Geografis cuicumque loco è in equatore, vel incipit à primo meridiano versus austrum, et è contra latitudo, quae sumitur ab equatore versus polos, numeratur

in meridiano: quare longitudo terræ potest bene definiri distantia loci à primo meridiano, et latitudo distantia ab æquatore versus polum. Ex hoc clarè sequitur, quod loca quæ sunt sub æquatore nullam habent latitudinem et quæ sunt in primo meridiano nullam habent longitudinem.

Primum meridianum solent universaliter collocare Cosmographi (licet hoc sit liberum) in una ex Insulis fortunatis, seu Canarijs, sed quia istæ Insulæ sunt multæ non omnes collocant illud in eadem Insula; aliqui illud ponunt in Tenariffa quia in hac Insula est mons picus grandis magnitudinis ex cuius vertice erumpunt continuæ flammæ: unde etiam faces Mundi non incongrue posset vocari: alij in portu Sanctæ Crucis, qui est in Insula Palmæ ultima inter Canaries, quia ex hoc portu soluit ratis Christoforus Columbus ad inquisitionem novi Mundi. Ex diversa collocatione primi meridiani oritur deinde diversa longitudo, quæ tribuitur eidem Civitati à diversis Auctoribus, quæ diversitas non est præcise in re, sed tantum respective ad diversos terminos à quibus metiuntur Cosmographi longitudinem cum sit indubitandum apud omnes ut notavimus supra.

Deo Patri sit gloria
Et Filio, qui à mortuis
Surrexit, ac Paraclito
In sæculorum sæcula. Amen.

Tramontana.
Empireo.
Il primo mobile.
Il Firmamento, o'via il Cielo delle Stelle fisse
Il Cielo di Saturno.
Di Giove.
Marte.
Sole.
Venere.
Mercurio.
Luna.
Aria.
Terra.
In 27 giorni, 7 hore, e
Come il Sole.
Conforme il Sole.
Da Occidente in Oriente in 365 giorni, 5 hore, e
Da Occidente in Oriente in un anno, 321 giorno, e 22 hore.
Da Occidente in Oriente in 11 anni, 313 giorni, e 17 hore.
Da Occidente in Oriente in 29 anni, 155 giorni, ed otto hore.
Da Occidente in Oriente sopra i Poli del Zodiaco in anni 36000.
Da Oriente in Occidente per Merodi in 24 hore sopra i Poli dell'Equatore.
Occidente.
Oriente.
Mezo giorno.

Π